

MULTİKULTİ

Söylediklerinizden kopya
çekerek yaşadık biz hayatı...
Ve şimdi notlarımız hep kırık,
kalplerimiz hep buruk...

MULTİKULTİ KURDI
ÇAVRES

İKİNCİ DERGİ
ÇAVREŞ
HEDİYE!

Ahmed Arif, Ahmet Kaya, Abidin Parıltı, Ahmet Tulgar, Ahmet Ümit, Ayhan Evcı, Ayhan Geveri, Barış Mutlu, Bircan Değirmenci, Can Yücel, Cemal Süreya, Cezmi Ersöz, Cem Karaca, Coşkun Aral, Ethem Güner, Evrim Alataş, Eylem Kaftan, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ferzende Kaya, Feridun Demir, Feziye Teyran, Firat Ceweri, Genco Demirel, Hasip Kaplan, Hüseyin Alemdar, İhsan Cölemergi, İmam Cici, Kemal Siyahhan, Kötü Şair Şerafettin, Lal Laleş, Mahmut Bozarslan, Mehmet Zahir, Mehmet Türkmen, Metin Kaygalak, Musa Anter, Muhsin Kızılkaya, Müslüm Yücel, Müfit Yüksel, Nazım Hikmet, Orhan Kemal, Onur Caymaz, Pelin Batu, Ragıp Duran, Rewhat, Ruken Alp, Sayım Çınar, Selim Temo, Sunay Akın, Sırrı Süreya Önder, Şener Özmen, Şeymus Diken, Şivan Perwer, Vedat Türkali, Yaşar Kemal, Yalçın Sadak, Yekbun, Yelda Karataş, Yılmaz Güney, Yılmaz Erdoğan, Zübeyir Perihan...

dün gece öldüm, sayılmıyordum nasılsa, düşmediler hesaptan...

dün gece çok içtim

bir hayal gördüm
saçlarını örüyordum
çok 'ilkesel'di bakışım
'sürece uygun'du her şey
aşkı 'gündem'

dün gece çok ağladım

okul önündeydik
bir şey gizliyordu herkes
sonra sen gittin
bir daha dönmedin
bana 'güvensiz' dedi arkadaşlar
vedalaşmadın ya
ağlayacağım diye
ağladım, hep ağladım
'arabesk kişiliğim' işte

dün gece aç kaldım

'behdinan'da ya da
çok daha uzakta
'çiyayê spî'nin
en yüksek muntıkasında
kurumuş ekmek yiyordun sen
balık kokuyordu oysa hava

dün gece çok üşüdüm

'ülke'nin her yerine
durmadan yağmur yağdı
bir tek sen ıslandın
'şehit remzi bölgesi'nde
bir kayanın üstünde

dün gece çok korktum

'bagokta pusu' vardı
yarıp çıkmıştın yüreğim gibi
ah 'firtına kişilik'
kaniyordu yaran
'kaniya beroj' suyu kırmızıydı
ruj mu sürdün
yakışmış

dün gece düştüm

düştüm
'düşürüldüm'
'anın devrimcisi'ydim
kuşatıldım kokularla
cıgara sardım
istanbula sığındım
sayılmıyordum nasılsa
düşmediler hesaptan

dün gece öldüm

ne yazık
hesaplaşmadan hayatla
sıkmadan kafasına
fazlaca uslu
fazlaca bireyci
bir yıldız parlıyordu 'tendürek'te
o sen miydin arkadaş

F.K.

PELİN BATU

S.S'nin Çine Gezi Tasarısı

Portakallar uzaklardan gelmişti,
porselen ellerin ve genç ölen babaların diyarından
kışı düşlerken
bir damla gök ile gerilmiş pembe ipek içi
kışı düşlerken
ıslak tüyleriyle kediler, müntehir Avusturyalı Yahudiler,
mühürleri kıranlar, fırtınada sevişenler,
kahinlerin ürkek çocukları, şairlerin buharlı kelamı
bir damla kan
bir küçük mendil
ve sen
alfabenin ilk harfi,
elhan-ı şita
varılmadan özlenen.

Tek yerden bakmak

COŞKUN ARAL

GAZETECİLİK dünyanın en zor mesleklerinden, en elit mesleklerinden biridir. Ama ülkesine göre değişiyor. Zorluk her yerde var. Elitlik ve saygınlık ise bazı ülkelerde var. Bizde önemli adamlar arasına giriyor gazeteciler, ama önemsiz işler yaparak önemli oluyorlar.

Dünyada, medeni ülkelerde en zor işler arasındadır gazetecilik. Bıçak sırtında çalışmak gibidir. Yaptığımız her şeyin sorumluluğunu üstlenirsiniz. Arabalarını, cep telefonlarını, plazalarını örnek aldığımız ama beyinlerini alamadığımız ülkelerde gazeteciler, gazetecilik dışında başka işlerle uğraşmazlar. Oralarda milyon dolarlık transferler, yüzbin dolarlık maaşlar yoktur. Bizde var, çünkü bizde gazeteciler gazeteciliğin dışında her şeyle ilgileniyorlar.

Sosyal refahın yaygın olmaması, ekonominin kötüleşmesi, ülke nüfusunun büyük bir bölümünün neredeyse açlık düzeyine gelmesi, öte yandan hak etmedikleri kadar çok kazanan kişilerin görkemli yaşamlarının çıldırtıcı görüntüleri. İşte bütün bu huzursuzluklar içinde artık dürtüleriyle hareket eden insanlara o ilaveler, o programlar yol gösterici olmaya başladı.

Bu çelişkiler toplumda husumete yol açıyor. İstanbullu artık varoşlardaki gençlerden korkuyor, çünkü çitleri aşarak zenginlerin özel plajlarından denize girmeye başlamışlar. Toplumun kesimleri arasında sürtüşmeler yaşanıyor her geçen gün.

Bir gün Siirt'te bir çocuk parkının açılışına gittim. İki olay dikkatimi çekti. Orada bulunan görevlilerden birinin 7-8 yaşlarındaki çocuğu yanıma geldi ve dedi ki; "Bunlar bu parkı iki saat içinde yıkarlar, bütün oyuncakları kırarlar." Bir de Siirtli bir çocuk geldi ve kameraları görünce, "Gene bizi vahşi gösterecekler" diyerek tuhaf tepkiler verdi. Çocuklar arasında bile böyle bir bakış açısı farkı var. Bu farkı çocuklara bile bulaştırdık.

Medyanın amacı birleştirmek olmalı. Bu dengesizliği çözmek olmalı. Ama ne yazık ki medya bugün insanlarımızı za ölmeden cennete gitmelerini salık veriyor. Çalarak, çırparak cennet hayatı yaşamaya özendiriyor. Devleti dolandırarak zengin olan insanlar adeta örnek olarak gösteriliyor. Özel harcamaları ve görkemli yaşamlarıyla bunlar göklere çıkarılıyor.

Türkiye'de eskiden gören gazeteciler, gerçeği yansıtan gazeteciler çoktu, ama ne yazık ki son zamanlarda bizi dünyadan soyutlamak isteyen bir zihniyet hâkim oldu. Gazeteciler gerek ülkelerindeki olaylara, gerekse dünyadaki olaylara tek gözlükle bakmaya başladılar. Hem toplum için hem de medya için en fenası da bu; tek yerden bakmak.

YILMAZ ERDOĞAN

yeni bir kimlik beyanı

Yüksekten uçan herkesle akrabayım

Belli bir rakımın üstünde doğdum.

Seslerin önce kayalara vurup sonra kulaklara aktığı bir yerde çıplak.

Uzak.

Yüksek.
kışın çok yağışlı
yazın seyrek...

uzun anlattım uzaktaki yakın ve yakın doğunun uzak günlerini...
uzatmayalım...aydım çıplak...yürüyorum çıplak.

Yüksek.
Kışın çok yağışlı, yazın seyrek.

doğdum büyük bir hadise olarak geçmedi kayıtlara.
Büyüdüm yalınayak.
Ve yüksek!
Kışın çok yağışlı, yazın seyrek.

İçindeki her şeyin pahalı değil değerli olduğu evlerin hep soğuk sularla sulanan akşamüstlerinden geçtim...vesikalık için taktığım çok oldu fotoğrafçı gravatları...saçlarım ıslak..üstümde önlük...

Ve (evet)
Yüksek!
Kışın çok yağışlı, yazın seyrek.
Bir otobüs yolculuğudur ki bitmez
Hala aklımda bazen hayat sanki Elazığ Malatya arasında
Bir uzun Uzun Yayla molasında..

Evet yüksek!
Kışın çok yağışlı yazın seyrek

Bir hayatta kalma mücadelesidir aslında yoksun doğmak.
Çok yoksun kaldığımız oldu ama çok şükür hiç yoksul olmadık. Alabileceğimiz şeylerin sayısı bulabildiklerimizden
birazcık daha olsa fazla idi canım...yani şehirde her daim limon olsa niye almayaydık ama yol uzun..zap vadisi yokuşa sürüyor ve bazen alıp gidiyor koca koca kara parçalarını..ve dedik ya
YÜKSEK KIŞIN ÇOK YAĞIŞLI YAZIN SEYREK..

Herkes kismet olmuyor maalesef
Her yoksun öğünden tok kalmak üzerine eğilmek!
YÜKSEK KIŞIN ÇOK YAĞIŞLI YAZIN SEYREK..

Dağlarda toplar, mitralyözler, helikopterler, uçaklar bombalarla konuşurken, İkitelli'de de medya rotatifleri, kanallarıyla beyin yıkama savaşında: "Vatanımızı böldürmeyiz, bir tek çakıltaşı vermeyiz. Bir karış toprak bile vermeyiz." Kim istiyor çakıltaşını, hiç kimse düşünmüyor. Kürtler bir tek şey istiyor: **Evrensel İnsan Hakları'nı.**

YAŞAR KEMAL

BEN Anadolu halklarının kardeşliğini biliyorum. Bunu artık bizim soyut, ülkeyle bağlarını koparmış, şıkıdım, şıkıdım medyası bilmiyor. Varsa da şıkıdım, yoksa da şıkıdım. Siz yıllardır gazetelerde bir Anadolu röportajı gördünüz mü, duyduunuz mu? Orada bir Anadolu var uzakta, o uzaktaki Anadolu artık bizim ülkemiz değil. Orası bizim sömürge-miz bile değil. Sonsuz bir yoksulluk içinde kıvraniyor Anadolu. Türküyle, Kürdüyle, Çerkesiyle.

Bugün Anadolu'da kirli, çirkin, insan soyuna yakışmayan, insanoğlunu alçaltıcı bir kardeş kavgası sürüyor. Emir kulu basını, yalnız devletin ağzıyla konuşuyor. Halkların beynini yıkamak için dağlarda toplar, mitralyözler, helikopterler, uçaklar, bombalarla konuşurken, İkitelli'de de medya rotatifleri, kanallarıyla beyin yıkama savaşında: "Vatanımızı böldürmeyiz, bir tek çakıltaşı vermeyiz. Bir karış toprak bile vermeyiz."

Kim istiyor çakıltaşını, hiç kimse düşünmüyor. Kürtler bir tek şey istiyor: "EVRENSEL İNSAN HAKLARI"nı.

Evrensel İnsan Hakları:

1 - Dilini istiyor.

Diline kavuşmak ne demektir? Dile kavuşmak, o dille eğitim görmek, bütün iletişim araçlarından yararlanmak. Yazılı edebiyata geçmek. Dilini geliştirmek için dil kurumları, edebiyat fakülteleri, enstitüler kurmak...

2 - Hiç olmazsa Türk halkının kavuştuğu kadar bir ekonomik duruma ulaşmak. "Peh peh, Türk halkı da ne ekonomiye kavuşmuş" diyeceksiniz. Gene de Kürtler o kadarından fazlasını isteyemezler. O kadarına çoktan razılar.

Bütün istekleri Türkiye yöneticileri geriye çeviriyor. Bunları geri verirse bağımsızlık da isterler diye. Bunları vermezsek bağımsızlık da isterler ve dünya karşısında, Türkiye demokratları karşısında haklı çıkarlar. Bunu düşünmüyorlar.

Yetmiş yıldır Kürtlere dağ Türkü dedik, tutturamadık. Üç-beş yüz sözcükle konuşan bir halk olur mu, dedik, tutturamadık. Kimi akılsızlar Türk dili için de böyle diyorlardı.

Koca Dede Korkut'un, Yunus Emre'nin, Dadaloğlu'nun, Pir Sultan'ın, Karacaoğlan'ın görkemli dilinin sonucunu gördük. O dil bir Nazım Hikmet, bir Sait Faik, bir Orhan Veli, büyük bir yenilikçi edebiyat yarattı. Kürt dili de çok zengin bir edebiyat dilidir. Onun da Melayê Cizîrî'si, Feqîyê Teyran'ı, Kürtlerin Homerosu Evdalê Zeynikê'si var. Büyük destanlar var. Kürt yazılı ve sözlü edebiyatı Mezopotamya'nın en büyük edebiyatıdır. Belki de Kürt dili bu bölgenin en zengin dilidir.

Türkiye yönetimleri yetmiş yıldır Kürtleri asimile etmeye çalıştı, ne oldu? Kürt dili bu kadar zulüm altında bile yaratmaya devam ediyor. Yazılı Kürt edebiyatı da doğuyor. Türkiye yönetimleri ırkçılığı bırakıp azınlık demokrat düşünebilseler, Anadolu mozağine dokunmasalardı, şimdi Anadolu kültürü, kadim zamanlarda olduğu gibi insanlık kültürüne eskisi gibi kaynaklık edemese de yardım edebilir, dünya kültürüne azımsanmayacak bir katkıda bulunabilirdi.

Yöneticiler bilemediler, bu ülkenin üçte bir nüfusu başka bir dil konuşuyorsa, bu dil dünyanın en eski, en zengin dillerinden biriyse, büyük şairler, destancılar yetiştirmişse o halk asimile edilemez.

zulmün artsin'dan

Yaşım yetmiş dört, düşlediğim dünyaya varabileceğimi pek sanmıyorum. Ama inancım o ki, ilerde bugünleri yaşayanlar, yalnız solculara, Marksistliğinden geçilmeyenlere değil, insanım diyen herkese soracaklar: "Kürt halkına vahşice kırımlar, kıyımlar uygulanırken, Türk, Kürt halkları gereksiz yere birbirlerine düşman edilip kırdırılırken, siz nerelerdeydiniz? Ne yapıyordunuz?"

VEDAT TÜRKALİ

ULUSAL yaratıcılığımızın ayakta durduğu yılların paslı zinciri kırılmadan, Kürt sorunu en doğal, en insanca biçimde çözümlenmeden, ne yeni bir çevreye açılabilir, ne de emperyalist kültürün yok edici bağımlılığından kurtulabiliriz. Bu gerçeği görmedikçe, daha çok çekeceğiz, sürüp giden çöküş içinde olacağız hep.

Özgür bir Kürt halkı, kendi ses bayrağı altında onun özgürce geliştirebileceği köklü kültürü, emperyalist kültür saldırısına karşı en doğal ortağımızdır, en güçlü bağdaşımızdır bizim. Temelinde iki halkın bin yıllık kardeşliği yatar.

"Vizyon" diye bir sözcük ağızlarda dolanıp duruyor bugün; serbest pazarcı kafada, vuracağı kuşu daha yuvadayken görme yeteneği anlamında olmalı.

Türkiye için bugün dağlarda savaşan gençlerimizin nasıl bir Türkiye'nin tohumlarını attıklarını görmektir gerçek "vizyon". "Dağdan

inip silahlarını versinler! İşte

çözüm!"den öte bir

şey üretemeyen

dangul-dungul

kafalardan

beklenecek şey

değildir bu. Kardeşi

kardeşe öldürten bu

pis savaşın nedenleri

örtbas edilerek de

varılmaz "vizyon"a.

Kürt'üyle, Türk'üyle,

toprak sorunu

çözülmemiş,

emperyalist para

babalarının sultasında

kıvranıp duran bir

ülkede halklara

yönelik işkenceler,

kırımlar, kıyımlar

doğaldır; ama kimse

onunla da bir yere

varamaz. Ağır

koşullarda, canını

ortaya koyarak

dağlarda savaş

yürüten gençlerin, geleceğin kardeşler ülkesine dönüştürülecek Türkiye'sinde onur paylarını görüp kutsamaktır gerçek vizyon. Bunu görebilmek de pazarlamacı kafaların hadleri değil. İnsanca "vizyon"ları olmaz onların; halkları dolandırmak için televizyonları olur!

Şiddete karşıyım. Kürt-Türk, insanlarımızın her ölüm haberiyle acılara batıyorum. Ama elden ne gelir? Çözüm üretemeyen kafalar devlete egemen oldukça şiddet üretilecektir.

Yaşım yetmiş dört, düşlediğim dünyaya varabileceğimi pek sanmıyorum artık. Ama inancım o ki, ilerde bugünleri yaşayanlar, yalnız solculara, Marksistliğinden geçilmeyenlere değil, insanım diyen herkese soracaklar: "Kürt halkına vahşice kırımlar, kıyımlar uygulanırken, Türk, Kürt halkları gereksiz yere birbirlerine düşman edilip kırdırılırken, siz nerelerdeydiniz? Ne yapıyordunuz?"

özgürlük için kürt yazıları'ndan

Ahmed Arif'ten Cemal Süreya'ya mektuplar:

Biz dağlılar gök gürültüsü ile aynı soydanız

Sevgili Cemo
10 / 1 / 1969 - Ankara

(...)

Kapak için kullanacağın fotoğrafımı öyle suratımın yarısını kapkara boyamadan, aydınlık ve alımın olanca aklıyla belirtecek şekilde klişeye vermeni rica ederim. Ayrıca yüzümdeki Diyarbakır Çıbanı da olduğu gibi çıkmalıdır. Kapak kompozisyonunu yapacak zata öylece talimat vermeni rica ederim.

Gözlerinden öperim. Elo'ya sevgiler...

Sevgili Cemo
13 Ocak 1969 - Ankara

(...)

Papirüs'e musallat bazı hıyaran için sana takılmama, seni uyardım, seni kızdığını sanıyorum. Ancak sen, kızgın da olsan, akıllı, uslu, ölçülüsündür hep. Bu, yaratılıştan olmamalı bence! Çünkü biz dağlılar, gök gürültüsü "Gurgur Baba" ve çığla aynı soydanız. Senin bu yüce usluğun ve ölçülü oluşun, müfettişlikte edindiğin bir yetenek olsa gerek... Ne bana hak vermekle birlikte Papirüs'ü yasak bölge yapacak da değilsin elbet!

Gözlerinden öperim. Elo'ya sevgiler. Çok şeyler yazmak istiyorum ama, aklım başka sorunlarda. Mesela henüz ocak aylıklarını alamadık. Benim kooperatiften edindiğim daire 4 aydır boş. Banka taksitleri de cabası! Yani tam anlamıyla 'İtten aç, yılandan çıplak' haldeyim. Ama bütün bunları siktiret! Yaz'a bir can daha çoğalacağız. Kızım olsun da adını FİLİNTA koyalım ha? Gözlerinden gene öperim, Elo'ya gene sevgiler. Bana kırılma, olur mu kurban?

Sevgili Cemo
7 Eylül 1969

(...)

1 - Şehveti iki yaşında tattım. O zamandan beri şehvetin hep doruğuna çıktım.

2 - Beş altı yaşında iken bazı türküler daha doğrusu türkülerde bazı mısralar beni sarhoş edecek kadar sardı. "Bacısı güzele kardaş olaydım", "Çayın öte yüzünde - ceylân oynar düzünde", "Ben seni gizli sevdim - Bilmedim âlem duyar!"

Ses, çarpan, sarhoş eden, yüreğimi alıp götüren ses, olarak Diyarbakırlı Celâl Güzelses, Cizreli Hasan ve Meryem'in sesi oldu. (Celâl Abi, bütün Diyarbakır'ın abisi, öldü. Cizreli Hasan'ın iki gözü kördü, vatanında dilenecek halde sürünüyordu. Irak'a gitti, baş artist oldu. Meryem de öyle. Hamamlarda natırlık yapar sürünürdü. O da Irak'a gitti. Radyoda en yüksek baremde devlet sanatçısı oldu.)

Öperim.

Yavrunuza mutluluk ve hayat boyu başarılar

SUNAY AKIN

AMERİKA Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin, dünya silah ticaretinde ne kadar pay aldığını biliyor musunuz?.. Yüzde 80!.. Bu oran bizlere, söz konusu ülkelerin "barış" söylemine itibar etmememiz konusunda bir uyarıdır. Unicef, 1990'lı yıllarda iki milyon çocuğun silahlı çatışmalarda öldüğünü, üç katının ise sakat kaldığını bildirmiştir. Öleni, bir milyon sekiz yüz bin cansız, küçük beden demektir. Ama bu ülkelerin "uygar" olduğunun da altını çizmemiz gerekiyor. Uygurlar ama kusursuz değiller. Kusurun ne olduğunu insan canını alıp eşyalara zarar vermeyen nötron bombası için İsmail Uyaroğlu'nun yazdığı şiirden öğreniyoruz:

Yalnız bir ufak kusuru
Var bu bombanın
Oyuncakçı bırakıyor,
çocuğu götürüyor
O kadar olacaktı artık, hoş görün
Neye yarar yoksa
Bunca teknik gelişme
Bir çocuğu bile
Öldürmedikten sonra

Auschwitz toplama kampında, fırınlarda yakılarak öldürülen on binlerce insandan geriye kalan ayak kabı, saçlar, gözlükler, protez kollar, bacaklar ve daha nice eşya sergilenmektedir. Bu eşya tepeleri, katliamın korkunçluğunu rakamların dünyasında sınırlıyor. Orada kaç çift ayakkabı ya da kaç tane gözlük olduğunu düşünemiyorsunuz.

Bebekler... Bir de oyuncak bebeklerden oluşan tepe var Auschwitz'de. Gözünüz bir bebeğe takılı, düşünmekten alıkoymuyorsunuz kendinizi, "Bu bebeğin kollarında taşıyan kız çocuğuna ne oldu?" diye...

Gaz odasındaki cesetleri dışarı çıkarmak için içeriye giren Naziler, yukarıda kalan temiz havayı soluyabilmek isteyen kurbanların bir ceset yığını oluşturduğunu görürler. En üstte gençler, onun altında orta yaşlılar, sonra ihtiyarlar ve en altta da çocuklar vardır. Faşistler, asla unutulmayacak bu insanlık dramı karşısında bile propaganda yapmaktan geri kalmazlar: "Bakın, Yahudiler birkaç saniye yaşam için çocuklarını eziyorlar!"

Amerika Birleşik Devletleri'nin savaş uçakları, Vietnam işgali sırasında bombaladıkları, çocuklarını öldürdük-

leri köylere "Vietnam Çocuk Bayramı"nda oyuncak attılar. Gazetelerde bu haberlerin yayınlanması üzerine, Avusturyalı şair Erich Fried, "Gökten Oyuncak Attılar" adlı şiiri sunar bizlere:

I
Çocuk Bayramı'nda
bomba yerine
oyuncak atmak

dedi halkla ilişkiler uzmanı
kuşkusuz
etkili olur

Gerçekten
büyük
etki yaptı
tüm dünyada

II
Uçaklar
on beş gün önce
atsaydı oyuncakları
bombaları da bugün

iki küçük çocuğumun
iyilikseverliğiniz sayesinde
oynayacak bir şeyleri olurdu
son iki haftaları boyunca

1979 yılında, Kuzey Irak'tan gelen tüccarlar Gürel Oyuncakları'nın kapısını çalarlar. Amaçları, çocukların beğeneceği ucuz oyuncaklar bulabilmektir. Firmanın sahibi Ali Baybürü'ye, Iraklı çocukların sokakta oynadığı, bu yüzden oyuncak arabaların daha büyüğünü yapması gerektiğini söylenir. Talep üzerine Baybürü, o dönem ürettiği 24 no'lu oyuncakçı büyütür. No 24, "Renault 12" marka bir arabadır.

Kuzey Iraklı çocukların düşlerini zenginleştiren Ali Baybürü'nün örnek alınması gereken bir uygulaması vardır. O da, her oyuncak kutunun içerisine koyduğu kâğıtta yazılı olan şu dilektir: "Gürel yavrunuza mutluluk ve hayat boyu başarılar diler."

Gürel oyuncakçı kutularından çıkan bu dileği gören Iraklı çocuklar, Türkiye'nin savaşa destek vermeyeceği konusunda herhalde umut doludurlar!

Dünyayı ille de tüccarlar yönetecekse, diyorum ki, silah firmaları değil, Ali Baybürü gibi oyuncak yapımcıları yönetsin.

O zaman, öldürülen Iraklı çocuklar da aramızda olurlardı!

35 yıldır sürgünde milyonlarca acı çoğalttım, bir o kadar da sevgiler eksilttim ama hep değerlerime sarıldım. Artık ülkeme dönmek ve halkıma sarılmak istiyorum...

Şivan Perwer

FERZENDE KAYA

O bir efsane... O bir hayalet ses... O yüzyılın ozanı... O Şivan Perwer... Büyük ozan, ustamız Şivan Perwer ile Multi Kültü'nün ilk sayısı için buluşup, söyleştik. Multi Kültü'nün çıkacak olması Şivan Perwer'i de en az bizler kadar heyecanlandırmıştı! Bu heyecan gurur verdi bizlere. İşte karşınızda yakında çıkacak albümü, Şivan Perwer Kültür ve Sanat Vakfı, Türkiye'ye dönüşü ve daha bir çok konuyu içeren enfes bir Şivan Perwer sohbeti... Buyrun...

Uzun süredir albüm yapmıyorsunuz. Araya bayağı bir zaman girdi. Gerek Türkiye'deki gerekse dünyanın her yanına dağılmış, milyonları bulan dinleyici kitleniz merak ediyor... Kaç yıldır neden albüm yapmadınız?

Şivan Perwer: Sarê adlı son albümüm 2002 yılında Ses Plak'tan çıktı ve tam 5 yıldır yeni bir albümüm yayınlanmadı. Bunun tabii ki birçok nedeni var. Ama üç ana başlıkta özetlemeye çalışayım. Birincisi şimdye kadar 20'nin üzerinde albüm yapan bir sanatçı olarak hâlâ kendime ait bir stüdyom yok. Bugüne kadarki imkanlarım öyle teknik olarak güçlü modern bir müzik stüdyosu yapmama el vermedi ne yazık ki... Sanatçı zamanla birlikte sürekli geliyor beynimin kıvrımlarında gezinen söz, beste ve muazzam armoniler ısrarla akacak bir yol arıyor. Kendime ait bir stüdyom olsaydı bu temalar özgürce, içime sinerek yolunu bulabilir ve ortaya on belki daha da fazla albümlük üretim çıkabilirdi. Yani hiçbir şey dışardan görüldüğü gibi değil...

Sizi Kürt sanatçıların arasında çok kazanan olarak biliyoruz, stüdyonuz bile yoksa, durum vahim demektir...

Şivan Perwer: Öyle zannedildiği gibi çok büyük imkanlarımız yok. Şivan Perwer insanların kafasındaki gibi milyoner filan değil. Belki Kürt müzik caiması içinde böyle görülebilir ama emin olun ki sıradan bir Arap, Türk, Yunan veya Avrupa sanatçısı benden daha fazla kazanabiliyor. Sadece konserlerden elde ettiğin cüzi bir kazançla öyle büyük müzik projesi yapamıyorsunuz, ancak yaşayabiliyorsunuz. Ama beni bugünlere getiren en önemli şey inandığım değerler ve kararlılığımıdır. O nedenle ben bu dikenli yolu zor da olsa sanatın binbir renkli çiçekleri ile yeşerteceğim... Belki çok para biriktiremedim ama yıllarca birbirimizi severek yarattığımız dostlukları biriktirmişim ve çok mutluym. Bu daha önemli değil mi? Şimdi dostlarımızın desteği ile yakında sanatımızın hakkettiği ve bir çok yıl arkadaşşıma da ev sahipliği yapacak bir stüdyo kurma hazırlığındayım. İlk baştaki soruya dönecek olursak, birinci neden buydu. İkincisi uzunca bir süredir arayış içerisindeydim. Sanat tıpkı çay gibidir iyi

Doğduğum topraklara geri dönmek! Benim kadar köklerine bağlı, köklerinden hiç kopmamış, toprağı değişmiş ama ruhu hep aynı kalmış bir adamın en büyük düşüdür ve üstelik çok sıklıkla gördüğü bir düşür bu!

demlenmesi lazım, sindire sindire yani. Türkiye'deki sanatçılar altı ay ile bir yıl içerisinde kaset çıkarma zorunluluğu hissediyor. Bu periyodik durumu çok doğru bulmuyorum. Zaten dünyada da böyle bir anlayış yok. Türkiye'ye baktığım zaman gözüme çarpan bir başka şey de bir taklit dumunun olması... Yani bir iş başarılı olmuşsa hemen versiyonları yapıyor, aranjeler aynı, sözler aynı, besteler aynı bir tek solist farklı oluyor... O da bu aylık içinde fark edilmiyor ve kendi özgün kimliğini inşa edemedi yıklıp gidiyor... Ben ise 5 yıllık zaman zarfı içerisinde de yolumuzu aydınlatacak bir çaba içerisindeyim. Yani eserlerim daha panoramik, öğretici ve destansı eserler. Ama didaktizmden uzak ve elbette sanatsal bir ifadeyle yapmaya özen gösteriyorum. Artık iki-üç mısralık şarkılar beni doyurmuyor. Beynimin kıvrımlarında gezinen armoniler de bunu reddediyor! Üçüncü sebebe gelince... Kaçınılmaz olarak dünyada değişen kültürel, politik, stratejik, coğrafik ve toplumsal çalkantılar nasıl ki tüm insanlığı etkiliyorsa beni ve sanatımı da etkilemiştir. Dolaylı ve dolaysız gelişen durumlar öyle karmaşık bir yapı aldı ki içinden çıkılmaz hale geldi. Örneğin Nazım Gazali gibi çok değerli ve büyük bir sanatçı iki kelime ile Irak rejimini eleştirdiği için hırçın ve diktatör yapının gazabına uğrayıp öldürüldü. Nazım Gazali'yi dinleyen insanlar hala ağlıyorlar. Ama hayatın bir çelişkiler yumağı olduğunu biliyorum. Zaten sanatı sanat yapan da çelişkidir hep. Ayrıntıya girmeden söyleyeyim, benzer durumları çoğu kez ben de yaşadım, ama halen ölmedim. Belki

de yaşamamı sağlayan şey halkım için tamamlamam gerekenleri yerine getirebilme inancım ve gücümdür...

Peki bir albüm çalışması var mı? Şimdi ne aşamada? Yakın zamanda bir albüm bekleyelim mi?

Şivan Perwer: Evet, aslında birkaç albüm var. Kürtler bütün tarihleri boyunca hep ezilen bir halk olmuştur. Ben de bu özgürlük ve yoksulluk mücadelesini hazırladığım büyük bir destan çalışması ile anlatmak istiyorum. Kürt halkının özünü ve tarihini ortaya koyacak ciddi bir çalışma olacak. (Kürtçe, İngilizce, Türkçe, Arapça) dilleri ile okuyacağım. Zannediyorum bir aksilik olmazsa iki üç ay içerisinde bu yeni albüm dinleyici kitleme ulaşır. Kendi stüdyomuzun hazırlıkları tamamlandığında da beş yıllık zaman içerisinde sözlerini yazıp bestelediğim şarkılarımı yeni Kürt yetenekleri ile paylaşmak istiyorum. Ve imkanlar dahilinde yeni yol arkadaşlarıma albüm yapmak istiyorum. Uzun vade de kendi hayatımı anlatacağım bestelerden oluşan bir albüm de yapacağım...

Müzikal çalışmaların dışında neler yaptınız?

Şivan Perwer: Kürt müziğinin kurumlaşması için bir vakıf projesi geliştirdim ve bunu yavaş yavaş rayına oturtmaya çalışıyorum. Şimdye kadar sadece kendi imkanlarım ve birkaç arkadaşın desteğiyle bu projeyi sürdürüyorum. Ancak bu projenin profesyonelleşmesi ve tam olarak rolünü oynayabilmesi daha zaman alır. Çünkü tamamen bağımsız ve sadece Kürt kültürü alanında çalışma yapan

sağlam ve profesyonel bir kurumumuz yok, bunun oluşması çok önemli, bunun için çaba harcadım. Onlarca uluslararası festival ve etkinliğe katıldım, konserler verdim. Dünyanın önemli uluslararası festivallerinden ödüller aldım. Bu arada boğazımdan ağır ama çok başarılı bir ameliyat geçirdim ve şu anda yaptığım işlerle sahneye çıkmaya hazırlanıyorum.

Şivan Perwer Vakfı hayırlı olsun öncelikle... Öncelikli çalışma alanı nedir? Neye hizmet edecek? Kurulduğundan bu yana ne gibi faaliyetleri oldu?

Şivan Perwer: Çok teşekkür ediyorum. Doğduğum topraklardan ayrılırken bilim, siyaset ve kültür alanlarında halkıma hizmet etme amacına ve bilincine ulaşmışım. Yıllardır da bu doğrultuda emek veriyor ve tüm yaşamımı bu öz ve bilinçle şekillendiriyorum. Şivan Perwer Kültür ve Sanat Vakfı da bu bütünün yansımasıdır. Üç yıl önce dostlarımla da katkılarıyla Almanya'da kurduğumuz vakfımız sınırlı imkanlarla ne yazık ki düşlediğim ölçüde gelişemedi. Ama sabırlı adamım ben, bu vakıf bir gereksinimden doğdu, çok emek harcamak gerekse de bunun için hem enerjim hem de yeterli inancım var. Ve zaten yavaş yavaş düzene giriyor. Temel amaçlarımız arasında var olan Kürt müziğinin arşivlenmesi, korunması ve geliştirilmesi bulunuyor. Kürt müziğine önemli virtüöz yetiştirmek ve onların Avrupa'da ki müzik akademilerinde okumalarına yardımcı olmak istiyoruz. Ve elbetteki yetenekli Kürt solistleri ortaya çıkartmak ve bu arkadaşları müzikal olarak geliştirmek, birlikte önce emekleyerek, sonra yürüyerek, aydınlığa birlikte koşmak istiyoruz... Eskiden kafamızdaki şeyleri uygulamaya reailtimiz uygun değildi. Ancak şimdi Almanya'nın önemli kültür kentlerinden Bonn'da hâlâ onarımı devam eden bir vakıf binamız var. Bir yıllık bir zaman içinde hedeflerimizi sırasıyla hayata geçirmeyi planlıyoruz. Şimdiye kadar bazı etkinlikler yapıldı. Örneğin Dilşad Said, Hüseyin Zahawy ve Gani Mirzo gibi önemli isimlerle Kürt müziğinin etkilerini ve Avrupa müziği ile bağlantılarını konu alan seminerler organize ettik, bu seminerleri de genişleterek daha kitlesel boyutta sürdürmeyi planlıyoruz. Ve elbetteki konserler... Vakfımız kurulduğundan beri çeşitli yerlerde çok başarılı konserler düzenledik. Vakfımızın yaşamasın da en önemli maddi kaynak konserlerimizdir. Konserlerden başka bir geliri yok vakfın. Dışarıda birçok dedikodu dolaşiyor. Şivan Perwer şu partiden, şu kurumdan, şu devletten, işte KDP'den veya Kürdistan hükümetinden milyonlar almış falan... Bunların hepsi yalan ve uydurma. Ben dün de bugün de hep bağımsız bir sanatçı olmaya çalıştım. Koşulsuz itaat etmek karakterime de uygun birşey değildir! Her ölen sanatçıyla yarınlarımız da ölüyor... Benim bütün derdim yarına doğru birşeyler bırakmak...

Zamanımızın da emeğimizin de büyük bölümünü Bonn'daki vakıf binasını tamamlamaya ayırdık. Önümüzdeki Şubat ayının başında binanın bitmesini ümit ediyoruz. Yine hem heyecanlı hem hummalı bir çalışma içerisindeyiz anlayacağınız.. Şık bir açılış yapıp ertesi gün Bonn şehrinin Beethoven Konser Salonu'nda Kürt müziğinin yankılanacağı güzel bir konser yap-

mayı planlıyoruz.

Bir gününüz nasıl geçiyor, eminim sevenleriniz bunu çok merak ediyordur. Şivan Perwer'in bir günü nasıl geçiyor? Sabah yataktan kalkıp, gece yatağa girinceye kadar ki zamanı bize anlatabilir misiniz?

Şivan Perwer: Sabah erken kalkmaya ve koşullar el verdiğince spor yapmaya özen gösteriyorum. Gazeteler ve televizyon haberleri ile gündemi takip etmeye çalışıyorum. Mutlaka ve mutlaka günün her hangi bir saatinde her hangi bir yerinde sazımı elime alıp uzun uzun çalıp söylüyorum. Sanıyorum en özensiz olduğum konu yemek! Ne bulsa yiyenlerdenim ben, öyle şatafatlı bol zamanlı yemek sofralarından hoşlanmıyorum! O kadar uğraşmayı gerekli görmüyorum ve harcanan zamana da acıyorum. Üstelik bu sofraların sonunda yediğiniz herşey kiloya dönüşüyor, bana bu kadar yıl sağlıklı bir şekilde eşlik eden bir bedene kimse kusura bakmasın ama ihanet edemem! Bazen bir bakıyo-

Annemin mezarını ziyaret edip, toprağına su dökmek ve halkım ile tekrar buluşup, birbirimizin gözlerine bakarak stranlarımızı söylemek benim için gerçek bir hasrettir, büyük bir düşür.

rum zamanımın çoğunu gereksiz telefon konuşmaları alıyor. İşte bu anlar beni en daraltan zaman dilimleri. Ben de çoğu zaman telefonda kopuk oluyorum! Zaman zaman insanların bu yüzden darıldığı da olabiliyor.. Nefes aldığım, çoğaldığım en değerli zaman dilimleri okumaya ayırdığım dilimlerdir. Keşke okumaya daha çok vakit ayırbilsem diye sık sık hayıflanıyorum. Felsefik, tarihsel ve sosyolojik kitaplar okuyorum. Gün içinde muhakkak yürüyorum... Hayatta en önemsedğim şeyler arasında uzun soluklu yürüyüşler vardır. Hani düşünülen, beyni rehabilite eden, gerçek anlamda kendiyi kalın ve birden bire pervasız adımlarla apansız güzel bir bestenin ilk tınları gelen, umutlu şeyler düşünülen ve umuda yürünen yürüyüşler... İşte yürüyüşüm onlardan benim.

Gerek Türkiye'de ve Güney'de, gerekse Avrupa'da yapılan albümler baz alındığında, bir Kürt müziğinden, bu müziğin tarzlarından, melodisinden, tınısından, söz edebilir miyiz? Eğer söz edebilecek-

sek, bunun belirgin özellikleri nelerdir?

Şivan Perwer: Kürtler tarih boyunca hep aldatılmış, birbirinden kopartılarak bölünmüş ve ne kültürel olarak ne de ideolojik olarak bir bütünlük sağlayamamıştır. Ne yazık ki bu söylediklerim içimizi acıtırsa da gerçektir! Ben yıllardır Kürt müziğinin ruhunu Kürtlerle birlikte, dünyanın bütün halklarına ulaştırmak ve en çok ihtiyacımız olan bütünlüğü sağlamak için sabırla nakış nakış işlemeye çalışıyorum. Kürt müziği ruhtur, tarihtir, bilinçtir, muazzam bir makam zenginliği vardır. Türkiye'nin İstanbul, İran'ın Tahran, Irak'ın Bağdat, Suriye'nin Damaskus, Avrupa'nın Rock ve Klassik etkilemeleri ile ortaya çıkan bazı sanatçılar aceleci davranıp, erken şöhret olup, şöhretin nimetlerinden yararlanma duygusuyla daha çok arabesk, türküz, mevlevi ve Avrupa etkileşimlerinden kurtulamayıp orjinalinden uzak taklit ve karmaşık bir müzik yapıyorlar. Kürt arkadaşlarımızı şunu çok iyi bilmeliler; köklerinizden ne kadar uzaklaşırsanız o kadar

ederek sahipleri evine dönmüştür. Ama bu olayın bir yanı, sanatçıların iradesine rağmen gelişen, yani madalyonun görünen yüzü! Oysa ki diğer yüzüne de korkmadan çevirip bakmak lazım, örneğin Türkiye'ye bakarsak sanatçıların çok fazla kendilerini yenileyip geliştirdiklerini görmüyorum. Şarkılar, türküler birbirinin aynısı, aranjeler aynı, birbirinden ayırmak olanaksız. Ve ne yazık ki en büyük korsanı sanatçı kendinden çalarak, kendini kopuya ederek arka arkaya çıkardığı kasetlerle yapıyor. Bir sanatçı için bu tekrar durumu, korsan müzikten daha tehlikeli bir durumdur. Meseleleri objektif olarak ele alıp irdelersek en azından biz üzerimize düşeni yapmış oluruz. Müzik dünyasının içinde bulunduğu durumdan çıkması için elbette devlete de çok büyük sorumluluklar düşüyor. Devlet korsan tezgahlarına izin vermemeli... Gelişmiş ülkelerde bu problemin önu büyük ölçüde kapatılmıştır. Güney'de ise durum ne yazık ki Türkiye'den farklı değil, korsan almış başını gidiyor. Orjinal albüm bulmak neredeyse olanaksız! Tüm bu gelişmeler sanat adına kaygı verici... Güney hükümeti bu konuda belirli bir düzen sağlayamazsa ve bu yasadışı durumun önüne geçemezse Kürt sanatının yozlaşmasının önüne geçemez ve Kürt sanatını hiç geliştiremez.

Son zamanlarda çok sayıda Kürtçe müzik yapan insan çıktı... Gençler arasında öne çıkan kimseler var mı? Bir usta olarak sizin dikkat çektiğiniz kimse var mı?

Şivan Perwer: Bu uzun bir yol, ilk önce ben bu yolda tektim, sonra başka arkadaşlar yavaş yavaş katıldı ve bir sürü farklı renkle birlikte yürümeye başladık. Ama beni en çok sevindiren şey kuşkusuz kadın sanatçıların da bu kervana katılması oldu. Çünkü ne kadar çoğalsak o kadar yararlı oluruz hem halkımıza hem müziğimize, hem dünya kültür mozağına... Yeni çıkan arkadaşlar kendilerinden önce yürüyenlerin ayak izlerini takip edecek, zamanla yollarını bulacaklar. Burda önemli olan bir başka şey şudur, yeni arkadaşların seslerini doğru değerlendirmeleri, doğru aranje, doğru kompozisyon içinde yer almaları gerekiyor. Aksi halde yazık oluyor ve kaybolup gidiyorlar, kabiliyetli hoş sesli bir sürü müzisyen var. Seslerini güzel değerlendirebilenlerin de önüne albümlerdeki aranje ve kompozisyon bozukluğu çıkıyor. O güzel sesli gençlere yazık oluyor, halbuki Kürt müzik sanatı muazzam motiflerle örülmüştür. Eğer müzik teorisyenleri bu motifleri araştırıp bulurlarsa grup ve orkestralarla çok mükemmel, yerinde ve özünde bir Kürt müzik sanatı oluşturabilirler. Ama yine de büyük bir heyecan ve keyifle dinliyorum yol arkadaşlarımı... Umarım büyük imkansızlıklarla ortaya çıkıp aynı zamanda zorluklarla karşılaşan bu güzelim kabiliyet ve sesler müzik aranjör ve kompozitörlerine kurban gitmez.

Siz kimleri dinlersiniz, şu sıralar cd çalışmalarında hangi albüm veya albümler var?

Şivan Perwer: Sanat güzelliklerin çoğaltılmasında çok önemli bir köprüdür. Bizi güzelliklere taşıyacak iyi, ölçülü, duygulu kendi ana sesinin varyasyonlarını bozmadan samimi okuyan ve ses vibrasyonlarını yerinde kullanan köprü görevi üstlenen tüm sesleri severek, muazzam bir

etki ve hayranlıkla dinliyorum. Ayrıca tematik müzikleri, film müziklerini, rock, rap/hiphop, jazz, regie, popfolk, otantik/etnik müzikleri de büyük bir heyecan ve keyifle dinliyorum. Dünyanın dört bir yanını gezen biri olarak hemen hemen her bölge ve ülkenin müziklerini toplayıp arşivliyorum. Kültürlere bayılıyorum, değişik bir renkle tanışmak o rengi anlamak, kavramak ve sevmek inanılmaz keyif veren bir duygu. Yağmurun eksik olmadığı bir ülkede yaşadığım için çoğu zaman yağmura bırakıyorum topladığım, biriktirdiğim şarkıları. Yağmurla arınıp daha bir dinlenilesi, daha keyif verici oluyorlar...

Video kliplere ve müzik kanallarına ilişkin görüşleriniz nelerdir? Sizce hangi seviyeler veya ne yapmalılar?

Şivan Perwer: Ne yazık ki bizim tam anlamıyla bir müzik kanalı yok. Ama takip edebildiğim kadarıyla elbette çok güzel klipler var. Şarkıları, stranları somut öykülerle de soyut figürlerle de çok başarılı işleyen yönetmenler var. Ama elbetteki bunlar da imkanlarla ilgilidir. Ve bu insanların kendilerini ifade edebilecek imkanları genişletilmelidir. Tv kanallarında büyük bir görüntü kirliliği var.

Sizi neden göremiyoruz müzik kanallarında? Programlarda yoksunuz, klipleriniz çok az görünüyor, bu sizin tercihiniz mi?

Şivan Perwer: Zaman zaman kanallar beni de davet ediyorlar, çoğu zaman teknik altyapı yetersiz olduğu için kabul etmiyorum. Dinleyicilerimin karşısına teknik olarak tam ve eksiksiz çıkıp, şarkılarımı doğru düzgün ifade edemeyeceksem niye çıkayım? O görüntü ve ses kirliliğinin bir parçası olmamaya çalışıyorum. Çünkü Şivan Perwer onca yıl, onca emekle yaratıldı, halkın gözünde dağ gibi duran adamı zerre edemem. İşte bu yüzden ne doğru düzgün bir programım ne de bir klibim televizyonlarda yer almıyor. Ama hiç kimse tam olarak doğruyu ifade etmiyor ve kendini haklı çıkaracak süslü yalanlara ihtiyaç duyuyor. Mesela diyorlar ki, "Şivan söz verdi ama gelmedi kanalımıza, çıkmadı programımıza..." Söz verdiğim de doğru, sonra çıkmadığım da doğru, ama nedenleri var... "Canım istemiyor" ya da "bugün psikolojim müsait değil" gibi nedenler değil tabii bunlar. Sonuçta sanatçı kalbine duygusunu, beynine inancını, koltuğuna sazını alır ve işi biter. Ama onu sunacak, lanse edecek kanalın veya programın yerine getirmesi gereken sorumluluklar var. Stüdyo, teknik alt yapı, ses ve ışık gibi birçok sorun var. Sözü edilen kanal ve programlarda bunların hiç biri tam olarak hazırlanmıyor, yeterli imkan sağlanmıyor. O yüzden ben de çıkıyorum, çıkamıyorum. Bunların bilinmesi gerekiyor...

Gelelim, "Şivan Türkiye'ye geli-

yor" efsanesine... Bir efsanedir Şivan Perwer'in Türkiye'ye dönüş hikayesi... Bu konuda bir gelişme var mı? Ne düşünüyorsunuz?

Şivan Perwer: Doğduğum topraklara geri dönmek! Benim kadar köklerine bağlı, köklerinden hiç kopmamış, toprağı değişmiş ama ruhu hep aynı kalmış bir adamın en büyük düşüdür ve üstelik çok sıklıkla gördüğü bir düşüdür bu! Ya da sizin deyişinizle efsane! Efsaneler beyinlerde ve kalplerde büyüyerek efsane olurlar, o yüzden efsanedirler yani, gerçekleştikler için! Dilerim bizim buluşmamız gerçekleşir...

Olur da gelerseniz, ilk ne yapmak istersiniz peki? Yani bu düşününüz içinde ne var?

Şivan Perwer: Annemin mezarını ziyaret edip, toprağına su dökmek ve halkım ile tekrar buluşup, birbirimizin gözlerine bakarak stranlarımızı söylemek benim için gerçek bir hasrettir, büyük bir düşüdür. 30 yıldan fazladır sürgün hayatında milyonlarca acı çoğaltan, sevgiler eksiltten ama hep değerlerine sarılan Şivan Perwer artık dönmek ve halkına sarılmak istiyor... Ancak şimdilik çok zor görünüyor... Türkiye'de daha değişmesi gereken çok şey var. Halbuki ben sanatımı barış ortamının sağlanması için sunabilir, kardeşliğin, barışın ve özgürlüğün gelişmesi için büyük ve önemli bir rol üstlenebilirim. Ciddi bir organizasyonla, halkımın benden beklediği şarkıları söyleyebileceğim bir ortamın sağlanması lazım! 35 yıldır halkın sesi olan Şivan Perwer'in en büyük hayali, bu halkla buluşmak, bu toprağı kavuşmaktır... Ama onuruyla kavuşmaktır. Silamda onursuz yaşamaktansa gurbette ölmeyi yeğlerim...

Son olarak şunu sormak istiyoruz; dergicilik maceralarımızda hep yanımızda oldunuz şu ana kadar, ustamız olarak size minnettarız. Şimdi yeni bir oluşumun içerisindeyiz. Multi Kulti okurlarına ne söylemek istersiniz?

Şivan Perwer: Toplumlar değerleri ile vardır yani yarattıkları sanatla, kültürle, siyasetle vardır. O nedenle bundan önceki derginiz o misyonunu binbir zahmetle tamamlamış, ya da şartlar öyle gerektiği için noktayı koymuşsa, bu misyon bugün başka bir ırmak, yeni ve coşkulu bir ırmak olan Multi Kulti olarak akacaksa, okuyana kavuşmasını dilerim ve tabii ki her zaman olduğu gibi bu ırmakta sizlerle akmaktan gurur duyacağım... Size çok büyük emeklerle çıkaracağınız bu dergi için halkım, dostlarım ve kendim adına şimdiden sonsuz teşekkür ediyorum. Dilerim cesaretiniz, üretkenliğiniz hiç eksilmez... Sizlere güveniyorum dostlar! Bu sevgi ırmağının okyanusla buluşması için şahsım, oğlum Serxwebün Perwer ve Şivan Perwer Kültür ve Sanat Vakfı olarak yanınızdayız, bir damla su da olsa taşımaya söz veriyoruz...

Dokunulanlar ve dokunulmayanlar

Ülkemizde dokunulanların ve dokunulmayanların olduğu gerçeği gözler önünde.

HASİP KAPLAN

"MİLLETVEKİLİ olup mazbatasını alanlar dokunulmazlık zırhına bürünür" derler. Anayasa gereği, milletvekillerinin haklarında açılan davalar durur, yasama dönemi sonuna kadar soruşturulamazlar, ifadeye çağrılmazlar ve yargılanamazlar.

Susurluk çetesi sanıkları milletvekili oldukları sürece bu dokunulmazlık zırhından yararlandılar. İhaleye fesat karıştıranlar, işkence suçlarına karışanlar, yüz kızartıcı suç işleyenler, kaçakçılık, zimmet, hırsızlık gibi suçlara karışanlar hakkında savcılar bir şey yapmadı, sadece fezleke düzenleyip Meclis başkanlığına gönderdiler. Fezlekeler orada bekletildi ve sıraya konuldu ama işleme hiçbir zaman konulmadı.

1994 yılında, milletvekilleri hakkında toplam 157 tane fezleke vardı. Hepsinin sırası DEP milletvekillerinden önceydi. 1 Mart günü Meclis başkanlığına DYP ve ANAP milletvekilleri aynı konuda iki önerge vererek, DEP milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasını istediler. Konsept yıllardı, kamuoyunda estiren linç kampanyası sürüyordu. Genelkurmay Başkanı, Çiller döneminin siyasetçileri, dokunulmazlık dosyalarını öne alarak, Kürt milletvekillerinin 2-3 Mart 1994 yılında dokunulmazlıklarını kaldırıp henüz karar kesinleşmeden, Anayasa Mahkemesi'ne yapılan itiraz beklenmeden yaka paça Meclis kapısında göz altına alınmasını sağladılar.

Sevgili Orhan Doğan onlardan biriydi, Hatip Dicle ile birlikte Meclis kapısında gözaltına alındılar. Demirel "şık olmadı" demişti. Meclis Başkanı Cindoruk, "Bizi sıkıntıya sokacak, Avrupa sürecini baltalayacak" diyordu.

Milletin kayıtsız şartsız egemenliğinin olduğu meclis üyeleri, üstelik meclis kapısında, dönemin DGM Başsavcısı Nusret Demiral'in emriyle, polis ve özel tim kuşatmasından oluşan kordonla meclisten alınmışlardı. Aradan tam on dört yıl geçtikten sonra bu sefer DTP milletvekilleri Meclise girdiler.

Meclis yeni açıldı. 1 Ekim tarihinde yeni yasama dönemi başladı. Ne var ki seçilen milletvekilleri hakkında daha önce DEP döneminde dahi yapılmayan bir uygulama ve linç kampanyası başlatılıyor, milletvekillerinin her konuşmasına savcılar soruşturma açıyor, açılan davalarda da anayasanın 14. maddesi bahane edilerek, devletin bütünlüğüne yönelik olan suçlar gerekçe gösterilerek, Aysel Tuğluk, Ayla Akat, Sebahat Tuncel ve Ahmet Türk ile ilgili olarak; DGM yerine kurulan özel Ağır Ceza Mahkemeleri, yep yeni hukuksuz bir uygulama başlatarak, açılan ve sadece düşünce açıklaması içeren davalardan yargılamaya devam kararları aldı. Bu davaların bildirimleri Meclis Başkanlığı'na yapıldı. Başkanlık Divanı, dokunulmazlık konusunda ne karar verecek önümüzde ki günlerde göreceğiz.

1994'te ben DEP milletvekillerinin avukatıydım. Bütün davalar AIHM'e taşındı ve hepsi de Türkiye aleyhine sonuçlandı. Ağar'ları, Bucak'ları yargılamayan mahkemeler, DTP milletvekilleri söz konusu olunca yasaları farklı yorumlamaya başladılar. Önümüzde Sivil Anayasa tartışmaları var. Dokunulmazlıklar yeniden tanımlanacak. Ancak; AB müzakere sürecine, yapılan reformlara rağmen, bir yandan yargı, diğer yandan medya kanalı ile DTP milletvekillerine yönelik yoğunlaşan baskılar, gündemimizin baş konusu olmaya devam edecek.

Ülkemizde dokunulanların ve dokunulmayanların olduğu gerçeği gözler önünde. Yasalar herkese farklı yorumlanmaya ve uygulanmaya çalışılıyor.

Demokratik hukuk devletlerinde, örgütlenme ve düşünce özgürlüğü temeldir. Oysa seçilen milletvekilleri, düşüncelerini açıkladı diye terörist suçlanması ile yargılanmaya çalışılıyor.

Toplumunu susturmaya çalışıyorlar, bu da yetmezmiş gibi özgür iradeleri ile seçtikleri vekillerini susturmaya çalışıyorlar.

12 Eylül darbesi anayasasının, bugüne kadar 86 maddesi değiştirildi. Çoğunluğu siyasi partiler, siyasi haklar ile ilgiliydi. Şimdi yeni bir sivil anayasa çalışması var. Türkiye'yi siyasi partiler mezarlığına dönüştüren, Guinness rekorlar kitabına girecek kadar parti kapatma davaları ile rekor kıran anlayış sorgulanmadan ne sivil, ne de demokratik bir anayasa yapmak mümkün değildir.

MUHSİN KIZILKAYA

MUSA ANTER, Yılmaz Güney ve Ahmet Kaya... İlk bakışta birbirleriyle pek ilişkili görünmeyen üç isim... Biri yazar, biri sinemacı, öteki müzisyen... Biri Mardinli, biri Siverekli, öteki Malatyalı...

Biri hayatı boyunca hep bir Kürt milliyetçisi olarak yaşadı; öteki sosyalist olarak çıktı sinema dünyasına, Kürtlüğünü geç fark etti; beriki ise su katılmamış bir "devrimciydi", son demlerinde Kürtlüğünü ön plana çıkardı.

Biri çok iyi Kürtçe biliyordu, diğer ikisi hiç Kürtçe bilmeden yaşama veda etti.

Biri "iki gözüm", biri "keko", öteki sadece "gözüm" diye hitap etti sevdiklerine.

Üçünün belki de tek ortak noktaları sonbaharda ölmeleri... Musa Anter ile Yılmaz Güney Eylül'de öldüler, Ahmet Kaya ise Kasım'da ayrıldı aramızdan.

Musa Anter kendi köyünde, Zivîngê'de yatıyor; Yılmaz Güney ile Ahmet Kaya ise Paris'teler, mezarlarının arasında birkaç adım mesafe var.

Yolları bir yerlerde keşişti mi bilmiyorum. Anter'in hatıratında Yılmaz Güney bahsine rastlamadım. Yılmaz Güney, Musa Anter'i biliyor muydu, kuşkuluyum, Musa Anter çıkardığı dergilerde, günlük hayatında "Kürtçülük" faaliyetlerini her şeyin üstüne koyarken, Yılmaz Güney Türk solunun içindeydi; Kürtlerin demokratik haklarından çok, onları da kapsayan bütün Türkiye halkı için "sosyalizm" mücadelesi veriyordu. Yılmaz Güney, Mahir Çayan ve arkadaşlarına yaptığı yardımdan dolayı hapishaneye girdiğinde, sanırım Musa Anter çoktan hapishaneyi boylamıştı bile. Ahmet Kaya ise, ilk ikisinden çok gençtir, ilk gençliğinde her genç gibi "devrimci mücadeleye" atıldığında Musa Anter'in adını duymuş muydu bilmiyorum, ama Yılmaz Güney filmlerinden ilk gıdasını aldığı çok iyi biliyorum. Yılmaz Güney, Ahmet Kaya'nın da "idolü"yken, Musa Anter Ziverbey Köşkü'nde işkence altındaydı, bir gözünü kör, bir kulağını sağır etmek üzereydiler işkenceciler.

Musa Anter'in hayatı boyunca harekete geçirmek üzere uğraştığı Kürtlerin bazıları Şemdinli ve Eruh'ta "ilk kurşunu" sıkıp isyan ederken, 24 gün sonra Yılmaz Güney Paris'te kansere yenik düşüyor, hemen hemen aynı günlerde Ahmet Kaya, arkadaşlarının da yardımıyla, eldekini avuçtakini satarak, tefecilere neredeyse her şeylerini rehin bırakarak ilk kasetini, "Ağlama Bebeğim"i çıkarmaya hazırlanıyordu.

Belalı bir yıldır 1984 yılı.

Musa Anter "sana mı kalmış Türk-Kürt kardeşliğini sağlamak" deyip köyüne, Zivîngê'ye çekileli birkaç yıl olmuş, bir sabah kapısını çalmışlar, alıp götürmüşler; Yılmaz Güney hapishaneden kaçalı üç yıl olmuş, iki sene önce Cannes'de Altın Palmiye'yi kucaklamış "Yol"la, içinden hikayeler taşıyor dışarı, acelesi var, yeni filmler yapmak istiyor, ama kanser daha güçlüdür kendi gücünden; Türkiye'de ise yirmi yıl sonra bile

Kurşun, kanser ve sürgün...

Musa Anter, Yılmaz Güney, Ahmet Kaya... Üç Kürt... Biri hep Kürtçe yaşadı hayatı, diğer ikisi hep Türkçe...

bir çözüm bulmada güçlük çekeceği yeni bir Kürt isyanıyla karşı karşıya kalmış, sesler boğulmuş, nefesler tıkanmış; bu soluksuz ortamda Ahmet Kaya yeni bir soluk vermek istiyor dışarı, almış kucağına sazı, koymuş önüne bir başka Kürt'ü, Ahmed Arif'i terennüm ediyor, şiirin müziği kendi içinde zaten, ona nefes vermek kalıyor sadece ona.

Muşlu bir anne ile Siverekli bir babanın oğlu olarak Adana'da dünyaya gelmiş Yılmaz Güney. Adana, Musa Anter'in de "parasız yatılı" okuduğu şehirdir. Musa Anter'in annesi Zivîngê köyünün muhtarındır aynı zamanda, köye gelen jandarmaların köylülerden ekmek mi, yoksa su mu istediğini öğrensinler diye muhtar anne, oğlu Musa'yı okula göndermeye karar verir. Okula gittiği ilk sene, "ekmek, su odun, git-gel" gibi temel kelimeler öğrenir, aslında bu kelimeler bile dertlerini jandarmalara anlatmak için yeterlidir ama anne, oğlunun okumasını ister, böylece yolu Adana'ya düşer.

Yılmaz Güney'in doğduğu yıl, Derşim'de isyana kalkışır Kürtler. Besê, isyanın lideri Seyit Rıza'nın karısıdır. Musa Anter'in akranları, Musa'yı kızdırmak için Besê'ye küfrederler. Musa Anter de dayanamaz karşılık verir çocuklara. Çocukların bu davranışı ilk isyan ateşini tetikler. Hatta okulda donunu indirip kuyruğunun olup olmadığına baktıklarını bile bir yere kaydeder.

Yılmaz Güney, Adana'da sinemalar arasında film bobinlerini taşıyarak, İstanbul'a kapağı atıp mesleğe setlerde işçilik yaparak başladığında, Demokrat Parti iktidarı aydınlara kan kusturmaktadır. Annesi bir başka büyük bir Kürt ailesinden Ce-

milpaşazade'den gelme Vedat Günyol ilk hikayelerini yayınlar "Yeni Ufuklar"da. 1958 yılında Atif Yılmaz'ın yönettiği "Bu Vatanın Çocukları" filmiyle profesyonel sinema oyunculuğuna başladığı yıl Yılmaz Güney, Ahmet Kaya bir yaşındadır. Ahmet Kaya iki yaşına bastığında, Yılmaz Güney "vurdulu kırdılı" filmlerin aranan oyuncusu, Musa Anter ise Harbiye nezarethanelerinde idamla yargılanmaktadır. 22 Eylül 1959 günü dönemin iktidarı, öne çıkmış, sağcı-solcu, laik-müslüman demeden sayıyla 50 Kürt ileri gelenini tutuklamış, Harbiye nezarethanelerine tıkayarak idam etmeye düşünmektedir. Bu idamlarla Kürt sorunu bir daha hortlamayacak, başkaldırana bundan sonra o 50 kişinin akabeti gösterilecektir. Gelin görün ki her şey istedikleri gibi gitmez, nezarethanede biri ölür, 49 kişi kalır, 49'ların önünde gelenlerinden biridir Musa Anter.

Musa Anter yaşadığı süre boyunca hep suçlu kaldı. Bir eylül günü Diyarbakır'da yorgun bedenine onlarca mermi sıktıklarında bile hala suçluydu. Her askerî darbe döneminde tutuklandı, devlete ne zaman bir düşman lazım olsa, gözler hep Musa Anter'i aradı. Kurduğu öğrenci yurdunda Kürt öğrencileri besleyip devlete düşman yaratıyor diye suçlandı; sonra beslediği bütün öğrencileri Kürt olmadığı anlaşılınca, o zaman "komünist" yaftasını yapıştırdılar. Kürt bayrağını tasmaladı diye suçladılar. 1963 yılında, Mamak Cezaevi'nde, elinin altında hiçbir kaynak olmadan 12 bin kelime Kürtçe sözlük yazdı diye suçladılar. "İleri Yurt" gazetesinde Kürtçe "Kımlı" şiirini yayınladı diye suçladılar. "Dicle Kaynağı" gazetesinde ilk defa "33'ler olayını" günde-

me getirdi diye suçladılar, (iyi ki getirmiş, yoksa Ahmed Arif'in "33 Kurşun" şiiri yazılmayacaktı.)

Yılmaz Güney başka bir ırmağın yatağında ilerliyordu Musa Anter hararetle Kürtlük davasını sürdürürken. Baktığı vizörün dünyayı değiştireceğine inanıyordu. Vizörün ucunda, hepimizin gördüğü dünyayı hiçbirimiz gibi görmüyordu. Öyle filmler yapacaktı ki, onları seyredenler, daldıkları yüzlerce yıllık uyukudan uyanacaklardı. "Uyanış sinemasını" örgütlüyordu. Dışarı ne kadar beslediye Musa Anter'i, Yılmaz Güney'i içerisi o kadar besledi. Hapishaneden bakıyordu dışarıya. Dışarıyı yattığı hapishaneden farklı bir yer olarak görmüyordu. Başyapıtları "Umut", "Sürü" ve "Yol"da tek bir slogan bile atılmaz. Oysa o filmleri yaptığı yıllar, sloganın revaçta olduğu yıllardır. Kişisel hayatında yaşadığı "keskinlik" hiçbir filmine sirayet etmez. Usul usul söyler lafını, herkesi rahatsız eder, gördüğümüz filmi ister istemez "onun filmi" haline getirir.

Musa Anter'in yetiştirdiği, Yılmaz Güney'in sinemasıyla büyüyen çocuklar, 80'li ve 90'lı yıllarda Ahmet Kaya'nın "müşterisi" oldular. Ahmet Kaya sazını kucağına alıp o ölümsüz bestelere imza atarken, dışarıda kanlı bir hesaplaşmadan artakalan bir sürü yaralı vardı. Hapishanelerin hem içi, hem önleri tıklım tıklımdı, eline silah alan Kürt gençleri kafiler halinde dağlara tırmanıyor, ülke dışına sürüler halinde mülteciler çıkıyordu. "Ajitasyon sineması"nın mucidi Yılmaz Güney kansere yenik düştükten birkaç ay sonra Ahmet Kaya, "Ağlama bebek, ağlama sen de, umut sende" diye haykurmaya başladı. Bebekler ağlıyordu, umutlar tükenmişti, tükenen umutlarla birlikte dağlarda ateşler yanmış, şehirler yirmi yıl sürecek kanlı bir iç savaşın cenderesine girmek üzereydi.

Belleği silinmiş bir toplumda, yaralı çığlıklar dillendirmek istiyordu Ahmet Kaya. Burun kıvrımlar aydınlar, "devrimci" hiçbir sese tahammül yoktu. Arabeski dediler hiçbir şeyi beğenmeyenler, oysa alttan alta bir nehir gibi büyüyordu. Sesleri bastırılmışların sesiydi. Bir süre sonra büyüdü, Mercedes'e binen, Bodrum'da yazlığı olan bir "devrimciye" dönüştü. Kızdılar ona, oysa aldığı her şeyi annesinin ak sütü gibi helal kendi kazandığı parayla almıştı, "kazandığın parayı istediğin gibi harcama yetkisi yok muydu insanın" sorusunu bile sormaya vakit bulamadı. Ve gün geldi dili başına bela oldu; oysa dili yoktu onun, dili bizzat kalbiydi.

Musa Anter, Yılmaz Güney, Ahmet Kaya... Üç Kürt... Biri hep Kürtçe yaşadı hayatı, diğer ikisi hep Türkçe...

Ortak noktaları çok geniş kitleleri etkilemiş olmaları...

Biri nüktedandı, biri çok iyi silah kullanıyor, öteki çok güzel şiir okuyordu.

Üçü de sonbaharda öldü.

Ve bir ortak yanları daha... Üçü de doğal ölümlerle öldü.

Musa Anter'i kurşunlarla, Yılmaz Güney'i kanserle, Ahmet Kaya'yı sürgünle vurdular.

Üçünün de sürgünleri şimdi ülkenin her yerini sarmış durumda.

Bir taraftan yasak, diğer taraftan korsan... Medya mesafeli. Sanatçılar festival ve konserlere çağrılmıyor. Bu yüzden hiçbir Kürtçe albüm kendisini finanse etmiyor ve firmalar iflas ediyor

SES PLAK

Ethem Güner

evlenecekti, başlık parası için hepimizin çalışması gerekiyordu, pamuk toplamak için Çukurova'ya gittik, pamuk toplama işi uzadı, iki dersimin imtihanına yetişemedim, sınıf tekrarlamak da aileye masraflı gelince okulu bırakıp çalışmaya başladım. Triko örme işine girdim, ama rahat duramadım, Doğu Devrimci Kültür Dernekleri bünyesinde triko işçilerini örgütleyince, işveren tarafından işten atıldım, patronu olmayan bir iş aramaya başladım. 1975 yılıydı. Deniz Gezmiş'in kendi sesinden savunmalarının kayıt edildiği kasetler elden ele dolaşıyordu, bunları çoğaltıp satmaya başladım. Bir süre sonra üniversiteli Kürt hareketlerinin propaganda kasetlerini de çoğaltarak satmaya başladım, daha sonra da dengbêj kasetlerini de aldım. Zahiyo, Şakiro, Muslu Huseyinko gibi birçok dengbêjin albümünü de satmaya başladım. Böylelikle müzik piyasasıyla dolaylı da olsa tanışmaya başladım.

Profesyonel olarak müzik sektörüne nasıl girdiniz?

Ethem Güner: Müzik sektörüne (İstanbul'da) 12 Eylül darbesi sayesinde girdim. Antep, Diyarbakır hattı o dönem Kürt hareketi açısından çok önemli bir konuma sahipti ve çok meşhur valimiz Abdülkadir Aksu görevdeydi. Antep'te kimse nefes alamıyordu, ben Zülfü Livaneli'nin "Kardeşin duyar el oğlu duymaz" adlı (long play) plağı için 45 gün işkence gördüm. Dönemin CHP Milletvekili Av. Celal Doğan'ın araya girmesi ve ödenen yüklü bir para karşılığında kurtulabildim. Bu nedenle Antep'ten kaçarak İstanbul'a yerleştim. İstanbul'da da aynı işi yapmaya devam ettim.

SES Plak ne zaman kuruldu? İlk yayınladığınız albüm hangisiydi?

Ethem Güner: 1986 yılında SES Plakçılığı kurdum. İlk yaptığım albüm Antep yöresinin meşhur Barak havalalarını okuyan Fayat Alagöz'ün albümüydü.

İlk yayınladığınız Kürtçe albüm hangisiydi? Hikayesi nedir? Ne tür tepkiler aldınız?

Ethem Güner: 1987-88 yıllarında Fırat Başkale ve Hüseyin Aydın'la "Le Le Lo Lo" nidalarını Kürtçe'den Türkçe'ye çevrilmiş türkülerin aralarına serpiştirerek

başladık işe, daha önce İzzet Altınmeşe ve Bedri Aysel benzeri işler yapmıştı. Böyle iki albüm yayınladım. "Doğu Konşerleri 1-2" adıyla, Kürtçe'ye ancak "Le le lo" nidalarıyla yer verip yol alırken, Diyarbakırlı arkadaşım Ramazan Ataman, bana Diyarbakırlı mahalli bir sanatçıya albüm yapmam için öneride bulundu. Kürtler daha Türkiye'de "kart kurt seslerinden türeyenler"di. Bu albüme "Xezal Xezal" adlı ünlü bir Kürt eserini koydum. İlk baskı on bin adetle piyasaya sürüldü, üç günde tükendi. Ama hemen dava açıldı, iddianamede, "Bilinmeyen bir dille yayın" yaparak suç işlediğimiz söyleniyordu. Albüm tüm Türkiye'de köyler dahil, her yerde toplatıldı. Tüm kaset satış yerleri polisler tarafından basıldı, ele geçen kasetler imha edildi, savcılar bir ay bıraksaydı, belki de milyonlarca kaset satılacaktı. İlk kasetimizin hikayesi böyle...

Peki şirketi ne amaçla kurdunuz? Ne tür hedefleriniz vardı?

Ethem Güner: Tasarlanmış bir amacım yoktu. Mademki hayat bana bu fırsatı tanımış, içinden geldiğim bir halkın yok sayılmış, inkar edilmiş kültürünü, müziğini gücüm yettiğince ortaya çıkarmaktan başka ne yapabilirdim ki?

Şimdiye kadar kaç albüm yayınladınız?

Ethem Güner: Yirmi yılda çoğunluğu Kürtçe 200'e yakın albüm yayınladım.

En çok ilgi gören albümünüz hangisi oldu? Bu ilgiyi neye bağlıyorsunuz?

Ethem Güner: En çok ilgi gören, benim de beklemediğim bir albüm oldu. Beşir Kaya'nın albümü çok çok ilgi gördü, Şivan zaten hep ilgi odağıydı. Bir de Koma Şirvan'ın, "Militer Militer-Rozerin" adlı albümü beklemediğimiz bir ilgi gördü.

200 albüme imza attınız, onca yıl direndiniz, şimdi bir tıkanma yaşıyor, ne oldu?

Ethem Güner: Tabii bugünlere nasıl geldiğini görmek lazım. Mesela bu süreçte yayınladığım her albüm toplatılıyordu. 94 yılına kadar üç defa iflas yaşadık. Müzik sektöründe diğer yapımcılarla eşit şartlara sahip değildik. Örneğin üretim aşamasında matbaa ve fabrika, maliyetleri bizden peşin alıyordu, ama diğer bütün

firmalarla vadeli çalışıyorlardı. Karşı çıkmıyorduk, gerekçeleri vardı, "Albüm toplatılırsa ben paramı alamam" diyorlardı. Dağıtım depoları sürekli basılıp arama yapıldığı için ya ürünlerimiz satılmaz, ya da satılırsa bile ödemesi yapılmadı. Onun da gerekçesi hazır, "Perakendecilerden toplatma tutanakları gelecek, biz de ona parasını iade edeceğiz, bu yüzden size ödeme yapamayız." Yani bir sürü faktör vardı ve gerçekten çok zor koşullardı. Ben ve basın savcılar tam bir taktik savaşı veriyorduk. Onlar toplatıyor, biz başka şekillerde yayınlama yolları buluyorduk, ama yine de toplatılıyordu. Toplatılmayan albüm sayısı çok az. Toplatma esnasında depolarımızdaki bütün mallara el konuluyordu, dağıtım firmalarındaki ve kasetçilerdeki bütün mallara el konuluyordu. Bir de şöyle bir durum vardı... Yasak kararını valilikler verebiliyordu. Türkiye'nin herhangi bir yerinde, bir vali toplatma kararı alıyor, bu karar ülkenin diğer bütün illerine gönderiyor, o valiler de, "Madem şu valilik yasaklamış, biz de yasaklayalım, diyerek, albümleri yasaklıyorlardı..." Albümler yasaklanınca, basın polisi, hem bizdeki, hem depodaki, hem de kasetçilerdeki bütün albümleri topluyordu... Böylelikle hem dağıtım şirketleri iki de bir ellerindeki mallara el konulmasından bıkmıyor, hem de kasetçiler artık Kürtçe kaset satmak istemiyordu. Çünkü ikide bir polis geliyor, raflardaki bütün kasetleri indiriyor, tek tek Kürtçe kaset arıyor, huzursuzluk veriyor. Durum böyle olunca, dağıtım ağı ve satış ağı baltalanıyordu.

Toplanan albümlerin davaları ne oldu?

Ethem Güner: Davalar uzun sürüyor, beraatle sonuçlananlar da oluyor, ceza aldıklarımız da.

Toplatma gerekçeleri ne oluyor genelde?

Ethem Güner: Çok değişik. Mesela ilk yıllarda gerekçe şöyleydi, "Bilinmeyen bir dilde yayın yapmak." Kürtçe denilseydi eğer, Kürtçe'nin varlığı resmi olarak kabul edilecekti. O yüzden "Bilinmeyen bir dilde yayın yapmak" deniyordu. Sonra "bö-lü-cülük" vb. birçok iddiayla toplatıldı albümler.

Beraat ettiğiniz davalarda, toplatılan al-

Türkiye'deki ilk Kürt müzik firması olma özelliğine sahip SES Plak... Yıllarca heyecanlı alıp dinlediğimiz birçok önemli sanatçının albümünde imzası var. Yasaklı olduğu yıllarda Şivan Perwer'i, kimsenin bilmediği yıllarda Ciwan Haco'yu, Nilüfer Akbal'ı ısrarla ve inatla buluşturdu müzik severlerle. Klasikleri derledi, yayına hazır hale getirip dinleyicisiyle buluşturdu. Aradan zaman geçti, Kürtçe müzik biraz daha nefes alabilir hale geldi, bir firma daha kuruldu, Unkapanı'ndaki büyük müzik firmalarından bazıları Kürtçe albüm yayınlamaya başladı... Ama bütün bu gelişmelere paralel olarak, müzik sektöründe herşey daha iyi gitmesi gerekiyorken, daha kötüye gitti... Biz de Kürt müzik sektörü dosyası çerçevesinde, ilk yapımcı olan Ethem Güner ile buluşup sohbet ettik. Buyrun Multi Kulti farkıyla, Kürt müziğinin Türkiye serüvenini okumaya...

Öncelikle sizi tanıyabilir miyiz? Kimsiniz? Yapımcılıktan başka ne tür işler yaptınız?

Ethem Güner: 1959 Pazarcık(Maraş) doğumlu Kürt ve üstelik Alevi olan rençber bir ailenin ikinci neferiyim. İlkokulu köyümde bitirdikten sonra, iki yıl annemle örgütlü çalışarak Gaziantep'e kaçış planı yapıp okumaya gittim. Ortaokul birinci sınıftayken Türkçe ve Fransızca derslerinde ikmale kalıp yazın köyüme döndüm. Abim

bümleri geri alabiliyor musunuz?

Ethem Güner: Hayır, hiç almadık şu ana kadar. Çünkü aradan yıllar geçiyor, kimbilir neredeler? Depolarda tutulmuş, Türkiye'nin değişik yerlerinde... Aradan zaman geçiyor, bozuluyorlar, geri almak için depo kiralarnı vermek gerekiyor, yıllar geçtiği için bunlar yüklü meblağlar tutuyor ve uğraşmaya değmiyor.

Korsan da vurdu, sizin albümlerinizi en çok korsan sattı... Bu konuda ne yapabiliyorsunuz?

Ethem Güner: Kürtçe albümlerin geneli korsan sattı. Kürtçe albümlerin yoğun satıldığı illerde zaten doğru dürüst bir kaset veya cd satışı yok, satılabilenlerin tamamı korsan olarak satılıyor. Bunun değişik nedenleri var, böyle bir alışkanlık söz konusu, alım gücü çok düşük, bir takip söz konusu değil. Durum böyle olunca korsan almış başım gidiyor. Mesela Şivan Perwer korsan olmasaydı, bir milyon, bir buçuk milyon rakamlarını bulurdu. Birçok sanatçımız için böyle. Biz alım gücüne dönük kampanya başlattık. Elimizdeki eserlerde yüzde elli oranında bir indirim gittik, ama ne yazık ki yine de sonuç alamadık.

Kamuoyunda şöyle bir izlenim var. SES Plak tekti uzun yıllar, yaptığı albümler çok sattı, çok iyi gelirler elde etti... Bunun tersi bir tablo anlatıyorsunuz şimdi...

Ethem Güner: Tablo aynen anlattığım gibi. Anlatmaktan çaresiz kaldığımız durumlar bunlar, dışarıda konuşulanlar ise çok farklı. Beni en çok yoran ve yaralayanda bu oldu. Bunu söyleyen insafsızlar, nedden yıllarca SES'le çalıştılar. SES hiçbir sanatçı ya da grupla tek albüm çalışması yapmadı, sanatçıya üç kuruş verip onu sevindirmek yerine albümlere yatırım yaptı, yeni albümler üretti habire. Çok para kazandı meselesine gelince... Bir defa hiçbir albüm, hiçbir Kürtçe albüm kendisini finanse etmedi. İki istisna var. Şivan Perwer'in "Nazê" albümü ile Delil Dilanar'ın albümü... Bunların dışında yayınladığımız hiç bir albüm kendisini finanse etmedi. Düşünün, onca yıl, onca albüm, ama bir tanesi bile kendisini finanse etmedi. Bir tarafta yasak vardı, diğer tarafta toplatma vardı... Albümü tanıtacak medya gücü yoktu, mevcut TV ve gazeteler Kürt müziğine mesafeli yaklaşıyordu. 10 bin, 20 bin, 30 bin gibi rakamlar satarak albümleri finanse etmek mümkün değil. Hem iyi bir prodüksiyon yapacaksınız, hem sanatçıya para

ödeyeceksiniz, hem de bundan firma da kazanacak, bu mümkün değil.

Durum böyleyse niye devam ettiniz?

Ethem Güner: Çünkü bu benim işimdi, bu işi yapmak istiyordum. İhracat yaparak kazandığımız parayı, albümlere yatırıyorduk. Sistem böyle yürüyordu.

Başka işlerden kazandığınızı albümlere yatırırdınız, öyle mi?

Ethem Güner: Evet, 1994 yılında kaset ve CD ihracatına başladım. Almanya ve tüm Avrupa'ya Türkiye'de yayınlanan tünlül sanatçıların (Mustafa Sandal, Muazzez Abacı, İbrahim Tatlıses gibi) albümlerinin yurtdışı yayın haklarını alarak ciddi bir ihracat yapıp buradan kazandıklarımızda SES Plak'ı devam ettirdik. Elimizdeki ekonomik güçle, SES Plak'a ses vermesi için İstanbul'da büyük kitleler tarafından dinlenen muhalif bir radyoyu RADYO UMUT'u satın aldık. Kürdün, emekçinin, alevinin, solcunun, ötekinin sesi olması için çok paralar harcadı. Radyo Umut macerası da RTÜK sayesinde bitti. Böylece SES Plak'ın çöküş süreci başladı. Tabi ihracattan kazandıklarımız, Kürt müziğinden kazanılmış gibi algılandı. Ama böyle değildi, kazanılanlar Kürt müziğine yatırıldı. Kürt müziğinden kazanmakta da bir beis yok, ama durum böyle değil. Ortada taşlanacak tek ağaç vardı, SES Plak. Ama gerçek öyle değil, SES Plak'ın Kürt müziğine ettiği hizmet ne çabuk unutuldu?

Kürt sanatçılarının bazıları başka firmalarla çalışmayı denediler... Mesela Nilüfer Akbal ve Ciwan Haco Türkiye'deki diğer firmalarla çalıştılar... Sonuçları ne oldu?

Ethem Güner: Çok iyi olduğu söylenemez. Çünkü söz konusu firmalar Kürt müziğini sindirememişler. Kürt müzik sektörünün bir pasta olduğu varsayımıyla yapıldı işler. Sonra mesela en küçük bir gerginlikte, yok efendim bayrak krizi, dil krizi, bir şey krizi çıktığında, albümler geri çekildi, tanıtılmadı, arkalarında durulmadı. Halbuki bunlar birer sanat eseriydi, krizle ne alakası vardı, ama Kürtçe'ydi ya bu bile yeterdi. Böyle yaklaşıldığı sürece bir sonuç elde edilemez. Önemli olan söz konusu firmaların pastadan pay kapalım diye değil, sindirerek, Kürtçe'ye saygı duyarak, sıkıntılarının arkasında durarak bu işe girmeleri. Ashında KOM Müzik kurulu-na kadar biz tektik. Bu hem sanatçı, hem firma, hem de sektör için kötü bir şey. Al-

ternatiflerin çoğalması gerekiyor, rekabet oluşması gerekiyor, ama ne yazık ki yok böyle bir şey.

Bir de şöyle bir durum var. Mesela biz Ciwan Haco'nun 1991'den itibaren albümlerini çıkarmaya başladık. 7-8 yılda bin tane satmadı. Ama biz ısrar ettik, arkasında durduk. Sonra tanınmaya ve sonra kabul görmeye başladı. Gittikçe yükseldi. Hiçbir albüm yirmi binleri geçmedi, "Na Na" albümü hariç, hiç biri 20 bini geçmedi, çünkü dediğim engeller vardı.

Ciwan Haco'nun Avrupa Müzik'le anlaşmasının hikayesi ise şöyleydi: Ciwan, dediğim gibi uzun yıllar satmadı, Kürt müziği dinleyicisi klasikti o yıllarda, biz direndik ısrarla, tanındı, şöhret oldu ve hak ettiği noktaya geldi. Buraya getirdik, büyük konserler verdi. Böyle olunca, "Artık daha büyük bir firmayla çalışmak istiyorum. Siz benim hakkımı veremiyorsunuz, bana yatırım yapamıyorsunuz" dedi ve gitti Avrupa Müzik ile anlaştı. Biz de saygı duyduk bu kararına. Ama orda da beklenen sonuç alınmadı. Çünkü sonuçta hangi firma olursa olsun, aynı sorunlarla karşılaşacak. Üstüne bir de şöyle bir durum var. Kürt müzik sektöründe olmayan bir firma, Kürtçe bir albümü sindiremediği için, özel bir çaba da harcamaz bu konuda. Elbette Şivan Perwer ve Ciwan Haco'nun albümleri çok sattı ve satıyor, ama korsan olarak satıyorlar, orjinal albümler satılmıyor ne yazık ki! Yurtdışında yaşayan insanlar buradaki mevcut durumu bilmiyor, onların da suçu değil aslında. Onlara çok sattıkları anlatılıyor, o kadar.

Şimdi Kürtçe albüm çıkaran başka firmalar da var. SES ve KOM müziğin dışında başka yapımcılar da var. Onlara ilişkin düşünceniz nedir?

Ethem Güner: Ortada bir profesyonellik yok. Kürtçe albüm çıkaran firmalar tamamen ticari davranıyorlar. Hatta tiracı bile denemez, rastgele çıkardıkları binlerce albüm var. Bunların hepsini alın inceleyin hiç birinde müzikal bir yapı ve amaç bulamazsınız. Kürt müziği ya fütursuzca, cahilce salt ticari bir amaç için kullanılıyor ya da sadece slogancı, ikameci, taklidin taklidi olarak yapılıyor.

Peki şu an Kürt müzik sektöründe telif durumu nasıl? Yayınlanan bir işte herkes hakkını alabiliyor mu? Meslek birliklerine üyelikler var mı?

Ethem Güner: 2000 yılına kadar, bir

Kürt firması olarak, bizim ne MESAM'a, ne de MSG'ye. ne MÜYAP'a girebilme-miz mümkün değildi. Bir defa bir ön yargı vardı, onunda ötesinde bizim sanatçılarımızın bir çoğu Türkiye vatandaşı değildi, o meslek birliklerine üye olmak için Türkiye vatandaşı olma şartı vardı. Bu yüzden oralarla bir ilişki olamadı, meslek birlikleri üzerinden bir ödeme de olamadı. Bırakın meslek birliğine üyeliği, mesela biz Şivan Perwer'in albümlerine izin başvurusu yaptığımız zaman, Şivan Perwer diye yazdığımızda izin alamazdık, İsmail Aygün adıyla başvurular yapıldı. Sanatçının yaptığı besteyi, anonim diye bildirmek zorunda kalıyorduk. 97'lere kadar böyle devam etti. 97'den sonra gelişmeler oldu, 2000'lerde MESAM üye kabul etmeye başladı. Ve üyelikler de başladı.

Siz şu an onlarla mı çalışıyorsunuz?

Ethem Güner: SES bir müzik şirketi ama onun yanı sıra, SES Film ve SES Edisyon şirketleri de var. Sanatçıların haklarını korumak için kurulmuş bir firma SES edisyon. Birçok Kürt sanatçının hakkını MESAM'la birlikte aramaya başladık. Üyelikler başlayınca zaten sorunlar bitiyor. Solist MÜYOBİR'den alıyor hakkını, eser sahibi MESAM'dan alıyor, yapımcı da MÜYAP'tan alıyor. Paylaşım sorunu ortadan kalktı. SES, 1988 yılından itibaren yoğun bir albüm çalışmasına girdi, muhalif müzisyenlerle yoğun çalışıldı. O dönemde, satılan kaset başına bir ücret ödüydük. Sistem öyleydi... Şimdi artık çok daha profesyonel...

Dengbêjlerin ve kasıkların durumu nedir? Onların yayın hakları kimde?

Ethem Güner: Kimin elindeyse o basıyor, bir özen yok, bir kayıt yok, bir arşiv yok, kim ne bulduysa özensiz bir şekilde basıyor. Eğer varisleri çıkarsa, sahip çıkabilir, ama yok.

Eserleri kayıtlı mı peki onların adına? Mesela biri çıkıp, bir eseri değiştirirse veya tahrir ederse kimse itiraz ediyor mu?

Ethem Güner: Hayır, ne yazık ki! Bunun örnekleri de var. Kendi adına şarkıları kayıt ettirenler çıktı. Mesela Şivan Perwer'in Canê Canê parçası birkaç kişinin adına tescil ettirilmişti. En son DYP bile parti marşı yaptı. Biz MESAM'la ilişkiye girip, Şivan'ın da edisyonunu alınca, baktık ki, 4 kişinin adına kayıt ettirilmiş, mahkemelere başvurarak iptal ettirdik. Kürtçe müziğin kayıtları

Ciwan Haco

Nilüfer Akbal

Rojin

Aynur Doğan

yok, belge niteliği taşıyacak eski kayıtlarının arşivleri tutulmamış. Bundan cesaretle gidip eserlere uydurma sözler yazarak, kendi adlarına kayıt ettiriyorlar. Anonim Kürtçe eserleri kendi adlarına kayıt ettiriyorlar. Bunun için enstitüler ve kurumların biraraya gelip komisyon kurmaları gerekiyor. Mesela MESAM'da Türk müziği için böyle bir komisyon kurulmuş. Bilim Teknik Kurulu diye bir komisyon var, çalışıyor.

Böyle bir komisyon kurulursa, bu yasal olarak dikkate alınır mı?

Ethem Güner: Yasal olarak mümkün şu anda. Bir edisyon şirketinin bünyesinde kurulabilir, MESAM bünyesinde kurulabilir veya Kürtler kendi MESAM'larını kurabilirler, bu da mümkün. Hiçbiri yapılmazsa MESAM bünyesinde kurulabilir.

Kimilerinin izin almadan Türkçe söz yazıp, kendi adlarına kayıt ettirdikleri besteler de var. Bunlara ilişkin bir şey yapmayı düşünüyor musunuz?

Ethem Güner: Ben bir otorite değilim, tek başıma bir şey yapamam. Ama mesela SES Edisyon bünyesinde bize haklarını takip etme yetkisi vermiş, hiçbir sanatçının eseri için böyle bir şeye izin vermiyoruz. Bunları takip ediyoruz, davalar açıyoruz ve iptal ettiriyoruz varsa böyle durumlar. Ama onun dışında, yetkisi bizde olmayan bir eser hakkında, hiçbir şey yapamayız.

İki yüz albüm yayınladınız, şimdi ne durumdasınız?

Ethem Güner: Ben beş yıldır albüm yayınlamıyorum, eldekileri de istediğimde gönderiyorum. Çünkü sistem çöktü, bir dağıtım ağı yok, eskiden dağıtım depoları vardı, onlar da korsan ve teknolojik gelişmeler sayesinde iflas etti ve kapatılmak zorunda kaldılar. İki yüz çeşit albüm var elimizde, 2006 satış rakamı 23 bin civarında. Düşünün, sektörün halini...

Peki, beş yıldır niye yapmıyorsunuz albüm, yapmıyorsanız niye halen Unkapanı'ndasınız ve bekliyorsunuz?

Ethem Güner: Doğrusu neyi beklediğimizi biz de bilmiyoruz. Belki dijital ortama geçişi bekliyoruz, belki de sektörün iyileşmesini, ama net bir adı yok bunun. Albüm yayınlamak çok zor. Çünkü masraflarını kurtarmıyor, ucuz, kalitesi düşük, sanatçı emeğinin sömürüldüğü albümler yapmak istemiyoruz. İlk günden beri böyle yapımlardan kaçtık. Şimdi ya böyle oluyor ya da hevesli gençlerin paraları alınarak onlara albüm yapıyor, bu ikisi de bize uzak davranışlar. SES Plak, 1990'dan 2000 yılına kadar ihracatla finanse edilen ve yürüyen bir firmaydı, kâra ve zarara bakmadan bu işi yapıyordu. 2000'den sonra bu kaynak olmayınca, yatırım yapamadı ve albüm çıkaramadı. Çünkü bir albüm için yüz binlerce dolar yatırım gerekiyor. İyi bir albüm olması için bu gerekli.

Çok karanlık bir tablo çıktı ortaya... Kürt müzik sektörünün geleceğinden söz edebilir miyiz bu durumda?

Ethem Güner: Ben aslında bu işin bittiğini düşünüyorum. Çünkü bu koşullarda gitmez. Elde hiçbir veri yok, hiçbir malzeme yok, hiçbir kadro yok. Kürt müziğinin ne aranjörü var, enstrüman çalanı var, ne beste üretene var, ne söz yazanı var... Kürt aranjörler var, çok iyi Kürt müzisyenler var, enstrümanları en iyi şekilde çalışıyorlar, iyi beste yapan Kürtler var, iyi söz yazan Kürtler var, ama bunlar Kürtçe değil, Türkçe, Arapça veya Farsça yapıyorlar. Aranjör yok, müzisyen yok, bir arşiv yok, bir müzik birliği yok, medyası yok, yasak kısmen devam ediyor, elde var sıfır. Hatta sıfırın altındayız, eksideyiz.

Peki bu sektörü ne kurtarabilir?

Ethem Güner: Devlet desek olmaz, devletten bekleyemeyiz, Kürtler ise siyasetle fazla meşguller. Siyasetle uğraşmaktan kültüre bakacak, kültürle ilgilenecek durumda değiller. Her yayıncı, her yapımcı, her entelektüel, her kurum bu konuya duyarlılık göstermeli. Bir arşivin oluşturulması gerekiyor, bir bilim kurulunun kurulması gerekiyor, kayıtların ortaya çıkarılması gerekiyor. Yapılacak çok iş var. Ama kim yapacak?

Kürt Müzik Konferansı sonrası bir gelişme yaşandı mı? Hepimiz umutluyduk, ama sonra kimse bir şey yapmadı... Orada bir komisyon kurulması kararı alınmıştı, ne oldu sonrasında?

Ethem Güner: Orada herkes sorunları dile getirdi, hepimiz umutluyduk... Biz de sorunlarımızı anlattık, sorunları anlatınca çözüleceğini zannettik hepimiz, ama ne yazık ki herhangi bir adım atılmadı, hiçbir şey yapılmadı.

Son olarak bu tablodan çıkışa dair bir şeyler söylemek ister misiniz?

Ethem Güner: Kürt müziğinin en büyük sorunu konservatuar olması, akademik müzik adamlarının yetişmemesi, olanlara da şans verilmemesidir. Son olarak bir çağrım var; binlerce Kürt işadama var, birazcık da halkına hizmet etsinler. Yani Kürt sanatına yatırım yapsınlar. Her ferdin kendi halkına, değerlerine karşı sorumluluğu vardır. Binlerce yıllık zengin Kürt sanatının desteğe ihtiyacı var.

Baba

Bir dolu şey söylendi analar için
Ana gibi yâr, Bağdat gibi diyar dediler,
Ama hep analar için...

Uzakta çok uzakta bulutların orada
Oradasın babam benim yukarılarda.
Daha dün beraber geçmişten bahseder,
Kahveni içerdin aynı köşede.

Şimdi ise ne kaldı geriye senden
Bir kara ıslak tümsek, bir de taş bana.
Bir avuç altın öğüt, mirasın bana.
Ellerinle anlatır, dilinle söyledin.

Gözlerinle sever, belli etmezdin.
Biliyor ve inanıyorum şimdi yukarıda,
Koruyor ve gözetiyorsun hâlâ...

Bir dolu şey söylendi analar için,
Bu da, benim ağıtım olsun, ardından baba...

Cem Karaca

Ana

Anam oy garibim
Sen bıçak değildin
Kırılmalı eller bıçak ettiler seni
Ve gülerken
Ve en umutla
Ve de en iyiye üstelik
Ben

Senden olma
Kocan oğlu Cem
Kırılmalı eller bıçak ettiler seni
Anam oy garibim
Sen bıçak değildin
Ve kana kesmemiştin bahar ayları

Toto Karaca

YEKBUN

YEKBUN İstanbul'da doğmuş neredeyse yaşıt olduğumuz bir Kürt müzisyeni. Ailesi Mardinli. Müzikal hayatında oldukça mütevazı davranan Yekbun, kendinden ve yaşantısından söz etmeye başladığında işte aslında o zaman anlıyoruz ki bu genç yaşına bir çok şey sığdırmış ve müzikle hayatını bütünleştirmiş. İki solo albüm yapmış Yekbun. Nirvana ve Kejë. Koma Çiya ekibinin has seslerinden olmuş vakti zamanında. Her iki albümlerinde de yer almış. Sonra yolları ayrılınca kendi yolunu çizmiş. Şimdi de çizdiği yolda zerre sektirmeden devam ediyor. Dedik (Ferzende'yle ben) madem Yekbun bunca yıl sonra yeni albüm çıkarmış o zaman onunla sohbetin de vakti gelmiştir.

ABİDİN PARILTI

Birbirine bağlı birkaç soruyla sohbetimize başlamak istiyorum. Öncelikle kendini biraz Multi Kulti okurlarına anlatır mısın? Kimsin? Nerede doğdun?

YEKBUN: 1979 yılında İstanbul'da doğdum. Ben İstanbul'da doğmama rağmen köklerim ve ailem Mardinlidir. Altı çocuklu ailenin en küçüğüyüm. İlkokulu çeşitli okullarda okuduktan sonra ortaokul ve liseyi Kasımpaşa Lisesi'nde okudum. Ama Liseyi bitiremedim ve daha birinci sınıfta okulu bırakmak zorunda kaldım.

Nasıl bir çevrede büyüdün? Nasıl bir eğitim sürecinden geçtin? Bunun müziğine yansımaları nasıl oldu?

YEKBUN: Aslında 1988 yılına kadar müzikle herhangi bir bağlantım olmadı. Ama ablamın ve ağabeyimin

amatörce müzik yapmaları beni etkilemişti. Sürekli onların yaptıklarıyla ilgiliniyordum ve sonrasında da zaten onların ısrarıyla yine onlarla birlikte şarkı söylemeye başladım. Bir süre sonra çevremdeki insanlar ve ailemin ısrarıyla ablamla ve tek bir bağlamayla müzik yapmaya başladım.

Koma Çiya ekibiyle nasıl tanıştınız?

YEKBUN: Tesadüf ve güzellik o ki ilk şarkı söylemek için sahne aldığımız gecede daha sonra "Koma Çiya"yı kuracak olan herkes oradaydı. Ve her biri o gece sahneye çıkıp şarkı söylemişlerdi. İşte o gecenin sonunda grubun kurulmasına karar verildi ve grupta yer alacak kişilere haber gönderildi. Benden de ekibe yer almam istendi.

O gecede kimler vardı? Sonraki süreç nasıl devam etti?

YEKBUN: O gün ablamla ve bağlamamızla gittiğimiz dernek gecesinde Abdülmelik Şengal, Ali Temel, Celal Ekin, Beser Şahin, Hüseyin İldan ve Xalo ile tanıştım. Bu benim için büyük bir mutluluktu. O günden sonra haftanın bir gününde bir araya gelip çalışmalara başladık. Bu düzenli bir şekilde devam etti. Bir süre sonra Mezopotamya Kültür Merkezi açılıp kültürel aktivitelere başladığında biz de müzikal çalışmalarımızı bu kurumda yapmaya devam ettik. 1996 yılına kadar birçok konser verdik, birçok geceye katıldık. Hem yurtiçinde hem de yurtdışındaki konserler devam ederken bu esnada iki albüm çıkardı grup. "Rozerin" ve "Dilana Bé Sinor".

Yaptığım müzik kalıplı ve sadece bir kalıba girecek bir şey değil. Tarz itibarıyla bir kalıba girmek bana göre değil. Daha özgür davranmayı seviyorum. Bana güzel ve yaratıcı gelen her şeyi müziğime yansıtmaya çalışırım. Bunu seviyorum.

Koma Çiya'yla bağlantın bu iki albümden sonra mı koptu?

YEKBUN: Evet. Bu albümlerde ben de grupla birlikteydim. Ama sonrasında kopuş gerçekleşti.

Grupla bağlantıların koptuktan sonra neler yaptın?

YEKBUN: Koma Çiya grubu ile ilişkim kesildikten sonra bir süre profesyonel anlamda müzik yapmadım. Eğitimime yoğunlaştım. Üniversitenin üçüncü sınıfında okurken albüm çalışmalarım başladı. Sonrasında yarım bıraktığım okul macerama geri döndüm. Okulu dışardan bitirdim.

Hangi bölümde okudun?

YEKBUN: Marmara Üniversitesi Müzik Öğretmenliği Ses Eğitmenliği Bölümü'nü okudum. Bu süre zarfında koro, bağlama, şan ve piano dersleri verdim.

İlk albümünü ne zaman çıkardın?

YEKBUN: İlk solo albümüm "Nirvana"yı da işte bu süreçte, 2002 yılında, yaptım. Bir yapım şirketi ile anlaşmıştım. Ancak ilk günden itibaren sorunlar yaşamaya başlayınca firmayla anlaşmamı askıya aldım. Albümü kendim

yapmak istiyordum artık. Dağıtımını da kendim yapacaktım. Ancak albümü bitirdiğimde ekonomik kriz yüz gösterince bütün planlarım altüst oldu. Bitmiş albüm bir sene boyunca beklemede kaldı. Bir sene sonra albümü Kom Müzik'e götürdüm. Onlar da albümü beğendiler ve Kom Müzik olarak piyasaya sürdüler.

Albüm dışında hangi müzikal aktivitelerle uğraştın?

YEKBUN: Yine aynı süreçte birkaç dizi film müziğinde de vokal olarak yer aldım. Diyarbakır'daki Dicle-Fırat Kültür Merkezi bünyesinde faaliyet gösteren dans grubuna dans müziği hazırladım. Festivallere katıldım. Birkaç albüme aranjörlük ve vokalistik yaptım. İkinci albümüm olan "Kejë" ise kısa bir süre önce piyasaya çıktı.

Son albümünü bize biraz anlatır mısın?

YEKBUN: "Kejë" albümüm, kendi kişisel maceramda çok özel bir yer tutuyor. Hakikaten repertuarı ve beraber çalıştığım insanlarıyla değerlendirdiğimde kendine özgü bir yerinin olduğunu ve sadece dinlenilip bırakılacak değil zamanla hep dinlenilecek bir albüm olduğunu düşünüyorum.

Büyük bir emek harcanarak yapılan albümler, bir anda afaroz edilebildi. Sürekli birbirine benzeyen melodik yapılara alt yapı yapma zorunluluğu insanları bir yerden sonra bezdirdi

AYHAN EVCI

AYHAN EVCI Kürt müzik piyasasındaki sayılı aranjörlerden biri... Birçok başarılı albüme imza atmış. Evcı, Kürt müzik sektörüyle ilgili sorularımızı yanıtladı...

Kürt müzik piyasasına da iş yapan bir aranjörsünüz... Sektörün son on yılını gözünüze aldığınızda nasıl bir tablo var önümüzde. Sizce Kürt müzik firmaları, kısmen de olsa Kürtçe'nin özgür olduğu dönemi iyi kullanabildiler mi?

Ayhan Evcı: 1980'li yılların sonuna doğru, Kürt müziği (ya da Kürtçe sözlü müzik) Türkiye'de ilk defa kaset satış reyollarında kendi köşesini buldu. Türkiye'de yaşayan Kürt sanatçıların yanı sıra, Avrupa'da yaşayan müzisyenlerin yapmış olduğu birikmiş bir çok çalışma da, bu yıllardan itibaren dinleyicisiyle buluşmaya başladı. Artık üretime geçilmişti. Kürt müziğinde dönemin ilk ve tek firması SES PLAK'tı. Repertuarında 150'ye yakın albüm olan SES, bir dönemin tartışmasız en güçlü firmasıydı. SES, sadece prodüksiyonu bitmiş albümlerin yayın haklarını almıyordu. Aynı zamanda kendisi de üretime geçmişti. Mesela Şivan Perwer'in Kardeş Türküler grubuyla buluşturulması uzun vadeli doğru bir düşünceydi. Nilüfer Akbal'ın albümünün Fransa'da yaptırılması, Real World'dan Kamkars'ların Türkiye lisansının alınması, Dilşad Said'in albümü ve onun Şivan Perwer'le bir araya getirilmesi... 1992 tarihinde yapılan albümdeki müzikal yapı Türkiye'deki genel kalıplara uymasa bile Ciwan Haco'nun "Şî û Sê Gule"sini dinleyicilerle buluşturması... Ciwan Haco'nun memleketine dönüşünden kısa bir süre önce, "Na Na" Single'nin yaptırılması... Bütün bunlar Ses Plak'ın Kürt müziğinin gelişmesinde attığı önemli adımlar olarak görülebilir.

O dönemler, yani 90'lı yıllarda serbest olmasına rağmen, bir çok firmanın henüz yayınlamaya cesaret edemediği Kürt müziğini nerdeyse SES tek başına omuzlamıştı. Daha sonraları, yani 2000'li yıllara gelindiğinde farklı bazı firmalar da Unkapanı'na Kürt müziğiyle ilgilenmeye

başladı. Yeni firmalar kuruldu. Bütün bu gelişmeler umut vericiydi, Kürt müzik sektörünün genişlemesi bekleniyordu, ama tam tersi oldu, Kürt müziğinde yapımcılık gittikçe küçülmeye başladı.

Genişlemesi gerekirken, tam tersi bir küçülmenin yaşanmış olmasını neye bağlıyorsunuz?

Ayhan Evcı: Herşeyden önce yapımcılar lokal kalecikler inşa ettiler ve hepsi sektöre bu lokal kaleciklerden bakmaya başladı. Onlar, alışılmış kalıplar içinde mevcut müzikal statünün korunmasından yanaydılar. Buna ek olarak mevcut kalıpların dışına çıkanlar da dışlandı. Bir takım müzisyenlerin kendi çabalarıyla yaptığı ilginç çalışmalar ise küçümsendi. Ve daha başından itibaren "bu müzik tutmaz" tavrı takınıldı. Mevcut firmaların dışında çalışan - çalışmak isteyen sanatçılara da pek iyi gözle bakılmadı. Bir

Müzikte başarı ekip işidir. Bir çok Kürt müziği sanatçısının bir ekibi yok. Her şeye kendileri karar veriyorlar. Bir menejere dahi ihtiyaç duymuyorlar. Tek başına verilen kararlar bir süre sonra sağlıklı olmaktan çıkıyor.

Kürt müziği sanatçısı sektörde Kürt müziği albümleri çıkaran bir firma yerine, bir başka firmayla anlaşırken de (Universal, Sony, Avrupa Müzik, Stardium vb.) aynı tavrı devam etti: "Göreceksiniz albümü çıkarsınlar ama tutmayacak."

Kişisel çıkarlar mı var bu tavrın içinde? Ortada maddi olarak büyük bir pasta da olmadığına göre, bu tavrı nasıl yorumlayabiliriz?

Ayhan Evcı: Anlamak zor... Sanki kendilerinin yayınlamadığı albümler tutmazsa, onlara büyük bir yarar getirecekti. Oysa bir dönem Universal ya da Sony başta olmak üzere birçok firma Kürtçe albüm yayınlama girişimlerinde bulundu. Mevcut firmaların dışında birçok firmanın Kürtçe albümler yayınlaması, Kürt müziğini daraltmak yerine sektördeki payını büyütme yönünde ciddi adımlar olacaktı. Bu büyüme, Kürtçe müzik yayınlayan mevcut firmaların da önünü açacaktı. Kürt müziği böylelikle her anlamda daha profesyonel bir zemine oturabilecekti.

Dahası Kürt müziği sanatçıları da profesyonel olmak ya da profesyonel davranmak zorunda kalacaklardı. Albüm çalışmaları daha derli toplu olacaktı. Repertuar hazırlanırken daha profesyonel olunacaktı.

Ama olmadı... Bugün gelen noktadan bakarsak, ne durumda sektör?

Ayhan Evcı: Bugün için Kürt müziğinde şu soruları sormak gerekiyor: "Albüm çalışmalarında neler gözünüze al-

ıyor?", "Beste yapılırken kriter nedir?", "Beste nasıl oluşur?", "Beste sadece şan melodisi midir?", "Sound nedir?", "Albüm sonrası yapılması gerekenler nelerdir?", "Sözleşmeler nasıl olmalıdır?", "Menejerlik nedir?", "Telif hakkı nedir?" Bütün bu soruların cevapları net olarak verildiğinde belki sektörel bir büyümeden veya kalkınmadan ya da Kürt müzik sektörünün geleceğinden söz edilebilir. Çünkü şu ana kadar, bir müzisyenin asgari olarak bilmesi gerekenler, bilinmeden veya dikkat edilmeden yapıldı ve yapıyor.

Aranjörler bütün bu karışık tablonun neresinde duruyor?

Ayhan Evcı: İşler daha çok aranjörlerde bitiyor. Kürt müziğinde melodi ve şarkı kalıpları minimum temalardan oluştuğu için, şarkının a, b, c gibi bölümleri de pek olmuyor. O zaman da iş aranjöre düşüyor, aranjörün altına müzik yazması, armonize etmesi ve ek Part'lar yazması gerekiyor. Böyle olunca durum aranjeyi aşılıyor. Çünkü aranje yapılan bestenin trafiğini belirlemektir. Yönetmen ve prodüktör ise şarkıya kattığı müzisyenlerle beraber müzikal tarzı, karakteri ve soundu belirler.

Sürekli birbirine çok benzeyen pop alt yapılar kullanılıyor, pop diye İstanbul'daki mankenlerin yaptırıkları albümler algılandığı için de, yapılan albümlerin kötü pop alt yapıları pop olarak kabul edilmiyor, elektro gitar ekle-nip, Rock gibi bir şeyler yapıyor.

Sürekli birbirine benzeyen altyapıların konulmasında aranjörlerin rolü yok mu?

Ayhan Evcı: Öyle görülüyor ki, sürekli birbirine benzeyen melodik yapılara alt yapı yapma zorunluluğu insanları bir yerden sonra da bezdirdi. Aranjörler de işin içinden çıkabilmek için, kafalarında kalıplaşmış hazır temaları alt alta dizdiler. Aynı alt yapılar her albümde alt alta dizildiği için, bu sefer albümler arasında hiç bir fark olmamaya başladı. Alt yapılar pop olmasına rağmen pop denmiyordu. Biraz elektro gitar konulunca her nasılsa rock oluyordu, ağlayan yaylılar konulduğunda arabesk, geleneksel

sazlar konulduğunda ise "halk müziği" oluyordu. Pop isminden ise cüzzamlı gibi kaçılıyordu. "Vay efendim pop yoz müzikmiş de, rock ise bir isyan müziğiymiş." Ne alakaysa. Ya da "Blues'da acayip direniş temaları varmış..."

Bu üslup alakasız bir biçimde Kürt müziği aranjörlerinde de gelenekselleşti. Bir çoğu işin teorisini yapmaya başladı. Oysa yapılan işin abartılacak bir yanı yoktu. Ayrıca müziğin kötüsü de yoktu. Beğenip beğenmeme vardı.

Aslında şöyle bir durum var... Aranjöründe de, yapımcısında da, sanatçısında da bir tabu, bir korku söz konusu... Bu nereden kaynaklanıyor?

Ayhan Evcı: Evet, böyle bir durum var. Buna benzer korkular ve tabular Kürt müziği yapan sanatçıları sindirdi. Herkes korka korka albüm yapmaya başladı. Çünkü aylarca süren büyük bir emek harcanarak yapılan albümler, bir anda afaroz edilebiliyordu. Bu da Kürt müziği icracılarını ürkütüyordu. Oysa albüm bir duygu işiydi. Girersen stüdyoya, arka planda bir şey düşünmeden içinden ne geliyorsa onu yaparsın. Ayrıca Kürt müziğinin gelenekseli vermesi bir yana, yeni deneysel çalışmaların önünü açarak, kendi tarzını yaratması gerekiyor. Yoksa komşularını taklit ede ede nasıl müziğini geliştirip sınırlarını aşacağını...

Müzik sektörünün birçok sorunu var, durum böyle olunca, işin bu kısmı zaten sektörün dışında tutuluyor...

Ayhan Evcı: Evet, ama eğer "Kürt müzik sektörü" diyeceksek eğer, bunun içine müzikle ilgili her şey giriyor. Sorun sadece firma bazında değil...

Kürt müziği yapan sanatçıların, müzisyenlerin de yapması gereken çok işleri var. Tabuları olmayan, müzikal takıntuları da olmayan, müzikten de anlayan yapımcıların müzikal zemini oturtmada ciddi rol oynamaları gerekiyor. Ama bu şimdiye kadar olmadı...

Yapımcılık iyi bir noktada değil... Çok az firma var, olan firmaların bir kısmı da hiçbir yapıma imza atmıyor uzun süredir... Bu noktaya nasıl gelindi?

Ayhan Evcı: Şimdi yapımcılık ciddi bir biçimde tökezledi ve sınıfta kaldı. Bazı yapımcı firmaların üst düzey yöneticileri, müziğin 'm'sinden hiçbir şey anlamadıkları halde, belirleyici roller oynadılar. Mesela yapılan albümlere hiçbir katkıda bulunmuyorlardı, hazır gelen albümlerin ise hiçbir masraf yapmadan ömür boyu yayın haklarını alıyorlardı. Albüm sahiplerinin bir çoğunun profesyonel bilgilerinin olmamasından ciddi bir biçimde yararlanıyorlardı.

Bu tablodan sanatçılar da sorumlu değil mi?

Ayhan Evcı: Müzik yapmak zorunda olanların yaptıkları işten başka bir gelir kaynakları yok. Eğer kendilerine ait ekstra işleri ya da başka bir meslekleri yoksa, ayakta kalabilmeleri mümkün değil. Genelde politik amaçlı etkinliklerde sahne alabiliyorlar, bunlarda "dayanışma" amaçlı olduğu için, bir gelir elde etmeleri mümkün değil. Biraz da bu çaresizlik yüzünden, önlerine ne tür sözleşme konulursa konulsun "evet" dediler.

Yapımcılardan bir birliklik beklemek doğru değil, sonuçta rakipler... Ama sorunlarının çözümleri için biraraya gelmeleri gerektiği anda bile gelmemişler hiç...

Ayhan Evcı: Kürt müziği yapımcıları ise hiçbir zaman sorunları için biraraya gelmediler. Ortak politikalar üretip, pazarı daha da genişletip, müzikal bir rekabet yaratacaklarına, tek başlarına piyasanın nasıl sahibi olacaklarının hesabına düştüler. Diğer firmaların ne zaman iflas edeceğiyle ilgilenmeye başladılar.

Bu tavır sanatçılara da bulaşmış durumda. En başta kimse kimseyi beğenmiyor. Kimse bir diğeri-nin yaptığı albümü beğenmiyor. Gazetelere röportaj

veren çiçeği burnunda Kürt müziği sanatçı adayları, "Kimden etkilendiniz?" sorusuna şimdiye kadar hiç yaşayan bir sanatçıyı örnek vermedi. Daha çok şu anda yaşamayan klasik müzik sanatçılarından, Hasan Cizrawi, Arif Cizrawi, Ayşe Şan, İsa Bervari, Tahsin Taha gibi isimler veriliyor. Tabii ki bu isimler geleneksel Kürt müziğinin önemli isimleri. Ama müziğin içinde olan bir müzisyenin aktüel olan hiçbir şeyi beğenmemesi, onları yok sayması mümkün mü?

Sezen Aksu'nun ilk Diyarbakır konserinden sonra, Kürt basınına konuşan bir müzisyen, kendisine örnek olarak Kürt müziğinin önünü açtığı için Sezen Aksu'yu seçtiğini söylüyordu. Absürd ama gerçek bu!

Peki ya ustalar... Usta sanatçılar... Şivan Perwer, Civan Haco ve Nizamettin Arıç... Bunlar nerede duruyor?

Ayhan Evcı: Ustalara çok iş düşüyor. Kürt müziğinin sektör olabilmesi için çaba içine girmeleri gerekiyor. Kürt müzik piyasasına yeni sesler, yeni yetenekler kazandırmaları gerekiyor. Tüm dünyada ve Türkiye'de belli sanatçılar, bir dönemden sonra yeni sesler ve tarzların yaratılması için birikimlerini ortaya koyarlar ve paylaşırlar. Kürt müzik ustalarının da bunu yapması gerekiyor mu? İşi sadece yapımcıları eleştirmek noktasında bırakmamalıyız... "Müzikten anlamayanları yapımcı yapıyorlar" demek bir tespit ama bir çözüm değil. Müziğe kalıcı olmak adına bakan, sektörleşmek adına bakanların, kendilerine bir konsept belirleyip, bunu sağlam bir stratejiyle pekiştirmeleri gerekiyor.

Bir çok iş dalında olduğu gibi müzikte de başarı ekip işidir. Bir çok Kürt müziği sanatçısının beraber çalıştığı bir ekibi yok. Her şey kendileri karar veriyorlar. Yalnız çalışmaya alışmaktan, artık hiç kimseyle çalışmıyorlar, bir menajere dahi ihtiyaç duymuyorlar. Tek başına verilen kararlar bir süre sonra sağlıklı olmaktan çıkıyor.

Sorunlar gündeme gelince de, "ne yapalım tek başınayız" denilerek, hemen olay rasyonalize ediliyor ve böylelikle hatalar kabul edilmiyor. Mesela sözleşmeleri bir avukata okutmadan imzalıyorlar, sonra da asla işin içinden çıkamıyorlar. Albüm yapıyorlar, ama her şey yapımcı firmadan bekliyorlar. Bir grup kurup, promosyon için bir tura çıkmıyorlar, firmanın her şeyi çözmesini bekliyorlar.

Yapılan bestelerde de işin kolayına kaçılıyor. Geleneksel Kürt müziğinde var olan temalar alınarak yeni yapılmış besteler gibi sunuluyor. Bazı sanatçıların anonim parçaları MESAM ve MSG gibi kurumlarda adlarına tescil ettikleri de biliniyor. Eskiden bazı türkücüler Kürtçe parçalara alakasız Türkçe söz yazarak bunu yapıyorlardı, şimdi Kürt müzisyenlerin benzerini yapması çok acı. Bilinen geleneksel bir şarkının nakaratına yeni bir bölüm eklemek, o şarkıyı yeni bir beste yapmaz. Beste ve söz yazmak ciddi bir iştir. Ve bunun da kendine göre kuralları vardır. Müzisyenlerin daha çok kendilerini zorlamaları gerekiyor.

Kürt müziği icracıları, yapımcıları, aranjörleri salt geleneksel tarzın ısıtılıp ısıtılıp yeniden verilmesinden vazgeçmeliler. Yeni müzikal konseptlerin, anlayışların ortaya çıkabilmesi için müziğe ve de genel olarak sanata daha geniş bir perspektiften bakmak gerekiyor.

Aslında Kürt müziği zengin bir müzik... Nasıl oldu da bu noktaya geldiğini örnekleriyle anlattınız... Yakın zamanda bu sıkıntıları aşması mümkün mü?

Ayhan Evcı: Kürt müziğinin zengin bir müzik olduğu kuşku götürmez. Yayıldığı coğrafya bu zenginliğinin en büyük kaynağı. Bunu lokalize etmek, daraltmak, sadece politize bir hale getirmek onu küçültür. Oysa daha da zenginleşebilmesi için sınırlarını aşması lazım. Bir dönemin gerici TRT mantığının çerçevesinde durmak ona verilecek en büyük cezadır. Ki o böyle bir cezayı hakletmiyor.

YALÇIN SADAK

Eylül Dedin miydi

Eylül dedin miydi, tenha o rüzgâr yüzünün akşamla susan dolaylarında bir gariplik eni konu, bir umulmazlık Ey, yine mi gölgeler! Yine o sazlık! Arzunun göğünde buruk vedalar gibi kuşlar, kuşlar! İnsan ne umabilir ki bir yazdan; bir yüzün akşamında dağılıp gidecek yazdan: Kuytu güneş. Issız koy. Ve bir bağırsık enginden, yüreği yazıya alıştırır... Ah, dediği şairin dağın ardındaki! * Niye hala bu özlem? Bir daha mı yaygara, daha mı yıkım zakkumlar çit boyu, güller, Troya..

Eylül dedin miydi, bir başka deniz; toplayan her yazdan çölün önceliğini Öyle güzel ki yüzün o deniz sahrasından gün boyu parıltılarla, öyle buyurgan! A, benim bin türlü halden yoranım sen şimdi uyandırılmışsın ya; hurma dalları, kervan böğürtüleriyle bir anda rüya gibi derinleşen Troya. Ve bir gergin bekleyiş yürek burcunda. Ufukta yiğışan karaltılar! Dediği şairin, dağın ardında Daima bir sıçrayış; çünkü, uyutmaz ten bir Troya, daha; çünkü, sevilen yüzün eylül dedin miydi geçilmez hülyasından

* Dağların ardında huzur vardır.
Ama bekle, yakında sende huzuru bulacaksın
-Goethe-

- Şairin yakında yayınlanacak *Tedirgin Yaz* adlı kitabından...

Kürtçe albümleri korsandan alıp dinlemek alışkanlık haline gelmiş. Basım ve dağıtım yapan firmalar çok ciddi zorluklar yaşıyorlar. Yasaklar, toplatmalar, mahkemeler cabası.

KOM MÜZİK

Şu ana kadar ne tür eserler yayınladınız?

Zübeyir Perihan: Arşiv çalışmaları, özgün müzik, halk müziği, fantezi, pop, rock, hip-hop, enstrümantal, şiir vb. türlerde albümler hazırlayıp yayınladık. Aslında Kürt müziğinin gelişimine geniş bir yelpazede hizmet etmeyi ve bütün müzik türlerine yer vermeyi amaçlayan bir yaklaşıma sahibiz.

Firmanızın özel bir ilgi alanı var mı?

Zübeyir Perihan: Firmamızın ilgi alanını Kürt müziği teşkil etmektedir. Özellikle arşivsel değeri olan ve klasikleşmiş eserleri kayıt altına alıp tanıtmayı ve güncel olarak dinlenebilecek müzik türlerine yer vermektir. Örneğin aralarında Mihemed Şexo, M.Arif Cizravi, Hesên Cizravi, Kawis Ağa, Qerepetê Xeco, Tahsin Taha, Meyremxan, Eyşe Şan, Aslika Kadir, Eyaz Yusif, Said Yusif ve Klamên Yêrivanê gibi klasik albümleri arşivine katarak önemli bir kültürel hizmette de bulunmuştur.

En çok satan eseriniz hangisi oldu? Bunu neye bağlıyorsunuz?

Zübeyir Perihan: En çok satan ürünlerimiz Agirê Jiyan'ın Adarê ve Helin albümleriydi. Yine Diyar'ın albümleri çok sattı. Bu ürünlerin satışlarının yüksekliğini son otuz yılda Kürtlerin yaşadığı toplumsal alt-üst oluşları, acıları, sevinçleri, özlemleri işleyerek kendi tarzlarında daha kaliteli müzik yapıyor olmalarına bağlıyorum.

Hiç satmayan albümünüz oldu mu?

Zübeyir Perihan: Hiç satmayan ürünlerimiz olmadı. Çıkardığımız her ürün mutlaka belli bir miktarda satılıyor. Ancak çok az satan ürünlerimiz oluyor. Mesela enstrümantal, şiir albümleri çok az satıyor. Fakat bu tür albümlere yer vererek teşvik etmek gerekiyor. Mesela Zahid Brifkani'nin "Simfoniya Azadiyê" adlı çalışması kaliteli ama az satan bir ürün. Ya da Egidê Cimo'nun "Avazên Behna Axê" adlı çalışması...

Sizce bir Kürt müzik sektöründen söz edilebilir mi? Türkiye'deki sektörden ayrı bir böyle bir sektör söz konusu mu?

Zübeyir Perihan: Maalesef Türkiye'deki müzik sektörünün dışında özel olarak bir Kürt müzik sektöründen söz

edemiyoruz. Kürt müziğinin ciddi bir potansiyeli olmasına rağmen bir sektöre dönüştüremedik. Unkapanı'nda çok sayıda firmanın sahibi Kürt. Ve ağırlıkta Kürtçe albümlere yer veriyorlar. Kom müzik olarak ise bir iki istisna hariç tümünden Kürtçe albümlere yer veriyoruz. Ancak Kürt müzik sektörü oluşmamıştır. Bir de Kürtçe albüm çıkaran firmaların müzik pazarındaki payı son derece düşüktür. 2006 yılı Mü-Yap verilerine göre tahmini olarak %5 gibi küçük bir orana tekabül etmektedir. Sadece Türkiye'de yaşayan Kürt nüfusunun oranı bunun çok çok fazlasıdır. Korsan cd-kasetlerin en fazla Kürt müziğinde olması da bu oranın düşüklüğünde ciddi etkisi bulunmaktadır.

Kürt müzik firmalarının serüvenlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Zübeyir Perihan: Yakın döneme kadar yasaklı olan bir Kürt müziğinden bahsedilebilirdi ancak. Kürtçe cd ve kasetler yasal olmayan yollardan çoğaltılıp satılıyordu veya el altından kopyalanarak dinleniyordu. Öyleki Kürtçe albümlerde korsan kaset ve cd dinlemek bir alışkanlık haline gelmişti. Bu nedenle Kürtçe albümlerin basım ve dağıtımını yapan firmalar çok ciddi zorlukları yaşayarak günümüze gelmişlerdir. Yasaklar, toplatmalar, mahkemelerin açılmasıyla dolu yılları geçirdiler. Bu nedenle bu alana ciddi yatırımlarda yapılmadı. Büyük riskler taşıyordu. Örneğin Türkiye'de nispeten demokratikleşmenin yaşandığı günümüzde, 2005 yılında firmamıza ait 15 civarında albüme dava açıldı, albümlerimiz toplatıldı. Avukatlarımız hukuk mücadelesi vererek toplatma kararını 7-8 ayda kaldırdıktan sonra bu albümlerimizi basıp dağıtabildik. Buradan ciddi maddi kaybımız oldu. Bu tür sıkıntılar geçmiş yıllarda daha fazlaydı. Böyle olunca da fazla yatırım yapılamadı. Bu durum müziğin ciddi bir kalite kazanmasını da olumsuz etkilemektedir. Günümüze kadar belki de binlerce Kürtçe albümün yapıldığını söylemek mümkündür. Kaliteli kalitesiz yapılan albümlerden bazıları sadece para kazanmayı amaç edindiğinden unutulup gitmiştir bile. Bu nedenle Kürt

müzik firmalarının serüvenini hem büyük zorluklara, yasaklara, baskılara maruz kalan bir süreç, hem de fazla plan-program dahilinde yürüyemeyen, yarımını fazla göremeden, el yordamıyla pazarda yer edinmeye çalışan bir süreç olarak değerlendiriyorum.

Sektörün ne gibi sorunları var?

Zübeyir Perihan: Müzik sektörü genel olarak ciddi bir kriz sürecini yaşamaktadır. Belki de dünyanın gelişmiş ve gelişmekte olan hiçbir ülkesinde olmadığı kadar ciddi sıkıntılar yaşamaktadır Türkiye'deki müzik sektörü. Daha önce kadar korsan kaset ve cd'lerin varlığı sektöre büyük darbeler vururken, günümüzde ise gelişen teknoloji karşısında hazırlıksız yakalanan müzik sektörü ciddi sıkıntılar yaşamaktadır. Mp3, bilgisayar, müzik taşıyıcıları ve internet gibi teknolojik gelişmeler deyim yerindeyse albüm satışlarını en alt düzeylere indirdi. Gelişmiş ülkelerdeki gibi dijital ortamdan ve diğer müzik kullanan yerlerden (TV, radyo, otel, bar, ve müzik cihazlarının satışından) müzik sektörü payını alamamaktadır. Bu yönlü çalışmalar yapılıyorsa da henüz kat edilmesi gereken çok yol var. Eğer bu alanda başarı elde edilirse kısmen finansman sorunu çözülebilir, aksi durumda müzik sektörü ciddi finansman sorunu yaşayacaktır. Yine dağıtım, pazarlama ve fiyat politikasında da önemli sorunlar yaşanmaktadır.

Kürtçe albüm yayınlamak bir avantaj mı, dezavantaj mı?

Zübeyir Perihan: Kom Müzik olarak Kürtçe albüm yapmayı avantaj veya dezavantaj olarak gördüğümüz için değil Kürt müziği üzerine böylesi bir alanda çalışma yürütmeye inandığımız için yapılmaktadır. Ancak piyasa açısından bakıldığında zaman avantajlı yanlarının yanı sıra dezavantajlı yanları daha fazladır. Özellikle de yatırım yaparak piyasa sürdürdüğünüz bir Kürtçe ürünü yeterince pazarlama olanağına sahip değilsiniz. Gelir düzeyinin düşük oluşu, Kürtçe albümlerin yasaklı geçmişinden kaynaklı olarak yaşanan korsan alışkanlığının oluşu ve hatta bölgede korsanın önüne fazla geçilmeyişi gibi faktörler ciddi sıkıntı teşkil ediyor. En önemli dezavan-

Sizi tanıyabilir miyiz?

Zübeyir Perihan: 1966 Diyarbakır doğumluyum. Kom Müzik'te prodüktörlük yapıyorum.

Yapımcılığa ne zaman başladınız? Firmanızın hikayesi nedir?

Zübeyir Perihan: Daha önceleri dolaylı ilgilendiğim yapımcılığı, 2004 yılından itibaren profesyonel olarak sürdürüyorum. Kom Müzik, 1997 yılında kurulan ve 10 yılda ciddi bir repertuar oluşturarak bu süre zarfında 170'in üzerinde albüm yayınlayıp kendi alanında önemli bir etikete dönüşen ve Kürtler tarafından ürünleri takip edilen bir firmadır. Kürt müziği üzerine çalışmalar yapıyor.

tajlardan biri de reklâm sorunudur. Özellikle medyanın tekelleşmiş olması ve Kürtçe albümlere sanatçılara kapalı oluşturma konusunda ciddi bir sıkıntı doğurmaktadır. Medya TV, radyo ve gazeteler aracılığıyla topluma neyi sunuyorsa, neyi öne çıkarıyorsa ağırlıkta rağbet gören onlar oluyor. Ne yazık ki hem Kürt sanatçılar hem de Kürt müziğiyle ilgilenen firmalar bu durumdan olumsuz etkilenmekte, medyanın olanaklarından yararlanamamaktadır.

Kürtçe albümlerin göreceli de olsa serbest olduğu yıllardan bu yana ne gibi gelişmeler yaşandı? Firmalar bu kısmı özgürlüğü iyi değerlendirebilirler mi?

Zübeyir Perihan: Kuşkusuz Kürtçe albümlerin görece serbest olmasıyla birlikte belli gelişmelerin yaşandığını söylemek mümkündür. Özellikle marketlerde açıkça Kürtçe müzik cd'lerinin satışa sunulması önemli bir adımdır. Bu durum giderek Kürt müziğinde altyapısı daha güçlü, müzikal-kalitesi öne çıkmış albümlerin yapılmasını beraberinde getirdi. Yani hem müzisyenlerin hem de firmaların daha profesyonel çalışmalara yönelmesini ve belli oranda bu alana yatırım yapmasını sağladı. Fakat bu olanaklar yeterince değerlendirilebilir mi kuşkusuz hayır. Mesela Kürt müzik sektörü oluşturulamadı. Yeterince Kürt aranjörler, yönetmenler ve enstrüman kullanan müzisyenler yetişemedi. Belli bir gelişme yaşansa da Kürt müziği ve kültürüne uygun, akademik yönü öne çıkan profesyonelleşmiş bir yapıya ulaşamadı. Ve Kürt müziği büyük bir derya olmasına ve güçlü tarihsel-kültürel dayanağı olmasına rağmen Türk, Arap ve batı müziğinin etkisinden kurtarılmadı. Bu nedenle bir çok albüme Türkçe, Arapça, veya batı altyapılarının üzerine solistlerin Kürtçe sözlü okuduğu parçalara sıkça rastlıyoruz. Yani birçok albüme Kürt müziği yerine Kürtçe sözlü müzik demek daha doğrudur. Tabi bu da bir yerde doğaldır. Ve giderek müzik alanında önemli tartışmalar ve arayışlarda yaşanıyor. Kürtçe müziğin yasaklı olduğu dönemde bir bağlamayla, veya çok basit altyapılarla müzik yapıp dinlenebiliyordu, ama günümüzde artık kaliteli altyapı, beste ve söz yazarlığı tartışması-arayışları da her geçen artıyor.

Telif hakları politikanız nedir? Sanatçı, besteci, söz yazarı ve icracıya ne tür telifler ödeniyor?

Zübeyir Perihan: Kürt müzik yapımcıları geçmişte belki iyi paralar kazanabılmışlardı. Fakat günümüzde bu artık imkansız hale dönüştü diyebilirim. Telif konusunda çeşitli kuruluşlar var. Mesam, MSG gibi. Bu kuruluşlar üzerinden besteci, söz yazarı, yorumcu gibi emek sarf eden müzisyenlere telifleri ödemekteyiz. Tabi geçmişte bundan bihaber yürüyordu. Bizim bu konuya ilişkin politikamız herkesin emeğinin karşılığını almasıdır. Sanatçılarımızı ilgili kuruluşlara üye olmaları için teşvikte ediyoruz.

Yaptığınız albümlerde ne gibi kriterler gözetiyorsunuz? Bu kriterlerin müzik sektörüne, müzisyenlere etkisi ne düzeyde?

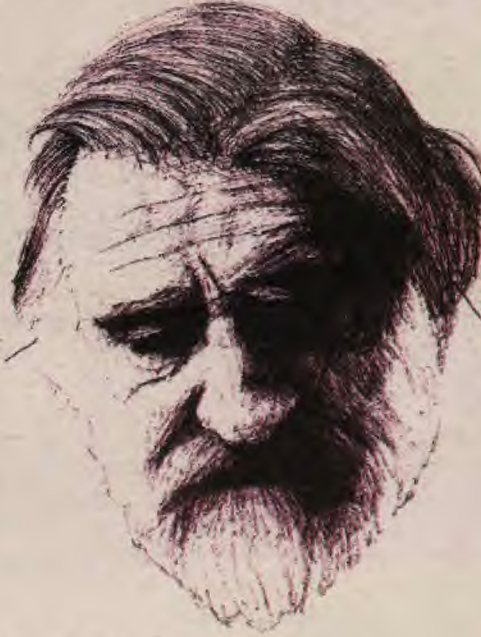
Zübeyir Perihan: Yaptığımız albümlerde daha kaliteli, dinlenebilir ve toplumsal gerçekliğe hitap eden, toplumun yozlaşmasına değil düzey kazanmasına hizmet eden bir sanatsal içeriği esas alıyoruz. Bu durum ister istemez müzisyenleri de arayışa sevk etmektedir. Gelecekte daha profesyonel ve daha verimli bir Kürt müzik sektöründen söz edebilir miyiz?

Zübeyir Perihan: Kuşkusuz bu alanda ciddi bir deneyim ve birikim oluşmuştur. Günümüzde daha pozitif bakabiliriz bu soruna. Kürt müziğiyle ilgilenen herkesin üzerine düşen görevler var bu konuda. Firmalarla bir araya geldiğimizde de sektörel sorunlarımızı irdeleyebiliriz. Ama iyimser olmak istiyoruz.

Ekleme istediğiniz bir şey var mı?

Zübeyir Perihan: Kürt müziğinde daha güçlü ürünlerin açığa çıkması ve Kürt müzisyenlerinin gelişmesi için dinleyicilerin mutlaka yasal yayınlanan cd ve kasetleri alıp dinlemesi ve bu yönüyle de destek sunması gerekmektedir. Aynı şekilde internet üzerinden satış yapan yasal sitelerden parça indirmeleri gerekmektedir.

Can Yücel ve Ahmet Kaya buluşması

Sevgi Duvarı

Sen miydin o yalnızlığım mıydı yoksa
Kör karanlıkta açardık pash gözlerimizi
Dilimizde akşamdan kalma bir küfür
Salonlar piyasalar sanat sevicileri
Derdim günüm insan arasına çıkarmaktı seni
Yakanda bir amonyak çiçeği
Yalnızlığım benim sidikli kontesim
Ne kadar rezil olursak o kadar iyi.

Kumkapı meyhanelerine dadandık
Önümüzde; Altınbaş, altın zincir, fasulye pilakisi
Ardımızda görevliler Hızır paşalar
Sabahları açıklarda bulurlardı leşimi
Öyle sıcağı ki çöpçülerin elleri
Çöpçülerin elleriyle okşardım seni
Yalnızlığım benim süpürge saçım
Ne kadar kötü kokarsak o kadar iyi

Baktım gökte bir kırmızı, bir uçak
Bol çelik, bol yıldız, bol insan
Bir gece sevgi duvarını aştık
Düştüğüm yer öyle açık seçik ki
Başucumda bir sen varsın bir de evren
Saymıyorum ölüp-ölüp dirilttiklerimi
Yalnızlığım benim çoğul türkülerim
Ne kadar yalansız yaşarsak o kadar iyi.
CAN YÜCEL

Ahmet Kaya bu çok sevdiği Can Yücel şiirini şarkılaştırmak ve dinleyicisiyle paylaşmayı istemekteydi. Ancak buna bir türlü karar veremez. Kararsız kalmasında iki şey etkili olur. Birincisi şiirin hakkını verememek, ikincisi ise Can Baba'nın bu işe ne diyeceğidir.

Bir diğer tedirginlik ise düzenlemesine ilişkindir. Çünkü Ahmet Kaya tam da bu şiiri şarkılaştırmak istediği yeni albümde, "vazgeçilmezlerim" dediği aranjörü Osman İşmen ile şair Yusuf Hayaloğlu olmadan çalışıyordu.

Yeni albümdeki düzenlemelerini ekibinden genç bir müzisyen, Ahmet Koç yapacaktır. Melih Kibar'ın stüdyosunda çalışmalara başlamıştır.

Çalışmalar başladıktan bir süre sonra nihayet kararını vermiş ve Sevgi Duvarı şiirini şarkılaştırmıştır.

Sevgi Duvarı bittiğinde Can Yücel'e dinlemek ister. Bu yüzden Gülten Kaya ile birlikte, Can Yücel'in Kuzguncuk'taki evine gidilmek üzere yola çıkılır.

Akşam 21.00 gibi sözleşilir. Kuzguncuk'a gelindiğinde, alışveriş için durulur.

Esnaf Ahmet Kaya'yı tanır ve onun geleceğinden haberdardır.

Can Baba'nın saatlerdir onların yolunu gözlediği ve beklerken habire içtiği söylenir Ahmet Kaya'ya. Meğer randevu saatiyle ilgili bir karışıklık olmuştur. Can Baba'yı bilen esnaf Ahmet Kaya'yı uyarır: "Yandırmış Ahmet abi."

Eve varıldığında ilk "Merhaba" gün yüzü görmemiş bir küfür olmuştur. Bütün hiddetiyle ve çocuk gibi sevimliliğiyle saldırıya geçmiştir bile Can Yücel.

Bir an önce şarkıyı dinlemek istemektedir, fakat bir sorun vardır. Evde teyp yoktur. Can Baba kükrer: "Neyimizle dinliyecek bu şarkıyı Güler, bu evde teyp var mı?" Güler Yücel de dahil herkesi bir telaş sarar, çünkü evde teyp yoktur. Panikle teyp aranır, fakat bulunamaz. Çözümü Ahmet Kaya önerir. Arabada teyp vardır, Can Baba aşağı inmeyi kabul ederse, arabada şarkı dinlenebilir.

O heybetli gövdesini Ahmet Kaya'ya yaslar ve Güler Abla ile arabanın arka koltuğuna otururlar. Ahmet ve Gülten Kaya önde, Can ve Güler Yücel arkada şarkıyı dinlerler. Sevgi Duvarı'nı sessizce sonuna kadar dinlerler. Can Baba'nın gözleri nemlenir, iltifatını yine geleneksel küfürleri ile yapar.

Can Baba'nın şarkıdan memnun kalması, herkes de bir rahatlamaya yol açmıştır. Can Yücel'in şiirleri ve küfürleri, Ahmet Kaya'nın şarkıları, Güler Abla ve Gülten Kaya'nın da katılımıyla sabahlanır.

Sevgi Duvarı kaseti bitmiştir, baskıya hazırdır. Fakat bu sefer başka bir sorun çıkar. Kültür Bakanlığı, büyük şair Can Yücel'in şiirindeki "sidikli" kelimesine takmıştır. Bununla ilgili Can Baba ile görüşülmesi gerekmektedir.

Gülten Kaya biraz da çekinerek telefona sarılır. Can Baba, şiirine sansür uygulayan sisteme etmediği küfrü bırakmaz, "Ne demeliyim yani, cisli mi yapıcay bu kelimeyi bu saatten sonra?" Gülten Kaya'nın tüm tedirginliği şarkının sansür kurulmasına takılıp, iptal olma olasılığı üzerinedir. Şarkının melodik yapısı da gözönüne alınarak, telefonda kelime aramaya başlarlar ve kurtarıcı kelime bulunur: "Pasaklı!"

Milyonlarca şiir severin dağarcığındaki "Sidikli Kontes" lafi yerine "Pasaklı Kontes" bulunmuştur, böylelikle usta şairin tevazusu ile denetim yasası anektodlarının arasına girer bu kelime de...

İhtiyar ve yeryüzü

Yirmi yaşına geldiğinde, azmedip önce okumayı öğrenmiş sonra da kitap yazmıştı. Sonra durmamış, yönetmen olmayı kafaya takmış ve çobanlığı sırasında yaşadıklarını fime çekmiş, kısa süre içinde İtalya'da epey ün kazanmıştı.

EYLEM KAFTAN

O LÜMLE beni 'İhtiyar' tanıştırdı. Bir Japon filminde görmüştüm onu. İkaru/ Yaşamaktı adı. Tek bir cümle kuruyordu film. Geçerli olan tek şey yaşamaktır. Yeryüzünü sevmesini öğrenmeli. Bir devlet dairesinde hayatı boyunca bir mumya gibi makbuzları mühürlemişti ihtiyar. Otuz yıl öyle geçip gitmişti ve bir gün mide kanseri olduğunu öğrenmişti. Altı ayı kalmıştı ama bilmiyordu ki yaşamasını. Birilerinin ona yaşamasını öğretmesini istiyordu. Kim biliyordu yaşamasını? İşyerinde daima enerjik ve neşeli olan bir genç kız vardı. Ona sordu. 'Nasıl böyle daima enerjik ve neşelisin? Ne yapıyorsun bana da öğret!' dedi. Kız 'Hiç' dedi 'Sadece yemek yiyorum ve çalışıyorum.' Çantasından kurmalı bir beyaz tavşan çıkarttı. Tavşanın mekanik hareketlerle yürüyüşünü izledi ve ellerini çırttı sevinçle. 'Sadece bu bile beni mutlu ediyor' dedi. Gözlerini kocaman açtı ihtiyar. 'Buldum!' dedi ve telaşa işe koştu. Kalan zamanında otuz yıldır yapmadığı şeyi yapacak, gerçekten insanlara yardımcı olacak bir şeyler için çabalayacaktı. Ve öldüğü zaman onun aşkla yaptığı o şey yüzünden arkasından gerçek gözyaşı döken insanlar olacaktı.

İhtiyar sonunda ölümün en iyi rehber olduğunu idrak etmişti. Hiç bir zaman geç değildi. Sevgili yeryüzü hayatının ortasında da çıkabilirdi insanın karşısına. Hayatının sonunda da.

İkinci ihtiyar mahalleimde gördüm. İhtiyarın oğlunu ise hep görüyordum.

O da bir deliydi. Diğer delilerden biraz daha dokunaklıydı çünkü vücudunun tüm hareketleri kasılmış kalmıştı. Varlığı hücreydi, ellerini bir kedi gibi pençe pençe dizlerinin üstünde tutuyordu. Bir tahta kasayı diklemesine koymuş, üzerine adeta tünemişti. Kapkara güneş gözlüklerinin arkasında saklanıyordu. Onu her gördüğümde ağlama isteği kabarıyordu içimde çünkü o kasılmış kalmış vücudu bir an için bile gevşemiyordu. Herşeye rağmen onu daha da trajik kılan kıyafetleriydi. Temiz pak giyinmişti, sokaklarda yaşayan biri değildi.

'O'nun ihtiyarın oğlu olduğunu bilmiyordum ama onunla hep konuşmaya çalışıyordum, sıcakta başına güneş geçip geçmediğini soruyordum ona. Orali olmu-yordu. Gerçek şu ki aslında onu çok merak ediyordum.

Gerçek şu ki aslında ben uzayıp giden yollann üstündeki tozlar gibi uçmak üstüyordum onun üstünden. Gerçek şu ki aslında ben dağ doruklarının üstünden eriyen karlar gibi karışmak istiyordum toprağa. Gerçek şu ki aslında ben insan formunu almış o kaskatı kabuğundan onu kurtarmak istiyordum. Ah, nasıl ama kendi kendimi kurtarabiliyor muydum ki?

İnsan neydi? Bazen öylesine çirkin sesler çıkarıyor, öylesine çirkin hareketlerde bulunabiliyordu ki en korkunç hayvandan da ahenksiz ve tekensiz görünüyordu gözümce. Oysa insanı yere yatırıp kollarını ve bacaklarını açsam bir deniz yıldızına benzetebilirdim. Ve iki ayağı üzerinde yürüyen o binlerce tekensiz hayvandan çok daha estetik geliyordu deniz yıldızları bana. Nedir ki korkuyordum, Kalabalıklara çıktığımda binlerce tekensiz hayvan hayvanat bahçesinden kaçmış gibi geliyordu bana. Çirkin seslerini duyuyordum. Bir kadın bir dilenciye dövüyordu köşebaşında ve ağza hiç yakışmayacak küfürler ediyordu bir yandan da. Bir adam başka bir adamı trafiğin ortasında evirip çeviriyor, herkese marifetmiş gibi 'ezebileceğini' göstermek istiyordu. Ah bu insan mıydı?

'O'nu görüyordum. Duruşunda ana rahmine tutunmaya çalışmış gibi bir hal vardı. Rahimden çıktığından beri elleri o pozisyonda donmuş kalmıştı.

Bütün bu acıların kaynağı akıl dediğimiz o hücre miydi? Sınırsızlık içinde kendi çevremize çizdiğimiz ve kendimizi hapsedtiğimiz o çember? Bebeklere sığınmak istiyordum çünkü bebekler henüz çemberi çizmediğimiz o zamanlarda kalmıştı. Nedensizce her yerdediler, nedensizce herşeydiler. O da, küçükken, ilk yürümeye başladığında, ağzı kulaklarında 'Anne!' diye bağırıp nasıl yürüdüğünü göstermiş miydi annesine?

İhtiyarın oğlu bir kaç gün yok oldu. Herkes gibi kendi dertlerine gömülmüştüm ki bir akşam ihtiyarın zar zor taksiden inerken gördüm. Üstü başı kan içindeydi, sendeliyordu. Başı sarılıydı, elinde sınıksız tuttuğu ağır bir çanta vardı. Yanına koştum ve onu evine çıkaracağımı söyledim. Yardımımı istemedi. Oysa kapıyı bile açmıyordu çünkü burnundan sicim gibi kan akıyordu. Yardımımı reddetse de, utancından olsa gerek, bana 'Kanı temizle kızım komşular görmesinler' deyip duruyordu. Sonunda onu koluma girmeye ikna ettim. Her yer kana bulanmıştı. İhtiyar o kadar çok kan kaybediyordu ki. Artık onu neredeyse taşımak zorundaydım. Evine girmek için anahtar aradım. Onu bir koltuğa oturtmak istedim. Kapıyı yüzüme kapadı. Anahtarları elimde kalmıştı. Kapıyı açtım. İçeri girdim. İçerde keskin bir koku vardı. Her yer çöp içindeydi, yerden tavana düzenli bir şekilde yığılmış, destelenmiş çöpler! Tozlu, sararmış binlerce kağıt parçası, et parçası, kutular, mukavvalar! İhtiyar o kanlı haliyle belli ki rahat ettiği tek yer olan çöplerin içine gidiyordu. 'Çocuğunuz yok mu? Oğlunuz, kızınız yok mu?' diye bağıryordum. 'Oğlum var ama oğlumla konuşmayız' dedi titreyen sesiyle. O an kafamı çevirdim ve oğlunu gördüm. O salonda duruyordu, sokaktaki pençe elli adam. Dışarıya bakıyordu. İhtiyar bu akşam o çöplere kanlarını akuta akuta ölecekti belki de. Ve oğlu yanına bile yaklaşmadan öyle bitecekti hayatı. Komşuların söylediklerine göre adam eskiden öğretmendi, hepimiz gibi 'normal' bir hayatı, terzilik yapan sevimli bir karısı vardı bir zamanlar. Şimdi ise komşular otuz yıldır normal bir hayattan sefalete inişini izledikleri adamın binalarındaki pislik yuvasından kurtulmak istiyorlardı. Adamın yıllardır topladığı o kağıt parçaları, biriktirdiği ve yığınla kümelediği tüm o nesnelere atmak istiyorlardı.

Oysa o çöpler ihtiyarın herşeyiydi. O çöpü temizledikleri anda ihtiyarın yeryüzüyle bir bağı kalmayacaktı. Otuz yıldır birikmiş deste deste, yığınla kağıt, çöpün altında ölüm vardı. Aslında başka bir şekilde de olsa herkes ölüme inat kendince çöp biriktiriyordu. Bizi biz yapan biraz da yaşam boyunca biriktirdiklerimizdi.

Ölüm, yeryüzünde ihtiyar için de bizim için de rehber, öğretmen ve yol arkadaşıydı.

GENCO DEMİRER

Bir Yezidi vaftizi

Kanı buz gibi kıpkırmızı karanlık gözlerinde parlıyordu.

Kurtulmayı istemediği bir ağda yeniden tuzağa düşenler kadar kinliydi.

Dudakları kör edip gözlerimi gitmememi deniyor artık.

Mavi hala düşleri ama zehirli...

Hayalsi vücuduyla her hücremi istila ediyor Damarlarım boyunca acele ettiriyor acıyı, haykırtıyordu.

Şehvetimizle aydınlanmış bir gecenin üzerinde açık kapılar

Doğuya adanmış bu yürekte

iz bırakan TAWUS bir ateş attı içimize.

Gözlerinde saklanmış ve maskeliydi zehir ve oda kırmızıydı artık.

Bendeydi artık gitmemecesine...

Ne güneş kurtarırdı bizi

ne bir Yezidi vaftizi.

Kadın ve edebiyat

FIRAT CEWERİ

“Bu kadar acılı, sevgisiz kadının yaşadığı bir toplumda mutlu olmak o kadar kolay mı?”

ANNELERİMİZ, kızlarımız, bacılarımız, karılarımız olmalarından başka çok önemli bir özellikleri daha var kadınların; toplumun renkleridir onlar.

Varlıklarıyla toplumu değiştirdiler; yumuşatır, onu estetize, onu modernize eder, erotizm katarlar. Kadının olmadığı toplum sert bir toplumdur, tolerans ve insanlıktan mahrum, çağdışıdır. Siyaset, sanat ve edebiyatta kadının varlığı toplumsal ilerlemenin işaretidir. Özellikle kadının fikir ve fantezisinin bulaşmadığı sanat ve edebiyatın bir yanı hep eksik kalır.

Kadın yapan ve yaratandır; sadece çocuğa gebe kalmaz kadın; kelimelere de gebedir; yeni, efsunlu kelimelere. Eğer biz kelimelerini almazsak onlardan ve sürmezsek onları kelimelerin olmadığı diyarlara, o kelimeler bizi ham erkekliğin çaresizliğinden kurtarabilir, o kelimeler aracılığıyla ruhlarının derinliklerine nüfuz edebiliriz. Tertemiz ruhlarında, yüreklerinde bulabiliriz kendimizi. O yürek konukseverdir, bizi bağına basar. O vakit çıkmak istemeyiz oradan. Onun bir parçası haline geliriz. Artık ne onu öldürebilir, ne de onun için ölebiliriz. Beraber hayatın basamaklarına teker teker basarak yukarılara çıkabiliriz.

Kadınlar, çok uzun yıllardan beri edebiyat halayının içindeler, çoğu zaman da o halayın başını çekmişler. Sapfoya Lesbos (İ.Ö. 650-590) aşk üzerine yazdığı şiirleriyle hem dönemine büyük bir etki yapmış, hem de o büyük etkiyle yüzyılımıza kadar gelebilme-yi başarmış. Eğer Jane Austen, Mary Shelley, Victoria Benedictsson, Selma Lagerlof, Cora Sandel, Virginia Woolf, Astrid Lindgren ve onlarca kadın yazarın düşüleri, fantezileri yazılı söze dahil olmamış olsaydı, bugün dünya edebiyatı ne bu kadar güzel, ne de bu denli güçlü olabilirdi.

Her ne kadar Kürt kadınlarının adı, dünyadaki kadın yazarlar listesinde yer almıyorsa da, seyyahların ve Avrupalı misyonerlerin verdiği bilgilere göre, komşu halkların kadınları gibi kapalı bir hayat sürmezler; serbest, muktedir ve erkek meclislerinde söz sahibi olagelmışler. Duygusal olmuşlar, yüreklerinin sesine kulak vermişler, aşkları için her şeyi göze almışlar; saçlarını sevdalılarının atlarına yular yapmışlar, kollarındaki bilezikleri o atlara nal yapmışlar ve aşkları uğruna gerekirse babalarını, kardeşlerini kurban etmişler. Çoğu zaman yüreklerindeki aşkı yakıcı sözlerle dillendirmiş, her şeyi alenileştirmişler. Böylece yüksek hünerleriyle, sözlü Kürt edebiyatının mihenk taşı olmuşlar. Yazılı edebiyatta da ağırlıklı olmuş, zamanında erkek yazarlarla rekabet bile etmişler, ama birçok nedenden dolayı günümüze ulaşmamışlar.

Rahmetli Mela İsmet (Kılıçaslan) mütevazı çalışması "Klasik Kürt Edebiyatı"nda (Nüdem No: 40-2001) birçok Kürt kadın şairinin adını anar. "Dugela Deylemî"de Celale Xanim, Şaxweşin ve Fatma Xanim'dan bahseder. "Dugela Erdelanî 1220-1869"da da Nêrgiz Xanim, Semen Xanim ve Mestûre Xanim'in adından söz eder. Her ne kadar, bir zanaatlar güzel edebiyatlarıyla topluma ışık saçmış olan bu kadınların eserlerinden bugün mahrumsak da, yine de eserlerinden bazı parçaları günümüze ulaşabilmiş.

Ne yazık ki bunlar yeterli değil, modern edebiyatımızın kadınların katkısına şiddetle ihtiyacı var. Bazı kitaplarda, dergilerde, internet sitelerinde bazı kadın yazarların isimlerine rastlıyorsam da, yine de sayıları bir elin parmaklarını geçmiyor ne yazık ki. Az da olsa, rastladığım her isme değer veriyor, ürünlerini büyük bir dikkatle, büyük bir heyecanla okuyorum ve tadını çıkarmaya çalışıyorum.

Kürtçe'den çeviren: M.K.

Laik Katharsis

O kadar kirlendi ki toplum, artık eski kimliğimiz, değerlerimiz, hatta coğrafyamız ve kimyamız bile değişti. Dersim'i Tunceli, Kerboran'ı Dargeçit yaparsanız olur mu?

RAGIP DURAN

KATHARSİS, Antik Yunan felsefesinin önemli kavramlarından biri. Sözcük karşılığı 'arınma', 'temizlenme' anlamında. Dolayısıyla kirli, yanlış, hatalı bir ortamdayız, yani anormal bir durum var, hakiki değiliz, ya da hakikatte değiliz. Kendimizi derimizin içinde iyi hissetmiyoruz. Bundan da kurtulmamız gerek. Ancak bu edimin gerçekleşebilmesi için, bir bakış açısına göre, şiddetli, ani bir şok gerek. Uyurken mesela birdenbire bir kova buz gibi suyun başımızdan aşağıya dökülmesi gibi. O zaman bin kabusyadan kurtulup uyanacağız ve hayatın gerçekleriyle karşılaşacağız. Düş aleminden çıkıp hakikatlerle karşı karşıya kalacağız.

'Geçiş dönemi' siyasette de sosyolojide de ve tabii ki tarihte çok sık kullanılan bir deyim. Bir ara zaman. Bir yerden bir yere, bir halden bir başka hale giderken geçen zaman dilimi. Ne var ki o dönem kimi zaman çok uzun sürebiliyor. Geçiş dönemi kalıcı olabiliyor. Yani geçiyorsun sanıyorsun oysa ki olduğun yerde sayıyorsun. İş-güç sahibi, genç, kentli orta ve büyük burjuvaların evlerindeki koşu bandı gibi yani... Spor yapacağım diye biniyorsun alete, kulaklığında müzik hatta kimi koşu bantlarında kitap koymak için yer bile varmış... Müzik dinliyorsun bir yandan, gözünün ucuyla da kitabını okuyorsun. Habire yürüyorsun ya da koşuyorsun. Neymiş efendim? Spormuş. Ter kokulu spor salonlarında ya da evde havasız odalarda spor? Amaç bir yerden bir başka yere gitmek değil tabii ama yine de yürüdüğün halde bir arpa boyu ilerlememişsin! Spor karşıtı değilim ama bu işi abartanlara da gıcık kapıyorum hani... Efsanevi İngiliz Başbakanı Winston Churchill, 80'li yaşlarında her gün 5 puro, bir şişe de viski içermiş. Gazetecinin biri bu durum karşısında biraz da hayretle 'Efendim bu yaşta bu sağlığınıza neye borçlusunuz?' diye sormuş. Churchill'in yanıtı anlamlı: 'No sports!' (Spor yapmamaya). Neyse, dağıtmayalım konuyu.

1923'den bu yana geçiş dönemini bir türlü geçemedik gibi geliyor bana. E kolay değil altı asırlık, üç kıtalık imparatorluktan yarım adaya sıkışıp kalmış cumhursuz cumhuriyete geçmek. Aslında resmen geçtik tabii 84 yıl önce yeni Cumhuriyet düzenine ama biraz aceleye geldi sanki. Tekke ve zaviyeler kanunla kapatılıp şalvar, serpuş ve takke yerine serj pantolon, silindir ya da fotr şapka'yı mecbur edince modernleşiverdik bir gecede. Aslında ilginç bir deney olan Köy Enstitüleri'nde bile saz yerine mandoline de geçince, zaten Etrüskler de Türk ya, Roma İmparatorluğu'na mı geri döndük, modern İtalya'yı mı yakaladık belli olmadı ama olsun, modernleşmiştik işte...

Benim bildiğim hiçbir yabancı dilde, 'düşünmek' sözcüğünün güncel-popüler karşılığı 'kafa patlatmak' olarak geçmiyor. Demokratik doğu ya da batı ülkelerinin hiç birinde de felsefe dersleri lise müfredatından kaldırılmıyor.

72 milletin neşeli bahçesi olma imkanı varken, ulus-devlet hastalığına tutulup bir kalemde Kürtleri 'dağ Türkü' yapan anlayış, kanun çıkartıp Dersim'i Tunceli yapıyor ama olmuyor işte...

Rumları, Ermenileri, Süryanileri, Yahudileri süreceksin, atacaksın, keseceksin, satacaksın, onlara ayrıık otu muamelesi yapacaksın ama bahçen yine de bir türlü rahata, huzura erişemeyecek. Neden acaba?

Deniz levreği ile çiftlik levreği aynı tadı verebilir mi?

Son dönemlerdeki milliyetçilik kasırgası da, cahil cühelanın Anayasa tartışmaları da, Kürt meselesi de, başörtüsü meselesi de hep aynı yapısal sorunun düğümleri. Osmanlı'nın çok etnikli, çok dinli ve çok dilli ortamına dönemediğinin gibi (Kapıdan çıkanın topuğuna bakmayacak-sın. Baksan da göremezsün ki zaten!), mesela bir Suriye'nin ya da Hollanda'nın cemaatlerarası hoşgörülü yapısına ulaşamıyorsun.

Siyasi düzlemde de garip bir çelişki var bu dindar cereyanında. Bir yandan bal gibi 1923'ün intikamını alıyorlar, açıkça söyleme cesaretine sahip olmasalar da, bir yandan da modernlik taşıyorlar. Halbuki 1923'tür Türkiye tarihinde modernleşmenin ilk şahıkası. Bütün İslam aleminin en büyük düşmanı ABD ile flört ediyorlar. Bir zamanlar Türk-İslam Sentezi vardı. Şimdilerde Kürt-İslam Sentezinden söz ediliyor kimi mahfillerde. Oysa ki Amerikan-İslam Sentezi sırtıyor yapay gül esanslı paslı sakallarında.

Dikkat ettiniz mi bu modern ticani kesimin yaşam tarzına? Bir kere pek nadir gülüyorlar (Karı gibi sırtma!). Yuppie'ler gibi sabah akşam para pul, ticaret, kâr var akıllarında sadece. İçki yok, kuru yok, sigara bile içmez çoğu. Kadınların ellerini bile sıkıyorlar. (Gerişini bilmem...). Sohbet dedikleri bir araya gelip bağdaş kurmuş bir vaziyette 14 yüzyıl öncesinin masal ve hurafelerini anlatırlar kendi aralarında. Rivayet muhtelif... Bir de o islami kanallardaki saçma sapan dizileri seyredirken fındık-fıstık atıştırırlar. (O yemişleri kuru kuru nasıl da yiyorlar anlamıyorum...). Bireysellik yok her şey cemaatle, hobi yok her şey iş gücü para için. Zevk, keyif, haz günah, hatta yasak.

Benim derdim sosyal muhafazakarlık. Hayatın fakirliği...

Bu ortamı kırmak için Katharsis lazım artık. Ece Ayhan 'Büyük bir alt-üst oluş, büyük bir gümbürtü gerekir uçurumun kenarından kurtulabilmek için' demişti bir keresinde. 'Devrim mi demek istiyorsunuz?' diye sorduğumda, o çarpık dudaklarıyla gülümseyerek, 'Yok canım, nerede o günler, ama mesela İran'ın Türkiye'yi işgal etmesi gibi bir durum' demişti. Hatırlıyorum. O kadar umutsuzdu yani kötülük toplumunun o zamanki durumundan. Bugün durum daha da vahim galiba. Solun eksikliği meselesine hiç girmiyorum şimdilik ama

23'den intikam alabilmek için 23'den daha ileri olmak şart.

SIRRI SÜREYA ÖNDER

Kestane kebab acele cevap!

SOKAKLAR "en hakiki mürşididir" yetimlerin. Dayanmayı da savrulmayı da sokaklarda görüp öğrenirler.

İri gözenekli bir elek gibidir sokaklar.. Üstte kalabilenler hayata ve onun zulmüne o kadar şerbetlenirler ki insanın neredeyse yetim olası gelir..

Selman bu cenderede üstte kalabilmişlerdendi.

Bunda sokaklar kadar, yetim kaldıktan sonra, yanına çırak olarak verildiği, Berber Kado'da pay sahibiydi kuşkusuz.

Üstelik okulda da başarılıydı Selman..

Bir tek, hangi densizin icad ettiği meçhul "gürbüz çocuk" yarışmalarına katılamıyordu.. Bunda bir ayağının topal olması kadar sıskalığı da pay sahibiydi kuşkusuz..

Kado tepeden tırnağa inat timsali bir adamdı.

Berber olmasına berberdi ama onu mühim kılan şey hekimliğe olan yatkınlığıydı. Tam teşekküllü bir sağlık kuruluşu gibi çalışırdı Kado..

Diş çekmekten sünnet yapmaya, cerrahi müdahalelerden kulak yıkamaya varana değin kentin bütün hekim ihtiyacını tek başına karşılardı..

Bu o kadar böyleydi ki "Kado bile bir şey yapamadı" cümlesi bir hasta için sarf edildiğinde, adı geçen "imamın kayığına" doğru gitmekte olduğu kesinleşirdi..

Bu durumda Tanrı'dan biraz pazarlık koku istekler dillendirilirdi hemen: "Ya Rab! Sen iki iyilikten birini ver..."

İyiliğin biri şifa bulmaktı kuşkusuz. Ama buna yapılan vurgu çok zayıf olurdu.

Hastalığın genelde ölümle bitmesine yazgılıydılar..

Aslanan ikinci dilekti; acısız bir ölüm kastedilir, bunun için şefaahat dilenilirdi..

Ölümün, yeri geldiğinde "iki iyilik" ten biri olarak algılandığı bu coğrafyada hekim olmaya soyunanların işi görünürde hiçte zor olmasa gerekirdi..

Kado hekim olarak kalsa pek sorun yaşanmayacaktı ama o her hususta "buyur Kado usta" denmesini isterdi.

Kentin yönetiminden günlük siyasete, ülkenin dış politikasından eğitim sistemine akla gelen her konuda, mutlaka bir fikri vardı Kado'nun.. Bir de meşhur inadı..

Az bilen tüm insanlar gibi, bildiklerine iman derecesindeki bağlılığını ise hiç sormayın. Her şey Çanakkale Cumhuriyet İlkokulu 4-A sınıftan gelen bir mektupla başladı. "Okulumuzda -GÜZEL YURDUMUZ- köşesi yapıyoruz" diyordu 4-A'nın sınıf başkanı Mübeccel.

"İlinizin özelliklerini anlatan bir çalışmayı görsel öğeleri de katarak bize gönderir misiniz?" diye devam ediyordu..

Öğretmen mektubu Selman'a verecek bu çalışmayı yapmasını istedi..

O da doğruca Kado'ya gitti tabii.. Kado yalnız çıraklığı ile değil öğrenciliği ile de ilgileniyordu. "Usta dediğin

baba yarısıdır" derdi hep.

Bundan sonrası aynen şöyle gelişti: Hemen Gavur Tifo'ya gidildi. Bir adet mektup kağıdı alındı..

Kado "Yaz!" dedi çırağına. "Pek kıymetli kardeşim Mübeccel..."

Selman, daha o anda, istenilenin bu formatta bir şey olmadığını bilmesine rağmen pek sesini çıkaramadı.. Bu gibi durumlarda Kado'nun ağır sillesi ile irşat edileceğini biliyordu çünkü.

Evvla bizleri yaratan ulu Tanrı'yla bir hasb-ı hal edildi.

Daha sonra sırasıyla Mübeccel'in doğumunda emeği geçen herkesin hatırları soruldu.

"Nasıllar iyiler mi?" merakına mutlaka "İnşallah iyilerdir" temennisi eklendi.

Nedense Mübeccel'in kardeşlerinin de olması varsayılarak onlara selamlar edildi, yaşlarının denkliği esasıyla ellerinden sıkıldı, gözlerinden öpüldü ve yaradanın nörolog vasfına atıfta bulunularak "zihin açıklığı" dilendi.

Bu kadarla kalsaydı belki kabul edilebilirdi ama aynı şeyleri Mübeccel'in de merak edebileceği düşüncesiyle ve tam bir müteakabiliyet anlayışıyla Selman'ın ailesinde buna karşılık gelen herkes ayrıntılı olarak anlatıldı.

Kado "Ustam Abdülkadir efendi de hamdolsun sıhhat ve afiyettedir" ibaresini ekletmeyi de unutmadı.

Bu fasıl bittiğinde kağıdın bir tarafı dolmuştu ve en alt köşeye "devamı arka sahifede" yazıldıktan sonra Kado, hafif eğimli bir ok işareti yapmasını istedi çırağından.

İlahi Kado! "Hepi topu bir sayfadan ibaret mektubun arkasına bakılması için illede ok işareti yapmaya ne gerek var?" denilebilir. Ama Kado, yaptığı işlerin hepsinde işini sağlama almayı tercih ederdi.

Yaralarına sürmeleri için verdiği merhemleri, insanların yediklerini gördüğünden beri bu "sağlamcılığı" huy olmuş benliğine yapışmıştı adeta.

Mektubun arka sayfasında, konunun esasını teşkil eden "ilimizin özellikleri"

kısmına dair paragrafta aynen şöyle yazıldı. "İlimiz hoştur. Elhamdülillah havası da hoştur. Suyu eyidir. Her tarafta eski daşlar vardır. Turizler gelir foturaf çekerler..."

Bir ilin tarihi ve turistik özellikleri bundan iyi nasıl anlatılabilirdi ki?..

Bu konsantre betimlemeden sonra, girişte hatırı sorulan herkese sırasıyla selam edildi. Bu sefer öğretmenler de unutulmadı, onların da mübarek elleri öpülerek mektup bitirildi.

Son cümle, kestane ile cevap arasında en diyalektik mantığa bile kıç atturacak bir şeydi ama vazgeçilmezdi. O da yazıldı, "Kestane kebab, acele cevap..."

İşin en zor kısmı "görsel öğeleri ekleme" faslında ortaya çıktı. Kado, traş olmaya kendisine gelen, vilayette tahriyat katibi Abdurrahman Efendi'ye sorup onayını almadan "görsel öğeler" in fotoğraf olduğuna kanaat getirmede.

Ancak inandıktan sonradır ki kentin tek fotoğrafçısı Foto Hayat'a gidildi.

O zamanlar "kentpostal" anlayışı daha yaygınlaşmadığından kentin panoramik bir fotoğrafı yoktu.

Onun yerine fotoğrafçı Bekir usta, arkadaşlarıyla çakırkeyifken, kale de çekirdikleri eski bir fotoğrafı verdi. Gerçi fotoğraftaki adam sayısının çokluğundan kent görünmüyordu ama ne gam.

Fotoğrafın arkasına yazılan şu dizeyi başka nerede bulabilirdiniz: "Cansız suretlerimiz hatıra olsun - Bizleri unutan bermurad olsun."

Bu hicranlı dizenin hemen altında da fotoğraftakilerin ayrıntılı tasvirleri vardı. Bekir usta aynen şöyle yazmıştı: "Ayakta en başta duran ben.. Yanımdaki pöççükoğlu Aboş.. Cümbüş çalan Kunduracı Reşit.. Elinde gül tutan çulcu Bedros..."

Fotoğrafta mektupla birlikte zarfa kondu, ağzı kunduracı tutkalıyla yapıştırıldı..

Adresin üzerine büyük harflerle "zarta mahsustur" ibaresi eklendi ve postaya verildi.

Eğer Mübeccel'in babası ilköğretim müfettişi olmamış olsaydı belki de bundan sonra yaşananlar hiç yaşanmayacaktı.

Çanakkale'ye gönderilen mektuba eklenen fotoğrafın arkasına fotoğraftakilerin ayrıntılı tasvirleri vardı. Bekir usta aynen şöyle yazmıştı: "Ayakta en başta duran ben.. Yanımdaki pöççükoğlu Aboş.. Cümbüş çalan Kunduracı Reşit.. Elinde gül tutan çulcu Bedros..."

Mübeccel mektubu babasına okutunca müfettiş doğruca Milli eğitim müdürüne gitti.

Mektubu göstererek, bu çağda bir 4.sınıf eğitiminin içler acısı halinden yakındı.

Müdür mektubu aldı, okudu ve hemen geldiği yerin müdürüne postaladı. İçine küçük bir not ekleyerek tabii.

İl milli eğitim müdürü Çanakkale'den gelen mektubu okuduğunda ilk tepkisi okulun müdürünü çağırıp fırçalamak oldu. Müdür de Selman'ın öğretmenini benzer bir işleminden geçirince kabak Selman'ın başına patladı.

Öğretmen hışım gibi Selman'ın üzerine gelirken kimse olan bitenden bir şey anlamamıştı.

İlk tokat kulağının dibinde patladı Selman'ın. Bunu diğer tokat ve tekme izledi.

Berber Kado, çırağı sokakta kavga ettiği zaman kızmazdı. Onu kızdıran iki şey, kavgadan kaçmak veya sadece dayak yemekti.

Bu gibi durumlarda "Ona gücün yetmediyse yerde bir taş da yok muydu?" der ve birde kendi döverdi Selman'ı.

"Sakat bir yetimi döven peygamber efendimizi dövmüş olur haşa!" derdi anası.

Selman bütün bunları düşündü.. Kanayan burnunu sildi. Gözleri sınıfta taş aradı, yoktu...

Durduğu yerde dikleşti, sanki o kadar dayağı o yememişçesine gözleri parladı.

"Topah Allah yaratmış, ananın amını berber kanatmış!" diye bağırdu öğretmenine.

Bütün bunların sonunda ne mi oldu? Berber Kado çırağını yine de dövdü. "Öğretmen boşuna adam dövmez!" diyerek..

Selman günlerce öğretmenin vurduğu yerlerde gül bitmemesi için dualar etti.

Kim gülistana dönmüş bir beden isterdiki? Kentin berber sayısı bir kişi arttı, ilkokulu bitiren insan sayısı, o günden sonra hep bir kişi eksik olarak hesaplandı...

AHMET ÜMİT

Sokak Şövalyesi

"Dün gece öldü Haluk
Fırtına çıkmadan az önce
Rüzgar dalları bükmeden
Bulutlar henüz sessizken"

Telefondaki ses ağlamaklıydı
Sunduruların altına sığınmıştı güvercinler
Masamdaki menekşelerin çiçekleri kurumuş
Dışarıda yağmur başlamıştı

Lacivert bir zamanda karşılaşmıştık
Kutup yıldızı bile yoktu gökyüzünde
Karanlıkta ateş böcekleri gibi yanan
Kibrit çöpleriyle buluyorduk yönümüzü
Yollarımızın keşiştiği bir kavşakta
Birbirimizi işiğimizden tanımıştık
Simsıkı kenetlenmişti alevlerimiz
Kaç sokak, kaç kent, kaç ülke geçmiştik böyle

Derken ışıklar geldi
Birer, ikişer yandı sokak lambaları
Güneş yerleşti eski yerine
İnsanlar bir anda yitirdiler belleklerini
Dudak büktüler yanmış kibrit çöplerine
Duvardaki işleri göstererek
Yaktığımız ateşleri tükürükleriyle söndürdüler
Mermer suratları ortasında
Kalakaldık bir başımıza
Alnımızın çatında buz dağları

Şaşkınlığımız tarihin duraksaması kadar kısa sürdü
Sıcacık gülümsedik yeniden
Tavşan kanı çaylarımızdan birer yudum alıp
Başladık buzları soluşumuzla eritmeğe
Neredeyse neşemiz yerine geliyordu
Bir sabah kalktık ki, Haluk'un soluğu gitmiş
O önde, biz arkada düştük rüzgarın peşine
Bir kış, bir bahar, bir yaz
Gün sonbahara dönerken umudumuz da kayboldu
Dünyanın en usta hırsızları bir gece
sinsice çaldılar onu

Haluk öldü
Fırtınadan az önce
Rüzgar dalları bükmemişti
Bulutları henüz sessizdi
Dışarıda yağmur başlamamıştı...

Gerizekalı bana
"güzelsin" dedi!

"Bizim komşunun oğlu var, gerizekalı
bana diyor ki sen ne kaar güzelsin!"

EVİRİM ALATAŞ

VAKTİ gelmiştir flörtler meselesine girmenin...
Kuşla böcekle, dolmuşçuyla, köyün muhtarıyla
ne zamana kadar yazı üretmeye devam edeceğiz.
Biraz da ince işlere dalalım derim. Hem de kafadan...

Grubumuzu ikiye ayırıyoruz: Politik olanlar ve olmayanlar. Daha ziyade gençleri kurcalama derdindeyim. Politik olmayanlardan başlayalım. Dikkatimi çekmiştir, kızlar nedense öncelikle "gerizekalı" diye bir girişte bulunurlar konunun en başında. Misal, "Bizim komşunun oğlu var, gerizekalı bana diyor ki sen ne kaar güzelsin!" Yalnız, bu "gerizekalı" kelimesindeki "k" harfi, kalın k'dır. Devamla, çocuk yavaşıkça bu düşük yoğunluklu hakaret literatürü biraz daha genişler: "Salaq! Bi daha da benim peşime verme..." Lakin bu cümlelerin hemen ardındaki kikirde-me kısmı, çoğunlukla mühürlü bir davetiye özelliği taşıdığından delikanlının kafası netleşir ve küçük esnaf kıvamındaki girişimlerine çevreden aldığı mikro kredilerle devam eder. Ve bizim o ağzını burnunu eğerek konuşan kızı, bir çay bahçesinin "aile" bölümünde, cemaate sırtını dönmüş halde, rujunu bozmamak için dudaklarını açıp, çekirdeği dudaklarına değdirmeden çıtlatırken görürüz. Çok değil, ikinci randevuda kızımız süslü lakin moralsiz gelir buluşma yerine. Dudağı düşmüştür. "Ne içersin" kısmına, "Nebilem yaaa, üfff" yanıtını verdikten sonra, kola içmekte karar kılar. Bu tür buluşmaların temel mөнüsüdür sarı gazoz veya kara gazoz ile çeyirdek! Çocuk tabi bu kaprislere anlam veremez. Ha bire "Ne oldu, niye moralin bozuk" der ama kız bir süre devam eder "Ya işte canım çok sıkılıyor" diye. Ve en nihayetinde bombayı patlatır: "İşte beni de istemeye gelecekler, üfff!" Bütün hikâyeye buradadır. İnanılmaz bir kurgu-

dur bu. Altında şu yatar: "Bak oğlum, eğer adam gibi adamsan, gelirsin önce sen istersin, bu işi izdivaçla kapatırız. Ha yok, isteyen istesin, bana ne diyorsan, senden bi b.k çıkmaz." Tabi pek çok delikanlı bu çerezi hemen yer ve birden celallenip, "Öldürürüm Allahımaaaa, kimdir oooo" der. Hatta yerinden fırlayıp, arkadaşlarını saldırıya geçmek üzere örgütler. Lakin gördüğüm kadarıyla delikanlılarda bir uyanma hali var. Artık yemiyorlar. Bunun yerine muhtemelen bu kızkardeşlerimiz yeni taktikler deneyecektir. Bakarsın şunu der: "Abem onlar görmüşler oturduğumuz, akşam dediler o her kimse ya gelir adam gibi ister ya da ikinizi öldürürüz..." Buraya konu olan gariban abiler ise kimbilir hangi çay bahçesinde hangi kızdaki aynı zarfları yemekle meşguldür!

Bakarsın şunu der: "Abem onlar görmüşler oturduğumuz, akşam dediler o her kimse ya gelir adam gibi ister ya da ikinizi öldürürüz..." Buraya konu olan gariban abiler ise kimbilir hangi çay bahçesinde hangi kızdaki aynı zarfları yemekle meşguldür!

Çözümlemeden çözülmeye

Ve politik gençler... Ne yalan söyleyeyim, onların argümanlarına balıklama dalmaya tırsırmaktayım.

Mesela aktif dinamik ve de heyecanlı bir kıza gönlünü kaptıran delikanlı öncelikle muhabbete siyasal çözümlemelerle girer. Süreç, görevler, okunması gereken kitaplar ve onun okuduğu kitaplar... Kıza kompliman yapma kısmı, daha çok kızın kendini ne denli "yetiştirdiği-geliştirdiği" iltifatları ile başlar. Bu muhabbet bakarsın ustaca aşka evrilir! Şöyle ki: "Mesela bizim arkadaşlar da topluma bu konuda hiç örnek olamıyor. Aşk, sevgi, bunlar bizim karşı olduğumuz şeyler değil, aksine bizim hareketimiz bir sevgi hareketidir. Zaten denilmiyor mu, çiçeği seveceksin, doğayı seveceksin, ağacı seveceksin! Ama insanı sevmeyen doğa sevilmaz ki!"

Bu muhabbet ilk turda daha çok doğa ve toplum ilişkisinin bireye indirgenmesi ile devam eder. İkinci raunt, aşk ve sistem sorgulaması biçiminde cereyan eder. Ve de ilişkilerin, aşkın, sistemden kurtarılıp, özgür yaşanmasına ulaşır ki muhabbet, akşam ortak kitap okuma randevusu çoktan koparılmıştır kızdaki. Gerisi Allah kerim... Bakarsın celallenmiş; "Sen niye Serhat arkadaşla bu kadar çok görüşüyorsun. Bu kadar paylaşımda biraz fazla..."

Burada da kızkardeşlerimi uyarmak durumundayım. O ekolojik toplum çözümlemeleri ile başlayan süreç eğer ki Hayyam'a dönüp, oradan da Murathan Mungan şiirlerine uzanmışsa, kendinizi koruyun derim. Ciddi bir kuşatma altındasınızdır. Hele de Mungan şiirlerine geldiğinizde mümkünse kaçın. Çünkü kanaatimce sadece o şiirler yeter kilidi çözmeye.

Ortalama iltifatlar

Gelelim "gençlik heyecanını" atlatmış olanlara... Ve tabii ki oradaki arayış, buluş süreçlerine... Evvvela söyleyeyim. 30 üstü erkeklerde bir iltifat sorunu mevcuttur hâlâ... Mesela "bugün ne güzel olmuştun" yerine "yakaşıklı olmuştun" diyerek duruma bir "cinsiyetsizlik" vurgusu yaparlar. İltifat o güne özgü değil, genele dairse yani "güzelleşmişsin" diyecekse, onun yerine "gençleşmişsin" i seçer. Bilmez ki kaş yapayım derken göz çıkardığını. Bu vurgunun düz okumasının "eskiden yaşlıydın" olduğunu...

Her ne ise... Bu yaş grubunda bir "açılma" problemi vardır. Genellikle doğrudan randevu istenemediği için, etraftakilere de çaktırmama gayretiyle mağdur-mağdureden randevu alınır. Mümkünse yüze bir ifadesizlik verilir, "Yarın bir görüşme alabilir miyiz?" denir. Tek başına "görüşebilir miyiz" demek bile kıllandırmaya gücündedir zira...

Bu gruptakiler de genellikle ilan-ı aşkta bulunurken bunu bir "zaaf" olarak açıp, alttan alta "Gel bu zaaftan beraber kurtulalım" teklifi yaparlar. Ashında "zaaf" kelimesi, kırmızı kart yeme ihtimaline karşı alınmış bir önlemdir. Kırmızı kartın ucunu gördüğünde zaten "Allah benim belamı versin, ben böyle zaafıma kapıldım işte" diyip sınırlanabilir işin içinde. Yeşil ışık hali varsa, bize bir laf demek düşmez.

Onlar içimizdeki eksikliği bizden iyi biliyorlardı...

**Yolunu kaybedenler yollarını onca insan
arasında gelip bize sorarlardı. Hastalar, yoksullar,
acı çekenler, ayrılanlar bizden çare umarlardı...**

CEZMİ ERSÖZ

Şimdi sen de benim gibi o kalabalık kentlerde, akşam üzerleri, insanların yenik, ama hırslı öfkeleriyle ve kıskırtılmış arzularıyla sokaklara, caddelere çıktıkları zamanlarda içindeki odanın son kapısını da kapatıp, o odanın küçük bir penceresinden seni yoksayan bu dünyaya derin bir kırgınlık ve ihmal edilmişlik duygusuyla bakıyor musun?

Neden mi soruyorum, çünkü şimdilerde bu kırgınlık ve ihmal edilmişlik duygusu bana hep seni hatırlatıyor da ondan. Çünkü içimden dışıma çıkıp, dünyaya, hayata karışma isteği senin bana verdiğin cesaretle başlamıştı. Güce ve gösterişe dayalı olan bu iki yüzlü ahlakın bana her dakika hatırlattığı o zavallı bedenimi bile artık sevmeye başlamıştım neredeyse.

Aşkımız, birbirimizi her gördüğümüzde o önlememediğimiz acemiliklerimizi, çocuksu saçmalıklarımızı, sakarlıklarımızı tuhaf bir şekilde anlamlı ve önemli kılıyordu. İçimizdeki yakıcı, ağır sancılarla büyüyen o yaban sevdamaızı birbirimize anlatmakta her zorlandığımızda birbirimizin gözlerine sık sık ve biraz da çocuksu bir gururla bakmamız sevdamaıza güvendiğimizdendi en çok. Hem dünyevi bir bilgiye ne ihtiyacımız vardı ki, kalbimizdeki o saf bilgi yeterdi hayatımızı sürdürmeye.

Hem hatırlasana karnımız acıkıyor, hiç üşümüyorduk; saatlerce yürümekten yorulmuyor, uyu-mak istemiyorduk. Güvence, konfor istemiyor, kendimizi korumaya ihtiyaç duymuyorduk. Mülkiyet ve para duygusu bizi zehirlemiyordu. Birbirimizin kazaklarını, gömleklerini giyiyor, dışardan bizi nasıl gördüklerine hiç aldırış etmiyorduk.

Bilirsin hep arzuladığımız bir şeydi tüketim ilişkilerine ve alışkanlıklara boyun eğmeden yaşamak. Kalbimizde aşk duygusu olmadığında bizi omuzlarımızdan yerin dibine iten o zehirli endişe duygularından hep uzak olmak isterdik. Bize neydi markalardan, araç gereçlerden, ruhumuzu köleleştiren ürünlerden... Bize özgürlük gerekiyordu. Saf, hü-zünle taçlanmış, sevinçli bir özgürlük..

Yolunu kaybedenler yollarını onca insan arasında gelip bize sorarlardı. Hastalar, yoksullar, acı çekenler, ayrılanlar bizden çare umarlardı..

Dünya kutsal bir yer gibi gelirdi bize, bir tapınaktı sanki. Sokakta göz-göze geldiğimiz herşeyde derin anlamlar, açıklanması zor gizler bulurduk. Ağaçlar, çiçekler, terkedilmiş arabalar, metruk evler, akşamları evlerin pencerelerinden sızan hü-zünlü ışıklar, semt adları, uzaktan yankılanan sesler de derin ve gizemli anlamlarla yüklüydü.

Sanki hiç ölmeyecek gibiydik. Katillerin kör vakitlerde evlerini basıp üzerlerine kurşun yağdırdıkları öğrencilerin bedenlerine bedenlerimizi siper etmek bile hiç ölmeyeceğimizi sanıyorduk.

Aynı anda birçok yerde olmak isterdik. Hem Tunceli'nin gıda ambargosu uygulanan köylerinde aç ve susuz bırakılan insanların; hem de dünyayı Te-zer Özlü gibi hisseden, bu yüzden ruhları ve başkaldırıları paramparça edilip ayaklar altına alınan ve elektroşok tedavisine mecbur bırakılanların yanında

olmak, onların o soğutulmak istenen kalplerini ve ellerini tutup ısıtmak isterdik..

Sonra bir anlık dalgınlık, bir anlık ihmal... Sen de, ben de tutamamıştık, düşmesini engelleyemediğimiz eşsiz ve sonsuz kırılğan bir varlık gibiydi aşkımız. Sanki bu hayattaki herşey, herkes bize karşı örgütlenmişti. Ve onlar içimizdeki o temel eksikliği bizden daha iyi biliyorlardı. Hiç unutmam, yaban sevdam sımıcak, yakıcı bir su gibi bedenimi bir anda terkedip yokluğa karışmıştı...

İşte o an güneşin doğuşunu gören vampirler gibi ikimiz de daha önce saklandığımız mağaralarımıza kaçmıştık.. Ve ardından hemen birbirimizi başkalarıyla kıyaslamaya başlamıştık. Şehirde yaşayan çok kişi gibi aşkımız bitmişti, ama beraberliğimiz sürüyordu. Geceleri mağaralarımızdan çıkıp buluşuyorduk. Ve daha önce tasarlayıp düşündüğümüz ve çok etkili olduğuna sandığımız sözlerimiz ne yapsak birbirimize geçmiyordu. Yaban sevdamız çekip gitmiş, içimiz boşalmıştı. Bu yüzden gözlerimiz ışık geçirmeyen camlar gibiydi.

Her konuda neden sonuç ilişkileri kuruyorduk, akılcı çıkarsamalar yapıyor, ama birbirimizden gizlemeye çalışsak da ikimiz de başkaları tarafından ısrarla önemsizlenmek istiyorduk. Beğenilmek, göze girmek için çırpınan zavallı bilinçlerdik artık.. Hiçbir kimse hiçbir olay içimizde kalıcı bir iz bırakmıyor, yüreğimizi sarsmıyordu. Bu yüzden hep korunmak istiyorduk bizi tehdit ettiğini sandığımız tehlikelerden. Bu korku yüzünden içimize aldığımız o yabancı başkaları kızartıyordu artık yüzümüzü, bu başkaları istiyor diye hep dışımızdakilerle ilgileniyorduk.

Aşkı tanımadığımız günlerdeki gibi kıskanmaya en yakınlarımızdakilerden başlamıştık yine..

Dünyayı ve hayatı eskiden olduğu gibi televizyonda program yapan o çok akıcı konuşan, kravatlı, bilinçli ve gözlerinde kamera olan insanlardan öğrenmeye uğraşıyorduk.

İkiyüzlü ahlakın, sahip olmaya yönelik arzuları kıskırtan tüketim ilişkilerinin ve gösteriş dünyasının kurbanı olmaya hazırı artık hep zavallı ve çirkin olduğuna hissedeceğimiz bedenlerimiz..

Aç bırakılan köyler, bununla yetinilmeyip yakılıyor, katiller kör vakitlerde öğrencilerin masum bedenlerini kurşunluyor, hayatı Tezer Özlü gibi hissedilen birilerinin o aykırı hayalleri akıl hastanelerinde elektroşokla karartılıyordu..

Artık ne yolda kalmışlar, yoksullar, ayrılanlar, ne acı çekenler bizi fark ediyor, ne de hiçbir şey yapmadıkları halde ve öyle kendiliklerinden çevrelerine ışık, sevgi ve barış yayan insanları farkedebiliyorduk.

Biliyorum şimdi sen de benim gibi o kalabalık kentlerde akşam üzerleri insanların yenik, ama hırslı öfkeleri ve kıskırtılmış arzularıyla sokaklara ve caddelere çıktıkları zamanlarda, o son kapını kapatıp içine girdiğin odadaki küçük bir pencereden seni yoksayan dünyaya derin bir kırgınlık ve o hep ihmal edilmişlik duygusuyla bakıyorsundur.. Herkes gibi, o binlerce hiç kimse gibi!..

RUKEN ALP

Begonvil

biliyordum
ağlamamak için gözlerimi dikip bir taş a
dudaklarımı ısırduğumda gitme demediğini
büyüttüğüm aşk masallarında
daha çok savrulacaktım malumundu
ve bir masalın yoktu

göl oluyordum her defasında
köksüz ve kimsesiz
nilüferler sularım da
ben miydim sebebi

ille de mor

Daha çok bozguna, yangına
türküye yaraya duracaktım
Nazenin bir dostun yüreğine sığınacaktım
her geçişimde dünyadan
her incindiğimde
daha çoktu biliyordum

babam ölecekti defalarca
yıldızdan başka neyi olan köyüne
gömecektim ince ellerimle

Kuyunun dibinde buldum beni

İçimde geniş bir yer var bt'ye
Baktım orada bir elif var
Sordum sual edilmeyeni
Her şeyin bir şeyle bir şey arasındaki karşılığı nedir
Azaldı dünyanın tenimdeki ağırlığı
Yoksa ne anlamı olabirdi nidanın
Heves yok hevâ yok
Memurlar yırtın üniformalarınızı

Sessizlik de bilir sesin çılgınlığındaki acıyı
Ey aklın yokluğuyla övünen mucize
Ben kalbin kelamıyla hâlim arasında kaldım
Işığın düştüğü yerde müsemmaydım
Hattâ hatalarımdan bile fazlaydım
Işığın düştüğü yerde kendime yoldaş aradım
Bu şom dünyada aşk bir dem semaver imiş

Ey kuş gözlü seslerin çilesi
Aklın yokluğuyla övünen mucize
Ben bana söz geçiremezken
Sual edilemeyi soruyorum işte
Varlığın ezel yanı nedir
Söyle bilinsin bendeki beni görünmez kılan
Yıkılsın ruhun kafesi Be...

Günde sadelik aşta esas yok
Manada mevzu
İnsanda haslık bozuk
Sonsuz ve sınırsız olanın hükmünü giydim işte
Sordum sual edilemeyi
Kader kafesi çürürse kuş gönülden nereye uçar

Her yağmur bir başka toprağa düşerken
Ben kuyunun dibinde sanki kimi buldum
Elif dedim . Ne dedim Be...
Yaşamak gövde gösterisidir
Taşımak zordur gölgeyi
Mecnunun itibarı elbet cinnetindendir

Hakkâri mitolojisinde "Şahmaran" Kültü

İHSAN CÖLEMERGİ

İL MERKEZİNİN yaklaşık 35 km. kuzeydoğusunda bulunan **Erzîki Vadi-si'nin** Goranis (Akbulut) Köyü çıkışında kayalıklara oturtulmuş bir kale kalıntısı vardır. Yöre halkı küçük bir şatoyu andıran İlkçağ'dan kalma kaleye "**Marandiz Kalesi**" (Yılanlar Kalesi) diyordu. Söylenceye göre kale beyi oldukça yakışıklı ve yiğit biriymiş. Güzelliği dillere destan bir de karısı varmış. Kale beyinin el parmaklarından birinin sürekli incilmesi üzerine yörenin bilgesine başvurmuş. Bilge: "**Güzel karısının insan kılığına giren bir yılan olduğunu, parmağının onun tarafından emilerek zayıflatıldığını**" söyler. Bunu kanıtlamak için de "**akşam yemeklerinin birinde bolca tuzlanmış kebab yedirerek, sarayda su bulundurmadan izlemeye**" almasını öğütler. Bey zaman geçirmeden bilgenin önerisini uygulamaya başlar. Gecenin geç saatlerinde yataktan su almak üzere ayrılan eşini takibe alır. Evde su bulamayan kadın sarayın vadiye açılan penceresinden bir yılan olup derinliklerdeki Erzîki Çayı'nın sularına iner. Kalenin kayalıklarına tırmanarak pencereye ulaşır. Yeniden kadın kılığına girerek yatağa girer.

Bilgenin söyledikleri kuşkuyla yer kalmayacak şekilde doğrulanmıştı. Artık güzel de olsa bir yılanla aynı yatağı paylaşamayacağına karar veren kale beyi, ondan kurtulmanın çarelerini aramak için yeniden bilgeye başvurur. Bilge: "**Önlemimi alamadığı takdirde parmağının sürekli emilmesi sonucu zayıflayarak ölebileceğini**" söyler. Bunun için de çarenin "**ekmek pişirirken bağırmasına fırsat tanımadan tandirdaki alevlerin içine atarak üzerini bir taşla kapatmak**" olduğunu söyler.

Marandiz Kalesi'nin beyi günün birinde tandir başında ekmeği pişirmeye hazırlanan karısını alevlerin içine fırlatırken çığlık atmasını engelleyemez. Yılanlara bir çağrı niteliğinde olan çığlığın atılmasıyla birlikte civardaki tüm dağ, yayla, vadi ve ormanların yılanları, Şahmaranlarının yardımına gelmek üzere kaleyi sarmaya başlarlar. Kale beyi ile birlikte tüm yakınları yılanlar tarafından ısırılarak öldürülürler. Kaleyi de yıkarak yerle bir ederler. O günden bu yana kalenin adı da Marandiz Kalesi yani "Yılanlar Kalesi" olur.

Bilindiği gibi İlkçağ'da bütün dünyada olduğu gibi uygarlığın beşiği Mezopotamya'da da mitoloji temel ideoloji olarak algılanıyordu. Mezopotam-

ya'da mitolojinin egemen ideoloji olduğu dönemlerde yaşayan uygarlıklar, yılanı aynı zamanda uzun imgesi olarak algılamışlardı. Kimi inançlara göre Âdem ile Havva'yı Cennette iken yiyecek almaya bir yılan ikna etmişti. Bu davranışı ile insanoğlunun türemesine neden olduğu için yılanı saygı duyulmuştu. Yine yöresel söylencelere göre yakışıklı, özellikle gözleri güzel ve çekici olan erkekler yılanların âşık olabileceği inancı yaygındı. Yılanın farklı canlı türlerine bürünmesi, tasarımı ile de ona doğüstü bir güç verilmişti. Nihayet yeryüzünde çok büyüyen yılanların insanlığa fazla zarar vermesinler diye tanrılar katına, yani göğe çekildiklerine inanılırdı. Bu görevin de yılanları boyunlarından zincirleyen meleklerle verildiği söylenir. Yarı insan, yarı hayvan tasarımının kökleri Sümer Uygarlığı'na dek uzanır. Sümer'de Uruk Kralı Gilgamesh'in yoldaşı Enkido'nun böyle bir yarıradılıştan olduğuna inanılıyordu. Bilindiği gibi dünya uygarlıklarının beşiği Sümer'de kadın da olağanüstü yetkilerle donatılarak tanrılaştırılmıştı. Evrenin ve insanın yaratılış efsanesine kadın tanrıçalar da katılmış ve aktif görev almışlardı. Tanrıça İstar, evlenme teklifini ret eden Gilgamesh'i cezalandırmak ve üzerine gök boğasını saldırtmak için diğer tanrıları bile ikna edebilecek güce sahipti. Bu göksel güce kadın da layık görülüyordu. Kadını, sonradan yılanların şahı unvanı ile taçlandırmak bu gücün ve bu kudretin bir yansımasıdır. Halklar bu tasarımları kendi bünyelerine uydurarak mitolojik anlatımlarını zenginleştirmiş ve zorunlu olarak farklılıklar yaratmaya gitmişlerdi. Hakkâri yöresinde güzel kadınların uzun saç örgüleri yılanların zarafetine benzetilerek yüceltilirdi. Siyah yılan zararsızlığıyla tanınır ve öldürülmesi günah sayılırdı. İnanç ve gelenekler su içen yılanı öldürmeyi tamamen yasak saymıştı. Bugünkü Keklikpınar Mahallesi'nin yakınında **Berê Maran** (Yılanlar Kayası) adında bir kaya vardır. Söylenceye göre orada barınan iki yılanın birinin dağ tekesini yutmak isterken boynuzları boğazına takılır. Çaresiz kalan arkadaşı Binşesir (Aşağı Biçer) Mahallesi'nde kayalar üzerinde bulunan yönetim köşkünün imdat çanını çalmaya geldiği; köşk görevlilerinin önüne düşerek arkadaşını kurtarmaya götürdüğünü anlatılır. Bu efsanede yılanın insanlarla dayanışma içinde olabileceğine inanmak istenmiştir.

Yöresel inanışlara göre konuta yerleşen yılan da öldürülmez. O zarar vermeyen bir dost olarak algılanır. Ev sahibi tarafından yuvasında yumurtaları alınan yılanın misilleme olarak mayalanmaya hazır sütü zehirlediği; ancak ev sahibi pişmanlık duyup yumurtalarını yerine bırakması üzerine yılanın da zehir bıraktığı süt tenceresine sarılarak döktüğü anlatılır. Bununla da yılanın iyilikle karşılık verdiği kabul edilir.

Selim Temo! Artık gururla giriyorum kitapçılara...

Tam iki cilt, diyorum, 1610 sayfa ve en önemlisi kitabı hazırlayan kimse arkadaşım

MÜSLÜM YÜCEL

SON üç gündür hayatım değişti; üç gündür kitapçı raflarına daha başı dik girip çıkıyorum. Kitaplara bakarken, bir kez bakmış olsam bile ikinci kez tekrar dönüp aynı kitaba bakıyorum, tam iki cilt, diyorum, 1610 sayfa ve en önemlisi kitabı hazırlayan kimse arkadaşım, diyorum. Tanımayanlara bunu hazırlayan adamı tanıyorum diyorum; kahvede tavla oynarken kitabı yanıma koydum herkes baksın istedim. Bir not: Haydar, sordu "**bunu bir adam mı yazmış**", "**ya evet**" bir adam yazmış, bir adam... Hangi kitaptan bahsettiğimi unuttum, Selim Temo'dan ve onun Agora Kitaplığı'ndan çıkan kitabından. Adı bile insana gurur veriyor, büyük harfle mi yazsam, yoksa küçük harfle mi, ama yazsam, kitabın adı Kürt Şiir Antolojisi...

Gurur duymak dediğin ne ki?

Kitapla ilgili önce üç günlük hatıralarımı anlatmak istiyorum.

Kitabın çıkacağını önce yayınevinden öğrendim, herkese yaydım, Cuma çıkıyor dedim. Cumartesi günü yayınevine gittim, ellerinde üç adet vardı. Tamam dedim, Pazartesi günü gelirim. Ben kitaptan söz ederken, müşteri de aradım, üç tane buldum, bulduklarımı Selahattin Abi'ye yolladım, fiyatını, koşullarını söyledim. Selahattin Abi'nin yanına her gün

gittiğim için, kaç tane satıldığını da biliyorum tabii; on tane aldı, üç günde altı tane sattı, "**daha alacak mısın**" dedim, "**alacağım, daha da satacağım**" dedi, mutlu oldum. Çay içtik, ayrıldım. Akşamüzeri Kawa beni aradı, "**nerdesin**" dedi, "**çarşıdayım**" dedim, geldi, o da Selahattin abiye uğramış, parası yokmuş, kız kardeşinin kredi kartıyla antolojiyi almış... Açtık, bakıyoruz, kapatıyor tekrar bakıyoruz. Sonra eve gidiyoruz. İstiklal kitapevinin vitrininde kitabın varlığı bizi mutlu ediyor, dersinki bir heykel. Kawa dönüp baktı, ben görgüstüzlük olmasın diye göz ucuyla baktım son defa, sanki kitap da bana bakıyordu ve garip bir şekilde kitap insan gibi geldi bana. İkimiz arasında bir aşk başladı, gülümsedik; öğlum mu desem, kızım mı desem, ama artık büyümüş, her kimse... Ha unuttuyordum, Şoreş, Kawa'nın şiirlerine baktı bir kahvede; Kawa, bu şiirleri Beyda'ya yazdığını söyledi, Şoreş "**hadi ordan**" dedi, "**sen 2001'de Beyda'yı mı tanyordun?**" Eve vardık, Kawa ve Beyda küsler, Kawa'nın şiirlerini Beyda'ya okudum. Geceleyin, uyumuş gibi yaptım, bir tıkırtı geldi, herhalde Beyda gizliden Kawa'nın şiirlerini okuyordu.

Bir gün sonra Mephisto'ya gittim, kitaba baktım, dün iki tane vardı, bugün bir tane satılmış demek ki, acaba alan kim? Meraktan ayaklarım yanıyor, sol elim kaşınıyor, acaba para mı gelecek yoksa yazı mı yazacağım, bilmiyorum. Bunu düşündüm.

Sıra geldi benim kitabıma, kitabı yayınevinden aldım, bana bedava verdiler, böylece Selahattin Abi'nin sırtından da küçük de olsa bir yük indi. Benim kitabım kıymetli ya herkes bakıyor, ben de kız babası gibi kollamaya çalışıyorum, beş dakikadan fazla bakanlardan garip bir şekilde gıcık kapıyorum. Şairler görmemiş gibi şiirlerine bakıyorlar, neresi olmuş, neresi olmamış. Bir kez daha bakmak istiyorlar, vermiyorum.

Selim Temo'nun hazırladığı antolojinin en önemli yanı, belki de ilk kez üniversite bağlamında Kürt şiirinin kabul edilmesidir. Talat Halman'ın yazdığı önsözde okurken gözümünden yaş aktı, diyor ki, "**Dünya şiirinin ihmal edilmiş bir kesimini gün ışığına çıkartıyor.**" Bu güne kadar pek çok Türk şairi, "**Kürt şiiri varsa, nerde?**" diyorlardı, aslında bu kitap Kürt okurdan çok, Türkçe şiir yazan, edebiyatla ilgilenen kimselerin bir baş ucu kitabı olmalıdır; kardeşin dili, onun şiirini bilmekle başlar. Geçelim, bu konuyla ilgili uzun upuzun bir yazı yazmak istiyorum.

Kitabı aldığım gece İbrahim'e gittim, kitabın hazırlanış sürecinde katkısı olduğu için kendisine teşekkür edildimi. Baktı, baktı, baktı. Şairleri tek tek inceledi. Sabah oldu, "**Kürtler artık uyumasin**" dedi ve ekledi "**Hemen yarın alacağım**". Hüseyin, "**ben de alacağım**" dedi, ama parası yok, içim ezildi. Kendi kitabımı versem rezil olacağım, vermesem... Sonuçta boy-numu kırdım, kitabımı kimseye vermeden çantaya koydum. Artık benim. Kitapla ilgili anılarım kuşkusuz bu kadar değil, ancak burada kesiyorum ve Selim Temo'ya sırf bu kitabı yazdığı için dua ediyorum; Allah'ım bu bayramda bizi kitapsız bırakma.

BAHAR, SÖZLEŞTİĞİMİZ YERE! ADAMI GETİRMENİ BAŞARMIŞTI, HESAPTA YENİ DÜŞMÜŞ ÇITIR BİR ÖRNEKTİ!

BEN BİR KÖŞEDE SİYAHAT DİM!

TAMAM BURASI GÜZEL!

O ZAMAN YAKLAŞ BAKALIM!

ADAM ZENSİN BİR İHANETÇİYDİ! VE PARTİ ONDAN YARARLANMAK İSTİYORDU. GÖREU BAHARLA BANA VERİLMİŞTİ!

YÜZLÜĞÜN VAR. KARINA İHANET ETMEK, RAHATSIZ ETMİYOR MU?!

BENİ ASIL RAHATSIZ EDEN, KARIM OLMASA. BURDA NE İŞİM VAR!

NEYSE BİRKAÇLIM BUNLARI. GEL BAKALIM!

BI ŞEY DAHA!

PEKİ HAKKINA İHANET ETMEK SENİ RAHATSIZ ETMEDİ Mİ?!

SEN ONEDEN BAHSEDEYORSUN!

ARKANA BAK ANLARSIN!

ABİMİN BURALARDA DOLAŞTIĞINI UNUTMUŞUM!

?!

İN LAN AŞAĞI!...

PARA NERDE KÖPEK!?!?

BAGAJDA...!

VURMAYIN BENİ. AİLEM VAR!

PARA TAMAM!

HADI GİDECEM!

VUR ONU!

KİMSEYE ANLATMAYACAK!

VUR DEDİM!

BLAMM!

ARTIK GİDE BİLİRİZ!

BAHAR, O PARAYLA YENİ BİR HAYAT KURABİLİRİZ!

DAHA DEMİN BİR İHANETÇİYİ ÖLDÜRÜP, HEMEN İHANETÇİ Mİ OCALIM!

BAHAR, BEKLE!

BU BİR FIRSAT. BAHAR! SENİ SEVMEMİN HİÇ ANLAMI YOK MU? !..

YOK

BENİM SAĞLARIM, NEDEN HEP ÖRÜKLERİNİ BİLİYORMUSUN?!

KÜÇÜKTÜM! ABLAMIN, AYNI BENİMLER GİBİ KIZIL ÖRÜKLERİ VARDI. VE O ÖRÜKLERİNDEN SÜRÜKLEYEREK GÖTÜR DÜLER ONU! ONU SEVMEMİN ANLAMINI SORGULAMAYACAK KADAR ACELEÇİYDİLER!

VE SONRA GİTTİ, KİMSEYE BİRŞEY SÖYLEMEDİ AMA BENİMLE DE BİR DAHA KONUŞMADI. ARTIK KONUŞMAK İÇİN BİR DİLE İHTİYACIM YOKTU!

BENDE KESTİM!

HIRT!

BATILIRKEN SÜREKLİ KANIMI YUTTUĞUMU HATIRLIYORUM! VE KİME DOLAN BENDEN OLAN TADI!

GÖZÜMÜ HASTANEDE AÇTIĞIM DA YAN BAŞIM. DA O VARDI! FARKLI GÖRÜNÜYORDU.

KIZIL ÖRÜKLERİNİ KESMİŞTİ!

... ARDINDAN SENİ SEVİYORUM DEMEK İSTEDİM! VE SAĞLARINI OKŞADIM!

SAĞLARINI YATAĞIMA BIRAKTI VE GİTTİ!

Kavurma Heci

Gerçek adını kimse bilmesede, herkes onu "Heci" ya da "Kahya Heci" olarak tanır. Ya da anında sinir küpüne dönmesine neden olan 'kavurma' lakabıyla... Her ne kadar Urfalı olsa da, artık Diyarbakırle, Dörtüyolla, bütünleşmiştir 'kavurma'...

İbo'yla da ahabab olduğunu öne sürse de, kimse ikisini birarada göremediği için, ihtimal vermiyor. Özel hayatını kimseyle paylaşmadığından, hakkındaki rivayetlerini biri bin paraydı. Çok zengin olduğu, Diyarbakır'ın zengin muhitlerinden olan Ofis'te evlerinin olduğu hakkındaki şehir efsanelerinden sadece birkaçıydı.

Araba kullanmasını bilmesede, gelen araçlara yer gösterir, varsa eşya taşımaya yardım eder, arabaya bir iki bez salları ve bahşiş alır. En dişli rakibi Demir Otel'in gündüzcü dormeni Cuma'ydı...Otele gelen müşteriler, caddedeki ekmek kavgası verenler için, en yağlı müşteri portföyü içindeydi. Hal böyle olunca, otele müşterileri kapanın elinde kalıyordu. Otel kapısındaki en katmerli müşteri kavgaları Heci'ye Cuma arasında yaşanır. Otele gelen ya da giden biri oldu mu, önce Cuma ardından Heci, hemen yanında biter ve yardım ederdi. Sıra bahşişe gelince, Cuma boy avantajını kullanır Heci'yi kenara iterdi. Kısa boylu doğarak hayata bir sıfır yenik başlamıştı zaten. Zaman zaman da Cuma'nın golleri onu hepten çileden çıkarırdı. Eğer müşteri her ikisine de bahşiş verirse, sorun yoktu. Sadece Cuma alırsa, Heci'nin bedduaları bir biri ardısıra gelirdi: "Zehir zakkam olsun, haram olsun..."

Bu ekmek kavgası yıllar boyu sürüp gitti. Bahşiş kavgası yapsalardı, boş zamanlarda bir köşeye çekilip günün değerlendirmesini yapmadan duramazlardı. Kim yağlı, kim değil... Kim ne kazanmış, dökülür ortaya... Aralarında boy farkı olsa da, Cuma Heci abesine saygıda kusur etmez, ara otelde getirdiği çayları ikram ederdi.

Dedik ya birçok gizemi birarada barındırıyordu Heci. Bunlardan biri de, lakaplarıydı. Nedeni bilinmez, cadde eşrafının,

Heci'ye yakıştırdığı lakaplardan biri de 'Kavurma'dır. Ama bunu Heci'nin atış menzili içinde söyleyip yanında durmak ta, öyle her babayığının harcı değildi. 'Kavurma' kelimesini duymak Heci'nin delilenmesine ve söyleyene 'sevgi' sözcükle riyle karşılık vermesine yeterdi. Heci'nin bu huyunu bilen eşrafın, eğlence aradığı zaman, ilk başvurduğu yöntemdi,

"Ula kavurma, kavurma" diye başlayan, sahipsiz bir nara duyduunuz mu, bilin ki İzzetpaşa Caddesinde eğlence zamanıdır. 'Kavurma'ya duyarlı kulakları bu kelimeyi duyunca Heci, sesin geldiği yöne doğru, orjinal küfürlerini savurarak, eğlenceye kendince katkıda bulunur.

Kavurmanın kaynağını her ne kadar Heci'nin boğazına düşkünlüğüne bağlayanlar olsa da, yaygın kanı, Heci'nin kavurma yiyecek kadar parası olmadığı yönündeydi. Hatta bazen ona 'kavurma' yerine 'haşlama' diyenlerde olmuyor değil. Söyleyenin çevrenin kahkalarına yanıtı ise 'ne olmuş, ha kavurma, ha haşlama, ne farkeder. İki de et yemeği değil mi?' olur... Gerçi lakabın kaynağı eşrafın pek te umurunda değildi. Onların günlük "teş-xele"ye bakarlardı.

Ara ara kaybolduğu olurdu Heci'nin. Ya hasta olur evde yatar, ya da Urfalıya giderdi. Bu kayıp günlerinden birinde, Peygamber camiinin minarelerinden yükselen ses herkesi şaşırttı: "Vefat eden, Urfalı eşrafından..."

"İnna lillah.." diye başlayan duaları, 'Allah rahmet etsin'ler izledi. Herkes bir tutam üzülmişti. Hatta evini bilenler başsağlığına bile gitmişti. Ama gidenleri bir sürpriz bekliyordu. Heci ölmemişti... Hiç beklemediği bir anda, karşısında onlarca sevenini görmek Heci'yi duygulan-

dırmıştı. Ama bir süre sonra işin rengi de ortaya çıkmıştı. Birileri çok kötü bir şaka yapmıştı Heci'ye... Durumu anlayan Heci soluğu hemen Dörtüyol'da aldı.

"Ula ben ölmedim, o hangi anasını ...., ibnesi, sela okutmuş?"

Patenti belli olmayan bu şaka, Heci her ortadan kaybolduğunda tekrarlanır olmuştur. Öyle ki, bir gün gerçekten ölse kimse inanmayacaktı. Ölümü bile mahallelinin eğlencesi olmuştu. Uzun zaman Heci görmeyen mahallenin gençleri; "Heci daha ölmedin?" der, Heci'nin cevabı şöyle olurdu: "Oğlum, ölsem saan neyim kalacağı kibrağ?"

Öldükten sonra mahallenin delikanlısına kalabilme ihtimali olan şeyleri sıralanmasıyla sürer gider konuşma.

Heci'nin başbelalarından biri de Yıkamacı Qedo'duydu. Hebleme olup dellendiği zaman illaki Heci'ye sataşır. Heci'nin Qedo'dan kurtulmak için ilk numarası apandisit ameliyatıdır; "Ameliyatım patladı. Biri polis çağırın..." Can havliyle girdiği ilk dükkanda, ağızından dökülen sözlerdi. Ya Heci numara yapıyor, ya de her gün apandisit ameliyatı oluyordu. Her başı sıkıştığında, apandisit ameliyatı gündeme geliyordu. Ara sıra cebinde taşıdığı çakısıyla savunma yapmaya çalışıyordu, ama nafiye. Qedo onu yakmakla tehdit ederken, alev alınca, Heci ilahi adaletin yerini bulduğunu söylemişti herkese. Hele de Qedo eniştesini öldürüp cezaevine girince, Heci rahat nefes alabilmişti.

Günün birinde Heci yine bahşiş peşinde koşarken, esnafın biri yanına çağırır: "Sana bir zarf verecem, açmadan Türk Hava Yolları müdürlüğüne götürürsün."

Önemli bir görev almanın gururuyla Heci zarfı alarak müdür beye götürür. Müdür zarfı açıp içindekini okuyunca, kahkayı basar. Zarfı kağıtta; "Bu gelen kibrağ, defedin gitsin" yazıyormuş. Bunu duyan Heci soluğu Dörtüyol'da almış ama esnafı bulabilene aşkolsun. Yine bir şakanın malzemesi olmuştu Heci, ya da sadece bir kaçımızın bildiği gerçek isimle İsmail İşoğlu. Diyarbakır'ın Dörtüyolu'nda onunla başlayan gün, yine onunla bitiyordu. Güneş ayla mesai değiştirirken, Dörtüyol'un gündüz eşrafı da, nöbetini gecelere devrediyordu. Heci'de, bir sonraki gün onu bekleyen şakalardan habersiz, usulca, pek az kişiyi bildiği, evinin yolunu tutuyordu. Heci'yi karanlı bastıktan sonra, Dörtüyol'da görmek mümkün değildi. Tabi Ramazan ayı hariç. Teravih namazını kıldık-tan sonra, Dörtüyol'a gelir, esnafla son bir sohbet ettikten sonra evine giderdi. Yaşlı olmasına rağmen, dinç olan Heci yıllarca cefasını çekti Dörtüyol'un... Ama sefasını hiç süremedi... Diyarbakır'den, İzzetpaşa Caddesi'nden birçok şeyi alıp götürülen yıllar, Heci'nin yakasını da bırakmamıştı. İlk zamanlar, bayram seyran demeden hergün geldiği Dörtüyol'a, önce haftada birkaç gün gelir oldu. Sonra bu biraz daha düştü. Daha sonra bastonla gelmeye başladı. Artık ne kahyalık yapacak, ne de halkın şakalarına malzeme olacak gücü kalmıştı. Pek nadir geldiği Dörtüyol'da, fazla da kalmıyordu. Başbelası Qedo geri geldiğinde beri Dörtüyol ona haram olmuştu. Herkes yaşlanmasına bağlasa da onun, mekana gelmemesinin sebebi farklıydı; "Qedo geldi ya, artık buraların tadı tuzu kalmadı..."

GÜNEŞ Diyarbakırın sokaklarını santim santim aydınlatmaya başladığı sıralarda, İzzetpaşa Caddesinde de, nöbet değişim saati gelmiştir. Gecenin müdavimleri, yerlerini yavaş yavaş gündüzcülere bırakmaya başlamıştır. Önce çöpçüler belirir cadde başlarında... Sabahın geldiği, bir güneşin doğuşu, bir de Demir Otelin dormeni Kale Mehdi'nin, rutin sabah denetimi için kapının önüne çıkmasıyla anlaşılır Dörtüyol'da. Önce komutan edasıyla, oteli çevresini denetler, asayiş genelde berkemaldir. Sonra çöpçülere takılmaya başlar;

- Tütün tabakanız dolu, yüzünüz traşlı, maaşınız gönlünüze göre, oh keyf sizin keyfiniz!!!

Artık caddenin rutini haline gelen bu monologlara çöpçüler, bazen yanıt verip dialoga dönüştürür. Bazen de hiç oralı olmaz.

Kale Mehdi çöpçülerle cebelleşirken, güneş ışıkları da Yenikapı'dan içeri daha kuvvetli girip, şehri kucaklamaya başlamıştır. Çıraklar esneye esneye işlerine giderken, caddeyi kesif bir çorba kokusu sarmıştır. Bütün bunlar günün başladığının işaretleridir. Belki benzerleri, dünyanın birçok kentinde, sabahın ilk işaretleridir. Ama Diyarbakır'de, sabahın gelişi sadece bunlarla anlaşılmaz. Hele Dörtüyolda, Kavurma Heci, DemirOtel'in duvarının dibinde görünmemişse, semte sabah gelmiş sayılmaz. Haline bakarsanız kaçınılmazdır caddenin kahırını çekiyor zanedersiniz. Mahallelinin deyimiyle 'altıotuzbeş' boyu, küçücük gözleri, pasaklı elbiseleri, yazın taktığı şapkısıyla, caddenin olmazsa olmazıydı Heci. Asıl adını kimse bilmiyordu. Kimis Zülfü, kimisi İsmail zannediyordu. Zaten kimisenin gerçek adına dair tasası yoktu. Herkes onu lakaplarıyla tanıyor, öyle seviyordu...en popüler lakabı Hacı ya da bilindik telafuzuyla 'heci'ydü...Gerçekten hacca gidip gitmediği, yıllarca tartışılan bir bilinmezdi. Akşama yakın, esnafın işinin azaldığı zamanlarda, konuşulan konuların başında, Heci'nin durumu gelirdi. Herkes bir olup Mekke'yi görmediğini iddia eder. O ise, kasap olarak gittiğini söyler. Esnaf başedemeyeceğini anlayınca, kasap olmadığı halde, kasap olarak gidilen hacın sayılmadığı konusunda ısrara başlar...Ve bu tartışma yıllarca sürer gider...Tartışma bazen olay mahalline bir arabanın gelmesiyle son bulur. Arabayı gören Heci hızla koşarak kapıyı açar, park yeri gösterir. Sahibi 'yağhysa' bahşiş alır, yoksa ensesini kaşıya kaşıya geri döner. Asıl mesleği olmasa da uzmanlık alanı ve ekmek karpısı kahyalıktır Heci'nin. Heci'de onlarca kişinin rızkının peşinde cirit attığı Dörtüyol'da ekmeğini kovalıyor, Dörtüyol'un bereketine inanıyordu. Çünkü biliyor ki, malsal diyarı gibi büyüklü bu cadde, kimseyi aç ve açıkta bırakmaz.

Hakkında bilinen tek gerçek Urfalı olduğudur. Rivayete göre Nuri Sesigüzel'in arkadaşıymış. Önceleri rivayet gibi gelse de, birgün Demir Otel'e gelen Sesigüzel'in Heci'yi görürse;

"Ula anamı ...., ne yapışan burda" diye sevgilerini iletmesiyle, rivayet gerçek olmuş.

Tabi Heci de bunu altında kalmamış; "Vay gevat vay..."

Fazıl Hüsnü Dağlarca hepimizden "genç"!

2007 yılını dokuz kitapla kapatan Fazıl Hüsnü Dağlarca'ya; uzun ömür ve şiir dolu uzun ikili yaşamlar diliyoruz.

HÜSEYİN ALEMDAR

1933'ten bu yana Türkçe yazılan şiirin dönemlerce kuşaklarca kabul ettiği bir gerçek var: Hiçbir şair Dağlarca'nın hızına yetişemiyor! Nitel anlamda da nicel anlamda da bu böyle; artık O Dağlarca kadar "Genç", sıradağlar kadar büyük. 1933'te İstanbul dergisinde yayımlanan ilk şiirini başlangıç sayarsak, Nisan 2007'de Yapı Kredi Yayınları arasında çıkan "Genç" kitabına kadar yaklaşık 75 yıldır şiirin içinde. Üstelik bu yıl kendi içinde "şiir hayvanı" bir rekor da kırarak anıtladı. 2006'nın sonlarını Norgunk yayınları tarafından özenle basılan *Taş Devri* kitabıyla 2007'de o yılın şairi olacağı haberi vermişti aslında. Bu yıla yine Norgunk yayınlarıncı basılan *İçimdeki Şiir Hayvanı* ile merhaba dedi. Biyolojik ömrünü şiirle uzatan Dağlarca'nın her gün bir-iki dize yazdığını, iki-üç günde bir şiir bitirdiğini düşünürsek bugün 148'e ulaşan kitap sayısının yine de biraz eksik kaldığı düşünülebilir. Bundandır ki, Dağlarca denilince şiirin ve şairin yaşamlığı, soyutla somutun cem edişi, Türkçenin verimliliği ve dil zenginliği gelir akla. 1960-64 yılları arasında 43 sayı çıkardığı "Türkçe" dergisinin bugüne taşıdığı gençlik de işte O'nun yaşadığıdır. Kaldı ki, Dağlarca *Havaya Çizilen Dünya'dan Seviştilerken'e*, *Çocuk ve Allah'tan İmin Yürüyüşü'ne*, *Daha'dan Ötekinde Olmak'a*, *Asî'dan Orda Karanlık Olurum'a* şiirde tek vücutta iki yaşamlı olmanın ve duyar-

lıkla matematiğin iç içeliğidir daima. 2007 yılına damgasını vuran *Orda Karanlık Olurum'daki* "İnanmanın Türleri", "İçerdeki" ve "Bayram Günü" şiirleri bile Dağlarca'nın iki yaşamlılığını, matematiğe duyarlık yüklemeye ki ustalığını ve soyutla somutu ne de güzel semaha kaldırdığını anlatmaya yeter herhalde. Bütün bunlara çocuk, kadın, yurt ve doğa sevgisini de katar ki, kurşunkalemle yazılmış tanrısal birer söze dönüşür her söylediği; inanç onu ve söylediklerini silinmez kılar. Bir de tabii vefa vardır O'nda her şey kadar; "Yaşamak, ölmekten uzundur" der kendini ifade etme biçimi olarak gördüğü şiirle, fırsat buldukça anar eski dostlarını bir bir: Sait Fâik, Cahit Sıtkı, Yaşar Nabi, Oğuz Akkan, Halim Yağcıoğlu, Tahsin Saraç, Necati Zekeriya, Zekai Yiğitler, Cemal Süreya, Ercüment Uçarı ithafı ve anmaları akıp gider dizelerinde, deftersözlerinde. *Arkası Siz* bir göl imgesine dönüşerek "Bir damla bana baksan/Genç olurum//Bir damla beni sevsen/Ölürüm"e dönüşür bir başka kitapta. Sesin ve iç sesin yankısıdır Dağlarca her şeyi iki yapar, ikinin ötesi yapar. "Çocuk severliğim şiir severliğime eşittir" der ya, bir tek çocuk sevgisinde ayrıcalık yapar. Tabii bir de Allah... İkisinden biri eksik olsa olur muydu Dağlarca! Çünkü kendisi de bilir ki, bir yanıyla kocaman bir çocuktur O daima: İlkokul 1'de, ilkokul 2'de, ilkokul 3'te!.. "Bayram çocukların oyuncağıdır/Annelerin ev temizliğidir/Babaların/Umacısı".

BİR ŞİİR İNANMANIN TÜRLERİ

Bir ağaçtır kişi
Allaha inanırken
Yaprak döker yarısı
Yapraklanır yarısı yeniden
Tanrı
Kurşunkalemle yazmıştır kişiyi
İnanç
Onu silinmez kılar
Geceleyn inanmak
Gündüz inanmaktan daha kolay
Karanlık
Büyümüştür çünkü

İnanıyor musun diye sorsa
Kişi kendine
Ayakları hayır der
Elleri evet
İnanç nerede başlar
Korkudan mı
Doğadaki güzellikten mi
Kendini sevmekten başlar inanç
Yeter der kişi kendine
Damla damla yapsan denizi
Damla damla yapsan evreni
Hepsi şu serçenin sesi etmez
FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA

KALAN İletişim

Şirketinizin
tanıtımı için
bilşim teknolojisini
ne kadar
kullanıyorsunuz?

E-Posta Adresimiz:
info@kalaniletisim.com.tr

Web Site Adresimiz:
www.kalaniletisim.com.tr

Hizmetlerimiz:

- › Web Tasarımı
- › Programlama
- › Hosting (Sayfa Bulundurma)
- › Domain (İsim) Tescili

ŞEYHMUS DİKEN

"Deqa Yaşar Kemal
Yek destê xwe biavêje gûlyê dara gûzê
Yek destê xwe biavêje tîrsa kıvrojkê
Yek destê xwe biavêje eşqiyayên dirêj
Yek destê xwe biavêje leşkerên hezkirinê
Xocayê xizir hişk bi qevda destê wan digre"
Lal Laleş

ATTILA DURAK beş yıl süreyle bir "işin" peşini kovalamış. Bir sürü fotoğraf çekmiş. Bir miktar beni ademe (ben dahil) işiyle alakalı itina ile yazılar yazdırmış. İşinin başına Ebru adını yakışık olur diye yerleştirmiş. Sonra da buna kendisi de inanmış. Bu garip ve tuhaf ülkede sıkı bir izstürücülükle bu işinin yolarkadaşlarını, paydaşlarını bulmak adına sergileriyle serüven izstürücülüğüne soyunmuş.

Kendi adıma Ebru kitabına bir yazı da ben yazmış olmama karşın, şimdi alenen şu an paylaştıklarımı amin demediğimi bir miktar da ironi yaparak paylaşmaya taraftarım.

Ebru kitabına ne yazmıştım önce isterseniz onu paylaşayım.

Attila Durak uzak diyarlarda yaşayan Anadolu sevdalısı. Beş yıllık emeğinin ürünü fotoğraf seçkilerinden oluşan cd'sini izleyince nedense dilimin ucuna bir Diyarbakır şarkısı takılıp durdu. Döne, döne günlerce şarkıyı kendimce mırıldandım. Diyordu ki şarkı; **Kınayı getir ana / Barmağın batır ana / Uzak yoldan gelmişem / Koynunda yatır ana.** Sanatçı bizler için yakın biri, en azından yaptığı iş bunun kanıtı! Ama çok uzak yollardan, diyarlardan gelişi, derdini, dileğini, kelimemi, görtüp yaşadıklarını bizlerle paylaşmaya çalışması, meselenin rengi ahengi.

Ebru Sanatı'nın yol arkadaşlığında gezmedik, görmedik yer bırakmayan Attila Durak fotoğraflarına baktığımda beni çocukluğumdan bu yana alıp götürün, çoğu bir bilinemezi çağrıştıran batı dünyasının **tattoo-piercing** dediği ama biz Kürtlerin, hatta Arapların ve Süryanilerin **Deq** dediğimiz, Türkçe'deki **Dövme**'yi düşündüm. Doğu insanının, Kürdü, Arabı, Ermenisi, Süryanisiyle çağlar boyu ilgi duyduğu Deq, neyin nesiydi. **Doğunun, insan tenine halk işi nakkaşlarca nakşedilmiş gezinin görsel paylaşımı olan Deq, neyi çağrıştırıyordu?**

Diyarbakır çarşısında Karacadağ'dan gelen lacivert abalı, ya da Kızıltepe, Derik ve Mardin taraflarından gelen rengahenk giysi-

li kadınların yüzlerindeki veya keskin bakışlı **kefye ve agalli** erkeklerin ellerindeki kollarındaki genellikle lacivertimsi dövmelemin gizi neydi? Düşündüm ve geç de olsa kavradım ki Attila Durak'ın iflah olmaz Ebru peşindeliğinin bizlere bölge insanına (Kürde, Araba, Süryaniye) yansıyan görüntüsüyü Deq!

Binler yıllık sönmüş volkanik bir kütle olan Diyarbakır yakınındaki Kerejdağ (Karacadağ) köylülerinin evlerinin sürekli aynı köşesinde yanan çirasının duvarda oluşturduğu is'le, **Şîrê dayikê** (anne sütünün) karşımı sonucu oluşturdukları doğal kök boya benzeri lacivertimsi renktir Deq'in silinmezliği, kalıcılığı. Belki de boyanın o renginin cazibesidir giysilerinin en üstüne harmani gibi saldıkları lacivertimsi çarşaf!

Deq, kal u beladan beri bölge insanının Yazdanilik inancından bu yana sembollerle dansıdır. Sembollere yükümlü olduğu mana'dır. Eski bir ritüeldir deq. Güneş, ay ya da yıldız sembollerinin insan tenindeki görsel tapınmasının gizidir. Ya da birini kimliğine dair tarif ederken **"şurasında söyle bir deq'i vardı"** demenin kimlik tanımlamasıdır. Veya kim bilebilir ki; kem göze, nazara karşı güzelliği bir başka güzellikle ifade etmenin biçimidir Deq!

Kim ne derse desin, şarkı kendi kavlince yorum yapıyor ya! **Damda puşi işlerem /**

Artık neredeyse unuttuğum eski anımdan akılda kalanlar bunlar.

Neredeyse otuz yıl önce, çiçeği burnunda bir Mülkiye mezunuydum. Stajyer kaymakamlığın bir aşaması çerçevesinde Kayseri'nin Tomarza ilçesine vekaleten Kaymakam olarak atanmıştım. Göreve başlamadan önce usul gereği il valisinin ziyaretine gitmek gerek. Özel kalem müdürünün valiye bildirmesi üzerine Kayseri Valisinin makamındayım. Valinin odasında asayiş toplantısı saatini bekleyen üst rütbeli bir asker, güvenlik görevlisi var. Öyle anlaşılıyor ki ilin Emniyet Müdürü bekleniyor. O da gelecek ve o günkü Asayiş Toplantısı yapılacak. Anlaşılan, kısa bir süre var toplantının başlamasına ve ben o arada valiye ziyaretimi yapıp, çıkacağım.

Rütbeli güvenlikçi, valinin yanında benimle çok hoş bir sohbete giriyor. **"Bu kadar genç yaşta kaymakam olmanın kimbilir ne denli güzel olabileceğinden"** söz ediyor. Sohbet bu çerçevede sürerken birden **"nereli olduğumu"** soruyor. **"Diyarbakırlıyım"** deyince, **"yaaa..."** diye, uzunca ünletmekle yetiniyor. Hissedilir derecede yüzü pembeden mora dönerek renk değiştiriyor. Valinin makam odasında oturduğum ondan sonraki süre içinde bir daha da benimle konuşmuyor ve ayrılırken **"iyi günler"** sözüme yanıt bile vermiyor. Doğrusu o günlerde

bu işler geldi," diyor ve ekliyor: **"Aynısını sayın valiye de söyledim."** İçimden bir kez daha hem gülüyor, hem hüzünleniyorum, yine mi?

Ertesi gün biraz rahatsızım. Ateşli bir hastalıktan dolayı yatıyorum, ve raporluyum. Vilayet Yazı İşleri Müdürü, hasta yatağında yattığım yere gelip tayin emrini tebellüğ etmem gerektiğini ve valinin emri olduğunu ifade ediyor. **"Elimden bir şey gelmiyor Şeyhmus Bey,"** diyerek boynunu büküyor. Okuyor ve imzalıyorum. **"Genel İdare Hizmetler Sınıfı'ndan Muş İl Planlama Müdürü,"** yeni görevim. Yazı İşleri Müdürü, tayin emrini imzalayıp çıkıyor. Hem hastalığımla, hem de hastalığın verdiği psikoloji ile daha bir duygusalım. Ve kendimle hesaplaşmadayım. **"Dur bakalım Şeyhmus, daha neler çıkacak karşına"** derken; açık olan radyodan bir anons **"Şimdi Yurttan Sesler korosundan türküler dinleyeceksiniz."** Ve ilk parça; **"Burası Muştur, yolu yoktur/ Giden gelmiyor, acep ne iştir."** Kurgu değil, bire bir gerçek.

Doğrusu o günlerde o yaşadıklarımın üzerinde hiç durmadığımı anımsıyorum. Ama bugün ebru dediğimiz kültürlerin birbirleriyle harman olması üzerine kurulu metaforun yeni bir renk cümbüşü yarattığı zenginliğe 2007'nin Türkiye'sinde tanık olurken nedense bunun hazımsızlığını düşünme gereği duydum. Çok mu zor böylesine kültürler zengini bir ülkenin vatandaşı olmak. Ya da çok mu kolay kültürler fukarası ve tektipliliğe hapsolmuş bir ülkenin vatandaşlığında ısrar etmek.

Evet çok kolay ki artık bugün için bu tuhaf ülkede artık Ebru gibi kültürlerin içiçe geçmişliği düşündün belki de tatlı bir hayal dünyası ya da düşülke metaforu olarak söz etmek gerek kanımca. Çünkü biliyor ve bugünlerde sıkça ağzıma geldiği gibi Mehmet Atlı'nın Jahr parçasını döne döne söylüyorum:

*Te bihar ani, te gul ani
Te bax ani, bistan ani
Te sekir ani, şerbet ani
Lê te bi ser de jahr ji dani*

*Te kef ani, seyran ani
Te dilovani u şadi ani
Es ti bum, te av ani
Lê te bi ser de xwey ji dani*

*Es xapiyam ez xapiyam
Mezin nebum ez zarok mam
Ax ax ez bum xax,
Lê kesî carek nego wax*

*Te bi desteki da bi desteki send
Es ji kefân nebum sazben
Tu bizanibi tu bizanibi
Çiroka me negibist dawî...*

Neden mi bugün bu parçanın mozaik, ebru gibi kavramsal metaforlardan daha çok bu ülkeyi anlattığını düşünüyorum. İşte kanıtı sözlerinde saklı: Bize şeker ve şerbet sunduğunuzu sanırken bir de baktık ki içine zehir katmışsınız. Keyifliydik, şendik, mutluyduk, ve susamıştık. Ama siz suyu muza tuz kattınız. Kandık. Kandığımız için de büyümedik, hep çocuk kaldık. Ah ederken, el olduğumuzuzu fark ettik. Ama hiçkimse halimize bakıp vazh demedi. Bir clinizle verdiğinizizi diğeriyle geri aldınız. Keyfimizden söylemiyoruz bunları. Bilmelisiniz ki; hikâyemiz böyle sona ermeyecek. Bu hikâyeye böyle bitmeyecek...

Ebru mu Mozaik mi, Ya da Ne?

**Attila Durak'ın
Ebru'su Van'da
Ermeni-Urartu
İşi Savat'tır. Midyat'ta
Süryani İşi Telkari.
Diyarbakır'de, Mardin'de
ya da Urfa çarşısında
Kürt, Arap veya
Süryani Deq'idir.**

Kız yanağın dişlerem / Seni bahan verseler / Saç bağın gümüşlerem. Bu bapın olsa gerek. Deq ile albeni kazanmaların takı ile de muhabbeti olduğu bir gerçek. Düşünün bir Kerejdağlıy; yüzünde Deq'i, güldüğünde varsılığının ifadesi gibi duran altın dişleri burnunda hızması, ayağında halhalı.

Attila Durak'ın **Ebru'su Van'da** Ermeni-Urartu işi **Savat**'tır. Midyat'ta Süryani işi **Telkari**. Diyarbakır'de, Mardin'de ya da Urfa çarşısında Kürt, Arap veya Süryani **Deq**'idir. Ezcümle **Ebru**, Anadolu kültürlerinin harmanlanmış ahengi, hal-i pür melalidir. Ya da kim bilebilir ki **su, su yandım susadım** deyip avaz avaz çağırın Diyarbakır'ın kavurucu sıcaklığında suya yazılan yazıdır Ebru.

Şimdi halimiz ahvalimiz böyle iken böyle demişiz; Ebru'yu; Savat'a, Telkari'ye filan yoldaş etmişiz de neye yaramış bir de isterseniz ona bakalım:

gülüp geçiyorum bu davranışa. **"Kim bilir nasıl bir yarası var belki de benim şehrime"** demekle yetiniyorum.

Sonra araya yaklaşık iki yıl giriyor. Anlatımı uzun sürecek badirelerden sonra Ankara'ya İçişleri Bakanlığına Kaymakamlık kursuna çağrılmayı beklerken bir emirle 1982 yılında Mülki İdare Amirliğinden alındığımı öğreniyorum. O kırgınlık ve üzüntü içinde iken, Siirt'te o dönemde bir kamu bankasının müdürü olan sıkı bir Diyarbakırlılı hemşehrim İbrahim Gördük, bana yapılan haksızlığı duymuş, öfkeyle valilik makamının merdivenlerini ağır bedeniyle turmanıyor. Bana selam veriyor ve valiye görüşeceğini, kendisini vali yardımcısının odasında beklememi söylüyor. Bir süre geçtikten sonra biraz rahatlamış olarak valinin makamından dönüyor. Bu kez vali yardımcısına hitaben **"Beyim bu çocuğun adı Şeyhmus, memleketi Diyarbakır ve Kürt olduğu için başına"**

SELİM TEMO

Evliya Çelebi'nin Urfası

*Nâbi gazeli gibi hoş-âyendeliğin var
Ey bâd-ı revân-bahş Ruha'dan mı gelürsün (Nâbî)*

gamberler Şehri Urfa" -İTDÖBM-. *Uygurluklar Kapısı Urfa* içinde, 95-107. s. 104." İnanışa göre sonraları bu mendili çalan bir kişi, mendilin ışıklar saçmasından korkarak onu Eyyüb Peygamber kuyusuna atmıştır (106). Evliyâ, ileride de değineceğimiz gibi, bu mendili gördüğünü kaydetmektedir.

Evliyâ, Urfa'da "Ruhâvî" denen bir *İncil* okuma makamı olduğundan söz etmektedir. Seyyah, şehrin mimari eserlerini anlatmaya ise, "âsitâne-i İbrâhîm Halîl" ile başlar. Ona göre burası Abbasi halifelerinden Me'mûn tarafından yaptırılmıştır (Evliya Çelebi 90). Tarihçiler bu bilgiyi teyit etmektedirler (Kürkçüoğlu, "Urfa Mimari Eserlerine Genel Bir Bakış" -UMEGBB-. *Uygurluklar Kapısı Urfa* içinde. 109-41. s.114).

Urfa Kalesi'ni anlatmaya başlayan Evliyâ, buranın Damlacık Dağı eteklerine kurulmuş sağlam bir kale olduğunu yazar. İçkalede ise bir cephanelik, buğday ambarları ve su sarnıçları olduğunu yazan Evliyâ, ayrıca minaresiz bir cami (mescit) ve evlerin varlığından da söz eder. Ancak bu yapılar günümüze ulaşmamıştır (125). Evliyâ kalenin Beğ Kapısı, Samsat Kapısı ve Harrân kapısı adlı kapılarının olduğunu söylüyor. Ancak Harrân kapısının batıda olduğunu kaydediyor. Kürkçüoğlu ise bu kapının kalenin güneyinde olduğunu yazmaktadır.

Evliyâ Çelebi'nin Urfa'daki saraylarla ilgili yazdıkları da çok önemlidir. Çünkü bu saraylardan günümüze ulaşan yoktur (132). Evliyâ şu sarayların adını yazar: Tayyâr Mehemed Paşa sarayı, Paşa sarayı, Monla sarayı, Gürz Paşa sarayı, Celâli Kadı sarayı, Sarzâde Mustafa Paşa sarayı ve Arap Ali Paşa sarayı (Evliyâ Çelebi 91-92). Ardından Urfa'da 22 cami olduğunu yazan Evliyâ, bunlardan 14'ünün adını yazar (92). Bu camilerden günümüze ulaşanları tespit etmek için, yararlandığımız kaynaklarda rastladığımız bilgilerle bir karşılaştırma yapacağız:

Kızıl Cami: Günümüze bu adla bilinen bir cami yok. Ancak Ulu Cami adlı caminin Kızıl Kilise'nin camiye dönüştürülmesiyle inşa edildiği bilinmektedir. (Kürk-

çüoğlu, "UMEGBB" 116). Ulu Cami ile ilgili olarak baktığımız kaynaklarda eski adının Kızıl Cami olduğuna dair bir kayda rastlayamadık. Ancak aradaki isim benzerliği bir ilişki olabileceğini düşündürmektedir. **Ak Cami:** Günümüzde aynı adla bilinmekte ve sağlamlığını korumaktadır (Mahmut Karakaş. *Şanlıurfa Kitabeleri. Şanlıurfa: Dal Yayıncılık, 1985. s. 36-40*). **Hazret-i İbrâhîm Halîl Cami'i:** Günümüze Halîl'ür Rahman Camii adıyla bilinen ve ayakta duran bir camidir (21-24). **Tabahâne Cami'i:** Dabbakhane Camii adıyla günümüze ulaşmıştır (Kürkçüoğlu, "UMEGBB" 116). **Sultan Hasan Cami'i:** Adı değişmekle birlikte günümüze ulaşmıştır: "Asıl adı 'Hasan Padişah' olan bu cami '...' sonradan '...' 'Hasan Paşa' olup çıkmıştır" (Karakaş 57). **Hekûm Dede Cami'i:** Günümüze ulaşmıştır (Kürkçüoğlu 116). Öte yandan Evliyâ'nın sözünü ettiği Bâzâr Cami'i, Nâr-ı tecelli Cami'i, Câygırlı Cami'i, Avaheyn Cami'i, Karındaş Cami'i, Beğ Kapusu Cami'i, Uğurlu Meydân Cami'i gibi camiler ise bilinmiyor.

Evliyâ ayrıca Urfa'da 67 tane de mescit olduğunu yazmaktadır (Evliyâ Çelebi 92). Bundan sonra medreseleri anlatmaya başlayan Evliyâ'nın, sayı hanesi boş olan bu bölümde üç medreseden söz ettiğini görürüz: **Kızıl Cami Medresesi:** Yıkılmıştır (Kürkçüoğlu, "UMEGBB" 121). **Firûz Beğ Medresesi:** Yıkılmıştır (121). **Sultan Hasan Medresesi:** Yıkılmıştır (121). Urfa'da şu anda sağlam kalan medreselerin hemen hepsi, 17. yüzyıldan sonra inşa edilmişlerdir (121-22). Evliyâ medreselerden sonra Urfa'daki hamamları ele alıyor. Ona göre Urfa'da toplam 8 hamam vardır (Evliya Çelebi 92): **Cıncıklı Hamamı:** Günümüze sağlam biçimde ulaşmıştır (Kürkçüoğlu, "UMEGBB" 123). **Arasta Hamamı:** Günümüze ulaşmıştır ve Eski Arasta Hamamı adını taşımaktadır (123). **Keçeci Hamamı:** Günümüze ulaşmıştır (123). **Yine Paşa Hamamı, Hacı Beğ Hamamı, Muharrem Hamamı, Meydân Hamamı, Samsad Kapusu Hamamı** gibi bugün olmayan, haklarında bir şey bilinmeyen hamamlar da zikrediliyor.

Evliyâ ayrıca 75 tane de saray hamamından söz edip birkaçının adını sayıyor. Ancak yukarıda da söylendiği gibi bu saraylardan günümüze ulaşması olmamıştır. Evliyâ, yine sayı hanesi boş olan başka bir bölümde bu kez Urfa'daki hanların adlarını vermektedir (Evliyâ Çelebi 93). Bunlardan sadece **Samsad Kapusu Hamamı** günümüze ulaşmıştır (Kürkçüoğlu, "UMEGBB" 126). Evliyâ'nın sözünü ettiği, ama günümüze ulaşmayan hanlar şunlardır: Yemiş Hanı, Alahan, Hacı İbrâhîm Hanı, Beğ Kapusu Hamamı ve Sebîl Hanı.

Evliyâ Çelebi Urfa çarşısında 400 tane dükkân olduğu yazmaktadır. Ancak ona göre çarşının mimari güzelliği şehrin mimari güzelliği yanında sönük kalmaktadır. Seyyah burada da Bâzâr, Mesiregâh, Ârâste, Tayyâr, Sâk Fakı, Ârâstabaşı ve Mazî değirmenlerini sayarak, başka değirmenlerin de olduğunu, ama övülesi özellikler taşımadıklarını kaydediyor (Evliya Çelebi 93).

Öte yandan Evliyâ, Urfa'nın ikliminden de söz eder: "Havası suyu ılıman olup yazı yazdır, kışı kıştır (yazı yaz gibidir, kışı kış gibidir). Kışın kar yağar, baharda ise rahmet (yağmur) yağar" (93). Yörenin insanlarını da anlatan seyyah, onların pek mümin, yabancıları seven ve hatta misafirsiz yemek yiyemeyen insanlar olduklarını belirtir. Şehrin mahub ve mahubelerini de kendi klişeleriyle anlatan Evliyâ, sözü gençlerin giyim kuşamlarına getirir. Buna göre Urfa gençleri uzun ve hafif giysileri tercih etmekteydiler.

Urfa'nın bitki örtüsüne değinen seyyah, Halil nehri civarının baştanbaşa bağlık, bahçelik olduğunu yazar. Yine Urfa Kalesi'nin yaslandığı Damlacık Dağı etekleri de bağ ve bahçeliktir. Sözü "adem kellesi" büyüklüğündeki Urfa narına getiren Evliyâ, önce kendi klişesi olan kıyaslama yoluna gider. Ona göre Bağdat, Sivas, Niksar ve Gemlik narlarıyla değil, ancak İstanbul ya da Karaferye narlarıyla kıyaslanabilecek bir nar cinsidir bu. Zira Urfa narları "memdûh-ı âlem"dir (94).

Evliya şehrin etrafındaki mağaraları da anlatır. Bu mağaralardan bir bölümü Kürt ve Arap aşiretlerince hayvan barınağı olarak kullanılmaktadır. Bu bilgiden sonra sözü Hazreti Halil Makamı olarak bilinen mağaraya getirir. Bu mağara Hz. İbrahim'in Nemrut tarafından ateşe atılmadan kapatıldığı mağaradır (94). Burası halen ziyaretgâh olarak kullanılmaktadır (Kürkçüoğlu, "İTDÖBM" 99). Evliyâ'nın teyit ettiğimiz bilgilerinden bir bölümü de mağaralarla ilgili olarak aktardıklarıdır. Anlattığına göre bu mağaralar Hristiyan din adamlarınca ibadet ve çile yerleri olarak kullanılıyordu. 1927 tarihli Urfa salnamesindeki ifadeyle, "Dört beş bin sene evelsine aid koca bir medeniyetin bekayı enkazıyla dolu" (Kemal Kapaklı, çev. *Urfa Hakkında Tabii, Coğrafi, İctimai, İktisadi, Tarihî, Mülki Malumat-ı Cami' Salname 1927. Şanlıurfa: Şurkav Yayınları, 1998, s. 44*) olan bu mağaralar, Hristiyan din adamlarınca Evliyâ'nın belirttiği amaçlarla kullanılıyordu (Freely 378).

Evliyâ'nın Hz. İbrahim'in ateşe atıldığı yerlerle ilgili anlatımı gerçekçidir. Bununla birlikte hayretini gizlemez. Ardından Nemrut ve Hz. İbrahim arasında geçen hikâyeyi anlatır. Ancak bunlardan önemlisi, Hz. İsa'ya ait olduğuna inanılan mendili gördüğünü yazmasıdır. Yukarıda anlatıldığı gibi İsa'nın Urfa kralına bir mendil gönderdiğine inanılmaktadır. Evliyâ işte bu mendili gördüğünü, hatta yüzüne sürdüğünü anlatıyor. Evliyâ, mendili Çanlı Kili-se'de gördüğünü söylüyor ki, baktığımız kaynaklarda bu adda bir kilise kaydına rastlayamadık. Seyyah, önce şehirde kimsenin bilmediği bu gerçeği nasıl öğrendiğini anlatıyor. Buna göre kilisenin görevlileri uzun süre mendili göstermemek için direniyorlar. Ancak Evliyâ onları temin edince çıkarıp gösteriyorlar. Evliyâ burada belki de heyecanı artırmak için, uzun uzun mendilin saklı olduğu oda, sandık gibi şeylerin özelliklerini anlatıyor. Ardından mendile dokunduğunu, İsa'nın yüz şeklinin çıktığı bu mendilde onun yüzünü gördüğünü, İsa'nın yüzünün şeklini görünce titrediğini anlatıyor.

Evliyâ'nın Urfa'sı, gerçekler kadar hayallerin de Urfa'sıdır, bugünkü Urfa gibi.

Silivri'de siyaset

AHMET TULGAR

Rainer, Petra ve Oliver, Rainer, Petra, Oliver. Derin soluğun getirdiği yükü boşalt çığırından ve em. Rainer Petra Oliver. Bugün, hâlâ süt veren bir dostluk, suyunu salan sınıksız yaşamışlığın, bir sofraya bereketinin sapsarı üç üzüm tanesi. Isır. Dudaklarını büz. Avurtların çöktüğünde dilin kımıldasın. İşte Rainer, Petra ve Oliver. Dört yıldır Seesenheimer Strasse. Nr. 18-Berlin 12/BRD olan üç insan, dört yılda 9 49 29 24 38 oldular üç insan, kullanmadığım bir adres defterini ceketlerin ceplerinden montların ceplerine taşıyorum. Nasıl sevdiğim.

Bir koruklar bir kınalı yapıncak.

1987 Şubatı'nda bir sabah, hava aydınlandı, gitmişsiniz. O gün de bildim. Eskatolojik bir tez dahi destek vermeyecekti onları yeniden göreceğim bir gün umudumun gözlerini tüm diğer edimlerime alıcı bir tarz ile, kıskanç bir eda ile dikmesine. Özgün kımıldanışlar, özgün gülümseyişler, Oliver'ı kumsalda korku ve sapıkımsı bir örgütlenme hevesiyle aramaya ayak kabıllarımızı çıkardığımızdaki özgün tepkiler olarak çıkıp gittiler, araya girenler, girecekler, bacaklarımızda varisler, damar tikanıklıkları, kireçlenmeler, karın-calanmalar ve felçler oluyor, araya girenler, girecekler, trenler kaçıyor, sis, uçaklar rötör yapıyor, cunta, darbe, havaalanları kapanıyor, sınırlar sürgüleniyor, fişler, bilgisayarlar, bazı günler bir taksiye binmek yetiverecek, binilemiyor, araya girenler, girecekler oluyor, cezaevlerinden çıkılsa da, bunlar oluyor, Rainer, Petra ve Oliver hep bir sonraki sayfa, yarınki gazete. Erteleyen konser, uyumuyoruz, uyusak göçümüz düş.

Oysa 1987 Şubatı'nda bütün akşam; Nina'yla ben sofrayı kurduk, Raini perde-leri ardına kadar açtı, bira verdi bana, Oliver Ahme diyor, yüzüme Nivea sürüyor, sonra mutfığa koştu, bardağı uzatıyor, nei, ben ona gofret verdim, stangl yedik.

Oysa 1987 Şubatı'nda gecenin ilk saatleri: Oliver'ın uyuyan kolu, sarkıyordu, Nina yatağa taşıyor ve biz sabaha kadar oturacaksak, saat üçte kaldırım beni saçlarımı yıkayacağım, Andreas'la Rosario'yu içeri almıyor, çok işimiz var, özür dileriz, erken kalkacağız iş kebanik bir dizimle söyleyip bir çırpıda kapıyı örtüyor, onların dışarıda ayak sesleri gecenin peşine göçüp göçtüğünde ise sofrayı topladık Raini'yle.

Oysa 1987 Şubatı'nda saat sabahın ikisi; mutfakta kahve pişiriyorduk ki, Raini aynanın önünde durup gözlerinin altlarına bakmış, şimdi benimkilerin de altlarına bakıyor, uykusuzluktan gözlerimizin altlarında torbalar sarkıyorlardı, elli yaşından öteye yaşlanmak istemem diyor. Onayladım. İkimiz de ellinci yaşlarımızda, birer yıl arayla otomobil kazalarında öleceğiz. O günlere kadar nükleer savaş çıkarsa Avustralya'ya kaçılmalı. Söz veriyoruz, o güne kadar birbirlerimizi en azından bir kez göreceğiz ve ben dünya görüşüme

Gerçek adını kimse bilmesede, herkes onu "Heci" ya da "Kahya Heci" olarak tanır. Ya da anında sinir küpüne dönmesine neden olan 'kavurma' lakabıyla... Her ne kadar Urfalı olsa da, artık Diyarbakirle, Dörtiyolla, bütünleşmiştir 'kavurma'...

denk düşen barış gösterilerine katılacak, söz veriyorum.

Sabaha kadar iskemlelerde oturamaya-çığımızı anladık. Minderlere çöküyoruz.

Uyanık kalamayacağımızı anlayınca, birbirimizin gözlerine baktık, kararımız oradaydı, ikimizin de bakışından eşit uzaklıkta, ortada ürüyor, üreyince gülüyorum, gülüyor. Onları ne çok seviyorum. Raini yatak odanıza giderken sobayı söndür, ışık kalsın, bir de şu Spiegel'i uzat. Bitte. Yattık. Raini yatak odasında saati kuruyor.

Hemen kalkıyorum Önce çırılçıplak soyundum. Balkon kapısını açtım. Tül perde gövdeme dolandı. İçeri dolmaya çabalayan ve dolan, durmaksızın atak yapan rüzgârın şiddeti perdeyi bastırıyordu. İki elimle de karşı koyarak, iterek, sıyrıldım istemediğim bu geceliğin içinden. Balkonun soğuk denizine birdenbire dalıverdiğimde, tenimde ayaklanan binlerce toplu-ğne başının sesi, neredeyse duyacağım, aynı anda birkaç metre ötenin denizinden asıl bir dalga, öyle iri bir kumsalı yıkadı, tüm ajanslar şimdi onu geçiyor, kuru dallar, kum tanecikleri, boş bira, Coca-Cola kutuları ve gövdemin tüyleri aynı yele uydular, denizle bireştim, kollarımı iki yanıma açtım, yaşadım, aylar sonra yaşadım, geceye, kumsala, denize teşhir ettim kendimi, önümü döndüm, arkamı döndüm, yıkandım, yandım, üşüdüm, kollarımı iki yanıma açtım, yıldım, her seferinde yeniden baş gösterdim ve yaşadım. Hey uçaklar, hey, heeyt. Kaleleri ben kurdum ve ben dışarı çıkamadım yine, şimdi yıkıyorum; hey uçaklar, hey, heeyt.

Yattığımda ayrılıktan daha büyük, pek sansasyonel bir olaydım ya ben artık. Der Spiegel'in 83 yılında yayımlanmış bir sayısından Sultanahmet Cezaevi'nde o sıralar yapılan kötü muameleleri okudum.

Sabaha karşı, saat üçü geçiyor, Şubat 87: Deprem oldu. Sanmam ki büyük bir hasara yol açmış olsun kentte. Raini, Nina odaya girdiler. Yüzlerinde ışık özgün ren-ğiyle sıçradığına göre, baktım, evet, bembeyaz kesilmişler. Raini çırılçıplak, Nina Oliver'ı kucağından yere indirirken çarşaf düşüyor, o da çırılçıplak kalıyor. Odanın bir köşesinde ben bu ülkenin depremlere alışkın insanı, onlar iki Alman vatandaşı, Oliver yerde çocuk, tedirginlik, bugünkü ilk ayrılığımızın sansarı geliyor, sokuluyor. Tekrar olur mu? Raini'nin sorusunu ben yanıtlıyorum, Nina dinliyor ve bu bir iki

sözcüğün çatısı altında yeniden örtüşüyoruz. Giyiniyoruz, kahve fincanlarına dayadık sırtlarımızı, yola çıkacağımız saati bekliyoruz. Ben yerde yatıyorum, üzerimde Oliver, iki buçuk yaşındayken öpiyorum, öpiyorum onu, yüzü tükürük ve Nivea kokuyor, ne kadar tedirginisiniz, saate bakıyorsunuz.

04:30'da merdivenleri inmeye başladık. Karanlık kafa karıştırıyor, çünkü gecenin kimlik kartındaki fotoğraf-ay sökül-müş, yerinde yoktu ve düşündüm ki bu bir karanlık geceden başka her şey olabilir. Raini'nin birkaç sokak ötede bulup getirdiği, bir gece Kumburgaz'a veterinerine götürüp komik olduğumuz, bütün yaz lahmacunla beslediğimiz iki sokak köpeğinden ölmeyeni koşarak geliyor. Oliver Nina'nın kucağından inmek istiyor. Nina ilk kez buna izin vermedi. Oliver köpekle nicedir alıştığımız oyunlarını tekrarlarsa eğer bu sabah, biliyor ki son bir buçuk yılın anılarını bir daha hiç çıkaramayacak oğlundan. Yıllar geçtiğinde de o hâlâ kek-remsi bir tat, bir baharat, kavun ve bilinmez yerlerden yuvarlanıp yuvarlanıp gelen demir bilyelerin ağırlığı altında şaşacak, uyanırken örneğin özleyecek ve bunu say-rıdan sayacaktır.

Bir insanı değil, korktuğumuz karanlık, topyekûn ve bizlerin düşünüyü gördüğü bir uykudan uyandırmak çekincesi karşısında 83 model beyaz Ford Granada'ya hırsızlama biniyoruz. Raini arabada hiç önermeden, bana ve Nina'ya birer aspirin veriyor. Bir tane de kendine aldı. Başlarımızın ağırdığı açık, termos elden ele dolaşıyordu. Yola çıkıyoruz. Oliver kucağından inmiyor, hüzünleniyorum, Raini Keith Jarrett'in kasetini takıyor, hüzünleniyoruz. Konuşmadan Autobahn'a çıkıyoruz, E-5'ten TIR'lı geçiyor, bu kez de TIR'lı kuvvetler mi darbe yapacaklar diyor Raini ve gülüyor. Nina da gülüyor. Hatta Oliver da gülüyor. Bir darbeyi yaşamak. Darbe Live. Onlar için bir tür egzotizm miydi, bizler içinse otantik? Zuluların dans gösterilerini izleyen turistler gibi mi izlediler yedi yıl önceki üç yılı ve son bir buçuk yılı? Raini özür diledi, bu kez de ben güldüm. Nina geleceksin, değil mi? diyor. Evet, ama, diyorum, sen yine de Thomas Bernhard ve Michel Foucault'nun kitaplarını yolla.

Havaalanına girip doğru restorana gidiyoruz. Raini, Nina, Oliver. Bense roz-bifli sandviçler yiyip kahve içtim. Sonra

06:30'da Lufthansa gitti.

Otoparka döndüm. Arabaya bindim. Arka koltuğa geçiyor ve Raini'nin parkasını üzerime alıp yatıyorum. Onları bir kez daha göremeyecektim. Eskatoloji diye bir bilim de yoktu. Neden gittiklerini burada böyle yatarken düşünmek zorundayım. Bir yarısını burada böyle yatarken, Polen-zköy'e gideceğim, yarısını da orada dü-şüneceğim.

Otoparktaki tüm otomobiller boştu. Ya da en azından şunu diyebiliriz ki, otomobillerin koltuklarında oturan hiç kimse yoktu. İki inzibat eri devriye geziyorlar. Bir kibrit yakıldı veya bir çakmak çakıldı. 83 model bir Ford Granada'nın içi aydınlandı önce, sonra kararlı hemen.

25 Ocak 1987 günü Federal Almanya Cumhuriyeti'nde parlamento seçimleri yapılıyor; aynı günün akşamı bir grup Alman yurttaşı Türkiye'nin İstanbul kentinde, Silivri ilçesinde bir evde Deutsche Welle'den seçim sonuçlarını almak için toplanıyorlar. Bir ay arayla ikinci bir Noel yemeği, Hegel'e gönderme ile gerçekçi bir akşam ayını idi. Penaltıya, taca, santraya, planjona naklen yayında yetişmek çabası kadar yanılısı bir edim, düştüğünü düste görenin bacak kasları tepkisi.

Bu akşam bu odada toplananların çoğunu Çerkezköy'de yeni faaliyete geçen bir fabrikada görevli mühendis ve teknisyenler oluşturuyorlar, bunların yanında bu bayların bazılarının eşleri (birinin annesi) ve çocukları var.

Rainer Burkert - Petra (Nina) - Oliver - Yeşiller: %8,3 42 milletvekili.

Willi Eckert - Gisela - Thomas - Christoph - Andrea - SDP: %37 186 milletvekili

Horst Stoffel - SPD: %37 186 milletvekili

Andreas Krüger - Rosario (Ekvator asılı) - FDP: %9,1 46 milletvekili

Jürgen Richter - CDU - CSU: %44,3 223 milletvekili Karl Heinz Kreis - Helga Baumgärtner - SPD(KB): %37 186 milletvekili.

Bu arada yayının ilk iki saati dinleyenleri pek sarmadan geçip gider, bu iki saat boyunca otuz altı kutu bira içilir, üç buçuk kilo pizola yenir. Jürgen'le Willi tavla oynuyorlar, birkaç kişi onları izliyor, geri kalanlar dağınık -güneş var, suda buz parçaları-, Petra yün örüyordu. Rainer radyonun anteniyle yeniden biraz daha oynadıktan sonra, oyuncuları yanına geldi. Bir ara Oliver radyonun antenine çarpıyor, yayın bozuluyor, Jürgen yerinden kalkıp Oliver'ın dibinde belirdi. Bir kez bakması yetiyor; onca ayrıntı arasında Oliver Jürgen'in titreyen büyük uçlarına önce, sonra da çizmelerinin iğne kadar sivrilebilen uçlarına takıldı. Katları açılan bir korku, kayalardan aşağı çivileme bir irkilme, süt dişleri sıkılmazlar, Oliver ağlıyor, Petra şişleri bıraktı, Jürgen'in önüne geldi, gelirken her öbeğin, her grupçuğun yanından geçmiş ve iki saat boyunca kar topladığı sessizliği, kendi iki çift lafını kapsayacak bir zaman kesitinde-kesintisizinde kullansınlar diye bu grupçukların eteklerinde yere bırakmıştı. Yalıtma sosyolojisinde ender ve çekinceli bir araya gelmeler oyunu. Onun koyduğu kurallara harfiyen uyulacak. En çok sessizlikte ürkülüyor, eller görülür sessizlikte, eller dikizlenir, onun birkaç sözün altına çizgi çekmesin-

de ünlem, içlerinden birine destek vermesinde. Her sessizliğin böyle gecelerde saygı duruşu olması. Bunda. Çünkü ardından çağrışmalar, yalnızlık korkusu, bir şeylere yetişememe fikri baskın verir. Ses ve sessizlik, böyle bir satrancın risikant hamleleri, polo jeopolitiğinin sakat yerlemleri ve Petra sessizlikte reformist:

“Jürgen, evet sen; eğer senin biran kumsalda içmek ve seçim sonuçlarını on dakikada bir kapıya gelerek öğrenmek gibi bir arzun yoksa, Oliver’a saygı göster bu evde tamam mı?”

Bir süre sonra: Belki de araya bu süre, hiç girmede, çünkü Petra sessizliği karnından konuşan: Entschuldigung, entschuldige mich, Oliver derken başını eğen Jürgen, Petra’nın gücünü soruyordu kendine nereden geldi o an ve neden kimsenin Petra’ya mutfakta ya da holde yetişip onu eleştirmeyeceğini, neden kimsenin saygıya dair birkaç sözcükle karışık onun kulağını bükmeyeceğini. Petra yeşil bir kazağın altındaki yeşil bir kot, saçlar, ama kısacık-ala garçon, bir araba Jürgen’in rolünü çalabilecek denli mesafeli oynuyor, bu gecenin duasına amin dememekte ısrarlı, iktidarı değil, Jürgen’leri hiç değil, öteyi, bu gecenin de iktidarı olan bir iktidara varmış, hükümlerini gerçekçi sorguluyor çünkü. Çünkü bu gece Petra’yla Hegel’in büyük eşitlenmesinin gecesi oluyor, Petra’ların ve Petram’larının önermelerinin bir tayfin öbür kıyısında Hegel tezi karaya vurmasının.

Saat 24’te Yeşiller’in incelikle bezenmiş ve kaygan, ele avuca gelmez ve teorörize edici zaferinin ilk muştusu var radyoda.

Jürgen masaya vurdu. Bira bardağının devrilmesi, masanın altı, bıyık altından kızıl maymunlar sözüyle yapılan hile dört duvarın arasına üflenmiş atmosferin banteline bastılar, Horst’ların, Andreas’ların, Karl Heinz’ların, birçoğunun içlerinden satranç taşları döküldü halının üstüne, polo atlarının nalları düşüyor.

Polonezköy’de bir pansiyonda, odalardan birinin penceresi açıldı. Bizler o yöne baktığımızda o biri sırtını dönmüş pencereden uzaklaşıyordu bile. Kim bu beyaz otomobilin teybini çalar durumda bırakmış diye soruyoruz birbirimize. Kim şimdi penceresi ardına kadar açık bir odada sıcak suyla dolu bir küvete giriyor diye.

Petra portmantodan sarı yağmurluğunu niye alıyor? Kapüşonunu başına geçirdi. Yün çoraplarını bir çift ayakkabı ile örtmek gibi sıradan, hep halihazır bir gereksinimi duyumsamayacak kadar sessizlik pozisyonuna egemen merdivenleri iniyor: Kumsalda yürümeye başlıyor.

Apaydınlık bir geceydi; gökyüzünde konuşmalar vardı o gece, Petra onları dinledi, evinin salonunda süren bir tartışmayı değil. Ne Rainer’in Jürgen’e avazı çıktığı kadar bağırması girdi hayatına, ne de kafayı bulmuş ve pespembe Gisela’nın düşün altından kaçıp, holde, Horst’un önünde avazı çıktığı kadar çıplak dikilmesi, bayan Baumgärtner’in bundan artık kendi imgelemine bile yetişip yakalayamadığı kadar çok çıkarımsadıkları. Bir galaksinin kurulduğu, manifesto-sunda öne sürdüğü tezler milyonlarca yıl geçti, gece, ancak ilişkin olmadıkları bir göksel konuşmayı yoldan çıkarmak için geliyorlar, Petra buna yandı salt.

Aniden kapının yumruklarla dövülmesi. Novi tempis kapıyla açılıyorlar. Şu an artık Petra, o dayanamayan. Karşısına ilk çıkanın kollarına yana ağlaya atılıyor. Düşeceği hiçbir yar yokken, Petra neden korkmuşu hâlâ kendine saklayarak ağacına asılıyor. Sarı yağmurluğun tek kolunu koparmışlar.

Konyak verdiler. Kahve verdiler. Sigara verdiler. Helga onu tuvalete götürdü. Yüzünü yıkadı. Yenilmiş, kaybetmiş Petra’ya tekrar insan içine çıkardı sonra.

Hepsi de ne denli üzülmüşlerdi Petra’nın da yenilmiş olmasına, kaybetmiş olmasına şimdi. Gözleri Petra’ya da, boş bira kutularına, yenmiş pizolaların kemiklerine, söndürülmüş sigaralara da aynı vurguyu takınarak bakıyorlar. Ne denli üzülüyorlardı buna.

Rainer telefonu açtı. Santral’a polis dedi. Polis bağlandığında Türkçe konuşmayı denedi, olmayınca Almanca konuştu, olanları anlatıyordu ama, karşı taraf ahizeyi çoktan yerine koymuştu bile.

“Ahmet burada olsaydı,” dedi, “yanımızda, bizle.”

Kadınlar Petra’yı yatak odasına taşıdılar. Çocuklar, dördü de aynı koltukta uyukluyorlar. Her biri başını diğerinin ya omzuna ya da dizine dayamış. Thomas’ın boşta kalan başı ikide bir düşüyor, her defasında uyanıyor, şaşarak bakıyor. Karl Heinz ve annesi kapıyı yavaşça örterek gidiyorlar.

Rainer, Horst, Andreas, Jürgen ve Willi, balkona çıktılar. Kar başlamış. Sessiz ve beyaz harfler denizin bu sayfasına İstanbul Türkçesi ile birkaç hafta sonra gelecek yeni baharın birinci şiirini yazıyorlar. Nasıl çok istiyorlar Berlin’i, nasıl çok Kassel’i, Koblenz’i, Münih’i, Kiel’i. Si-livri’de siyaset bitiyor. Kar bu gece üzerini örtecek. Willi pantolonunun fermuarını indiriyor, balkonun parmaklıkları arasında işiyor.

Ben Rainer’i, Nina’yı ve Oliver’ı ikinci bir kez görmeyeceğim. Almanya’ya gittiğimde de onlara uğramak yok, biliyorum. Eskatoloji ise bir bilim değil. Onları bir kez daha görmek için yeni bir darbeyi beklemek. Ülkem. Beni evime götür.

Yılmaz Güney’den mektup*

Nihat Kardeşim,

Fatoş, Yeşilçam’la ilgili görüşlerim konusunda, eksik anlamadan ve anlatmadan gelen, yanlış değerlendirme ve yoruma açık bir biçimde konuşmuş. Düşüncelerimi, bir yanlış anlamaya meydan vermemek için açıklamak gerektiğini duyuyorum.

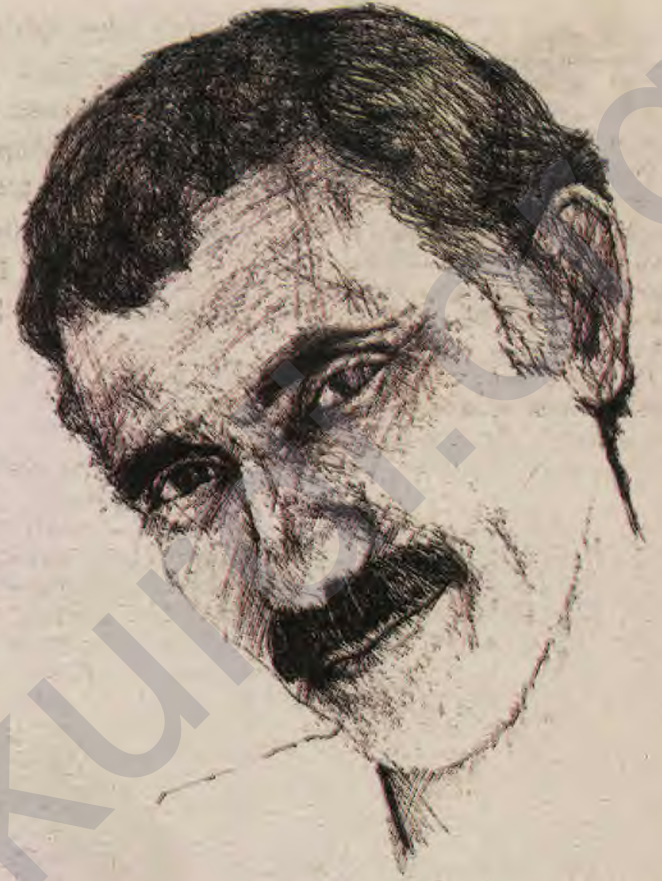
Örnek olarak C. Arkin ve F. Hakan’ı vermiştim.

Kampanyanın daha başlarındayken bu adamlara gidip imza istemek değil, onları kamuoyunun artan baskısı karşısında, bu kampanyaya katılmak zorunda bırakmak gereğine değinmiştim. Yüze duramadıkları için verilen utangaç bir imza bize yararlı değildir. Devrimci kitle baskısı sonunda, kitlenin zoru ile alınmış bir imzanın önemini vurguladım. Bunun nedeni şudur: Beş yıldır cezaevindeyim. Bu ve buna benzer oyuncular, Yeşilçam’ın tümü bana düşmanca davrandı. Böyle bir kampanya, onları, beni sevmeseler bile, kitle baskısı sonucu zorunlu bırakmalıdır. Bir zorunluluk sonucu verilen imza hak ettiği biçimde değerlendirilmelidir. Abartılmamalı, onların gerçek nitelikleri kitlelerce anlaşılmalıdır.

Böyle bir kampanyaya en geniş kitleleri katmamız görevimizdir. Değil T Şoray’ı, Demirel’i bile zorunlu bırakmak, bir yığın kararsız unsuru etkilemek, katılmayacakları karşı durur duruma sokmamak için gereken çalışmayı yapar, aleyhte konuşmalarını önlemeye çalışırız.

Yoksa kişisel bir sorun olarak görmüyorum. Cezaevindeki bir adamın bunalım ve kişisel nefret kokan bir tavrı olarak da anlaşılmalıdır.

C. Arkin ve F. Hakan’ı örnek gösterirken de, bunların özgül

yerleri ve tavırlarını temel aldım.

Örneğin, C. Arkin, Antep’te devrimci kitle eleştirisine uğrayınca, “Yılmaz Güney benim arkadaşımdır, buradan Kayseri’ye gideceğim. Sizin selamlarınızı götüreceğim,” diyerek ikiye bölünmüş davranıyor.

F. Hakan’a, Yılmaz Güney’i nasıl buluyorsunuz dendiğinde, çevresinde, kaybedilmiş bir şeyi arayarak, “Bulamıyorum, nerde?” diyor. Bu adamlar kitlelere doğru yerleriyle gösterilmelidir. Bugün toplumun baskısı ve kaçınılmaz zorunluluğu ile binbir pislik ve sakatlık dolu filmlerle, kitlelerin devrimci talebini pasifize etmeye çalışıyorlar. Bizim görevimiz, onları doğru yerlerine koymaktır.

Bu konuda daha açıklamam gerekli yanlar varsa bana yazmalısın. Arkadaşların tepkisini normal karşılıyorum. Çünkü Fatoş’un ifade ettiği şey, bana aktardığı kadarıyla eksiktir. Yanlış anlamalara yol açacak biçimdedir.

Selam

Yılmaz Güney

* Bu mektup Nihat Behram’a yazılmıştır.

MEHMET ZAHİR

BİTLİSLİ bir ailenin yedi çocuğundan biri olarak dünyaya geldi Said-i Kurdi ya da dünyaya yayılmış namıyla Bediüzzaman. Bitlis'in Hizan kasabasına bağlı İsparit nahiyasının Nurs köyünde 1876 yılında dünyaya gözlerini açtı. Anne Nuriye ve baba Mirza yeni doğan çocuklarına Said adını verdiler. Said'den önce üç kardeşi dünyaya gelmişti: Dürriye, Hanım ve Abdullah. Said ailenin dördüncü çocuğuydu, Said'den sonra da Mehmed, Abdülmecid ve Mercan'ı doğurdu annesi...

Said-i Kurdi'nin ailesi, muhafazakar, medrese kökenli bir Kürt ailesiydi... Babası medrese eğitimliydi, abisi Abdullah ise o doğduğunda halen öğrenciydi. Mela Abdullah, daha sonra Said-i Kurdi'ye eğitim verecek, Said-i Kurdi'nin de yolu medreseye düşecekti.

Dönemin Kürdistan'ında en önemli eğitim kurumları medreseler... Said-i Kurdi'nin portresini kaleme alan yeğeni Abdurrahman Nursi, medreseleri şöyle anlatıyor: "İcazet almış bir alim, istediği köyde sırf Allah rızası için bir medrese açar. Bu medresenin döşenmesi ve yatacak masrafları, hoca efendinin gücü yeterse kendisi tarafından, gücü yetmediği takdirde köylüler tarafından karşılanır. Hoca, öğretimi parasız olarak yaptığı gibi, köylüler de talebelerin yemek işlerini üzerlerine alırlar. Yani her talebe yemeğini bir köylünün evinden alır. Talebelerin yemekleri ayrıca özel olarak hazırlanmaz. Köylünün her zamanki yemeği ne ise, üç öğün aynı yemekten onlara da ayrılır. Yahut doğrudan doğruya yemek dahi medrese sahibi tarafından verilebilir. Hangi şekilde verilirse verilsin, öğrencilere verilen bu yemeğe Kürtçe'de "Ratb" denir. Öğrenciler senede bir defa zekat toplamak için komşu köylere giderler. Topladıkları bu zekata da elbise paralarını temin etmiş olurlar. Molla Said, öğrencilik yıllarında ne zekat toplamaya ne de ratb getirmeye hiçbir zaman gitmemiştir."

Said-i Kurdi zekat toplamaya gitmeyi veya "Ratb" almayı başkalarına el açmak olarak görüyordu. Daha küçük yaşta başına buyruk, kimseye itaat etmeyen, kimseye mihnet etmeyen biri olarak bilindi.

Öğrenimi için ilk olarak, nahiyelerine bağlı bulunan Tağ köyüne gitti. Müderris Molla Mehmet Efendi'nin hocalık ettiği bu medresede bir süre okudu. Ancak kısa bir süre sonra öğrencilerden bazılarıyla anlaşamadı ve medreseden ayrılarak köye döndü.

Said-i Kurdi!

Köyde abisi Mela Abdullah'ın yanında derslerine devam etti bir süre. Bir zaman sonra Pirmis köyüne, oradan da Hizan şeyhinin yaylasına gitti. Bir süre burada da eğitim gördükten sonra abisi Molla Abdullah ile Nursin köyüne gitti. Mevsim yaz olduğu için Nursin köyünün yaylasında devam ederler eğitime.

Medrese eğitimine bir süre ara vermek ister. Bir kişi evde tek başına okuyarak geçirir. Babasına, "Büyüyünceye kadar medreselere gitmeyeceğim, çünkü oradaki çocukların hepsi benden büyük, kavga ediyoruz ve bu adil değil" diyerek eve kapandı. O kış, meşhur rüyasını görür. Rüyasında peygamberi görür ve 1888 yılından itibaren büyük bir azimle eğitime yönelir. Bitlis'teki Şeyh Emin Efendi medresesine, Erzurum'un Bayezit (bugün Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesi) kasabasındaki Şeyh Mehmed Celali medresesine devam eder. Azmi ve zekasıyla gittiği her yerde ön plana çıkar.

1888 yılında Molla Mehmed adlı birisiyle Beyazıt'a giderek büyük Kürt düşünürü ve şairi Ehmedê Xani'nin türbesini ziyaret eder. En büyük Kürt destanlarından birisi olan Mem û Zin'in yazarı olan Ehmedê Xani'nin türbesine sık sık gider. Beyazıt'ta Şeyh Mehmed Celali'nin yanında üç ay kalan Said-i Kurdi, burada da eğitimine devam eder. Beyazıt yılları şöyle anlatılır: "Nadir konuşuyordu. Kürtlerin edip dahiilerinden Molla Ahmed Hani hazretlerinin gündüzleyin bile havf ile girilen kubbe-i sadetinde kapanır, bazen geceleyin orada kalırdı. Bundan dolayı ahali, Bediüzzaman'a, 'Ahmed Hani hazretlerinin feyzine mazhar olmuştur' diyorlardı."

Said-i Kurdi'nin sert mizacı yüzünden başı hep derde girdi. 1889'da Siirt'te yerel din alimleri ile münazaraya giren Mela Said ile diğer öğrenciler arasında kavga çıktı. Kavganın haberi bütün şehre yayılır. Medresenin sorumluları Said-i Kurdi'nin

Kürtler arasında onun kadar parlak ve karizmatik kişiliğe sahip başka bir Kürt din adamı bir daha yetişmedi. Onu sadece taraftarları değil, düşüncelerinin tam karşısında yer alanlar bile saygıyla andı. Tam bir kavga adamıydı. Bütün ömrü okuma, yazma, tartışma ve sürekli yeni şeyler öğrenmekle geçti.

Yaştlarının birkaç yılda okuduğu kitapları 3 - 4 ayda okuyup bitirir, ezberleriyle herkesi şaşırtır. Medrese eğitimi boyunca okunan 80'e yakın kitabı, daha eğitimin başında okumuş olur böylelikle.

Said-i Kurdi, Cemü'l Cemavi isimli kitabı günde bir iki saat çalışarak bir haftada ezberler. Bu durum hocası Molla Fethullah'ı bile çok şaşırtır. Molla Fethullah adı geçen kitabın üzerine bir not düşer: "Cemü'l Cemavi kitabını bir hafta zarfında ezberlemiştir." Bu durum kısa sürede Siirt'te yayılır, dilden dile anlatılır. Molla Fethullah Siirt'teki hocalara bu durumu şöyle açıklar: "Bizim medreseye gayet genç bir talebe geldi, ne sorduysam hiç takılmadan cevap verdi. Bu yaşta zekasına, ilmüne ve faziletine hayran kaldım."

namını öncesinde duymuşlardır. Bu onlar için bir fırsat olur ve Bitlis'ten gönderilmesi istenir. Genç Said 19 yaşındayken karıştığı bu olay yüzünden Mardin Mutasarrıfı'nın emri üzerine elleri bağlanarak, jandarma gözetiminde Siirt dışına gönderilir. Mardin'den Bitlis'e götürülen genç Said, Bitlis'te jandarmaya teslim edilir. Bu onun deyim yeri deyse ilk sürgünüdür, Bitlis'te Vali Konağı'nda kalır. Ömer Paşa tarafından himaye edilir, ona özel bir oda tahsis edilir, burada bir süre kaldıktan sonra Van Valisi Hasan Paşa'nın daveti üzerine Van'a gider. Van'da medrese hocası ve bilgin azdır, Said-i Kurdi Van'da kaldığı süre zarfında hem ders verir hem de fen bilimleri, tarih ve felsefe eserleri okumaya başlar.

Said-i Kurdi mi? Bediüzzaman mı? Said-i Nursi mi?

Said-i Kurdi'ye Kürt bir aileden gelmesi nedeniyle bu ad verilmişti. Uzun yıllar bu ad ile bilinir. Daha sonraları doğduğu köy olan Nurs ile anılarak Said-i Nursi olarak anılmaya başlar. Bediüzzaman (Çağın Güzelliği) olarak da anılan Said-i Kurdi, bazen de babasının adına dayanılarak İbn-i Mirze adını kullanır. Said-i Kurdi, Meşhur Molla Said ve Saidü'l Meşhur adlarının yanı sıra bir dönem de Ceride-i Seyyare adını alır. Kürt ve Kürdistan kelimelerinin yasaklandığı dönemde, yargılandığı Afyon mahkemesi ise bir kararla ona Said Okur adını takar.

Üniversite hayali

Kürdistan'daki medreselerin hemen hepsini dolaşan Said-i Kurdi, bir çoğunun hocalarıyla tartışmalara girer, onları yener. Onlardaki yetersizliği görünce, medrese eğitimi ve fen bilimlerinin de okutulabileceği bir eğitim kurumu hayal etmeye başlar. Bir süre sonra bu tek arzusu haline gelir ve bu arzusunun peşinden İstanbul'un yolunu tutar. İstanbul'a o gelmeden namı gelmiştir. Medresetü'l-Zehra adını verdiği hayali için girişimlerde bulunmak ister, Sultan Reşat ile diyaloga girer. Bir sonuç alamaz bu diyalogundan. Ancak peşini bırakmaz, İkinci Abdülhamid döneminde tekrar girişimde bulunur, bir de mektup yazar padişaha: "Doğu'da okullar açılmalı, dini bilgilerin yanı sıra fen bilimleri de öğretilmeli." Saray bu talebi yine hoş karşılamaz... Bu yıllarda Said-i Kurdi'nin namı İstanbul'u da aşmıştır. İstanbul'da bulunan Kürt hamallarıyla, önemli Kürt aileleriyle irtibat halindedir. Gazeteler yazılar yazıyor, İstanbul'daki din çevreleriyle derin tartışmalara giriyordur.

Bu yönü kısa sürede dikkat çeker ve dönemin yönetimi tarafından takibe alınır. İstanbul'da açılan Kürt Neşri Maarif Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer alır. Dr. Abdullah Cevdet Bey, Bedirhanzade Mithat Bey, Kürdizade Ahmet Ramiz Efendi, Halil Hayali gibi başka kurucular da vardır. Düşüncelerini gazete ve dergilerde makaleler yayınlamak, kitap ve broşürler çıkararak, demeç ve açıklamalar yaparak kamuoyuyla paylaşır. Şark ve Kürdistan, Kürt Teaviün ve Terakki Gazetesi, Volkan, Tanin, Serbesti, Mizan, Misbah gibi dergilere yazılar yazar. Kürtlerin içinde bulunduğu durumu anlatır, çıkış yollarını önerir. Bütün bu girişimleri ve Osmanlı yönetimiyle girdiği tartışmalar üzerine dikkatleri üzerine yoğunlaştırır. 31 Mart Vakası'na karıştığı gerekçesiyle yargılanır. Ama karıştığı dair bir delil bulunamaz. Bu arada düzenlenen sahte bir doktor raporuyla Üsküdar'daki Toptaş Tımarhanesi'ne sevk edilir. Amaç bellidir, zekası, tutum, davranış ve cesaretiyle tanınan bu kişiyi rencide etmek, kamuoyunun nezdinde güçlü olan konumunu sarsmaktır. Said-i Kurdi sert çıkar: "Birincisi ben Kürdistan dağlarında büyümüşüm. Kaba olan ahvalimi Kürdistan kapısıyla tartmalı. Hassas olan medeni İstanbul mizanıyla tartmamalısınız. Öyle yaparsanız, mad'en-i sa'adetimiz olan Dersaadet'ten öntümüze sed çekmiş olursunuz. Hem de ekser Kürtleri tımarhaneye sevk etmek lazım gelir. Zira Kürdis-

tan'da en revaçlı olan ahlak, cesaret, izzet-i nefis, salabat-i diniye, muvafakat-i kalp ve lisandır. Medeniyette, nezaket denilen emir, onlarca müdahanedir."

İttihat Teraki ve Ziya Gökalp

Said-i Kurdi önceleri Abdülhamit yönetiminin baskı ve terörüne karşı çıkararak İttihat-Terakki Örgütü'nün yanında yer alır. Daha sonra İttihat-Terakki yönetiminin Türkçülüğe sarılarak diğer halklara karşı düşmanca hareket ettiğini sezince, buna karşı cephe alır. Türkçülüğün kurucularından biri olan Ziya Gökalp ile Diyarbakır'daki bir karşılaşmasında ona şunları söyler: "Bir kelle soğanı, bin kızıl elmaya değişmem."

İstanbul'u terk...

1910 yılında İstanbul'u terk ederek Kürdistan'a gider. Bütün çabaları boşa çıkmış, yorulmuş ve yıpranmıştır. İyi niyetle ve binbir umutla gittiği İstanbul'da, hapis ve tımarhane ile tanışmıştır. İstanbul'a küser ve bunu şöyle dile getirir: "Ben Kürdistan'ın dağlarında büyümüş idim. Hilâfet merkezini güzel olarak hayal ediyordum. İstanbul'a geldim ki, burada insanlar, kalplerinde birbirlerine karşı besledikleri nefret ile giyinmiş birer vahşi halinde idiler. Anladım ki, hastalığın aslı bu ikiyüzlülüktedir. Bana deli dediler. Fakat ben acı hakikati gördüm ve anladım ki, İslamlar yaşadığımız devrin medeniyetinden geri, çok geri kalmıştır. O İslamiyet ki, hakiki medeniyeti tesis ve teşkil etmiş idi. Baktım ki bizim kötü ahlakımız sebebiyle darılmış, ma-zi tarafına doğru gidiyor. Sanki bizi zaman-ı saadete şikayet edecekler. Bu sukutun üç suçlusu var: İlmiye mensupları, Avrupa'ya anlamayanlar, Tekke mensupları..."

Said-i Kurdi İstanbul'a küs olarak dönmişti Kürdistan'a. Kürdistan'da halk arasında dolaştı uzun süre. Bu sürede ders ve konferanslar verir, İnebolu, Tiflis, Van, Diyarbakır, Urfa ve Birecik'i dolaşır. 1911'de hayalindeki üniversitenin bir benzeri olan Ezher Üniversitesi'ni görmek için Mısır'a doğru yola çıkar. Yolda Şam'a uğrar, Şam'daki din adamlarının daveti üzerine Emeviye Camii'nde büyük bir kitleye konuşur. Sıradan vatandaşlar, devlet yetkilileri ve din alimleri vardı bu konuşmada. Buradaki konuşmasının yankıları Şam'ı aşar, öyle etkili bir söylev çeker ki, bu söylevi daha sonra 'Hutbe-i Şammiye' adıyla İstanbul'da kitap haline getirilir. Hareket halinde olan Said-i Kurdi'nin yol güzergahı değişir, Mısır'a değil, Beyrut'a gider. Oradan da gemiyle İstanbul'a geri gelir. Burada Sultan Reşat ile buluşur. Sultanın önerisi üzerine 1911'in haziran ayında Barbaros zırhlısı ile İstanbul'dan hareket ederek, Selanik üzerinden Üsküp'e gider, Üsküp'te bir üniversitenin temel atma törenine katılır. Aklında sürekli Kürdistan'da açmak istediği üniversite vardır, yol boyunca heyetle bunu konuşur, sonunda Sultan Reşad'ı ikna eder, ve üniversitesi için '19 bin altın' sözü alır.

Birinci Dünya Savaşı

Van'da bulunduğu yıllarda Birinci Dünya Savaşı patlak verir. Said-i Kurdi de gönüllü bir birlik kurarak cepheye koşar. En büyük desteği İstanbul'da tanıştığı Enver Paşa'dan alır. O artık ayağı çizmeli, beli kamalı, eli kırbaçlı; sert adımlarla yü-

Giyimini değiştirmede

Said-i Kurdi sürekli ulusal Kürt giysileriyle dolaştı. Bu konuda çoğu defa eleştirilse de hiç taviz vermedi. Bir zamanlar konduğu ev sahiplerinden birisinin bu elbiselerini değiştirmesi hususunda Said-i Kurdi'yi uyardığı bir sırada aldığı yanıt oldukça serttir: "Bak Acem Ağa. Ben bu keyfimi, bu kıyafetimi Van Valisi Tahir Paşa'nın, bin altın ile hususi konak ve kızını teklif etmesi karşısında bile değiştirmedim." İsrarla yerel elbise giymesini şöyle açıklıyordu: "Benim elbisem altında yedi milyon insan vardır. Bu büyük yekünü teşkil eden şark insanların hammal nazarıyla bakıyorsunuz. Ve o milleti sureten olduğu gibi, sireten de vahşi ve hammal olarak biliyorsunuz. İşte ben de bu elbisemi değiştirmemekle göstermek istiyorum ki, benim bu elbisem altında tam manasıyla hakiki insanların bulunduğunu ispat etmek isterim."

rüyen, sağa sola emirler yağdıran, at mahmuzlayan, odası silah ve kitap dolu bir hocadır... Savaşta büyük kahramanlıklar gösterir, madalya alır, ancak 3 Mart 1916'da Bitlis'i savunurken kırık bir ayak ve vücudunda üç kurşun yarısıyla Ruslar'a esir düşer. Savaş esiri Said-i Kurdi, Tiflis Hastanesi'ne yatırılır, uzunca bir süre tedavi edilir. Ardından da St. Petersburg'un (daha sonra Leningrad) Güney batısında bulunan Kosturma'daki esir kampına götürülür. 1917'de Rusya'da devrim olur, Said-i Kurdi karmaşadan yararlanarak kaçar, Petersburg'dan Varşova'ya geçer, Almanya'ya varır. Burada iki ay kadar kaldıktan sonra, Viyana üzerinden Sofya'dan geçip, 25 Haziran 1918'de İstanbul'a varır. Sofya'daki ataşemiliterlik ona verdiği 'vatana dönüş' belgesine, "Rütbesi: Fahri Kaymakam... Kitabı: Gönüllü Kürt Süvari Alayı... Tabiiyeti: Osmanlı" diye yazmıştır.

25 Haziran 1918 tarihli Tanin gazetesi Said-i Kurdi'nin dönüşünü şöyle duyurur: "Kürdistan ulemasından olup, talebeleriyle beraber Kafkas cephesinde muharebeye iştirak etmiş ve Ruslara esir düşmüş olan Bediüzzaman Said Kurdi Efendi ahiren şehrimize muvasalat etmiştir."

İstanbul'da kalmak istemedi, hemen Kürdistan'a ulaşmak istiyordu. Bir isteği daha vardı, savaştığı sırada kaleme aldığı kitabını bastırarak. Bu konuda Enver Paşa onu destekledi ve 'İşaratü'l-İcaz adlı kitabı basıldı. Yorgundu ve dinlenmek istiyordu, bu yüzden Enver Paşa'nın verdiği görevleri kabul etmiyordu. Bu arada Darü'l-Hikmeti'l-İslami açılmıştı. Bu bir tür İslam akademisiydi. Kuruluşun üyeleri arasında, daha sonra İstiklal Marşı'nın sözlerini yazacak olan Mehmet Akif (Ersoy), İzmirli İsmail Hakkı, Kuran tefsiri hâlâ yaygın biçimde okunan Elmalılı Hamdi (Yazır) da vardı. Kendi talep et-

memesine rağmen Said-i Kurdi de 'akademiye' üye yazılmıştı. Bu arada savaş kaybedilmiş, İstanbul işgal edilmişti. İmparatorluk dağılmaktaydı. Said Nursi işgalcilere karşı 'Hutuvat-ı Sitte' adlı bir kitap yazmıştı. Kitap gizlice basılmış ve dağılmıştı. İngiliz yanlıları onu ihbar etmiş işgal kuvvetleri peşine düşmüştü.

Mustafa Kemal'in yürüttüğü Kurtuluş Savaşı'na destek veriyordu. Bu konudaki en net tavrını dönemin şeyhülislamı Dürrizade Abdullah Efendi'nin, Kuva-yı Milliye hareketine karşı verdiği fetvanın karşısında durarak ortaya koydu. 11 Nisan 1920 tarihinde dönemin şeyhülislamı Dürrizade Abdullah Efendi, Kuva-yı Milliye'nin aleyhine bir fetva yayınlamış, ortaklık birbirine girmişti. Bazı müftüler ve din alimleri harekete geçip 'karşı fetva'lar vermiş, Said-i Kurdi de bu konuda şu açıklamayı yapmıştı: "Bu fetva geçersizdir. Çünkü İngilizler'in emri ve baskısı altında yayınlanmıştır. Düşman işgaline karşı sa-vaşın arası değildir."

Kurtuluş Savaşı'na verdiği destek Ankara'nın da dikkatini çekmişti. Mustafa Kemal, Kürt ileri gelenleri ve hocalarıyla arasını sıcak tutuyordu. Said-i Kurdi ısrarla Ankara'ya davet ediliyordu. Mareşal Fevzi Çakmak ve eskiden tanıdığı Van Valisi Tahsin Bey'in aracılık ettiği bu davetlere önce kulak asmadı. Daha sonra Ankara'ya iki talebesini yolladı. Ancak davet bir baskıya dönüşünce 1922'de Ankara'ya gitti. Halk ve bazı milletvekilleri onu istasyonda karşıladı. Böyle etkili bir kişinin Ankara'ya gelmesi sevince yol açmıştı. 9 Kasım 1922 günü Said-i Kurdi'ye meslicete resmi bir "Hoşgeldin töreni" düzenlendi. Alkışlarla ve ayakta karşılandı. Kürsüye çıktı, dua etti, gazileri kutladı. Ankara'da hoşuna gitmeyen şeyler vardı, milletvekillerinin çoğunun namaz kılmıyor

olması, saltanatın kaldırılmasından sonra oluşan laik hava onu tedirgin etmişti. Buna daha fazla dayanamayarak, 19 Ocak 1923'te 10 maddelik bir bildiri yayınladı. Bildiri Ankara'ya bomba gibi düştü, aynı gün içinde 60 milletvekili namaza başladı. Mustafa Kemal Paşa olanlardan hoşnut değildi. Aralarında bir tartışma yaşandı... Bunun üzerine uzun uzun düşünen Said-i Kurdi, Ankara'dan da ümidini keserek, tekrar Van'a, bu sefer hep yükseklikleriyle gurur duyduğu Kürdistan dağlarına, Ereğ dağına inzivaya çekildi. "Şeytandan ve siyasetten Allah'a sığınırım" diyerek 3 Mayıs 1923'te inzivaya çekildi.

13 Şubat 1925'te başlayan Şeyh Said başkaldırısı, Said-i Kurdi'nin inziva döneminin sonu oldu. Birçok Kürt ileri geleni gibi o da sürgüne gönderildi. Şeyh Said başkaldırısına destek verip vermediği halen tartışma konusu. Bir görüşe göre destek verdi, ancak başarılı olacağına ihtimal vermiyordu, bir diğer görüş ise kesinlikle karşı çıktığı yönünde. Sonuçta tavır neydi bilinmez ama, Cumhuriyet kadroları başkaldırısı destek verdiği görüşündeydi. Bu yüzden 1926'nın Şubat ayında yine sürgüne gönderildi. Erzurum üzerinden Trabzon'a getirildi, buradan da gemiyle İstanbul'a gönderildi. Bir süre İstanbul'da tutulduktan sonra tekrar gemiyle İzmir'e götürüldü, ardından da Antalya'ya. Yedi ay Antalya'da tutulduktan sonra Burdur'a götürüldü. Siyasetten ve gündemden tamamen uzakta. Sadece okuyor ve yazıyordu, kimi zaman da dersler veriyordu. Burdur Valisi'nin Mareşal Fevzi Çakmak'a şikayeti üzerine Burdur'dan alınarak Isparta'nın Eğirdir ilçesine götürüldü. Jandarma eşliğinde yelkenli bir kayıkla Barla'ya ulaşıldı. Barla'ya gönderildiğinde eşyaları resmi tutanağa geçirildi: "Çay demliği, iki üç bardak, bir seccade, bir sepet, bir Kuran, parmağında gümüş bir yüzük..." Bütün eşyası bundan ibaretti.

Barla, mecburi ikamet

Artık zorunlu olarak Barla'da kalacaktı. 1927'nin Mart ayında gittiği Barla'da durmadan yazmaya başladı. Çalışmalarına "Risale-i Nur" adını koydu. Mektuplar halinde kaleme aldığı yazıları, Türkiye'nin değişik yerlerindeki din adamlarına gönderiyordu. "Risale-i Nur"ların namı kısa sürede bütün ülkeye yayılacaktı. Her yerden ziyaretçiler gelmeye başlıyor, mektupların kopyalarına talep gittikçe artıyordu. 1935 yılında çok sayıda öğrencisi bulunan, kendiliğinden doğmuş bir hareket vardı artık: Nur hareketi. Gelişmeler devletin de dikkatini çekmişti, hem Said-i Kurdi, hem öğrencileri yakın takibe alınmışlardı. Nitekim çok geçmeden 120 öğrencisiyle birlikte tutuklanarak Eskişehir Cezaevi'ne kapatıldı.

Barla'da Kürtlerle bütün irtibatı kesilmişti. Etrafında hiç Kürt yoktu. Eserlerini gönderdiği insanların büyük bir kısmı da Türk kökenliydi. Eserlerinden dolayı tutuklanmasına rağmen, Eskişehir mahkemesi onu Kürtçülükle yargılayacaktı. Said-i Kurdi 11 ay hapis cezası aldı. Cezasını çektikten sonra Kastamonu'ya götürülerek, polis karakolunun karşısında bir eve yerleştirildi, artık ömür boyu polis gözetiminde olacaktı. Ömrünün geri kalanında defalarca tutuklanacak, hakkında binlerce dava açılacak ve yıllarca cezaevlerinde kalacaktı.

Said-i Kurdi, 1960 yılında ani bir kararla Kürdistan'a dönmeye karar verir. Öğrencileriyle vedalaşarak Isparta'dan ayrılır, sürekli polis takibinde olduğu halde, gizlice yola çıkarak iki öğrencisiyle Urfa'ya doğru ilerlemeye başlar. 21 Mart günü Urfa'ya varır, Urfa'da İpek Palas oteline yerleşir. Said-i Kurdi'nin geldiğini duyan herkes otele akın eder. Ertesi gün oteli polisler basar, Said-i Kurdi'yi sürgün yeri Isparta'ya götürmek istemektedirler. Emri dönemin İçişleri Bakanı Namık Gedik vermiştir. Said-i Kurdi gitmek istemez, **"Ben ülkemde ölmeye geldim"** der, otelin önünde binlerce kişi toplanır. Kürdistan'daki birçok sivil toplum örgütü ve siyasi parti yöneticisi, Said-i Kurdi'nin Urfa'da kalması için Ankara'ya telgraflar çeker. Hastaneden de rapor alınır. Devletin doktoru, **"Hastadır, seyahat edemez"** raporu verir.

Bütün bu kargaşada, gitmeyeceğinden emin olan bir tek odur. İsrarla, **"Burada öleceğim"** der. 23 Mart'ta saatler sabaha karşı 03.00'ü gösterirken Said-i Kurdi derin bir uykuya dalar ve bir daha hiç uyanmaz. Haber bütün Türkiye'ye yayılır, ertesi gün Türkiye'nin dört bir yanından Urfa'ya akın olur, cenaze namazı 24 Mart Perşembe günü ikindi vakti Ulu Cami'de kılınır. Büyük bir kalabalığın eşlik ettiği törenle Halilürrahman Dergâhı'nda hazırlanan mezara gömülür.

Ardından bıraktığı eşyalar resmi bir tutanağa geçirilir: **"Bir kamış sepet içinde iki mendil, bir çift çorap, iki don, iki fanila, kendisine mahsus bir entari, bir bez içinde bağlı yedi buçuk lira, bir seccade ve bir de ibrik."**

Said Nursi'nin talebesi Bayram Yüksel, Urfa günlerini şöyle anlatmıştı: **"20 Mart 1960 saat tam 21.00'dü. Evinin önünde caddede iki polis bekliyordu. İnönü, Menderes'e hücum etmişti. O zaman hükümet bildirişi olarak radyoda 'Said Nursi'nin Emirdağ ve Isparta'da oturması tavsiye olunur' diye okumuşlardı. Polisler, ekseri Ankara veya İstanbul'a gider diye çok korkuyorlardı. Onun için çift polis bekliyordu. Araba hareket etmeden, ev sahibi Fitnat Hanım, arabanın yanına geldi. Üstadımız, 'Hemşirem Allah'a ismarladık, bana dua edin, çok rahatsızım' demişti. Fitnat Hanım'ın gözleri yaşarmıştı. Fitnat Hanım'dan polisler geldiğinde onları bir süre oyalamasını, kapıyı açmamasını istedik."**

Urfa'ya saat onbirde girdik. Doğru Kadioğlu Camii'ne gittik. Abdullah Yeğin ağabey oradaydı. Üstad, **"Çabuk gidelim beklemeye vaktim yok"** dedi. Abdullah ağabeye sorduk, **"Hangi otel temiz ise, bizi oraya götür."** İpek Palas'a gittik. Üstad'ı indirirken çok kalabalık bir cemaat geldi, daha çokları Üstad'ı bilemiyordu. Otelin üçüncü katına çıkardık, kollarımızın arasından kendini yere atıverdi. Koltuklarına girip yatacağı odaya götürerek yatırdık. Köşede, 27 numaralı oda idi. Halk Üstad'ın Urfa'ya geldiğini duyunca, İpek Palas'a doğru akın etmeye başladı.

Isparta'da olsun, Emirdağ'da olsun, hasta olduğu zaman kimseyi yanına almazdı. Urfa'da ise hiç kimseye itiraz etmedi. Bütün Urfalıları kucaklıyordu. Biz bilemedik. Mübarek Üstadımız'ı bütün Urfalıları ziyaret ettiler. Üstad hiç itiraz etmedi. Hem tahammül etti, hem de yatmadı.

Üstad 24 Mart, sabaha karşı vefat etti. Mübarek naaşı öğle namazından sonra İpek Palas'tan alındı ve iki saatte ancak dergâha gidebildi. Müthiş bir kalabalık vardı. Urfalıları dükkânlarını kapamışlardı. Cenazesini Molla Abdülhamid Efendi yıkadı. O gece cenazesi camide kaldı. Civar illerden, kaza ve köylerden gelen çok kalabalık bir cemaatle sabaha kadar hatimler okundu.

Cenaze Cuma günü kaldırılacakken Urfa'da çok fazla izdiham olmasından dolayı vazgeçildi. Bir de Isparta milletvekilleri Menderes'e çıkarak, Üstad'ın cenazesini Isparta'ya götürmek istediklerini söylemişler. **"Urfa halkı bunu duyunca, 'Biz buradan cenaze vermez' dediler."**

Sadece Türkiye'den değil, dış devletlerden duyanlar da cenazesine geliyorlardı. Urfa Valisi Şerafettin Atak, bizi çağırdı ve rica etti. **"Cenaze Cuma günü kalkacaktı, çok fazla dahilden ve hariçten kalabalık gelmeye başladı, rica ediyorum, biz bugün ikindi namazını müteakiben cenazeyi defnedeceğiz"** dedi. Aniden belediye hoparlörüyle ilân edildi. Perşembe günü ikindi namazını müteakiben, vali ve belediye reisi de dahil olmak üzere cenaze namazı kılındı. Perşembe günü ikindi namazını müteakip dergâhta defnedildi. Emniyet mülahazasıyla askeri birlikler, Urfa'nın etrafını tanklarla çevirmişti."

Çileli bir hayat

1925 yılında başlayan Şeyh Said başkaldırısından sonra toplu sürgünlere o da dahil edildi. Yaşamının 25 yıllık kısmını yurdundan çok uzaklarda sürgünlerde geçirdi. Yaşamı bir dram, bir çile olarak sürüp gitti. Bütün yaşadıklarını şöyle özetleyecekti: **"Seksen küsur senelik bütün hayatımda dünya zevki namına bir şey bilmiyorum. Bütün ömrüm harb meydanlarında, esaret zindanlarında, yahut memleket hapisanelerinde, memleket mahkemelerinde geçti. Çekmediğim cefa, görmediğim eza kalmadı. Divan-ı Harblerde, bir cani gibi muamele gördüm. Bir serseri gibi memleket memleket sürgüne yollandım. Memleket zindanlarında aylarca ihtilattan menedildim. Defalarca zehirlendim. Türlü türlü hakaretlere maruz kaldım..."** Arayışı hep sürdü, sürekli hareket halinde oldu. Fikirleri ve kendisi tehlikeli bulunmaya başlandıktan sonra oradan oraya sürüldü. Bu sürgün ve tutuklamalardan dolayı düzenli bir adresi hiç olmadı. 1926 yılında sürgün edildiği Isparta'nın Barla ilçesindeki adresi şöyleydi: **"Isparta polis dairesi merkez komiserliği vasıtasıyla Van menfilerinden Bediüzzaman Molla Said-i Meşhur Efendi."** Namı bütün Türkiye'ye yayıldı, kısa süre sonra islam coğrafyasının her yerinde tanınır oldu. Ona bir ara avukatlık yapan Mihri Hilav, sürekli olarak sürgün edilmesi ve yargılanmasını şu sözlerle anlatacağı bir savunmasında: **"Gandi bile onun kadar dünyadan elini çekmemiştir."** Kürtler arasında onun kadar parlak ve karizmatik kişiliğe sahip başka bir Kürt din adamı bir daha yetişmedi. Onu sadece taraftarları değil, düşüncelerinin tam karşısında yer alanlar bile saygıyla andı. Tam bir kavga adamıydı. Bütün ömrünü okuma, yazma, tartışma ve sürekli yeni şeyler öğrenmekle geçti.

Cenazesi bilinmeyen bir yere götürüldü

Said-i Kurdi'nin çileli yaşamı öldükten sonra da devam etti. 27 Mayıs darbecileri, naaşını bulunduğu yerden alarak, bilinmeyen bir yere götürdüler.

Konya'da oturan kardeşi Abdülmecid Ünlükül'dan Said-i Kurdi'nin mezarının nakli yönünde zorla bir dilekçe alınır. Ünlükül, askeri uçakla Urfa'ya getirilir, yanında Korgeneral Cemal Tural da vardır. 12 Temmuz gecesi askerler dergâhın bulunduğu Halilürrahman Camii'ni çevirmişlerdir. Urfa'da sıkı bir denetim vardır. Sonuçta dergâhta yer alan kubbeli yapı balyozlarla yıkılır. Mermer kırılır. Kabir açılır. Naaşı çıkarılarak, önceden hazırlanmış olan bir tabuta yerleştirilir. Tabut içinde Abdülmecid Ünlükül'un da bulunduğu bir uçağa konularak, Afyon'a götürülür. Ardından askeri bir araçla Isparta'ya götürülerek bilinmeyen bir yere tekrar gömülür. Mezarının yeri halen bilinmemektedir. Said-i Kurdi'nin kardeşi bu olayı şöyle anlatmıştı: **"Beni vilayete çağırdılar. Vali bey görüşecekti. Odasına girdim. İçeride Korgeneral Cemal Tural ve İkinci Ordu Komutanı ve geçici Konya Valisi Tuğgeneral Refik Turga vardı. Bana, 'Doğu halkı ve güney sınırından kaçak geçenler abinizin kabrini ziyaret ediyor. Nazik bir durumdayız. Sizin de onayınızla kabri İç Anadolu'ya nakledeceğiz' dediler. Ardından bir kağıt uzatıp imzalamamı istediler. Benim ağzımdan yazılmıştı. Böylece ben dilekçe vermiş olacaktım. Böyle bir talebimin olmadığını söyledim. 'Bırakın, hiç olmazsa kabrinde rahat etsin' dedim. 'Bizi zor durumda bırakma, imzalamaya mecbursun' dediler. Ben de imzaladım."**

Kaynakça:

- Bediüzzaman'ın Tarihçe-i Hayatı, A. Nursi-Nüktüslü Hamza, Tenvir Neşriyat
- Bediüzzaman'ın Hayatı, Abdurrahman Nursi, Nubihar Yayınları
- Bediüzzaman Said Nursi Olayı, Şerif Mardin, İletişim Yayınları
- Unutulmuşluğun Bir Öyküsü: Said-i Kurdi, Robot Alakom, Fırat Yayınları
- Medreseden Meclise Meclisten Yassıdaya, Gıyasettin Emre, Kent Yayınları
- Nurculuğun Tarihçesi, Muhammed Süddik Şeybanzade, Tenvir Neşriyat
- Hatıralarım, Musa Anser, Avesta Yayınları
- Mezopotamya Sürgünü, Ferzende Kaya, Alfa Yayınları
- "Said Nursi'den Fetihullah Gül'en'e Nur Cemaatı" yazı dizisi, Emre Aköz, Sabah

Üniversite hayali

B EDİÜZZAMAN'ın Said-i Kurdi'nin en büyük hayali Mısır'daki meşhur El-Ezher Üniversitesi'ne benzer Medresetü'z-Zehra adında bir üniversite açmaktı. Osmanlı Devleti'nin son yıllarında Kürdistan'da dini ilimlerle pozitif bilimlerin birarada okutulacağı bu Medresetü'z-Zehra adındaki üniversitenin kurulması için İstanbul'a gidip II. Abdülhamid'e sunulmak üzere saraya bir dilekçe verir. Dilekçe o zaman İstanbul'da yayınlanmakta olan **Şark ve Kürdistan** gazetesinin birinci sayısında **"Kürtler Yine Muhtaçtır"** başlığıyla yayınlanır. Dilekçenin sadeleştirilmiş metninde isteğini şöyle ifade eder:

"Osmanlı milleti arasında önemli bir unsur teşkil eden Kürdistan halkının hali hükümetçe bilinmekte ise de mukaddes sayılan ilmi hizmete dair bir kısım arzu ve istekleri sunmaya müsade dilerim."

"Şu medeniyet dünyasında ve bu ilerleme ve rekabet çağında diğer kardeş halklar gibi Kürtlerin de ilerlemeye ayak uydurabilmesi için hükümetin yardımı ile Kürdistan'ın kasaba ve köylerinde mekteplerin kurulmuş olması memnuniyetle görülmekte ise de, bu mekteplerden, Türkçeyi az da olsa öğrenmiş olan çocuklar ancak yararlanabilmektedir. Türkçeyi bilmeyen Kürt çocukları ise, medreselerde okutulan ilimleri, terakki etmenin biricik kaynağı olarak bilmekteyiz. Yeni açılan bu mekteplerdeki öğretmenlerin Kürtçeyi bilmemeleri, dolayısıyla bu çocukları eğitim ve öğretimden mahrum bırakmaktadır. Bu ise vahşete, karışıklığa, dolayısıyla Batı'nın gürlüğü ve parırtı çıkarmasına sebep oluyor. Aynı zamanda halkın devamlı olarak vahşet ve raklitle yerinde sayması, sürekli olarak vehim ve şüphelerin etkisi altında kalmalarına sebep oluyor. Eskiden her yönden Kürtlerden geri olanlar, bugün onların hala yerinde saymalarından dolayı cesitli şekilde istifade etmektedirler. Bu ise, biraz olsun hamiyet duygusu taşıyanları düşündürür. Bu üç nokta, Kürtler için gelecekte korkunc bir darbe hazırlıyor gibi ileri görüşlü olan kimseleri yaralamıştır. Bunun çaresi, örnek olacak şekilde bu konuda tesvik ve ragbete öncülük yapması için Kürdistan'ın üç ayrı noktasında:

Biri; Ertusi Asireti'nin merkezi olan Beytüşşebab'da...

Diğeri; Motkan, Belkan ve Sason ortasında...

Biri de; Sipkan ve Heyderan aşiretlerinin ortasında bulunan Van'da, alışılmış medrese adı altında dini ilimlerle müspet bilimlerin (pozitif bilimler) beraber (hiç olmazsa bu medreselerde elliser öğrenci bulundurmamak ve masraflarının hükümetçe karşılanması gerekir) okutulduğu üç tane öğretim yavası kurulmalıdır. Bundan başka diğer bir kısım medreselerin canlandırılması, Kürdistan'ın maddi ve manevi olarak geleceğinin garanti edilmesi açısından önemlidir. Bununla eğitimin temeli atılmış olur. Bu temel üzerinde birlik ve beraberlik karar kılacaktır. İç çekişme ve uyuşmazlıklardan dolayı tükenip giden Kürdistan'ın bu büyük maddi ve manevi kuvveti hükümetin eline vermekle dışa karşı kullanmak gerekir. İşte o zaman herkesten çok adalete muhtaç ve medeni olmaya müsait olan Kürtler furı cevherlerini göstereceklerdir."

Said-i Kurdi, Kürdistan'ın üç vilayeti olan Bitlis, Diyarbakır ve Van'da Medresetü'z-Zehra adıyla bir üniversitenin açılmasını istiyordu. Üniversitenin kurulması ideali ile ilgili farklı amaçları vardı. Bunlardan bazıları şunlardı:

- Kürtlerde medrese ismine aşinalık olduğundan adının "medrese" olarak adlandırılması,
- Öğretimde, dini ilimlerle pozitif bilimlerin bir arada okutulması,
- Öğretim dili olarak Kürtçe, Türkçe, Farsça ve Arapça'nın okutulması,
- Yetkin hocalara ders verdirilmesi,
- Farklı bölümlerin açılarak her bir bölümden ihtisas sahibi olanların çıkması,
- Kürdistan'da eğitimin, herkesi içine alacak şekilde yaygınlaştırılması...

Bu amaçlarla kurulacak olan Medresetü'z-Zehra Üniversitesi, Ortadoğu'nun kalbi olacak, halklar arasında sosyal barışı tesis etmek gibi çok önemli işlevleri yerine getirecekti.

Bediüzzaman'ın Rusya Esareti ve Abdurrahim Zapsu

BEDIÜZZAMAN Said-i Nursî, geçen yüzyılın en büyük Kürt İslam alimi olarak kabul edilir. Dönemin birçok Kürt dernek ve kurumlarında aktif rol alan Bediüzzaman aynı zamanda o dönem Kürt aydın ve edipleri ile de sıcak bir ilişki içindedir. Bunlar içinde de Halil Hayali, Müküslü Hamza ve Abdurrahim Zapsu en çok dikkat çeken isimlerdir.

Gerek millî gerekse de dinî açıdan Said Nursî'nin düşüncelerinin neredeyse aynısına sahip olan Abdurrahim Zapsu, Said-i Nursî ile yakın ilişkileri olan dönemin Kürt aydınlarından biridir. Kürtçe ve Türkçe birçok eser kaleme alan, *Jin* dergisi ve *Jin* gazetesi gibi o dönemin Kürt basınında yazıları neşredilen, Kürt Talebe-Hêvî Cemiyeti gibi Kürt teşkilatlarında aktif bir şekilde çalışan Abdurrahim Zapsu, Birinci Dünya Savaşı'nda Bitlis cephesinde Bediüzzaman Said Nursî ile aynı safta Ruslara karşı savaş verir...

Savaş esnasında Bitlis Valisi Memduh Bey ve beraberindekiler Bediüzzaman'a "Elimizde bir tabur asker ve iki bin kadar gönüllünüz var; biz geri çekilmeye mecburuz" dediklerinde Bediüzzaman, "Etraftan kaçıp gelen ahalinin ve hem de Bitlis halkının malları, çoluk ve çocukları düşman eline düşecek; biz mahvoluncaya kadar dört beş gün mukavemete mecburuz" der. Bunun üzerine onlar da, "Muş'un sukut etmesi dolayısıyla otuz topumuzu askerler bu tarafa kaçırmaya çalışıyorlar. Eğer sen, o otuz topu gönüllülerinle ele geçirebilirsen, birkaç gün o toprakları mukabele ederiz ve ahali de kurtulur" derler. Bediüzzaman da onlara, "Öyle ise ben, ya ölürüm veya o toprakları getiririm" diyerek üç yüz gönüllünün başına geçer. Bediüzzaman bu harpte fedailerıyla Ruslara karşı büyük direnç gösterip savaşmışlarsa da sonunda birçok arkadaşı şehit, kendisi de yaralanıp Ruslara esir düşmüştür. Bediüzzaman esir düştükten sonra önce Culfa'ya oradan da Tiflis ve Kosturma'ya götürülür.

Aynı şekilde yaralanan Abdurrahim Rahmi Zapsu da Bakü yakınlarındaki Hazar denizi sahillerindeki Nargin(Nargün) adasındaki esirler kampına götürülür. Bu kampta daha çok esir Müslüman çocukları olduğu için Zapsu orada esaretine rağmen o kampı bir okula çevirir ve çocuklara başta ahlak-dinî içerikli olmak üzere dersler verir. Daha sonra bir gemici şekline girerek Nargin'e gelen bir gemi ile Bakü'ye firar eder.

Abdurrahim Zapsu, Bakü'de kaldığı süre içinde kendisi gibi esir düşmüş ve esaretini Kosturma'da geçirmiş bir Türk subay ile karşılaşır. Bu subay kamptaki hatıralarını Zapsu'ya anlatırken, Bediüzzaman'ın Rus Başkumandanı karşısında ayağa kalkmayı da anlatır.

Bediüzzaman'ın başından geçen bu hadiseyi daha sonra Abdurrahim Zapsu, çıkardığı Bediüzzaman'ın başından geçen bu hadiseyi daha sonra Abdurrahim Zapsu, çıkardığı *Ehli Sünnet* dergisinde yazarak gün yüzüne çıkarır. Aşağıda tam metnini verdiğimiz Zapsu'nun yazısı 1948'de *Ehli Sünnet*'te yayınlanınca Bediüzzaman o sıralar Isparta'da yine sürgün hayatını yaşamaktadır. Talebele-

ri Zapsu'nun bu yazısını kendisine okuduklarında Said Nursî tebessüm ederek şöyle der: "Evet... Böyle bir hadise olmuştu. Demek anlatan subay da oradaymış. Fakat bugüne kadar benim bir şahidim olmadığı için ben bu hadiseyi kimseye anlatmamış ve herhangi bir yerde yazmamıştım."

Abdurrahim Zapsu'nun bu hadiseyi aktardığı "*Bediüzzaman'ın Akıllara Hayret Veren Bir Seciyesi*" adlı yazısını aşağıda sunuyoruz. Bununla beraber Abdurrahim Zapsu, Necip Fazıl'ın dergisi *Büyük Doğu*'da Bediüzzaman Said Nursî ile ilgili iki tane yazı yazmış. Zapsu bu yazıları ile beraber, Bediüzzaman aleyhinde dönemin basınında çıkan yazıları knayan iki tane yazıyı da kendi dergisi *Ehli Sünnet*'de neşretmiştir. *Ehli Sünnet* imzası taşıyan yazılardan biri, "*Bediüzzaman'ın bir arzuhali*" isimli yazıdan önceki küçük giriş yazısı iken diğeri de Bediüzzaman'ın İstanbul'a gelişi sonrası hakkında yazılan yazılara bir cevap teşkil eden "*Bediüzzaman*" isimli şu kısa yazıdır:

"*İslam âleminin sadretli bir âlimi bulunan Bediüzzaman Said Nursî İstanbul'a gelmiştir. Kendisine isnad olunan bir hâdise ile muhakeme edilmektedir. Adaletin tecelli edeceğine eminiz. Ancak bütün hayatını vatanî hizmetlere hasreden bu zata karşı birtakım gazeteler terbiye harici yazılar yazmışlar. Bu yazıları teessüfle karşılıyoruz.*" (*Ehli Sünnet*, 15 Şubat 1952, cilt, 6, sayı: 107, s. 7)

Bunlar dışında dergide Bediüzzaman'ın birçok risale ve yazıları neşredilirken Bediüzzaman'ın avukatı Mihri Bey'in Bediüzzaman'ı müdafaası (*Ehli Sünnet*, 15 Mart 1952, cilt, 6, sayı: 109, s. 9) ile Avukat Hulusi Bitlisi'nin "*Bediüzzaman*" isimli yazısı (*Ehli Sünnet*, 1 Kasım 1948, cilt, 2, sayı: 47/21, s. 11-12, 15), Bediüzzaman ile ilgili dergideki kayda değer diğer yazılardır.

Abdurrahim Zapsu'nun yukarıda bahsettiğimiz Abdurrahim Zapsu'nun

Bediüzzaman esir düştükten sonra önce Culfa'ya oradan da Tiflis ve Kosturma'ya götürülür. Aynı şekilde yaralanan Abdurrahim Rahmi Zapsu da Bakü yakınlarındaki Hazar denizi sahillerindeki Nargin(Nargün) adasındaki esirler kampına götürülür.

AYHAN GEVERİ

yukarıda bahsettiğimiz *Ehli Sünnet*'te yayınlanan "*Bediüzzaman'ın Akıllara Hayret Veren Bir Seciyesi*" isimli yazısı ile *Büyük Doğu* dergisinde çıkan Bediüzzaman ile ilgili diğer yazılarını aşağıda sunuyoruz:

Bediüzzaman'ın akıllara hayret veren bir seciyesi

Birinci cihan harbinde Bitlis mevkiinde yaralı olarak esir olurken Bediüzzaman da o gün esir düşmüştü.

O, Sibiryaya gönderilmiş en büyük esirler kampında idi. Ben Bakü'nün Narkün adasında idim. Günün birinde esirleri teftişe gelen ve kampı gezerken Bediüzzamanın önünden geçen Nikola Nikolaviçe ehemmiyet vermiyor ve yerinden kımlıdamıyor. Başkumandanın nazarı dikkatini çekiyor, tekrar bir bahane ile önünden geçiyor, yine kımlıdamıyor. Üçüncü defasında aralarında şöyle bir muhavere geçiyor:

- Beni tanımadılar mı?

- Evet tanıdım. Nikolî Nikolaviçtir.

Çarın dayısıdır. Kafkas cephesi başkumandanıdır.

- O halde niçin hakaret ettiler?

- Hayır.. Af etsinler ben kendilerine hakaret etmiş değilim, ben mukaddesatımın emrettiğini yaptım.

- Mukaddesatın ne emrediyormuş?

- Ben Müslüman alimiyim benim kalbimde iman vardır. Kendisinde iman olan bir şahıs imanı olmayan şahıstan eftalidir. Ben ona kıyam etseydim mukaddesatıma hümratsızlık yapmış olurum. Onun için ben kıyam etmedim.

- Şu halde bana imansız demekle benim şahsımı, hem ordumu hem de milletimi ve Çar'ı tahkir etmiş oluyor. Derhal divanı harp kuruluna isticvap edilsin.

Bu emir üzerine divanı harp kuruyor karargâhtaki Türk, Alman, Avusturya zabıtları hepsi ayrı ayrı Bediüzza-

man'a rica ederek başkumandanı tarziye vermesi için ısrar ediyorlar verdiği cevap bu oluyor:

- Ben ahret diyarına göçmek ve huzuru Resulullah'a varmak istiyorum. Buna bir pasaport lâzımdır. Ben imanımı muhalif hareket edemem.

Buna karşı kimse sesini çıkarmıyor neticeyi bekliyor isticvap bitiyor.

Rus çarını ve Rus ordusunu tahkir maddesinden idam kararı veriyorlar. Kararı infaz için gelen bir manga askerin başındaki subaya:

- Kemali şetaretle müsaade ediniz. On beş dakika vazifemi ifa edeyim diye abdest alıp iki rekât namaz kılarken (Nikola Nikolaviç) geliyor kendisine hitaben:

- Beni af ediniz siz(in) beni tahkir için bu hareketi yaptığınızı sanıyordum. Hakkınızda kanunu muamele yaptım fakat şimdi anlıyorum ki siz bu hareketinizi imanınızdan alıyorsunuz ve mukaddesatının emirlerini ifa ediyorsunuz. Hükmünüz iptal edilmiş dini selâhiyetinizden dolayı şayân-ı takdirsiniz. Sizi rahatsız ettim tekrar tekrar rica ediyorum beni af ediniz.

Bütün Müslümanlar için şayân-ı misâl olan bu selâbeti dine ve yüksek seciyeyi arkadaşlarından bir yüzbaşı müşahedesine müsteniden anlatıyordu. Bunu duyduka ihtiyatsız olarak gözlerim doldu. Abdurrahim Zapsu

(*Ehli Sünnet*, 15 Ekim 1948, cilt, 2, sayı: 46/20, s. 10 ve 16)

Bediüzzaman Said Nursî, Tarihçe-i Hayat, Zebra Yayınları, İstanbul, 2004, s. 111-112

Necmeddin Şahiner, Hatıralarda Bediüzzaman, Vural Yayıncılık, İstanbul, 1997, s. 128

Necmeddin Şahiner, Hatıralarda Bediüzzaman, Vural Yayıncılık, İstanbul, 1997, s. 130

Türkiye’de, “Kürt meselesi eşittir Marksizm” gibi bir hava oluşturuldu bilinçli olarak... Bu yüzden medrese kökenliler, büyük Kürt aileleri ve Beyaz Kürtlerin çoğu bu meseleden el çekti, bu da Kürtlere kültürel olarak çok pahalıya mal oldu

Müfit Yüksel

Said-i Kurdi, medrese kökenli bir din adamıydı. Kürt çevreleri biraz da bu kimliğinden dolayı ona uzun süre mesafeli davrandı. Said-i Kurdi’yi en iyi medrese kökenli birisi anlatabilir diye, araştırmacı - yazar Müfit Yüksel’in kapısını çaldık. Müfit Yüksel ile detaylı bir Said-i Kurdi söyleşisi yaptık.

Müfit Yüksel, Bitlisli bir ailenin çocuğu olarak Muş’ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul’da tamamladı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nden 1991 Şubatında mezun oldu. Yüksek lisans çalışmalarını yine aynı bölümde yürüttü. 1995-2001 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nde Başkan Danışmanı olarak görev yaptı... Siyaset, din, Kürt sorunu, Orta Doğu sorunu başta olmak üzere dış politika konularında yoğunlaştı. 1990’lı yıllarda, Alevilik-Bektâşilik, Nakşibendilik, Kürt sorunu ve Balkanlarla ilgili bir çok makale ve çevirileri yayınlandı. Ağustos 1993’te, “Kürdistan’da Değişim Süreci” adlı ilk kitabı yayınlandı. Haziran 2002’de, “Simavna Kadıoğlu Şeyh Bedreddin” adlı bir araştırma-inceleme eseri yayınlandı. Aralık 2002’te Bektâşilik üzerine “Bektâşilik: Ve Mehmed Ali Hilmi Dede Baba” adlı çalışması yayınlandı. “Ana Hatlarıyla Alevilik Ve Bektâşilik” adlı kapsamlı çalışması şu an yayına hazırlanıyor. İngilizce, Arapça, Farsça, Kürtçe ve Çağatayca bilen Yüksel, İbranice ve Yunanca üzerine çalışmalar yapıyor.

Öncelikle Bediüzzaman’ın portresinden başlayalım. Bildiğiniz, araştırdığınız ve dinlediğiniz kadarıyla, kimdir Bediüzzaman?

Müfit Yüksel: Kürtlerin şöyle bir özelliği var. Kürtler içerisinde zaman zaman çok önemli şahsiyetler çıkar. İslam tarihinde çok olmuş bu durum. Şeyh Halil El-Kürdi, Ebu Abdullah Çavpare, Ebubekir Yezdanyar, Ebu’l-Hasan Urmevi, Kasım El-Mukri, Kaka Ahmed Sünbüli, Ebü’l-Vefa el-Bağdadi gibi, Seyyid Muhammed Şenbeki, Ebubekir Hewara, Şeyh Ali El-Kürdi, gibi önemli şahsiyetler çıkmıştır. Bunlar Abbasi döneminin önemli mutasavvıf şahsiyetleri. Mesela, İbn Serrac Ed-Dimeaşki’nin “Teşviku’l-Ervah Ve’l-Kulüb İla Zikri Allâmi’l-Guyûb” adlı 715/1314 yılında telif edilmiş hacimli bir eseri var. Eserde bu şahsiyetler tek tek anlatılıyor. Bazı şahsiyetler temayüz eder, illa sadece Kürdistan coğrafyasında olmaz bu. Kürt asıllı şahsiyetler İslam coğrafyasının değişik yerlerinde olabilir, temayüz edebilir. Çağımızda bir Hafız Abdulbasit Abdus-

samed ya da şair Ahmet Şevki, Abbas Mahmud El-Akkad gibi bazı şahsiyetler ön plana çıkabiliyorlar. Bu Suriye’de de olabilir, başka bir yerde de. Örneğin Suriye’de şu anda Said Ramazan El-Büti var. Eskiden baş müftü Şeh Ehmed Kef-taru vardı, Diyarbakırlıydı.

Bediüzzaman da bunların çok daha üst düzeyde şahsiyetlerden biri olarak ortaya çıkıyor. Bu temayüz eden şahsiyetlerden biridir her şeyden önce. Tabi Bediüzzaman’ı doğuran atmosfer çok önemli. Yani Halidilik’in (Halidilik) yaygınlaştığı, artık iyice medresesiyle tekkesiyle yer ettiği bir dönemde yetişiyor, böyle bir çevre içerisinde, Bediüzzaman gibi bir şahsiyetin yetişmesi için bütün koşullar hazır. Nakşibendi-Halidilik bölgede medrese ile tekkeyi birleştirdi. Mevlana Halid’in tüm halifeleri ulemadandı. Hatta, ünlü fakih İbn Abidin bile ilim icazetini Mevlana Halid’den almış.

Tabii ki Bediüzzaman’ın şahsi zekâsı ve girişimci kişiliği söz konusu. Ama onu hazırlayan şartlar ve çevrede çok önemli. Bir Tax (Tah) medresesi, bir Mevlana Xa-

lid’in (Mevlana Halid), bu kökenden gelen Nakşibendi şeyhlerinin ya da ulemasının etkisiyle böyle şahsiyetlerin ortaya çıkması kolaylaşıyor. Bediüzzaman da böyle bir şekilde Kürdistan’da yetişmiş bir ateşpare-i zekâdır. “Şarkın yalçın kalyaklarından, bir ateşpare-i zekâ, İstanbul afakında tulû etti” denilmiştir onun için.

Xalidilik üzerinde duruyorsunuz özelliklerle. Onun nasıl bir etkisi oldu?

Müfit Yüksel: Xalidilik’in şöyle bir rolü oldu. Xalidilik medreseyi Kürdistan’da mezraya, yaylaya kadar soktu. Eskiden medreseler sadece beylerin, mirlerin idaresinde olan kasabalardaydı, köylerde pek olmazdı. Bu beyler içerisinde de ulemadan insanlar vardı tabii. Onlara da rastlıyoruz. Geçenlerde elime yazma bir kitap geçti, Şirvan beyi Salih Bin Budak Bey diye birisi 1820’lerde Arapça bir kitap yazmış, bölge tarihini yazmış. Kitabın adı “Tevârihu’l-Ensâb”. Demek ki beylerin de tahsillileri var, sadece Şerefhan değil bu, diğer beylerinde medrese tahsilli olduğunu görüyoruz. Yine Şirvan hakimi

Mehmed Said Bey’in Osmanlı arşivlerinde Arapça yazdığı 1835 tarihli bir ârizası var. Konuya dönecek olursak, köyler ve kırsal kesimin durumu farklıydı. Zaman içerisinde Xalidilik kırsal kesimi de kapsadı. Tekke, medrese ve tarikatı köylere soktu. En önemlisi de medresenin köye, mezraya hatta yaylaya girmesi oldu. Mesela Tax gibi çok küçük bir köye, ulaşımın zor olduğu bir dağ köyüne bile medresenin gittiğini düşünün, bu son derece olağandışı bir durum. Önemli bir dinamik. Bu tam da Bediüzzaman’ın yetiştirdiği ortama denk geliyor.

Bir de o dönemde Nakşibendilik’in şöyle bir etkisi oldu. Nakşibendilik şeyhlerinin tamamının ulemadan olması, avam tabakasından olmaması ve medreseyle tekkenin birleşmesi üzerine bambaşka bir durum oluştu. Medreseyle tekkenin güç birliğini olduğu bir bölgeye dönüştü Kürdistan. Bu iki güç bir araya gelince, müthiş bir toplumsal dinamik çıktı ortaya. Nakşibendilik’in o bölgede tamamıyla iktidara geçmesi, medrese ile tekkenin bu güç birliğiyle oldu. Nakşi-

bendilik kesin bir şekilde iktidara geçti.

Bediüzzaman'ın yetiştiği ortamda bu tür bir arka plan son derece önemli. Bütün bunlara ek olarak çok parlak bir talebelik dönemi geçiriyor. Bazı talebeler temayüz ediyor böyle, bu temayüz eden talebeler ön plana çıkar. Bu bazen rekabetle de çıkar. Ona da çok rakip çıkmış. Fakat ne yapıp, edip zekâsıyla ön plana çıkmayı başarmış. Keskin idrak ve kavrayışıyla kısa zamanda yükselip şöhret oldu.

Tabii o aşırı zekâdan, çoşan ve taşan bir insan da var ortada. Ele avuca sığmayan. Arşiv belgelerinde de öyle geçiyor. "Tabiatı itibarıyla çok çabuk insanı heyecana getiren bir yapısı var. Aman şuraya sokmayın, burada engelleyin" gibi yazılar var arşivlerde.

Yerinde duramıyor. Bitlis, Siirt, Mardin Doğu Bayezid, Van ve bölgedeki diğer yerleri dolaşiyor. Doğu Bayezid'de iken Şeyh Muhammed Celâli Efendi'den okuyup, ikmal-i nusah edip, ilim icâzetini ondan alıyor. Şeyh Muhammed Celâli Efendi'den aldığı bu icâzetnâme Rusya-Kosturma'daki esareti esasında zayı oluyor. Sonra Kürdistan'dan taşıyor ve sığmıyor, sonunda İstanbul'a geliyor.

İstanbul'a kim olarak geliyor? Ne amaçla geliyor?

Müfit Yüksel: İstanbul'a Türkçe bilmeyen, medrese eğitimi görmüş, coşkulu, her daim hareketli, yerinde duramayan ve her şeyi sorgulayan bir kişi olarak geliyor. "Allah bana yazmayı az vermiş, Türkçeyi hiç vermemiş" diyor bu durumunu anlatırken. Kürtçe, Arapça ve Farsça biliyor. İstanbul'a yeni şeyler öğrenmek, belki biraz rahat etmek ve daha rahat koşullarda üretebilmek için geliyor, ama maalesef umduğu gibi olmuyor. Padişah bunu çok farklı ve ateşli gördüğü için, hemen ya hapishaneye ve tımarhaneye tıkiyor. Bu heyecanı hep devam ediyor. Meşrutiyet döneminde Sultan Reşad'la kurduğu dostluklar, daha sonra Birinci Dünya Savaşı için Kürdistan cephesine gitmesi, orada esir düşmesi, esaret dönemi ve yine ondan sonra İstanbul'a gelişinde, Daru'l-İhikmeti'l-İslamiye üyesi olması, Ankara'da millet meclisinde özel törenle karşılanması... Hep bu heyecanla geçiyor.

Hiç Türkçe bilmeyen bir genç olarak kalkıp nereye geliyor?

Müfit Yüksel: Orası çok net değil. Mardin'de Cemaleddin Afgani'ye yakın bazı kişilerle tanışıyor. Hatta Cemaleddin Afgani'nin kurduğu bir cemiyete alıyorlar Bediüzzaman'ı. Sonra İstanbul'a geliyor. Onlardan birinin tavsiyesiyle İstanbul'a geliyor. Buraya ilk geldiğinde iki ay Ferik Ahmed Paşa'nın konağında kalıyor. Ferik Ahmed Paşa eski Bahriye Feriklerinden Seyyid Mustafa Paşa'nın oğlu, aynı zamanda Fatih-Haydar'daki Aşıkpaşa-Yusuf Sinan Nakşibendi-Müceddidi zaviyesinin de ikinci bânisi.

Sonra Fatih, Malta'daki Şekerci Han'da kalıyor. Kapsına, "Burada her soruya cevap veririz, her müşkil halledilir, fakat sual sorulmaz!" diye bir tabela astığı dönem. Kısa zamanda İstanbul'daki Kürt hamallar arasında bir çevresi oluyor. O dönemde İstanbul'da hamallar hep Kürt. Malatya Pütürgeli Kürtler Bu 1980'lere kadar, sebze halinde böyleydi. Os-

T. C.
BAŞBAKANLIK
KARAR MÜDÜRLÜĞÜ
Karar sayı
5184

Kararname

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Kürd isyanından bahseden ve Saidi Kürdî tarafından Suriyede doldurulan Sodvva markalı 507,508 numaralı iki plâkın, Matbuat Kanununun 81 inci maddesi mucibince, memlekete sokulmasının ve satışının yasak edilmesi; Dahiliye Vekillîğinin 13/8/936 tarih ve 1194 sayılı tezkere-sile yapılan teklifi üzerine İora Vekilleri Heyetinece 17/8/936 da onan-mıştır.

17/8/936

REİSİCUMHUR

K. Atatürk

B. V. Ad. V. M. M. V. Da. V.
H. V. M. V. M. V. Na. V.
İ. V. S. İ. M. V. G. İ. V. Z. V.

000 18 01 02 62 63 3

Reisi Cumhur sıfatıyla Mustafa Kemal Atatürk imzalı tarihi belge...

manlıdan beri böyleydi. Bediüzzaman o Kürtlerle irtibata geçiyor. Tabii o dönemde çok Kürt şahsiyet var. Seyyid Abdülkadir İstanbul'da, Babanzade İsmail Hakkı, Ahmed Cemil, Süleymaniyeli Tefvik Efendi, Malatyalı Bedri, Ahmet Ramiz Efendi var. Bunlarla da diyalogları başlıyor. Hem Kürtlerin hamal vesair gibi sınıflarıyla, hem de ulemasından birçok insanla görüşüyor. Bunun yanı sıra Kürt aristokrasinin de çok insanla bir araya geliyor. Halil Hayali gibi memuriyetle İstanbul'a gelmiş olanlar da var aralarında. Bedirhanilerden, Şerephanlardan, Babanzâdelerden, Hazro Beylerinden çok kimseler var. Bunlarla çok kısa sürede irtibat kuruyor. Seyyid Abdülkadir'in çıkardığı Kürt Teavun ve Terakki Gazetesi'nde yazılar yazıyor. Seyyid Abdülkadir o zaman Şurayê Devlet (Şura-yı Devlet) Reisi, bugünkü Danıştay Başkanı gibi bir bürokrat. İstanbul'da Kürt aristokrasinin aynı zamanda devlet kademelerinde de çok etkisi var. Süleymaniyeli Babanzâdelerden, Cizreli Bedirhanlardan, Kilisli Canpolatlardan bir hayli paşa var. Bugün mesela Lübnan'daki Dürzi lider Velid Canpolat bu aileden geliyor. O da Kürt asıllı. Kısacası, bugünkü deyimle, Beyaz Kürtlerden çok kimseler var. Bediüzzaman bunlarla da irtibata geçiyor, bir de ilme değer veren çok insan var. Bediüzzaman kendi memleketinde çok meşhur oldu, ama çok fazla kıskançlıkla karşılaştı. Mesela bir Mevlana Xalidê Bexdadî'yi düşünün, Mevlana Xalidê Hindistan'dan Nakşibendilik'i getirdikten sonra ilki en fazla Kürtler arasında tepki gördü. Berzenciler'in ya da Süleymanpaşazade Ebu Said Osman Bey gibi kimselerin çok

tepkisini gördü. Hatta Berzencilerden yönelen suikasta maruz kaldı. Bediüzzaman da Kürtler içerisinde çok rekabetle karşılaştı. Bir kısım hanedan ve eski bey sülalesinden gelenlerin tepkisiyle karşılaştı. Ama İstanbul'da rahatlatma hissetmiş. Her ne kadar Abdülhamid döneminde bazı yanlış anlaşılardan kaynaklanan sıkıntılar yaşasa da, biraz daha rahat bir ortam bulmuş. En azından saygı görüyor. İstanbul'da yaşamak istiyordu. Birinci Dünya Savaşı olmasaydı, İstanbul'a yerleşecekti belki de. Bediüzzaman'a İstanbul'da payeler de veriliyor. Padişahın, Sultan Vahdeddin'in "irade-i seniyyesi"yle ilmiye rütbelerinden mahreç payesi veriliyor. İlmiye sınıfından olanlara devletin verdiği bazı ünvanlar var, bu ünvanlardan bir tanesini alıyor. Bu ortamda biraz daha rahat. Onun için yayın yapabildi mesela. "İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnamesi Ve Divân-ı Harb-i Örfî" eserini, "Nutuk" kitabını, "Münazarat"ını, Sunûhât'ı, Lemaa't'ı, Muhakemât'ı burada yazıyor. Bir de Arapça kitaplar, Arapça risaleler yazıyor. Habbe, Şemme gibi. Kürt Teavun ve Terakki Gazetesi'nde, Derviş Vahdeti'nin Volkan Gazetesi'nde yazılar yazıyor. Şeyhülislâmlık bünyesinde kurulan Daru'l-Hikmeti'l-İslamiye Cemiyeti a'zası oluyor.

İlk yazdığı eser hangisidir?

Müfit Yüksel: Yazdığı ilk eserinin Hisab ve riya ziyata ait, bir kısmı Kürtçe olan bir eser olduğu söyleniyor. Bu eser bir yangında kayboluyor sonra. Bediüzzaman da kaybolduğuna hayıflanıyor, matematik ve aritmetik üzerine bir eser. Makaleleri

ise ayrı bir şey. Dergilerde yayınlanan makaleleri ayrı bir risale oluyor.

Bildiğimiz kadarıyla Kürtçe başka eseri yok. Kürtçe'ye çok iyi derecede vakıf olmasına rağmen, neden Kürtçe yazmıyor?

Müfit Yüksel: Rivayet edilen bu eseri ve bir de Kürtçe makale var. Kürt Teavun ve Terakki Gazetesi'nde yazdığı Kürtçe makale var. Onun dışında yok. Nedenine gelince, Kürtlerin yazı dili son dönemlere kadar Arapça ve Farsça'ydı. Bu normal bir şey. Çünkü Kürtçe bir imparatorluk dili değil. İmparatorluk dili olmayan diller, bir imparatorluk dilini yazı dili olarak benimser, konuşma dili olarak da kendi özünü korur. Mesela Selçuklu dönemine baktığımızda hiçbir Türkçe eser, Türkçe kayıt bulamazsınız. Selçuklular, Anadolu Selçukluları ve beylikler dâhil Türkçe metin bulamazsınız, bütün metinler Farsça'dır, Arapça'dır. Osmanlı'nın ilk dönemlerine, Orhan Gazi dönemlerine kadar böyledir. Osman Gazi dönemine ait bulunan eserler Arapçadır, Farsçadır. Türkçe değildir, çünkü o yıllarda Türkçe bir yazı dili olarak gelişmemişti. Sonradan gelişti. Dikkat ederseniz, Kanuni zamanına kadar, cami kitabeleri Arapça'dır, mezar kitabeleri Arapça'dır. Mesela bugün Kürdistan'a gidin, belli köylerde hâlâ Arapça yazılar mezar kitabelerini. Gidin Norşin'e mezar kitabeleri hala böyle yazılır. 1998 Kasımında eski Bitlis Milletvekili olan dayım vefat etmişti. Mezarına Arapça kitabe konuldu. Türkçe, Kürtçe yazmazlar. Arapça olmayan, hiçbir Selçuklu kitabesine rastlayamazsınız. Cami kitabeleri, mezar kitabeleri, yapı kitabelerinin hepsi Arapçadır, bunun en iyi örneği Konya'dır.

Bu bir teamül. Bugün mesela gidin İran'da da İran Azerilerinin hepsi Azerice konuşur, ama Farsça yazarlar. Tebriz'de, Azeri bölgelerinde resmi dairelerde de Azerice konuşurlar, ama Farsça yazarlar. Bu bir dayatma değil, bir realite. Kürtlerin de bu anlamda Arapça, Farsça ve Türkçe yazmaları, içinde buldukları realiteden kaynaklanıyor.

Kürtçe daha çok divan düzeyinde, halk edebiyatında kullanıldı. İlmiyal bilgileri ve başlangıç düzeyinde dini bilgileri içeren halka gidecek kitaplar Kürtçedir. Bu durum bir ulus devletinin resmi dayatmasından ziyade, kültürel egemenlik, kültürel etki alanıyla ilgili bir şeydir.

Kürt mollalar da, ancak bir kısım şürlarini Kürtçe yazmışlardır, halka yönelik ilmiyal kitaplarını Kürtçe kaleme almışlardır.

Dil konusu önemli bir mesele ama bu durum sadece Kürtler için geçerli değildi. Mesela Osmanlı devletinin ilk kuruluş devresinde Türkçe konuşma diliydi, ancak yazı dili değildi. Yazı dili Arapça ve Farsça'ydı. Bunun ulusalcılıkla ilgisi yoktu. Dilin saray hakimiyetiyle alakası vardı. Selçuklularda ve Anadolu beyliklerinde Türkçe konuşma dili olsa bile, yazı dili Arapça ve Farsçaydı. Bunlar ilim ve edebiyat dili olarak gelişmişlerdi. Türkçe yazılmış Selçuklu kitabesi veya yazılı bir metin bulamazsınız. Selçuklu ve Türk tarihinin en önemli kaynakları Arapça ve Farsça'dır. Kaşgarlı Mahmud'un Divanu Lugati't-Türk adlı eseri bile Arapça'dır. Örneğin Hindistan'da sahte ve yapay Pa-

kistan devleti kurulmadan önce Hint müslümanları kendi mahalli dilleriyle te-kellüm etseler bile, yazı dili olarak Farsça kitâbet ederlerdi. Bu bir genel teâmüldü. İmam-ı Rabbanî'nin Mektubatı başta olmak üzere Hindistan'da İslami eserlerin çoğu Farsça yazılırdı. İlmî-Fıkhi eserler ise Arapça idi. Hâlâ Hindistan'da az da olsa bu eğilim süregelmektedir. Avrupa'da da ulus devletlerin oluşması sürecinden önce ortak yazı dili, ilim dili imparatorluk dili olan Latince değil miydi? Çünkü Latince Roma-Cermen imparatorluğunun diliydi. Kimse Fransızca veya Almanca yazmazdı ki. Kürtlerde de aynı şekilde yazı dili son zamanlara kadar Arapça ve Farsça idi. Kürt Mollaları mektuplarını bile bu dillerle yazmıştı. Buna babam da dahil. Hâlâ Kürd mollalarının çoğu mektuplarını Arapça yazmaktadır. Mesela geçenlerde elime Seyyid Taha En-Nehri'nin elyazısı ile bir mektubu geçti. Mektup Farsça yazılmış. Yine elimde Şeyh Ubeydullah-ı Nehri'nin Sultan II. Abdülhamid'e gönderdiği mektup var. Bu mektup da Farsça. Elimizde Şirvan Beyi Said Bey'in bir mektubu var bu mektup ise Arapça. Şerefnâme sahibi, Kürdistan tarihini Farsça yazmadı mı? Kürdistan'daki mezar kitabelerinin çoğu halen Arapça olarak yazılmaktadır. Kürtçe İran ve Irak Kürdistanında yazı dili olarak yeni yeni gelişme göstermektedir. Türkiye'de ise Kürtçe'nin bu halde yazı dili olma şansı yok. Çünkü bir kısım sol-ulusalci Kürtler Kürtçe'de Kemalistler gibi davranıyor. Latin harflerini kullanıp, Kürtçedeki İslami-Arapça kökenli kelimeleri zorla tasfiye ediyorlar. Sol-Ulusalcı Kürtler, Kemalizm taklitçisi yapay bir dil oluşturuyorlar. Arapça ve Farsça'nın yazı dili olarak Kürtler arasında yaygın bir şekilde kullanımı doğal bir teâmüldür. Tarihten gelen bu tür tabii teâmüllere hürmet gösteririz. Hatta biz de bu teâmüllerin bir parçasıyız. Ancak, ulus devletlerin dillere yönelik modern-ulusalci dayatmalarını ve yasaklarını da kabullenmemiz söz konusu olamaz.

Savaş yıllarında Teşkilat-ı Mahsusa ile çalıştığı iddiaları var. Bu mevzu çok tartışılıyor. Teşkilat-ı Mahsusa'yla bir ilişkisi var mıydı?

Müfit Yüksel: Hayır, üyesi değildi. **Teşkilat-ı Mahsusa** savaş ortamında bu tür gönüllü kuvvetleri kuranlara destek çıkıyordu. Bu herkes için böyleydi. O zaman savaşan Kürtlerin önderleri vardı, bunlar Seyyid Abdülkadir'di, Bediüzzaman'dı, Seyyid Şefik Arvasi'ydî, Şeyh Ziyaeddin'di, Şeyh Masum'du. Şeyh Alaaddin'di. Hiç birinin **Teşkilat-ı Mahsusa** ile direkt ilişkileri yoktu. Bunlar gönüllü kuvvetler olduğu için, ister istemez destek oldu. Onun üyesi olup, adına çalışmak gibi bir durum asla söz konusu değildir. **Teşkilat-ı Mahsusa**, savaşan gönüllü askerlerin hepsini destekliyordu.

Esaret döneminden sonra cumhuriyetin kuruluşu söz konusu. Cumhuriyet dönemindeki Bediüzzaman nasıl biridir, nasıl tavrı alıyor?

Müfit Yüksel: Cumhuriyetin kuruluşundan ümitli. İstanbul'dan Ankara'ya geçiyor. Ankara'da meclis yeni kurulmuş. Cumhuriyet daha ilan edilmemiş. Bediüzzaman

Kürt meselesi konusunda iki Said var. Birinci Said döneminde daha sert ve keskin görüşleri var. İkinci Said döneminde daha ılımlı, çünkü aynı zamanda bir çaresizlik içerisinde bulunuyor. Memleketinden koparılma ve bir çaresizlik içine düşme durumu var. Hiçbir şey yapamıyor. Yanına gelen kimselerle Kürtçe konuşmaya bile cesaret edemiyor. Tamamen Kürtlere yabancı bir bölgede bulunuyor. Yanına çok sayıda görevli memur, istihbaratçı gönderiliyor. Bu acıyı sadece Bediüzzaman çekmedi, çok kimse çekti. Mesela benim babam da İstanbul'da uzun süre Kürtçe konuşamadı, töhmet altında kalma korkusu, devletin korkusu da vardı, çevresinde Kürtçü olarak anılma korkusu vardı.

zaman mecliste ayakta karşılanıyor, "Hoş Amedî - hoş geldin" töreni yapıyor. Birinci mecliste. Namazla ilgili bir durum söz konusu oluyor. Bediüzzaman'ın namaz beyannâmesinden dolayı Mustafa Kemal ile araları bozuluyor. Ama tartışmanın detaylarını bilmiyoruz. Birkaç söz bilinmiyor sadece. Ondan sonra ona gezici vaizlik gibi teklifler yapılıyor. Ama Ankara'dan bir şey çıkmayacağını, olumsuz, din aleyhtarı bir yöne kayacağını fark ediyor ve inzivaya çekiliyor. Bir de sürgündeyken söz vermiş, ben sürgünden kurtulursam, inzivaya çekilip, ibadete, ma'rifet hayatına ve ilme vereceğim tamamen kendimi diye. Bu sözünü de yerine getirme fırsatı olarak görüyor ve Van'a gidiyor, Van'da mağaraya çekiliyor. Orada yaşarken, Şeyh Said hadisesi patlak veriyor ve sürgün ediliyor. 35 yıllık sürgün hayatı başlıyor.

Şeyh Said hadisesinde de bir netlik yok. Buradaki tavrı kesin olarak ne oluyor?

Müfit Yüksel: Şeyh Said hadisesine katılmıyor. O çok net. Sadece katılmayan o değil ki, Nehri Seyyidleri, Arvasiler ve Norşin Şeyhleriyle Küfreviler de katılmıyor. Hatta Cibranlı Halid Bey de katılmıyor. Kör Hüseyin Paşa Van'a Bediüzzaman'ın yanına geliyor. Hamidiye paşalarından Kör Hüseyin Paşa babamla aynı köyden, Adilcevaz'ın Koçeri (Bugünkü Erikbağı) köyünden ve Haydaran aşiretinin Asıyan koluna mensup, 1928 yılında İran sınırına yakın bir yerde namaz üzerindeyken Hacı Musa Bey'in oğlu Medeni Bey tarafından katledildi. Kör Hüseyin Paşa olayını ben bizzat Molla Hamid'den dinledim. Molla Hamid olayın şahidi ve

80'li yıllarda hayattaydı. Kör Hüseyin Paşa geliyor, elinde bir kese altın var, "Biz bir karar alalım, biz de destek verelim" diyor. Bediüzzaman diyor ki, "Bu hareket başarıya ulaşamaz, zor, hükümetin insafı yok, acımasızlar, kadın ve çocukları katlederler, ben tarafsız kalacağım. Sen de benim gibi davran..." Bütün tavrı bu...

İsminin hikâyesi nedir? Bediüzzaman mı, Said-i Kurdi mi? Said-i Nursi mi?

Müfit Yüksel: Devlet Said-i Kurdi diyor sürekli. Devlet 1960'a kadar kullanıyor bu ismi, devlet belgelerinde tamamen Said-i Nursiyê Kurdi olarak anılıyor.

Buna bir itirazı var mı?

Müfit Yüksel: Hayır. O dönemde Kürt kimliğinin üzerinde çok yoğun bir baskı olduğu için, bu ister istemez korkutuyor Bediüzzaman'ı da. Çünkü hedef gösterilmek için kullanılıyor özellikle. Tepkisi bundan dolayı, aleyhinde bir propaganda aracı olarak kullanılıyor o dönemde. Hatta bu konuda Bediüzzaman'ın Kürd Bekir Bey adlı bir şakirdine gönderdiği müdafaa mahiyetinde yayınlanmamış bir mektubu var.

Bediüzzaman lakabının hikâyesi nedir?

Müfit Yüksel: Hocalarından Sürtli Molla Fettullah'ın bu lakabı onu Makâmât sahibi Bediüzzaman-ı Hemedanî'ye (H.310-398) benzettiği için taktığı ifade ediliyor. Bediüzzaman'ın 1946 yılında Re'fet'e Emirdağ'dan gönderdiği bir mektupta bu şekilde açıklıyor: "Meraklı kardeşimiz Re'fet Bey Bediüzzaman-ı Hemedanî'nin üçüncü-dördüncü asırda, vazife ve te'lifatı hakkında mâlumât istiyor. Ben o zât hakkında yalnız harika bir zekâveti ve kuvve-i hâfızası bulunduğunu biliyorum. Elli beş sene evvel üstadlarımdan Sürtli merhum Molla Fethullah, eski Said'i ona benzeterek, onun o ismini ona vermiştir." **Sürgünden memleketine dönüşü nasıl oluyor peki?**

Müfit Yüksel: Vefatından bir süre önce dönmek istiyor. 2 Aralık 1959'da İsparta'dan ayrılıyor. Konya'ya gidiyor. Oradan Ankara'ya, Ankara'dan da İstanbul'a gidiyor. Ve İstanbul'dan tekrar Ankara'ya dönüş var. Buradan tekrar Konya'ya ve Gaziantep üzerinden Urfa'ya kadar varan bir veda yolculuğu. Urfa'ya varıyor. Seyahat aşında Urfa'dan sonra, Mardin, Sürt, Bitlis gibi bir rota çizilecekti. Güzergâh bu. Halen hayatta olan aynı zamanda aile dostumuz Tillolu Said Özdemir'in arabasıyla yola çıkılıyor. O arabayı ben de görmüştüm. Şu anda ne oldu o arabaya bilmiyorum. Keşke müzeyeye kaldırılsaydı. Yol güzergâhında haber yolluyor. Bitlis-Norşin'e babama ve Şeyh Masum'a mektup yolluyor, oraya da geleceğim, diye. Hayatının sonunda memleketine varmak istiyor. Son bir kez memleket hasretini gidermek istiyor. Ama ömrü vefa etmediği ve ecel vakti geldiğinden Urfa'da rahmet-i Rahman'a kavuşuyor. Mesela, Seyyid Şefik Arvasi'de de oluyor bu durum. İstanbul'da zorunlu olarak mukim olduğundan uzun yıllar memleketine gidemiyor. 1969'a kadar gidemiyor, 69'da gidebiliyor, o sırada medrese tahsili görmüş olduğu Norşin ve Ohini de ziyaret ediyor. Sonra İstanbul'a dönüyor, döndükten sonra da Ocak 1970'te İstan-

bul'da, Eyüp'teki evinde vefat ediyor. Bediüzzaman'da da bir memleket hasreti var, oraya ulaşmak istiyor. Hatta Urfa'dan geri döndürmek istiyorlar. Dönemin İçişleri Bakanı Namık Gedik'in girişimleri oluyor, "Çöp arabasına da koysanız, getirin" diye bir meşhur talimatı var. Kadere bakın ki, ihtilalden sonra intihar eden Namık Gedik'i çöp arabasında götürüyorlar. Memleketine bir dönüş hasreti hep oluyor içinde. Ama, ömrü vefa etmiyor. Üstad Urfa'da vefat ediyor.

Bediüzzaman'ın Kürt meselesine ilişkin görüşü neydi? Çözüm önerisi olmuş mu?

Müfit Yüksel: Bu konuda iki Said var. Birinci Said döneminde daha sert ve keskin görüşleri var. İkinci Said döneminde daha ılımlı, çünkü aynı zamanda bir çaresizlik içerisinde bulunuyor. Memleketinden koparılma ve bir çaresizlik içine düşme durumu var. Hiçbir şey yapamıyor. Yanına gelen kimselerle Kürtçe konuşmaya bile cesaret edemiyor. Tamamen Kürtlere yabancı bir bölgede bulunuyor. Yanına çok sayıda görevli memur, istihbaratçı gönderiliyor. Bölgedeki belli kimselere risalelerin bazılarını gönderiyor. Babama gönderdikleri de öyleydi. Bu acıyı sadece Bediüzzaman çekmedi, çok kimse çekti. Mesela benim babam da İstanbul'da uzun süre Kürtçe konuşamadı, töhmet altında kalma korkusu, devletin korkusu da vardı, çevresinde Kürtçü olarak anılma korkusu vardı.

Kürt meselesi veya Kürt kimliğine sahip çıkanlara Kürtçü yakıştırması biraz da bu yüzden yapıldı galiba. Böyle bir tanımın içine girmek istemeyenleri uzaklaştırmak için...

Müfit Yüksel: Bir de böyle bir durum var, evet. 1940'lı yıllardan itibaren şöyle bir şey oldu. Molla Mustafa Barzani'nin Stalin'le, Kızıl Ordu'yla bağlantı kurması, Sovyetler Birliği'nin, dolayısıyla Komünizmin Kürt sorununa nüfuz etmesine yol açtı. Molla Mustafa Barzani Marksist değildi, böyle bir yönelimi yoktu. Kurduğu ilişki tamamen siyasiydi. Fakat bunun sonucunda Kürtler içerisinde çok sayıda, siyasi yönelimi Marksist olan, hatta aşırı Stalinist insanlar çıktı. Öyle bir hal aldı ki, ben Kürdüm diyene, millet komünist demeye başladı. Biz bile çocukluğumuzda böyle diyorduk. Ama şöyle bir şey vardı, gerçekten Kürt kimliğine yönelenlerin, ön plana çıkarılanların yüzde 90'ı gidip solcu-marksist oluyordu. Hatta bazıları bir yandan beş vakit namaz kılarken, diğer yandan komünist olduğunu da söylüyordu. Yıllarca bu tür garip olaylara şahit olduk. Tanınmış bir Molla olup, halen hayatta olan Abdurrahman Durre'nin 70'li yılların sonunda Marksizmi ateşli bir şekilde savunduğuna şahidim. Sanki Kürt kimliği eşittir solcu olmak, komünist olmak gibi bir genel akım vardı. Bu genel akım, dindar Kürtleri Kürt olduğunu söyleme, Kürt kimliğini vurgulama konusunda iyice çekingen bir duruma getirdi. Kürt kimliği üzerinde sol bir tekel, Marksist bir tekel oluştu. Birçok medrese kökenli Kürdün, büyük Kürt ailelerinin, Beyaz Kürtlerin çoğunun 1990'lara kadar bu meseleden el çekmesine yol açtı bu durum. Böyle bir problem oluşturdu. Bu da Kürtler

açısından çok pahalıya mal oldu. 1940'lı yıllardan itibaren Kürtler üzerinde etkili olanlar, Kürtlerin geleneksel ve kültürel hallerini hiç yansıtmayan, bunlara tamamen yabancılaşmış kadrolardı. Kültürel birikimden de yoksun oldu durum, bu da gelenekten, kültür ve irfandan bir kopuşu getirdi beraberinde ve bu pahalıya mal oldu.

Molla Mustafa Barzani'nin ilişkisi mecburiydi, ama o ilişki ve sonrasında gelişen durum, sanki bilinçli olarak kullanıldı bu tür bir bölünme için...

Müfit Yüksel: Evet! Gerçekten öyle. Bunu Sovyetler Birliği çok iyi kullandı. Türkiye'de de şöyle bir şey vardı. Devletin dindar Kürde, müslüman Kürde tahammülü yoktu. Hem Kürt olacaksın, hem dindar müslüman olacaksın, devlet açısından bu imkânsızdı. İslam kimliğiyle Kürt kimliği bir araya geldiğinde ortaya çıkacak muhalefet gücünü devlet göze alamadı. Çünkü devletin resmi ideolojisi İslam'ı yasaklıyor, Kürt kimliğini yasaklıyor, bu iki cephenin bir araya gelmesi karşı konulamaz büyük bir muhalefet oluştururdu, bu muhalefetle karşılaşmak için, dindar insanları Kürt kimliğinden uzaklaştırdı, Kürt kimliğine vurgu yapanları da dinden, İslam'dan uzak tuttu, o yüzden sol-marksist tekele göz yumuldu. Hatta teşvik edildi. Biz de bunun sıkıntısını çok çektik. 1988 - 1989'lara kadar Kürt sorununu görmezden gelmek zorunda kaldım ben. Ama sonra tekrar gündem yaptığımda, Kürtçeyi, okuma-yazma dahil, çok iyi biliyor olmanın avantajını kullanabildim.

Bediüzzaman bir âlim miydi, bir filozof muydu, yoksa bir entelektüel miydi?

Müfit Yüksel: Modern anlamda entelektüel diyemeyiz, çünkü modern anlamda entelektüellik, modernizm bağlamında çok da matah bir şey değil. Gelenegi temsil ediyordu. Bir âlimdi, dahası bir allameydi.

Medresenin etkisi kısa sürede bitti toplum üzerinde, bunu neye bağlıyorsunuz?

Müfit Yüksel: Kürtler çok modernize oldu, ama eksiyle. Dahası magazinleştiler. Kürtlerden artık ne medreseli büyük alim çıkıyor, ne de okullu entelektüel. Her ikisinden de mahrum hale geldiler. Bunda aşırı ideoloji yüklü siyasal slogan ve söylemlerin de payı var. Kürtler için medrese çok büyük bir şanstır. Hem medrese kültüründen gelen, hem de modern okullarda okuyan insanlar var. Bunlar zehir gibi donanımlı. Çok birikimliler. Medrese kültürü devam ettirilseydi, bugün Kürtler hatta tüm dindar insanlar üzerinde çok büyük etkisi olurdu. Kürt ulemasının İslam dünyasının genelinde etkili olmasının nedeni buydu. Modernleşen Kürtler medreseleri dışlamak yerine, onlara sahip çıkıp, çok daha iyi noktaya getirebilirlerdi. Kürt hareketini modern okullarda okuyanlar, sol görüşlü kürt öğrenci grupları yönlendirdi. Öncüleri onlar oldu. Medreseliler bunların peşine takıldı. Büyük şehirlerde okuyan üniversiteli sol görüşlü Kürt öğrenci grupları ön plana çıktı, bunların Kürt medresesiyle buluşmaları veya barışmaları mümkün değildi. Çünkü sol-marksist kökenden geliyorlardı ve bu anlamda algıları kapalıydı. Her şeyi gericilik-ilericilik ikileminde değerlendiriyorlar.

Bugün için Medreselerin tekrar canlandırılması mümkün mü?

Müfit Yüksel: Olabilir, benim bir girişimim olmuştu. Onu anlatabilirim. 1993 yılının Nisan ayında kendisinin isteğiyle Esad Coşan'la bir görüşme yapmıştım. Esad Coşan bölgeye bir gezi düzenlemişti. O bölgeyle ilgili bir şeyler istiyordu. Bunda ne kadar istekliymişim, ama görüştük, briefing verdim. Onlardan bu anlamda bir talebim oldu. Dedim ki, o bölgenin yapısı şöyle, bölgede Nakşibendilik'in büyük oranda etkisi var. Bölgede Nakşibendilik'in en önemli kurumu medrese. Medreseler çok önemli, bu medreselerin tamamına yakını bu tür kimselerin kontrolünde. Medreselerin kökeninde Xalidilik büyük oranda etkin. Bu medreselerin bazılarının ele alınıp, ekonomik anlamda ıslah edilerek, programlarının ıslah edilerek, ciddi bir eğitim kurumu haline getirilmeleri gerek. Ama tabii ki medresenin Şafii yapısına dokunmadan, Şafii-Eşari ekolü devam ettirilerek ıslah edilmeli. Kaynaklarının geliştirilmesi, kütüphanelerinin zenginleştirilmesi, okuma oranının yükseltilmesi, Almanca ve İngilizcenin okutulması ve modern okullarla bağlantılı ders programları gerekiyor. 5 - 10 yıllık bir program çıkarmıştım. Ama gerçekleşmedi.

Kürtler için çok büyük bir değerdir bu medreseler, bunlar gözardı edilmemeli. Bu medreselerden Bediüzzaman da, Molla Mustafa Barzani de çıkmış, Ehemedî Xani de çıktı. Said Ramazan El-Buti de çıktı. Bu medreseler ele alınıp, geliştirilerek, ıslah edilerek, Tevhid-i Tedrisat kanunu karşısında çok ciddi bir alternatif haline getirilebilir bu şartlarda. Eğitimin dünyada iyice global düzeyde özelleştiği bir dönemde, devlet tekelinden çıkmaya başladığı bir dönemde, medreseler Kürtler için çok ciddi bir şanstır. Kürtler medreseden, gelenekten ve dinden korkmamalı. Ama tabii ki medreseler ilahiyat fakültelerine de dönüştürülmemeli, dönüştüğü anda ölür, onlardan bir farkı kalmaz. Çünkü Türkiye'deki İlahiyat Fakültelerinin Dini ilimlerin gelişmesine yönelik katkıları yok. Entelektüel altyapısı da çok zayıf. Aksine, zararları da oluyor. Irak Kürdistanı'nda halen belli yerlerde, Dohuk'ta, Zaho'da medreseler devam ediyor. Türkiye'de de Tillo'da, Bitlis'te, Diyarbakır Ve Hakkari de hatta Konya'da halen süregelen medreseler var. Oradaki bazı medreseler de ele alınabilir. Tek şart Şafii - Eşari ekolüne dokunulmaması. Şafilik Kürtler için hayati derecede önemli. Türkiye'de eğer bazı şeyler yapılacaksa, Diyanet'te Şafii Kürtlere temsil hakkı verilmelidir. Şafii Kürtlerin Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde temsil edilmesi gerekiyor. Tepkiyle karşılansa bile önerimi açıkça sunuyorum.

MUSA ANTER ANLATIYOR: SAİDİ NURŞİ

SAİD, bu başlıktaki adını Bitlis'te bir köy olan Nurs'tan alıyor. Said-i Nursi'nin birçok ad ve lakapları vardır. Bu ad ve lakaplar, onun hayatı içindeki mücadele safhalarına göre yer bulur. Örneğin gençliğinde Kürdistan'da bir Kürt mücahidi idi. Bu devirde kendisine Melayê Meshur - Mela Saîdê Kurdî denirdi. Daha sonra İstanbul ve Şam'da, fevkalade kabiliyetinden ötürü, din sahasında kendisine Bediüzzaman dendi. Yaşlılığında ve kendi dehasını çok defa carptırarak para kazanmak için etrafına üşüşmüş olan madrabazlar, ondan çekindikleri için eski şerefli ve ilmi adlarını terkettiler. Onu somut bir köye bağladılar ve Said-i Nursi dediler.

Şerefli yaşantısı çok renklidir. Öyle ki evlenmeye, ev kurmaya bile vakit bulamadı. Hele yüzyılımızın başından 1960 yılına kadar tüm hayatı Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti otoriteleri ile mücadele ederek geçmiştir. Uzun ve değerli hayatının anlatılması hatıralarının içinde yersizdir. Onun hayatı, başlıbaşına ciltler dolusu ibret levhalarıyla dolacak çaptadır. Ancak ben burada kendisi ile olan bir anımı anlatacağım.

O zat, sık sık mahkemelere verildi. 1945'te, İstanbul'da da bir mahkemesi vardı. Kayınpederim Abdurrahim Zapsu'nun hem hemşehrisi, hem de Birinci Dünya Harbi'nde, Bitlis cephesinde birlikte savastığı ve Ruslara esir düştüğü mücadele arkadaşısıydı. İkisi, Rus İhtilali'nden sonra Avrupa üzerinden büyük zorluklarla İstanbul'a gelmişlerdi.

Onun, mahkeme için İstanbul'a gelisinde Abdurrahim Bey'e misafir olması herhalde bu kader ortaklığının bir sonucu idi. Bir akşam yemegine kendilerini evime davet ettim. İstanbul'daki tüm seçkin Kürt din adamları da gelmişlerdi. Örneğin Şeyh Sefik Arvasi, Şeyh Eminzade, Bitlisli Şeyh Mustafa, Abdulkhakim Arvasi'nin oğlu Kadıköy müftüsü Mekki Arvasi, Cemalettin Arvasi gibi... Yemekten sonra, bölgemize has semaverli çay faslı başladı. Topluluk, çok güzel dini ve ilmi sohbetlere başlamıştı. O vakit, Said-i Nursi garpte oturuyor ve müritlerini çoğunlukla Türkler oluşturuyordu. Sohbetinden anladığım kadarıyla cabasının bu insanları doğru yola sevkeditip cennetlik yapmak olduğu idi. O vakit patavatsız bir delikanlı idim. Ne yalan söyleyeyim, simdi de biraz var ya, ama aşırı milliyetçi idim. Benim milliyetçiliğim, Nazilerin, fasistlerin, Turancuların başka ırkları aşağı görüp, onlara tahakküm hakkını kendinde gören, yani üstün bir ırk fikri değil de; her yerde görülen, ezilen ve perişan olan milletimi zulümden kurtarmayı hedefleyen bir milliyetçilikti. Doğal olarak, soydasıma zulüm yapanlara da kızılıyordum.

O ana kadar konuşmalara karışmıyor, hatta evim olduğu halde ev sahipliğimi Abdurrahim Bey'e bırakmış, yanlarında bile oturmuyordum, onlara hizmet ediyordum. Fakat bu konuşmalara tahammülüm kalmamış olacak ki, birdenbire ve biraz da patavatsızca, Bediüzzaman'a şöyle dedim: "Muhterem Hocam, çocukluğumdan beri duyduğum ve tüm Kürtlere sempatik gelen adınız Melayê Saîdê Kurdî idi. Simdi de her gün Türkler sizi oradan oraya sürüyor, hapsediyor, mahkemelerde süründürüyor ama siz hâlâ Türkleri cennete götürme çabası içindesiniz; bu nasıl istir... Ben anlamadım!" Tabii, anlatmam ve tüm sohbetimiz Kürtçe idi. Birdenbire, o nur ve ilim fıskiran gözlerini bir projektör gibi bana çevirdi, tatlı bir tebessümle, "Ev ki ye Evdîrehim?" (Bu kim Abdurrahim?) diye sordu. Kayınpederim de, "Seyda ev xort zavayê min e!" (Üstad, bu genç benim damadımdır) dedi. Seyda, "Wey! Kur êmin, ka were ba min", (Vay! Evladım hele yanıma gel!) deyip beni yanıma çağırıyor. Yanına gittim, oturdum. Elini boynuma sardı, beni öptü ve şunları söyledi: "Kur êmin, hin zaro yî tu nizanî ev ci dikim. Bixwîne, ilm hîn bibe" (Evladım, sen daha cocuksun, ne yaptığını bilmiyorsun. Oku ve ilim öğren.)

Diğerleri de bu barış ve yakınlığımızdan emin olmuşlardı. Üstadın birisini öpüp sırtını sıvazlaması, adeta bir nevi takdis etme anlamına geliyordu.

Maalesef, birçok eserini okuduğum halde kendisini bir daha göremeyecektim. Kendisiyle geçen şerefli anım bu kadardır.

1960 yılında, 49'lar diye bilinen arkadaşlarımla Harbiye hücrelerindeydik. Meğer Seyda, o sıralar kendisini rahatsız hissediyormuş ve Kürdistan'da ölüp gömülmek arzusundaymış. Demokrat Parti içindeki müridleri ona bir taksit tahsis ediyorlar ve Kürdistan'a doğru yola çıkıyor. Urfa'da bir otele iniyor. Kimenin de haberi yok. O gece fenalasıyor. Urfa'ya gelişini ve hasta olduğunu duyan Avukat Faik Bucak ve diğer Kürt aydınları kendisiyle ilgileniyorlar. Fakat götürdükleri doktorların tüm itina ve avabalarına rağmen kurtulamıyor ve vefat ediyor. Faik Bucak'ın bana sonradan anlattığına göre, Said-i Nursi'nin vefatından sonra terekisi tespit edilmiş, bıraktığı tüm maddi miras şunlar: Bir kamyos sepet, içinde iki mendil, bir çift corap, iki don, iki fanila, kendisine mahsus bir entari, bir bez içinde bağlı yedibucuk lira, bir seccade ve bir de ibrik.

Doğu'daki ve Batı'daki tamahkâr din adamları bu halis Kürt filozofundan bari bir şeyler öğrenip Karun gibi olmamaları gerektiğini anlasalar.

Said-i Nursi istiyormuş ki, Diyarbakır, Siirt, Bitlis, Muş ve Hakkari'yi dolassın. Fakat bu isteği gerçekleşmiyor. Buna rağmen vasiyeti yerine gelmişti: Hem Kürdistan'da ölmüş ve hem de Kürdistan'da gömülecekti. Zaten kendisi için Kürdistan'ın illeri arasında bir fark yoktu.

Cenaze sahipliğini Faik Bucak üstlenmişti. Muazzam bir merasimle, Urfa'daki İbrahim Halil Rahman Camii'nin kudsî bir yerinde hazırlanan kabrine defnedilmiş. Kısa bir zamanda Batı Anadolu'daki yüzbinlerce Nurcu, otobüs ve taksilerle Urfa'ya taşındı. Zaten Kürtlerce de mukaddes sayılan Üstad'ı ziyaret etmek için onların Nurcu olmalarına gerek yoktu. Kendisi ondokuzuncu ve yirminci yüzyılda yetisen en büyük Kürt dehalatından biriydi.

Ne var ki, o zamanın fasist ihtilal konseyi emriyle, gece gelinip mezarı açılarak, tabutu başka bir ağır sandukaya kondu. Diyarbakır'a götürülüp, bir uçakla Mersin-Kıbrıs istikametinde Akdeniz'in ortasına bırakıldı. Nurcular ve Kürtlerin çoğu, yine de gidip onun mezar yerini, makamıdır diye ziyaret etmeye devam ediyorlar.

Doksan yılı aşkın ömrünün hiçbir anını milletine ve insanlığa hizmet etmekten boş geçirmeyen Saîdê Kurdî'nin hayat hikayesi böyle son buluyor.

Bir insan ve torunu olarak, burada saygı ile yad etmek benim boynumun borcudur.

KÖTÜ ŞAİR AND SAYFASI

Burnunu sevdiğimin kadını

Aşk yatak odasından kaçırıldı ve bütün bunlar bu yüzden oldu. Bu olanlar neydi, kimdi? Bu yüzden içimde tuhaf bir yanma var. Bunun nedeni gerçek bir sevgilimin olmayışı mı, ya da kaçması mı aşkın yatak odasından?

Dolunayın beni bağırtı bağırtı ağlattığı geceler çok olmuştu... Şimdi yanımda olsa, hemen şuracıta sarılsam, burnuna dokunsam ne güzel olurdu! Bütün zamanımı onunla nasıl hep bir arada ola-

bilirim diye düşünerek mi geçiriyorum? Yo, yo... Kesinlikle öyle değil! Ben başka şeyler de yapıyorum. Yani onu düşünmekten başka. İçimde öyle büyük bir coşku var ki, her şey bu yüzden darmadağın oluyor. Bu coşkudan dolayı, herkes beni sevme diye yalvarıp duruyor. Sanki bir çığım, çığlık atıldığında hepsi altımda kalacak! Boğulacaklar. Onlar da haklı? Karda boğulmak zordur çünkü. Hele sevilme korkusu örtmüşse üstlerini...

Eskiden uzak hayaller kurup onlara aşık olurdum. Sonra hayallerime dokunmak için yeni hayaller kurardım. Şimdilerde başkalaştı her şey. Tuttuğum takım yeniliyor. Oy verdiğim parti barajı geçemiyor. Sevdiğim kadın sürekli meşgul, toplantılarda. İşine aşık oluyor. Berbat bir dünya... Her şey saçma sapan savaş ve kavga. İnançlar birbirleriyle savaşıyor. Bütün bunların arasında sıkışmış, yalnız biri miyim ben? Bu soruyu sadece kendime soruyorum. Cevabı da bende. Hepsisi bu... Evet, kendimi sevecek kadar güçlüyüm. Yani

sevmek bende potansiyel bir birikim. Hiçbir şey yapamazsam yazacak hikayeler yaşarım, sonu nasıl biterse bitsin. Zaten ben düzgün cümlelerle anlatılan hikayeleri hiç sevmedim. Anlatmak için cümle kurulmuş hikayeleri sevdim. Kahretsin! Yine aklıma geldi, acısıyla çörekler yapıp kendimi doyurduğum burnunu sevdiğimin kadını!

ŞAİRİN HALİ

Ulan ucuz şarap avcısı

- Bana şerefsiz deme.
- Allah belanı versin, bir selam verdik, yanına oturduk, keşke oturmasaydık, selamı da vermeseydik!

Nerden çıktı bu salak ya... Birini bekliyordum diye neden bu kadar sıkıntıya sokarlar insanı ki! Şu derdimi, sıkıntımı bir anlatabilsem! Şu yanımdaki masadaki psikopat da hala oturuyor. Neymiş, dört tane sevgilisi var. Ulan adamın tipi de tip olsa. Ona da rezil olduk... Şimdi yanına biri oturdu. Çok mülayim birine benziyor. Kılık kıyafeti dağınık, ama iyi birine benziyor. Yanına oturduğu için biraz canı sıkıldı sanki psikopatın. Dur ne koşuyorlar acaba? Dinleyeyim bari. Bayağı da sinirlendi masasına oturduğu için. Ne konuşuyorlar, sıkı dinlemeliyim.

- Buradan geçiyordum da seni gördüm.
- Niye gördün ki, geç bana ne! Sana geçme diyen mi oldu?
- Yok, olur mu öyle şey! Bir sigaranı alabilir miyim?
- Al, paket orda.
- Daha nasılsın görüşemiyoruz.
- İşim gücüm var, niye göreyim ki seni.
- Biliyorum, işin gücün kızlardır senin.

- Sana ne! Senin gibi ucuz, yoksul, işsiz, ucuz bir şarap avcısı değilim ben. Sen kendine bak.

İyi ki dinledim. Onu buldum! Bu tam aradığım kişi. Keşke psikopat bir an kalkan gitse de adam yalnız kalsa. Ona derdimi anlatabilirim.

- Ben kalkıyorum, bir kızla randevum var. Bana bir ucuz şarap parası verebilir misin? Bugün biraz boşum, az param var, görüşürüz. Kusura bakma. Seni severim, bilirsin.

Psikopat kalktı. Tam sırası. Yalnız kaldı adam. Onunla nasıl iletişim kuruluyordu.

- Hey, bakar mısınız.
- Buyurun, sizi tanımıyorum.
- Tanışırız, tanışırız... İstersen buraya gel ya da ben geleyim yanına.

- Tamam, ben geliyorum.
- Buyurun.
- Siz işsiz güçsüz, yoksul ve ucuz şarap avcısını değil mi?

- Evet, ama bundan sana ne?
- Olur mu? İstersen kalkalım buradan, Cihangirden geçip Fındıklı Parkı'nda...

- Evet, biliyorum. Orada merdivenler var. Ben hep oraya giderim zaten.

- Sen hep burada Kaçak Çay'da mı oturursun?

- Çoğunlukla, ama Mis Sokak'ta Sokak Bar var, oraya da sık sık giderim. Bir gün de birlikte gideriz.

- Olur. Ama neden, benden ne istiyorsun?
- Şarap içmeni ve benimle sohbet etmeni, hepsi bu!

- Sadece bunun için mi? Aslında benim de konuşmaya ihtiyacım var.

- Sen konuşmadan duracaksın. Ben bütün dertlerimi sana anlatacağım ve sen sadece dinleyeceksin. Şuradan şarap alalım.

Umarım tam aradığım adamdır bu. Ama kesinlikle doğru kişiyi buldum. Bunun bahsettiği merdivenler burası olmalı. Bu merdivenlere de hiç gelmedim. Birkaç kez gelmek istedim, ama hep tırtım buradan ve yolumu değiştirdim.

- Biraz tedirgin gibisin.
- Yooo, değilim.
- Korkmana gerek yok, onlar hep arkadaşımız, beni tanırlar. Bu merdivene gelenlerin hepsi birbirini tanır.
- Ama sen iyi birine benziyorsun.

- Sen de içer misin?
- Yok, sağ ol, akşam olmadan içemiyorum. Panik atak oluyorum.

- Panik atak mı, o ne?
- Boş ver sen onu. Benim bir sıkıntım var ve seninle konuşmam lazım.

- Konuş tabii ki.
- Ben bir kadına aşık oldum. Uzun yıllar sonra oldu bu. En az beş yıldır kimseyi sevmemedim. Başlaması biraz sorunlu oldu, ama başladı işte. Kendimi hiç kasmadan sevdim onu. Yakın bir dostum tanıştırmıştı onu bana bu sevdiğim kadını. Bu yüzden ona minnettarım. Sağ olsun.

- Peki, bu kadın mı, kız mı?
- Sadece dinle. Kadın. Ama dinle tamam mı! Haftada bir gün buluşuyor, saatlerce sevişiyorduk, inan bana. Ve de saatlerce konuşabiliyorduk. Sonra birden onun bazı sorunları oldu ve görüşemez olduk.

- Demek öyle, yazık olmuş. Eeee, sonra?
- İki ay hiç birbirimizi göremedik. Zannediyordum bir aile sorunuydu. Onun o zor günlerinde yanında olamamak beni kahretti. Ayrıca da çok üzüyordü. En azından buluşup onun sorunlarını konuşabilmek ve çözmesine yardımcı olabilmek için sürekli arayıp durdum. Ona yardım etmeme asla izin vermedi.

- Çok garip!
- Evet, çok garip. Daha da garip olansa onu bana tanıştıran arkadaşımı arayıp durması. Onunla dost olmak istiyordum. Bana bundan, hiç söz etmemişti. Anlayacağın gizli gizli arkadaşımı arayıp durdu. Bir gün dostum, kadının kendisini aradığını ve asıl niyetinin aşk yaşamak olduğunu hissettiğini söyledi. İnan bana beynimden vurulmuşa döndüm. Çok kötü oldum. Kadını aradım. Arkadaşım benimle dost olmak istemiyor dedim ona. Ama o dinlemedi. Aramaya devam etti. Bizim de kavgalarımız büyüdükçe büyüdü. Ne yapacağımızı şaşırmıştım. Belki de gizli gizli buluşuyorlardı. Çok sevdiğim dostumdan da kuşkulandır hale gelmiştim ve uzaklaşıyordum. Kadını hala çok seviyorum. İçimde bir ateş gibi hep yanıyor.

- Enteresan!
- Hem de ne enteresan. Çok yorulmuş. Başka kadınlar, aşk, meşk hepsi boş geliyor bana. Ne yapacağımı bilmiyorum. Ne kadar zavallı biri gibi gözüküyorum değil mi?

- Yok canım, hiç de öyle değil. Bana şarap alırsın değil mi?
- Alırım, alırım. Aslında birbirimiz çok iyi tamamlıyorduk. Sevgi veriyorduk. Kalplerimiz boşlukta savrulmuyordu. Birbirimize güveniyorduk. İnan her şey çok güzeldi. Her şey yolunda gidiyordu ki...

- Peki, anladım da, kadının sorunu neydi? Ailesiyle ilgili sorunlar, hani bahsetmiştin ya...

- Ah kardeşim ah, hiç sorma! Bütün sorun da orada başladı zaten. Kadının kocası tutuklanıp içeriye girmeseydi, başımıza bunlar gelmeyecekti!

PROBLEMLİ ÖYKÜLER

Anlatmalıyım... Başlangıçta her şey o kadar da güzel değildi. Bu hikayeyi kendime anlata anlata bitiremedim. İnsan aynı hikayeyi kendine kaç kez anlatabilir ki... Beni dinleyecek biri olmalı. Boş, işsiz güçsüz, yoksul ve de en önemlisi ucuz şarap avcısı biri olmalı. Beni dinlerken sıkıldığını belli etmeyecek biri olmalı. Bana bu hikayedeki kahraman sen misin diye sormayacak kadar da umursamaz biri olmalı bu kişi. Böyle birini bulmak ne kadar da zorlaştı! Bulunmaz Hint kumaşından dokunmuş bu karakterleri bulmak o kadar kolay değil.

- Biraz öteye gider misiniz, beni sıkıştırıp durmayın.

- Ha, tamam, kazayla oldu.

- Bir daha olmasın. Ne, kazayla mı?

- Evet, kazayla. Çünkü o zaman çok küçükmüşüm.

- Uzattınız ama, işim gücüm var benim. Dört sevgiliyi idare etmek kolay değil. Size niye söylüyorum ki bunu. Rica etsem sandalyenizi biraz geri çeker misiniz?

- Çekerim, sen bak işine. Ben sanki boş oturuyorum da. Benim de bir sevgilim var ya da yok gibi. Sadece görüşmüyoruz. Birbirimizi lütfen rahatsız etmeyelim, herkesi işine bak-sın.

Nasıl bir adam bu, tek başına oturmuş, dört sevgiliyi nasıl idare edeceğini düşünüyor. Manyak mıdır nedir! Şunun yaptığı işe bak. Sıkıştırıyormuşum. Aslında ona saldırısam, bütün sıkıntılarımı da atmış olurum. Hikayemi anlatacak o kimseyi bir bulabilsem, o ucuz şarap avcısını... Ama çok zor. Bu da nereden çıktı. Şimdi oturup bir sürü şey söyleyecek. Asla ona sırlarımı vermeme ben! Yanıma geldi, şimdi oturacak.

- Sevgili arkadaşım bakıyorum da dalıp gitmişsin, aşk filan mı?

- Ne aşkı? Önce insan bir merhaba der.

- Bırak şimdi merhabayı, niye bu kadar dalgınsın sen?

- Dün gece uyuyamadım. Uyursam kalbim durur diye korkum, bunun için uyuyamadım.

- Şu senin bir türlü kurtulamadığın panik atak mı bu dediğin?

- Bir arkadaş arıyorum.

- Ne! Arkadaş mı?

- Bir arkadaşımı bekliyorum. Bana anlatacağı çok önemli şeyler varmış.

- Ne anlatacakmış?

- Sana ne, seni ilgilendirmez! Yeter yani, lütfen ya! Benim işim var, kusura bakma ama söyledim ya birini bekliyorum.

- Ne oluyor sana? Kendini bir bok mu sanıyorsun? İnsansın diye yanına oturduk, şerefsiz!

Oyun sergileyip, festivallere katılmak siyasi bir olayın ötesine geçmez. Ha bir dernek kurmuşsunuz ve geceden geceye tiyatro sergiliyorsunuz, ha festivalden festivale oyun sergiliyorsunuz. Hiçbir fark yoktur! Düzenli tiyatro guruplarının oluşması ve çok oyun sergilenmesi gerekiyor

Seyr-î Mesel

Tiyatrolarının adı Seyr-î Mesel... 2002 yılından bu yana oyun sergiliyorlar. İstanbul Beyoğlu'nda buldukları köhne bir binayı binbir zahmetle bir tiyatro evine çevirmişler. Orada hem oyun sergiliyor, hem de oyuncu yetiştiriyorlar. Şimdiye kadar; Kemero Bask (Geyiklerin Abı - Bir sokak ritüeli -Zazakî), Qal û Qir (Şamata - Kurmancı-Zazakî), Sayê Moru (Şahmaran-Zazakî), Sêva Periyân (Peri Elması-Kurmancı-Elbistan şivesi), Mesela Ne Kadar Ozağ (Kurmancı-Türkçe), Şermola (Kurmancı) Xêzika Tebeşîrê (Tebeşîr Dairesi - Çocuk Oyunu - Kürtçe ve Türkçe versiyonlarıyla), Arkadaş Arıyorum (Çocuk Oyunu), Harikalar Diyarı (Çocuk Oyunu) adlı oyunları sahneleyen Seyr-î Mesel Tiyatrosu'nun yönetmeni Erdal Ceviz ve oyuncularını hikayelerini Salih Kevirbiri'ye anlattılar.

SALİH KEVİRBİRİ

2002'DEN BERİ UĞRAŞIYORUZ

Seyr-î Mesel 2002 yılında kuruldu. Önümüzdeki en büyük sorun, oyunlarımızı seyirciyle nasıl buluşturacağımızdı. Bunun üzerine düşündük ve çıkarttığımız oyunları kendi sahnemizde sergiledik. Okullara gidip seyirciyle buluşmak için çocuk oyunlarını yaptık. Mümkün olduğunca turneye çıkmaya başladık. 2003 yılında Seyr-î Mesel olarak ilk bölge turnemiz gerçekleşti. Ankara'dan başlayan bir turneydi. Mersin Adana, Antep, Diyarbakır'ın ilçeleri derken Nusaybin'de bitirmiştik. Şu an çalışılan oyunlarla birlikte repertuarımızda 3'ü çocuk oyunu olmak üzere 13 oyun var.

KURMANCI MI, ZAZAKI MI?

Zazaca oyun çıkararak tek yer burası. Yani böyle bir dili var buranın. Dolayısıyla da Zazaca hatta Dersim Kirmançisiyle oyunlar izleyen özel bir seyircimiz de var. Böyle olduğu için kurumsal olarak Seyr-î Mesel Tiyatrosu biraz Der-

simli bir kurum gibi duruyor. Bu yüzden bizim sadece Zazaca oyun sergilediğimiz sanılıyor. Bizce böyle olmasında bir sakınca yok, ama böyle değil. Bizim daha çok kullandığımız, ekipte de konuşulan, teatral olarak hakim olduğumuz, benim de tiyatro kültürü olarak hakim olduğum lehçe Kurmancidir, Zazakî değil. Ama tabii Zazaca'nın daha da geliştirilmesi gerekiyor. Bizim bu konuda özel bir hassasiyetimiz mevcut ve hep olacak.

TEKST SORUNU

Kürt tiyatrosunda, diğer tiyatrolardan gelen bir alışkanlık olsa gerek Kürt tiyatrosunda tekst sorunu var, oyun yazarlığı sorunu var, bu yüzden ilerlemiyoruz gibi bir sığınma var. Bu tarihsel olarak da doğru değildir. Çünkü Özellikle de Türkiye'de Kürtlerin tiyatrosu olmadan önce tiyatro tekstleri vardı. Memê Alan vardı. Musa Anter'in Birîna Reş'i vardı. Onun dışında Erivan'da

yazılan oyunlar vardı. Kaldı ki Kürtlerin destanları var. Bunların her biri birer teksttir. Bunları bir tiyatronun nasıl biçimlendireceğini bilemeyiz. Bunu yazar da yeniden biçimlendirebilir, oyuncu da, yönetmen de yeniden biçimlendirebilir. Tiyatro söz konusuysa, bunu bir tiyatronun teatral anlayışı nasılsa öyle biçimlendirmesi lazım. Tiyatroyu yapacak olanlar tiyatroculardır.

TİYATRO NASIL OLMALIDIR?

Bir Kürt tiyatro gurubunun iki oyun sergileyip, festivallere katılması siyasi bir olayın ötesine geçen bir olgu değildir. Ha bir dernek kurmuşsunuz ve geceden geceye tiyatro sergiliyorsunuz, ha festivalden festivale oyun sergiliyorsunuz. Hiçbir fark yoktur! Düzenli tiyatro guruplarının olması ve oyun sergilemeleri gerekir. Her şehirde bir çok gurubun bir çok yerde sahneye çıkması gerekir. Seyircinin bunları değerlendirmesi gerekir. Bu sürekliliğin kılınması gerekir.

Nasıl ki bir tiyatro gurubunun sürekli ve düzenli oyunlar çıkarması gerekiyorsa, oyuncular üzerinden yönetmen üzerinden bir gün değil peşi sıra oyunların sergilenmesi gerekir. Kürtçe bilen bir insanın bir teksti ezberleyip kendine bir yönetmen, ışıkçı, dekorcu bularak oyun sahneye koyması ve Kürt Tiyatrosu yaptığını düşünmesi hiç de normal değildir. Bu yüzlerce yıllık tiyatro geçmişleri olan tiyatrolar için geçerli olabilir. Kaldı ki onu yaparken bile dünya tiyatrosunun birikimlerini incelemek zorundasınız. Antik Yunan'dan başlayıp Comedia De' l Arte'ye kadarki gelişimini bilmek zorundasınız. Moliere'den Sheakespeare'e; Brecht'in epik tiyatrosunun şekillendiği koşullardan Grotoski'den absürt tiyatrosunun şekillendiği bütün süreçleri bilmeniz gerekir. Stanislavski'den Meyerhold ve Artaud'nun trajik sonuna kadar bilmeniz gerekir. Tabii bunların tiyatro sahnesini zenginleştiren bütün teatral değerlerini de kapsayarak.

OYUNCULAR ANLATIYOR

BERFİN ZENDERLİOĞLU: SPONSOR - FİNANS SORUNU

Kürt Tiyatro-sunda finans, bütçe ve sponsorluk durumlarından bahsetmek pek mümkün olmasa gerek. Maalesef böylesi bir pazar ve gelişim ağı henüz Kürtler içerisinde oluşmadı, oluşması da zaman alacağı benziyor. Bu Kürt siyasetçilerinin, iş çevrelerinin, belediyelerin, kendilerini tiyatro severler diye nitelendiren kurumlarımızın, kuruluşların ve kişilerin de sorumluluk hissetmeleri gereken bir çıkmazdır. Kürt tiyatrocuları yeni oyunları ve projeleri için sponsor, reklam ve finans kaynaklarının kapılarını zorlamaya çalışıyorlar ve maalesef o kapılar tiyatro için bir türlü aralanamıyor. Kürtler arasında kültür ve sanat için kullanılan cümlelerin somut olarak anlam bulamasından kaynaklı sarf edilen cümleler sadece sarf edilmek için kurulmuş cümleler olarak boşlukta dolanıyor.

G. YÜKSEL İNCE: KADIN OYUNCULAR

Kadın oyuncular için problem olan, gelenekçi aile yapısının sürüyor olmasıdır. Daha yeni yeni toplumsal yaşam içine giren kadının sanat ile uğraşmak istemesi ise bundan kaynaklı çok kabul gören bir durum değildir. Çünkü müzik dışındaki diğer sanat dalları Kürtlerin yaşamında çok yenisidir. Dolayısıyla Kürt aileleri de kızlarının mümkün olduğunca bu alandan uzak olmasını tercih ederler. Eğer bir kadın çalışacaksa onun için en uygun meslek, öğretmenlik vb. mesleklerdir. Oysaki Kürtler de sözlü edebiyat geleneğine baktığımızda -ki bu tiyatromuzun da kaynağıdır- bunların birçoğunun kadınların eseri olduğunu anlayabiliriz. Ağtlar, ninniler, aşk şarkılarını kadınlar hem üretmişler hem de kuşaktan kuşağa taşıyıcı olmuşlardır. Bir zamanlar Kürt kadınları erkekler ile eşit haklara sahipken, sonraları değişen bir durum söz konusudur. Kadınlar sanattan ve tiyatrodan uzak tutulmuştur.

BARAN DEMİR: SAHNEDE İFADE SORUNU

Kürtlerde yazılı edebiyatın oluşum serüveni, evdeki gündelik konuşmaların dışına çıkıp edebi bir dil oluşturma sancısı gibidir. Kürtçe

tekstlerin ve sahnelenen oyunların azlığı oyuncu olarak sanatımızı güçleştiren nedenlerden bazılarıdır. Bizim tiyatromuzda, sahnede oyun yaratmak için her oyuncu kendi repliklerini oluşturmak zorundadır. Oyunlarımızın çıkış aşaması, sahne öncesi belirlediğimiz teatral konseptle, sahnede ete kemiğe bürünür. Tam bu noktada dil devreye girer ve gündelik yaşamda konuşulan dilin ötesinde teatral bir dil oluşturma gayretiyle karakterleri doğururuz. Sonra ona şekil veririz. Tabi deneysel olduğu için, çoğu zaman kurduğumuz cümleler Türkçe mantıkta olabiliyor veya vermek istediğimiz duyguyu tamamlayacak kelimelerin tam karşılığını bulmakta güçlük çekiyoruz. Çıkan sonuçlar absürd olmasını istemediğimiz halde absürdleşebiliyor. Yahut repliklerimiz cansızlaşıyor, bedenlerimiz de öyle. Bunları canlandırmak için sözlü edebiyatımızın taşıyıcılarından, bir de az da olsa yazılı edebiyatımızdan besleniyoruz. Neticede biz Kürt oyuncular, kanatsız doğmuşuz. Bu acı çektiren bir durumdur. Ancak biz kendimize hep şu soruyoruz; Hangi doğum sancısızdır ki?..

METİN TURAN: TİYATRONUN ÇIKMAZLARI

Ortada bir deneyim var. Bu deneyimi daha ileri taşıyabilmek için elbette çok çalışmak gerekecektir. Önemli bir nokta daha var ki; yeni oluşan gruplar ya da Kürt tiyatrosunda daha yeni olan insanlar bu deneyimi görmezden gelerek, yeniden 20 yıllık bir deneyim sürecine baştan başlamamalıdır. Çünkü bu yirmi yıllık oluşan deneyimde öğrenilebilecek çok şey var. Birkaç tane de olsa bu konuda çok şey öğrenebileceğimiz ustalarımız var. Bu anlamda soru şu olmalıdır; Kürt tiyatrosu nasıl başlamış, nasıl bir gelişim sağlamış ve bu gelişim süreci nasıl sürdürecektir? Bu başlayan bir süreçtir. Esas olan bu sürecin oluşan gruplarla, tiyatrolarla, yapılan oyunlarla, yapılanmalarla, tiyatro eğitimiyle sürdürülmesinin sürekli hale gelmesini sağlamaktır. Kürt tiyatrosunun yapılma sorununu var zaten. Tiyatronun içinde bir sürü alan var. Oyunculuk problemleri ve geliştirilmesi lazım. Yönetmenlik problemleri ve geliştirilmesi lazım. 20 Kürt tiyatrocusu varsa bunun 2-3 tanesi yönetmendir. Ve Kürt Tiyatrosunda teatral yaklaşımları belirleyebilecek en önemli iki unsurdur, yönetmen ve oyuncu. Organizasyon problemi var, oyun yapma problemi var yapılan oyunların sürekli gösterimlerinin yapılamaması problemi var. Bu anlamda grupların yaklaşımları da problemleri diye düşünüyorum. Tiyatro yazarı problemi var.

tuhafın emniyeti

BARIŞ MUTLU

Yasakların, soluk aldığı; endişeden ve tasadan bir müddet uzaklaştığı limanları vardır. orada adını bilmediğim kuşlar, rengini tanımadığım ağaçlar ve daha önce rastlamadığım şarkılar.. yani bunlarla örülü bir alaca mezra.

“aslında bu benim kokum değil..”

iki münferit saç örgüsü bu beş dakikalar, kimseye dokunmazlar. harice husumeti kalmamış, dahilinde kaç öksüz varsa elinden tutmuş. tuhafın emniyetinde; bir ömür kadar kısa zaman dalları, bizim olanlar..

“oğlum, kız o kadar güzel ki; artık güzelliğinden konuşmama kararı aldık”

yakışıklı bir acısı. ortalık karardığında, ona ulaşmak daha bir imkansız olduğunda: yağmuru bekleyen hasta eklemeler gibi sızlar. mecnun eden bu ağrı, tevekküle girmekten bitap düşmüş. hiç bir teselliye boyun eğmemiş. mahallenin sarhoş köpeklerinden sormamış..

hem de bir tahteravalli. eşit sıkıntıların ve mutlulukların özlemle tartıldığı bir arşimet icadı. unutmaya ortağız biz, karda ve zararda. z raporu tatlı öpücüklerle dolu bir aşkın iki sağlam tarafıyız.

“ulan o kadar kendinden emin ki, al tokyo borsası'nın anahtarlarını teslim et kendisine”

bir kaç kez unutmayı denedim. deneyemedim bile. gözleri ovuşturduğunuzda gidecek bir hayal değil bu. berrak zihnin çin ordularıyla saldırsanız, yıkamayacağınız yalın gerçek. yalanın tüm cazibesini çığlıklarla ezen bir hakikat. sahibinin tehlikeli aynalarda aksi. ama artık, bu belaya fedayım.

“ve bir endam zat-ı şahanesinde; yürüdü mü cümle cihan sarsılır”

en değerli çeyizini, kendisini; nasıl olup da bu yaşa kadar gözlerden sakınarak getirmiş. nazarla arasındaki kovalamaca james bond serilerini hükümsüz kılar. beyaz perdede izlemek için neler vermezdim. acemi bir yönetmen, alkolik oyuncular ve kristalden ses sistemiyle. ama nerede bunları alacak para? ‘böyle bir sevgilim olsun, 1 milyon dolar borcum olsun’ denir ya hani, işte bu para o para.

“bir de cool.. film festivallerinde mülakat vermeyen tek artist..”

daha kar yağacak, biz beyaza bulanacağız. günler geçecek, baş başa kalacağız. yorgun sevgili başları göğsümüzde alev alacak. bazen saatlerce ama sadece bakışacağız. bazen de iki güvercinden beter sürünecek boyunlarımız birbirine..

“yoksa uykuda, üzerinden geçen esrarlı bir el mi var?”

bir zaman öleceğiz. işte o vakit, hangimiz diğerini yolculayacaksa ebedi aleme; rol yapamayacak. hemen o an anlaşılacak ki, aslında büyük bir aşk uzun bir tatile giriyor. belki bitiyor.. buna mani olmak için de çok düşündüm. diğer tarafta nasıl buluşabiliriz.. meçhule dair bilmediğimizden, tarif imkansız. sonra dünyanın en eski meyvesi geldi aklıma. mutlaka öteki hayatta mevcut..

“cennette zeytin ağacının en fazla olduğu yere gel. yemek saatleri dışında orada olacağım”

KEMAL SİYAHHAN

HEP merak etmişimdir; Karacadağ adını nereden almış diye... Güneydoğu'da birçok olaya tanıklık etmiş olan bu dağ, Diyarbakır'dan Siverek'e doğru yol alırken bütün görkemliyle kendini öylesine hissettirir ki; anlatacak çok şeyinin olduğunu adeta haykırır. Etrafa yaydığı volkanik kalıntıların oluşturduğu kuvars taşlarının arasından bütün zorluklara rağmen fıskıran yaban bitkilerinden rısvat, pune, kenger daha adını bile sayamadığımız nice bitkiler bu coşkunun bir eseridir sanki.

Yola devam ettikçe korucu kulübelelerini ve yere basık, topraktan kuvars taşlarıyla örülü köy evlerini görmek mümkündür. Önümüzde yıllarca il olması için mücadele verildiği halde bu isteğine yanıt alamamış ve bu nedenle söz verdikleri halde bu sözünü yerine getirmemiş bir yığın siyasetçiyi mahkemeye vermiş olan koca şehir vardır ve bu hiç şüphesiz Siverek'tir. Erkek egemenliği, aşiret yapısı, sertliği ve yardımseverliğiyle belki de Güneydoğu'nun en ilginç şehridir Siverek. Daha buzdolabı yokken Karacadağ'ın eteklerinde kışın yerler kazılarak sıkıştırılıp doldurulan karlar üzeri samanla örtülür, yazın kızgın sıcaklığında insanların içinin yandığı o sıcaklarda bir metreküp büyüklüğünde olmak kaydıyla şehre getirilir, testereyle kesilerek satılırdı. Çarşıya getirilen bu karları bitmeden almak için, hele hele yazıya denk gelen ramazan ayında içeceğimiz su veya ayranı serinletebilmek için daha fazla çaba sarf ederdik. Elektrik için ne demeli çoğu evlerde ya yok, ya da voltajı çok düşük olurdu, üstelik mum ışığında ders çalışarak doktor, avukat, mühendis olan birçok insanın varlığı yadsınamazken. Fazla pişirilen yemekler buzdolabı olmadığı için mutlaka yoksul komşulara verilerdi. Mahalle veya sokak içinde bitişik olmak kaydıyla hem çok yoksul, hem de çok zengin iki aileyi yan yana görmek mümkündür; tıpkı çok eski Türk filmlerinde olduğu gibi. Aileler birbirine istedikleri zaman gider, zengin yoksul ayrıt etmeden ve son derece normal bir işmiş gibi yapılan sosyal bir alışveriş

Karacadağ'dan Beyoğlu'na...

Daha buzdolabı yokken Karacadağ'ın eteklerinde kışın yerler kazılarak sıkıştırılıp doldurulan karlar üzeri samanla örtülür, yazın kızgın sıcaklığında insanların içinin yandığı o sıcaklarda bir metreküp büyüklüğünde olmak kaydıyla şehre getirilir, testereyle kesilerek satılırdı.

olarak algılanırdı, doğal yaşam içinde çamaşırlar leğenlerde yaz kış açık havada yıkanır. Baharda köylerde koyunlardan kesilen yünler şehre getirilir yıkanır ve onlar şiltelendikten sonra son derece sağlıklı yataklar haline dönüştürülürdü. Yarın ne yaparım kaygısı veya paranın rahatsız eden kibir, kaptır getiren yüzü sosyal yaşantı içinde kendini ziyadesiyle hissettirmezdi. Evinde inek besleyemeyen aileler, besleyen ailelerden bir tas bulgur karşılığı bir kap dolusu süt alabilirdi, ilkel görünse de kendi içinde gizli bir ahenk taşırdı bu alışverişler. Ya telefona ne demeli, varsayalım İstanbul'daki bir yakınla görüşmek istiyorsan önce telefon idaresini arayıp istediğin numarayı yazdırarak bir gün telefonun başında sıra beklemen gerekebilirdi. Bu işin sıkıntılı yanı olsa da; kontörüm, şarjım bitti veya bir sapık telefona dadanmış gibi buna benzer yakarışların yanında her gün doktorların cep telefonları kanser yapıyor gibi beyanatlarına hiç rastlayamazdık.

Bizim kilerde kış için hazırlanmış zahireler arasında evde özenle hazırlanmış bulgur pilavı, domates ve biber salçası, peynir tenekeleri, üzüm suyundan yapılmış pestil ve cevizli sucuklar, sadeyağlar, ballar ve daha aklıma gelmeyen bir yığın doğal yiyecekler bulunurdu. Bütün bir kış hiç dışardan alışveriş yapılmasa bile evde özel hazırlanmış unla yapılacak sac ekmeklerinin tadına da doyum olmazdı.

Çevremizdeki birçok ailede de buna benzer görüntüler vardı.

Havalar soğuduğu zaman camın çerçeve kenarlarından soğuk içeriye girmesini diye gazeteler onar santim genişliğinde kesilir ve zambak sürülerek boşluklarına yapııştırılırdı; tabi bunun yanı sıra camları olmayan birçok ev de yok değildi.

Yıl 2007, yer Beyoğlu... Arka sokaklarından birinin çay ocağında tesadüfen karşılaştığım Siverek'ten adını bile tam hatırlayamadığım şu anda memurluk yapan çocukluk arkadaşım var karşımda. Oradan buradan sohbet ederken sözü ailesine getirdi; geçinemediğini aldığı maaşın ailesinin isteklerine yetmediğini öyle bir anlattı ki; yüzündeki ifadede stresler ve gerilimler yaşadığını görmek mümkündür. Ondan ailesinin ne tür isteklerine yetişemediğini sorduğumda bir bir sıraladı. Çamaşır makinesi evlenirken alınmış artık çok iyi yıkayamıyor, buzdolabı alınan yiyecekler için yetersizmiş çift kapaklı ve büyük olandan olacakmış, oğlu elindeki zehir saçan telefonun modasının geçtiğini üstelik buna ilaveten birde mütevazı bir bilgisayar istediğini boyuna her fırsatta dile getirmişti. Zavallı çocukluk arkadaşımın önüne evinin kira olduğu gerçeği de konulunca karşımda; dalan ve kaşlarının arasında sürekli gergin ifade taşıyan bir enkaz yığını vardı adeta. Bu adamla çocukken her günümüz bayram havası içinde geçmişken sanki yanımda-

ki başkasıydı. Daha o zamanlar sosyal yaşantılarını ve zengin olmadıklarını biliyordum; üstelik zengin aileler yoksul komşuları incinmesin diye ve ailelele olgunlukla kendi çocuklarına da oyuncak almazlardı, onunla oynadığımız oyuncağlar ancak sokaklardan topladığımız gazoz kapakları olabiliyordu...

Düşünceli ve gergin arkadaşımın yol haritası çizmeliydim ya da kestirme bir çıkış yolu önermeliydim. Ne demeliydim, çıkmaz bir sokağın tek girişinin de kapatıldığı veya bir asansörün tam duvara gelmişken durduğu bir anı yaşadığını mı söylemeliydim? Hayır, hayır bu onu daha da panikletirdi, yoksa oturduğu semte veya apartmanına onlardan çok daha yoksul birkaç aile yerleştirip onları her gün görebilmek mevcudiyetle mutlu olunmasını öğrenmek gerektiğini mi söylemeliydim. İlginç bir şey demeliydim; oysaki hiç dersime çalışmamıştım, üstelik karşımdaki benim arkadaşım olmaktan çıkmış başka biri olmuşken... Ona söyleyeceğim her şeyin birer fantezi kalacağından kuşku yoktu.

Çaylar arka arkaya gelip giderken ne sohbetten ne de içtiğimiz çaydan bir şey anlayamadık. Onu dinlemekten öteye gidemeyen tavrim belli ki onu da sıkıyordu; hem benim sıkılmadığımı kim söyleyebilir ki; özgürlükler diyarı Beyoğlu'nda, kitap, edebiyat sanat konuşacağımıza buzdolabı, cep telefonu gibi saçmalıkları konuşuyorduk. Daha ortaokuldayken bu arkadaşımın kolunun altında ciddi gazeteler eksik olmazdı.

Çocukluk arkadaşımın hiç yardımcı olmadan sadece birkaç bardak çay içirerek onu uğurladım. Uçsuz bucaksız evrendeki Dünya, paranın hâkim olduğu ve lükse özendirildiği bir devranı yaşarken yoldan geçen insanlara baktım, kimisinin elinde kitap, kimisinde cep telefonu, kimisi belki de kapkaç için fırsat kolluyordu, ya çocuklar; ne yüzlerinde gülümseme ne de ellerinde gazoz kapaklarından eser vardı...

Artık oturduğum yerden kalkmam gerektiğini anlamıştım, garsonu çağırıp içtiğimiz çayların paralarını verdim tabi bahşisini de unutmadan, etrafıma şöyle bir bakımdan sonra Beyoğlu'nun paralel sokağında ana caddesine doğru yürüdüm. Son yılların kalabalığı ana caddeyi doldurmuşken; ben ilk rastladığım kitapçıdan birine girdim raflar arasındaki dar yoldan bir ileri bir geri yürüyerek ne aradığımı bilmeden bakıncı kitaplardan biri dikkatimi çekti. İçeriği stresle savaşın yollarıydı... Hiç okumayacağımı ve bilinen doğruların uygulanırlığının ne kadar zor olduğunu, daha doğrusu bana yaramayacağını bildiğim halde bu kitabı aldım. Hayatın her zerresinden türlü türlü dersler çıkarılmış biri için bu kitabı okumak son derece anlamsız olabiliyordu; üstelik her okunan paragraf sanki yeni bir şeyleri anlatıyormuşçasına yalancı bir heyecan duyarak kendimi kandırabiliyordum...

Geride edebiyat yüklü rafları bırakarak kitapçıdan ayrıldım, Beyoğlu'nun soluklandığı Taksim'e geldiğimde hayatın en büyük gerçeği ve kolumun altında güya onu yenmenin kitabı vardı.

O kocaman binanın bütün malzemelerini taşıyan, kirada oturup, üç çocuk okutan bir hamal var, orada akşam sevgililerini eve çağırıp şarap içen, spagetti yiyen, DVD izleyip, sevişen, "bembeyaz türk" cici kızlarımız ofisboy diyorlar adama. Elli yaşında adama "boy" demenin trajedisini şimdilik geçelim haydi, aldığı 380 milyona ne demeli? Sana dokunmuyor mu?

ONUR CAYMAZ

1 Temmuz

Şirketin önünden, gideceğim yere geç kalmış olmanın verdiği panikle, oflaya pufloya sinir içinde taksiye biniyorum. Biner binmez şoför kan kızıllı soruyor; "hangi takımısın arkadaşım..." Bakıyorum, taksinin hiçbir yerinde hangi takımın olmam gerektiğine dair bir ibare, bir iz bulunmuyor. Üstelik ne vakit arkadaş olduk ki?

Takım tutmuyorum, diyorum. Bir kez de gerçeği söylemeli. Çünkü herhangi bir takım adı versem (ki bu genelde dört büyükler olmalıdır) karşımdaki de o takımı kurtarmanın yollarından söz açacak. Ben de ona katıldığımı söyleyip bu gereksiz muhabbeti kapatmayı deneyeceğim. Katılmam yetmeyecek. Karşımdaki bu konuda nasıl bir deha olduğunu ispatlamaya, gençliğini bu uğurda harcadığına, aslında zamanında fırsat verilmiş olsa nasıl da iyi bir futbolcu olabileceğini anlatmaya çalışacağım. Öyleleri pek bilmez; fırsatlar, haklar ne yazık ki bazı coğrafyalarda henüz verilmiyor, alınıyorlar.

Şu adam liberoya alınmalı, bu herif bilmem kimle eküri olmalıymış. Eküri benim bildiğim aynı ahırın atlarına denir ama ne farkeder değil mi, at avrat silah ahfadının çocukları değil miyiz? Sıkıntısı birazdan anlaşılıyor adamımızın. Galatasaray'dan dört kişi kovulmuş. Ne umurum! İyi olmuş diyorum. Asgari ücret kaç para biliyor musun sen, asgari ücret? Sefalet edebiyatı diyecekler biliyorum ama, sefalet varsa edebiyatı neden olmasın...

Benim ne biçim bir yaratık olduğumu süzmeye çalışıyor yan yan bakışlarla. Kızıyor iyice. İyi adamları ama diyor. Ne iyi adamlar nerelere gelemiyor farkedebilse. Bastırıp duymak istemediği cevabı veriyorum, ben futbolla ilgilenmiyorum be abi! Hatta tiksiniyorum futboldan. Bundan sonrasını beni taksiden atmasın diye söylemiyorum. Hem söz uçar, yazı kalır!

Futbol bugün ülkemizde kara para ak-

lanmanın en iyi yoludur. Hiç bir şey yapmayı o iki direk arasına sokarak bir takım adamların cinsel iktidarsızlıklarını bastırmaları (ki bu ülkede herkes kızdığı kişiden kadınsa orospu, erkeğe ibne diye bahseder), çocuk yaşta birisinin hesabını bilemeyeceği denli paraya sahip olması, aşağı mahallemizde yaşayan ve hayatında hiç süt içememiş çocukları düşündükçe bana batıyor. Ziraat Bankası'nın önünde sabah sabah emekli maaşı için soğukta bekleyen yaşlılar, boşu boşuna ölenler, vurulanlar. Sana batmıyor mu? Bizim şirkette o kocaman binanın bütün malzemelerini taşıyan, kirada oturup, üç çocuk okutan bir hamal var, orada akşam sevgililerini eve çağırıp şarap içen, spagetti yiyen, DVD izleyip, sevişen, "bembeyaz türk" cici kızlarımız ofisboy diyorlar adama. Elli yaşında adama "boy" demenin trajedisini şimdilik geçelim haydi (geçilmez a! neyse), aldığı 380 milyona ne demeli? Sana dokunmuyor mu?

Gereken cevap gecikmeden geliyor. "Başka bir sporla ilgilenmiyor musun peki?" Ancak o zaman adam yerine konulursunuz çünkü. Sanki kendisi taksiyi yıkatıp sahibine bıraktıktan sonra tenise gidiyor, ya da her hafta yüzme antrenmanında. Dikkat isterim, bu sorudaki ilgilenme edilgen anlamda bir ilgilenmedir. Başka hangi maçları izlersin, demek istiyor yani. Çünkü bizde spor yapmak da, sinemaya, tiyatroya gitmek de, kitap almak da çok pahalıdır. Geriye izlenebilir ve kolay anlaşılabilir olan "sporlar" kalır sadece. Üstelik burada izlenecek şey mutlaka "match" yani karşılaş(tır)ma olmalıdır. Yalnız başına yapılan bir spor makbul değildir pek. İki kişi karşılaşmalıdır ki biri yenilsin. Bu iki taraf futbol gibi en çok sevilen sporlarımızda düzen/düzülen olarak tezahür eder. Bunu anlamak için sosyoloji mezunu olmak ya da sadece günümüz maçlarındaki tezahüratları incelemek yetmez mi? Zaten gündelik ilişkilerimizin çoğunu da ya bir zafer ya da bir düzme kaygısı kaplamıştır. Büyük bir erkek kalabalığı içinse zaten bu ikisi aynı şeydir. Bir yazarımız Türkiye'de kadın sorunu değil erkek sorunu var derken hiç de yanılmıyor sanırım. "İlgilenmiyorum ağbicum, hiçbir sporla ilgilenmiyorum." Bana çok kızarak devam etmiyor. Suskun paylaşıyoruz yolun geri kalanını. Küssüz artık. Gerçi ne farkeder, küs olmasak ne konuşabilirdik ki. Aksaray'a gelmişsiz bile.

İnerken beş kuruşumun üzerine yatıyor. İyi günler diyerek de o parayı veremeyeceğini ima ediyor. Aynı takım olsaydık belki para bile almazdı. Bachmann nasıl da yanılmıyordu, faşizm önce gündelik ilişkilerde başlar derken.

4 Temmuz

2000 yılının Mart ayında ölmüş.

Beşiktaş Çarşı tayfasının bir Beşiktaş - Fenerbahçe maçında kulağını kestiği sonraları nam-ı diğer Kulağıkesik Caymaz olarak anılacak Caymaz (evet, Caymaz denirmiş kendisine) nasıl Fener taraftarı için çok meşhursa o da Galatasaray'ın sembolü olan amigolarından biriymiş. Bir Opel taksisi varmış. Taksinin içinde kırmızı sarı güller bazen de karanfiller olurmuş hep. Karıncaezmez Şevki'den bahsediyorum. Erbabı bilir denir ya, Engin Ardıç'ta Doğru Söyleyişi Dokuz Köyden Kovarlar (İzlenimler) adlı o kırk gün içinde iki baskı yapan güzelim kitabında Bahsediyor Şevki'den.

Hababam Sınıfı'nın sevilen sahnelerinden biridir. Bizimkiler okulu kıracaklar, tören niyetine maça gidilecek, kapıda Bekçi Veysel efendi. Hatırlıyor musunuz o uzun boylu zavıf bekçiyi. Kahverengi bir ceket ve beyaz bıyıklar... Böyle kalmış benim aklımda. Oymuş Karıncaezmez.

Galatasaray'ın yenildiği maçlardan sonra karısına Fenerbahçe forması giydirip öyle atarmış yatağa. Taksisine binen insanlara sarı kırmızı çiçekler armağan edermiş. Galatasaray'ın Fenerbahçe'ye yenildiği bir maç günü, yeni zamanlarda, yeni zamanların çocukları Şevki'yi stattan aşağı atmışlar. Masal dilinde yazıyorum, masal olsun isterim diye belki ama gerçek. Her gol sonrası selam vererek öyle dakikalarda kıpırdamadan duran adamın selam veren eli kırılıyor.

O el ki, o eliyle haftanın belirli günleri Galatasaray Lisesi'nin bahçesine girer öğrencilere selam vermiş Şevki. Yaşlılığında karısı çocukları terk ediyorlar onu. Bir hastane odasında Metin'in Turgay'ın resimleri arasında, geçmiş günleri anarak her gün ağlayarak, çok rica ettiği, taksitlerini bile öderim siz yeter ki arabamı yenileyin dediği ama bir türlü olumlu cevap alamadığı Galatasaray kulübüne biraz sitemle (ki sitem sevgiliedir) ölüp gidiyor Şevki. Hakan Savlı (bu aralar onun eski şiirlerine de dalıvermişim farkında olmadan) Adam Sanat'ta yayınlanan Oca adlı şiirinde anmış onu. Başka hatırlayan olmuştur mudur bilinmez.

Bu ilkyaza Karıncaezmez Şevki'yi gömdüler. Galatasaray'ın amigosu onun için ağladı - üstelik fenerliyim - o karıncaezmez ki dakikalarda heykel olup donup kaldı tribünlerde her golden sonra, gören taraftar bak Şevki gollü heykelini yapmış derdi ve terkettiği onu karısı çocukları. Bu ilkyazda seni anımsadım da pembe mi dedim beyaz oje mi mor mu? İlkyaz nereye koydu yıkıktıları.

Bir de böyle bir futbol var! İlkyaz sanırım o eski adamların, o eski taraftarların, o eski futbolcuların yıkıntılarını hiç bulamayacağımız bir yere sakladı.

BirGün yenilendi. Patronsuz gazeteciliğin bu ülkedeki tek örneği gazeteniz, doğruları yazma gücünü bağımsızlığından alıyor. Siz de hergün BirGün okuyun.

ANCAK BAĞIMSIZ BİR GAZETE ÖZGÜRLÜKLERİ SAVUNABİLİR!

Ezber bozan kadın Yelda Karataş

Şair Yelda Karataş'ın "İstanbul Bir Dişi Orosu - Beyoğlu Altın Dişi-" isimli şiir kitabı Telos Yayınları'ndan çıktı. İlk kitabı, Urperme ile Orhon Murat Arıburnu, ikinci kitabı Alacaydınlık ile Dünya Globus Ödülü'nü kazanan, 2007 yılı başında Japon Uluslararası 10. Mainchi Haiku Büyük Ödülü'nü alan Yelda Karataş ile Hatice Özbay konuştu.

'İstanbul Bir Dişi Orosu Beyoğlu Altın Dişi' isimli şiir kitabının bir bölümü dikkatimi çekti; "Ben bu öyküyü üç kişiye anlattım, biri orospu, biri katil, biri şair olsun istedim" demişsin, merak ettim öyküyü...

- Kitapta üç öykü var, birbirinden bağımsız üç öykü bu. Beyoğlu'nda geçiyor her üç öykü de. Zaman yok, zamansız bir öyküdür. Bu öyküyü anlatan arkadaş.... bir arkadaş. Anlatırken böyle bir şey demedi, öykünün içinde ikinci bir öykü var. Öyküyü dinlediğim arkadaş bana dedi ki, 'Yelda biliyor musun, ben bu öyküyü bir orospuya anlattım, katil bir arkadaşına anlattım. Birde şaire anlatmak istedim' dedi ve bana anlattı. Onun anısına tam değil ama çeşitli bölümleri var hissettiğim, anımsadığım, Anadolu kokan, Malatya kokan... Cemal Süreya'ların İstanbul'unun ne hale geldiğini, ne durumda olduğunu, bir geleneği sürdürmek istedim.

"Kent tükeniyor, hal budur" diyorsun...

- Evet, hal budur diyorum. İstanbul dişi bir kentdir. Kentlerin bir cinsiyetleri vardır. Onun için 'dişi' dedim. Erkek bir kent olsaydı, üretmezdi. Evlatlarını yitirmiş bir anne kadar da acı çekiyor ve elinden tutanı yok. Onu gün gün sömürüyoruz. Gözyaşlarına bakmadan da hakaret edilemesine izin veriyoruz. O kadar seviyorum ki, zaten bu kadar sevdiğim için onun gerçeğini görüyorum. Ben onun bu haliyle seviyorum ve bundan sorumluyum.

Beyoğlu...

- Beyoğlu'nu çok seviyorum ve yıllardır Cihangir'de yaşıyorum. İstanbul dünyanın en güzel kentlerinden biridir. 'Şimdi orada olmak vardı' şairi o kadar iyi anlıyorum ki. İstanbul'da büyümüş, İstanbul'un ruhunu, ruhu olarak görmüş insanlar: isterse öldürsünler, katletsinler ben, onunla mezara girecek kadar seviyorum.

'Zait' adında bir kitabın daha yayınlanmıştı. Onu da anlatır mısın?

- Zait, Frengi hastalığının bir adı. Sait Faik'in bir öyküsü var. Ben yıllarca Sait Faik'in öykülerini zevkle okurum. Onlarca arkadaşına hala Sait Faik armağan ederim. Benim vaz geçemeyeceklerim Şiirde Turgut Uyar, öyküde de Sait Faik'tir. O öykü benim kafamda kalmış bizim bir önceki kuşağın öyküleri. Zait'in bir anlamı da 'Artı' demek. Vatansızlıktan daha ağır bi ceza var mı? Haymatlos'un vatan dediği şey ile benim vatan dediğim şeyde aynı. Yurtun içinde yaşanarakta haymatlos olunabiliyor. Artı olarak da bunu düşündüm.

SAYIM ÇINAR

Brooklyn Çılgınlıkları

Paul Auster

Çan Yayınları

İnsanın arkasını dönebileceği ve zor zamanında sırtını yaslayabileceği bir arkadaşı olmalı ama olmayınca olmuyor. Bu yüzden, okuduğum romanların karakterlerine daha fazla inanıyorum. 68 kuşağının şahane yazarı Paul Auster' in yeni kitabı, Brooklyn Çılgınlıkları adlı romanı okuyorum. Yalnızlığın Keşfi adlı romanını okurken kendimden geçmişim, benzer bir ruh hali keşfetmişim. Brooklyn Çılgınlıkları'nın konusuna gelince: Eski hayat sigortacısı Nathan Glass, yakalandığı hastalıktan ötürü ölüme gün saymaktadır. Karısından boşanmış, emekli olmuş, tek kızından kopmuştur. Bir başına kalmak için, kimsenin kendisini tanımadığı Brooklyn'e gelir. Bir süre sonra, nicedir kayıp olan yeğeni Tom Wood'la karşılaşır. Tom'un çalıştığı kitabevinin sahibi Harry Brightman da, kaderin Brooklyn'e sürüklediklerindedir. Tom ve Harry aracılığıyla dünyası genişleyen Nathan yepyeni dostlar edinir. Giderek başkalarının acıları ve yaşam savaşları kendi umarsızlığına ağır basacaktır.

Kocalar Okulu

Wendy HOLDEN

İnkılâp Yayınları

Çok satan kitapların yazarı Wendy Holden'in, üç kişi arasında düşüme dönüşen ilişkiyi akıcı bir örgüyle anlattığı "Kocalar Okulu", İnkılâp Kitabevi tarafından yayımlanarak raflardaki yerini aldı. Bir yayınevinde kitap satışlarından sorumlu Mark, Sophie ile evlidir ve Arthur adında bir de çocukları vardır. İşyerinde terfi edebilmek için çok çalışın Mark, yoğun iş temposu yüzünden eşini ve çocuğunu ihmal etmektedir. Sophie ise, Mark'ın bir ilişkisi olduğundan şüphelenmektedir. Bir gece Mark'ın eve gelmemesi, Sophie için bardağı taşıran son damla olur. Ve devreye, zaten sevmediği damadının ihmalkârlığı üzerine Sophie'nin annesi Shirley girer, Sophie'ye eşi Mark'ı kötülemeye başlar.

Hürin'in çocukları

J. R. R. TOLKIEN

EDİTÖR: Christopher Tolkien

İthaki Yayınları

Artık efsaneleşmiş Yüzüklerin Efendisi ve Hobbit kitaplarının yazarı Tolkien'in ünlü Orta Dünya tarihi nihayet tamamlandı, The Children of Hürin (Hürin'in Çocukları) adlı kitap, Tolkien'in oğlu Christopher Tolkien yayına hazırlanmış. Ve dediğine bakılırsa, zaten bitmiş ama parçalar halinde metni bir araya getirmekten ibaret yaptığı. Kitabı Türkçe olarak İthaki Yayınları yayımlandı.

DİKKAT! KIRILACAK EŞYA!

Derleyen: Semih Gümüş

Yayına hazırlayan: Müren Beykan

GÜNEŞİĞİ KİTAPLIĞI

Edebiyatımızın zengin türlerinden biri olan öykü alanındaki çalışmalarıyla tanınan eleştirmen Semih Gümüş, gençlerimizi edebiyatın ve yaşamın farklı yüzleriyle tanıştıracak, onlara okuma keyfi aşılayacak bir seçkiyle buluşturuyor. Ergen okurun bir çırpıda okuyacağı öykülerle başlayıp, içselleştirebileceği daha karmaşık öykülerle süren seçki; içerik, hız ve gençlerle buluşma niteliği açılarından özel

bir sıralamayla peş peşe dizilmiş öykülerden oluşuyor. 20 yazarın 20 öyküsünü derleyen birinci cilt, bu alanda yapılmış önceki uygulamaların tersine, önceliği çağdaş Türk öykücülüğünün son dönemini yansıtan yazarlara veriyor.

TRUVALI HELEN

Margaret George

Artemis Yayınları

Truva Savaşı, Milattan Önce yaklaşık 1200'lerde geçmiş olup Homer'in İlyada'sında tüm savaşların en şanslı olarak anılır. Şanını en kânlı, en trajik savaş olmasından değil; temelinde yatan güzelliği dilere destan bir kraliçe ile saraylarına konuk olarak gelen bir prensin tutkulu aşkıyla alır. Truvalı Helen güzelliğiyle binlerce gemiyi yollara düşüren, annesi Leda ile Zeus'un arasındaki gizli aşkın meyvesi, Helen'in öyküsüdür. Evlenme çağına gelene kadar insanlardan uzak tutulmuş, olağanüstü güzelliği aynalara bakması yasaklanan Helen'den bile saklanmıştır. Ablasının kocasının kardeşi Menelaus'la evlenerek anavatanı Sparta'da sessiz sakin bir hayat sürmeye devam eder. Menelaus'a bir kız çocuk veren Helen hayatından memnun görünmektedir. Helen'in huzurlu ve kendi halinde sürdürdüğü yaşamı, Paris'in en yakın dostu ve yol arkadaşı Aeneas'la birlikte Sparta'ya gelmesiyle aniden sarsılır.

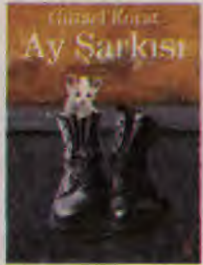

AY ŞARKISI

GÜRSEL KORAT

Everest Yayınları

Ay Şarkısı, 12 Eylül'e acı bir gülümseyişle bakmanın romanıdır. İroniktir ve yaşam doludur. Toplum sarsan olayların karşısına geçip nanik yapar; kendi ruhunun dalgalarını dinlerken de yürek burkan bir şarkı söyler. Politik bir romandır fakat politika için yazılmamıştır. Bu romanın savunduğu, haklı gösterdiği kahramanlar yoktur. Politik romanlarda, öncelikle "haklı bir davanın" savunusunu bulmaya alıştığımız için, yazarın tüm kahramanlarına eşit eleştirel mesafede duruşu dikkat çekicidir. Bu duruş, geleneğe itirazdır; politik olaylara "döneklik" veya "yiğitlik kategorilerinin dışına çıkarak, yalnızca insan boyutundan bakmak, edebi geleneğimiz düşünüldüğünde önemli bir farktır. 1968 ve 78 kuşağının birlikte anlatıldığı ender romanlardan biri olan Ay Şarkısı, 12 Eylül'ün o korkunç cezaevlerine "kikirik bir açıdan" da bakabildiği için, özel bir yerde durur.

UZUN ROMAN

Mehmed Uzun Portresi

FERZENDE KAYA

Alfa Yayınları

Genel Yayın Yönetmenimiz Ferzende Kaya, geçtiğimiz günlerde yaşamını yitiren Kürt edebiyatının usta ismi Mehmed Uzun üzerine bir porte kitabına imza attı. Kaya'nın kitabı, Mehmed Uzun'la sağlığında yaptığı nehir söyleşiyle başlayıp, eşi, kayınpederi, arkadaşlarının tanıklıklarıyla devam ediyor. Kitapta Mehmed Uzun'la beraber seçtikleri 40'a yakın imzanın makalesine de yer verilmiş. Konuşma metinleri, çocukluğundan başlayarak ölümüne kadar ki yolculuğu içeren foto albümü ve daha bir çok detayı Uzun Roman - Mehmed Uzun Portresi'nde bulabilirsiniz. Ferzende Kaya, Doğan Hızlan'ın önsözünü yayımlanan kitabı şöyle tanımlamış: "Aşkta, azimle, acıyla, gözyaşıyla yeniden ve yeniden üretilmiş bir edebiyatın; bir anka kuşu gibi kendisini küllerinden yaratan bir halkın; bu halkın söze, yazıya, toprağa ve insanlığa âşık bir çocuğunun, dev bir yazarının hikâyesi..."

MULTİKULTİ.

YIL: 01 - SAYI: 01 - OCAK 2008

İmtiyaz Sahibi:

M. ZAHİR SARITAŞ

Genel Yayın Yönetmeni:

FERZENDE KAYA

Yayın Danışmanları:

MUHSİN KIZILKAYA**SIRRI SÜREYA ÖNDER**

Yazışleri Müdürleri:

M. ZAHİR SARITAŞ (sorumlu)**ŞERAFETTİN KAYA**

İnternet Editörü:

M. CAN TOPRAK

Baskı:

UYGUN BASIN: 0 212 550 28 32

Dağıtım:

MERKEZ DAĞITIM PAZARLAMA

ISSN 1307855-0

Yayın Türü: **Yerel, süreli, aylık.**

Adres:

**Tomtom Mahallesi. İstiklal Cad.
Muammer Karaca Çıkmazı. Vuçino Han.
No: 193. Kat: 2 Daire: 13 - 14
Beyoğlu - İstanbul**

Tel-Faks:

İnternet:

www.multikulti.com.tr**posta@multikulti.com.tr**

BU SAYININ MULTİKULTİCİLERİ

Ahmed Arif, Ahmet Kaya, Abidin Parıltı, Ahmet Tulgar, Ahmet Ümit, Ayhan Evcı, Ayhan Geveri, Barış Mutlu, Bircan Değirmenci, Can Yücel, Cemal Süreya, Cezmi Ersöz, Cem Karaca, Coşkun Aral, Ethem Güner, Evrim Alataş, Eylem Kaftan, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ferzende Kaya, Feridun Demir, Feqiyê Teyran, Fırat Ceweri, Genco Demirel, Hasip Kaplan, Hüseyin Alemdar, İhsan Cölemergi, İmam Cici, Kemal Sıyahhan, Kötü Şair Şerafettin, Lal Laleş, Mahmut Bozarslan, Mehmet Can Toprak, Mehmet Zahir, Mehmet Türkmen, Metin Kaygalak, Musa Anter, Muhsin Kızılkaya, Müslüm Yücel, Müfit Yüksel, Nazım Hikmet, Orhan Kemal, Onur Caymaz, Pelin Batu, Ragıp Duran, Rewhat, Ruken Alp, Sayım Çınar, Selim Temo, Sunay Akın, Sirri Süreya Önder, Şener Özmen, Şeyhmus Diken, Şivan Perwer, Vedat Türkali, Yaşar Kemal, Yalçın Sadak, Yekbun, Yelda Karataş, Yılmaz Güney, Yılmaz Erdoğan, Zübeyir Perihan...

üzgünüm leyla! şairin dediği gibi, sabahları açıklarda buldular leşimi...

- meraba.
- merhaba demek istedin herhalde.
- anladın ya işte.
- hep böyle oluyor zaten, ben anlamak zorunda kalıyorum, bir gün de sen anlatsan.
- ama ben iyi anlatamıyorum biliyorsun, istersen yazıp vereyim bundan sonra konuşmalarımı.
- oldu olacak el kol işaretleriyle anlaşalım, olmaz mı?
- anlatamıyorum işte gördün mü? yanlış anlıyorsun...
- sen yanlış anlatıyor olmasın!
- ne oldu bize böyle? eskiden böyle değildik!
- eskiden eskiden su içerdik testiden.
- gerçekten özlüyorum eski günleri. hatırlıyor musun seninle ilk buluşmamızı, gözlerim dolmuştu sevinçten. "ne oldu sevgilim?" diye sormuştun. "hiç" demiştin, "sigara dumanı kaçtı gözüme..."
- türk filmlerinden kalma bu sahne, biz böyle bir şey yaşamadık.
- sana kalsa, biz hiçbir şey yaşamadık zaten. her şey o kadar kolay ki senin için, hemen alışıyor hemen unutupyorsun, hemen seviyor hemen bıkiyorsun, hemen seviniyor hemen üzülüyorsun...
- hayat diyelim biz bu film in adına... ben rolümü oynuyorum. hem Yılmaz Güney de böyle oynuyordu filmlerde. soğukkanlı olmayı ondan öğrendim.
- ama o seviyordu delicesine. aşkı için vuruyor, kırıyor, savaşıyordu.
- aşkı için savaşıyordu. ama aşk bitti.
- inanmıyorum sana... beni uzaklaştırmak için yapıyorsun bunları. ne yaptım ben sana?
- işte bunu yaptın...
- neyi?
- bunu işte, bunu...
- anlayamıyorum seni... nasıl böyle oldun? nerede bana papatyalardan taç yapan romantik erkek? hatırlıyor musun yayla rüzgarlarını toplayıp getirmiştin cebinde bana bir memleket dönüşü... her gece saçlarımı sayıyordun, kirpiklerime masallar anlatıyordun, soluğumu öpüyordun...
- sana sormak istiyorum ben de aynı soruyu: nerede o erkek?
- nerede?
- vuruldu sırtından, ihanete uğradı. kalleşçe, soysuzca, rezilce vurdular. ve biliyor musun en önemlisi de şu, vurulmak hiç koymadı ona, çakallara yedirdiler leşini... işte bunu sindiremedi...
- yalan söylüyorsun, kimse yenemez benim erkeğimi...
- üzgünüm leyla! şairin dediği gibi, sabahları açıklarda buldular leşimi...
- ama hani en sevdiğin kuş anka kuşuydu, küllerine ne oldu peki? yaratsana kendini...
- yaratmasına yaratırım da, simurga inanmıyorum artık... aşk heyecanlandırmıyor beni ve diyorum ki, nasıl olur da arslan ve kaplan, leş yiyicisi çakal ile aynı soydan gelir? ve bu kadar ihtişamlı ormanlar kralı arslan, çakallar sürüsüne nasıl olur da yenilir?
- ilahi bir adalet bu belki de. kader diyelim istersen.
- işte benim dediğime geldin sen de, kader diyorum ve isyanım var şimdilerde kadere...
- biliyor musun ne kadar romantiksen, o kadar da arabesksin sen... sevmiyorum bu yönünü...
- ne kadar romantiksem o kadar arabesk, ne kadar devrimciysem o kadar lümpen, ne kadar ateistsem o kadar inançlı, ne kadar solcuysam o kadar sağcı, ne kadar cesursam o kadar korkağım... bunları da bil şimdiden.
- bu yüzden seni tam olarak sevemiyorum... aslında çok seviyorum, sana tapıyorum, ama bazen de senden nefret ediyorum. bir insanda iki duyguyu aynı anda yaratabiliyorsun... bunu bana yapma bari.
- eğer doğru yazmışlarsa nüfus memurları. adımı yanlış

yazanların doğum tarihimi doğru yazacaklarını sanmıyorum ama, hani olur da doğru yazmışlarsa, teraziyim ben. yani bir öyle bir böyle. suç yıldızlarda, ben de değil.

- yıldızlar dedin de, aklıma geldi. sen bir yıldızsın, hiç kaymayanlardan. avcı yıldızı. avcı takımı diğer yıldızlara ulaşmak için bize yol gösterir, sen de bütün yıldızlara ulaştırıyorsun bizi.
- benden mi öğrendin sen böyle ikna etmeyi, ne de güzel konuşuyorsun...
- körle yatan şaşı kalkar...
- öğrenememişsin, geri aldım sözümü.
- üzme beni.
- hiç üzer miyim seni. sen de bu gözler varken, yanar yüreğim yanar.
- bak ne güzel konuşuyorsun.
- o senin güzelliğin.
- teşekkür ederim.
- asıl ben teşekkür ederim.
- tamam şımarma.
- şımarık bir duygudur. duygusuz değilim demek ki, bırak şımarayım.
- ben senin şımarmanı değil, kendine gelmeni istiyorum, hadi kalk ayağa, tut elimi çıkalım istiklalde tur atalım, yıldız parkına götürüp öp beni, ortaköyde kumpir yiyelim, akşama balık rakı yaparız...
- yapabilir miyim dersin bütün bunları?
- evet, elbette yapabilirsin. sen yapamazsan kim yapacak? benim, bunların ve onların ve şunların ihtiyacı var. geri dön.
- "geri dön geri dön, ne olur geri dön" şarkısı da olacak mı peki hayatımızda?
- evet, olacak. bütün şarkılar, bütün şiirler, bütün romanlar ve bütün öyküler olacak.
- gel öpeyim seni o zaman.
- öp.
- öptüm.
- hadi gidip diğerlerine haber verelim.
- biraz daha öpseydim bari.
- hadi hadi...

FERZENDE KAYA

Üstad...

1940 yılının kışı... Hapishane kaleminde, sabıka defterlerinde çalışıyordum. Bir sabah kâtip, yeni gelen evrakları karıştırırken, "Ooooo..." dedi, "gözün aydın!" Ona hayretle baktım.

"Üstadın geliyormuş!..."

Büsbütün şaşırımdı. Benim üstadım falan yoktu... Kâtip, "Numara mı yapıyorsun?" dedi.

"Yoooo..." dedim, "benim üstadım filan yok ki..."

"Canım, Nâzım Hikmet işte... Senin de üstadın sayılmaz mı?"

İnanmadım. Elimde tuttuğu belgeyi uzattı. Aldım, çabucak gözden geçirdim, sahiden geliyordu: "... siyatiklerinden rahatsızmış. Banyolardan istifade etmesi için..."

Kurşuni bir gündüzdü ve hapishane bahçesindeki zambakların yeşil yaprakları üzerinde kar vardı. Evimden uzak kalışımın ve kurşuni günlerin çileden çıkaran sıkıntısını, cezamin dolmasına daha yıllar oluşunun ümitsizliğini birdenbire buluttan kurtulan parlak bir güneş sanki silip süpürüvermişti. Oysa, onunla ne merhabam vardı, ne de günün birinde "arkadaş" olabilme ihtimalim.

Herkes gibi onun uzaktan hayranlarındandım. Herkes gibi, "nedenini bilmeden" ona kıızıyordum, fakat ihtimal, herkes gibi bir nedenini bilmeden, yahut pek az bilerek, seviyordum onu: müthiş, muazzam, doyuran sanatını.

***

Günler geçiyordu... Kurşuni günleri arada parlak bir güneş yırtıveriyordu... Böyle günlerde hapishane bahçesinde karların üzerinde dolaşıyorduk. Nâzım, "Bu hapishanede dehşetli rutubet var!" diyordu.

"Vücutlarımızı çalıştırmayıp ne fena!

Mesela sabahları düzenli jimnastik yapsak!"

Birkaç sabah bunu da denedi. Hapishane bahçesinde, karların üzerinde, atlet fanilasıyla yarı çıplak, "kültür fizik" yaptı. Sonra bundan vazgeçti.

***

Lodos vardı... Ağır, sıcak bir uğultu... Gecenin içinde kapılar çarpılıyor, bir yerlerde camlar kırılıyor, ağaçların hisırtısı...

Gece yarısını çoktan geçmişti. Nâzım'ın vaktiyle Beyoğlu'nda aldığı Japon saati ikiyi gösteriyordu. Ben bilmem neye çalışıyordum, o uyuyordu. Bir ara birden fırladı, yorgani filan attı, mavi gözleri uyku dolu...

"Kaleminizi verir misiniz?"

Verdim, ne yapacağını merakla bekliyordum... Başucundaki duvara bir şeyler yazdı, kalemi iade etti ve olgun bir ciddiyetle tekrar yatarak yorgani tepesine çekti.

Usulcacık kalktım, yazdıklarını okudum:

En yalnız dalganın üstünde
boş bir konserve kutusu.

ORHAN KEMAL